הצופה

ב"ה, יום רביעי, כ"ט אלול תשל"ג (26.9.1973)
שנה ל"ה — גליון 11512 — המחיר 110 אגורה

עתון התנועה והעולמות של המזרחי-הפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

בורג, ורהפטיג, רפאל וחזני בראש רשימת המפד"ל לכנסת

ראש מטה הבחירות השר חזני ויתר למען הקדמתו של השר ורהפטיג

25 המועמדים הראשונים

להלן 25 המועמדים הראשונים:
1) ד"ר יוסף בורג;
2) ד"ר זרח ורהפטיג;
3) ד"ר יצחק רפאל;
4) מיכאל חזני;
5) זבולון המר;
6) אליעזר אבטבי;
7) אהרן אבו חצירה;
8) ד"ר יהודה בן מאיר;
9) אברהם מלמד;
10) פנחס שינמן;
11) שמחה פרידמן;
12) אליעזר גואלמן;
13) טובה סנהדראי;
14) ישראל נבון;
15) שלום דנינו;
16) ברוך דוברבגי;
17) משה לוי;
18) הרב משה סלומון;
19) אריה ירדנפרוינד;
20) דני ורמוס;
21) יצחק גל;
22) שלום צדוק;
23) דוד עשאל;
24) צדי צמשלום;
25) מיכה יגנן.

בין סנים עשר המועמדים הראשונים — ארבעה חדשים.

בורג: הפנים החדשות ברשימה מבטיחות גיוון פרלמנטרי ער

הפנים החדשות ברשימת המפד"ל לכנסת השמינית מבטאות מנהיגות חדשה וצעירה שצמחה בהוכבי ה־תנועה — אמר שר־הפנים ד"ר יוסף בורג, יו"ר ועדת המינויים — בסכום את דיוני הוועדה.

(סוף בעמוד 2)

הוגשו 23 רשימות מהן 12 חדשות

23 רשימות לכנסת השמינית הוגשו אתמול לנשיאות ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השמינית בראשותו של שופט בית המשפט העליון חיים כהן.

מתוך 23 הרשימות 12 מהן חדשות ו־11 רשימות של סיעות מהכנסת השביעית.

גרומיקו: יש לנקוט עמדה יותר ריאליסטית לפתרון במזה"ת

„בריה"מ תעמוד על כך שהסיכסוך יישב על ידי פינוי מוחלט" ✡ לא תורשה הגירה יהודית חפשית מבריה"מ ✡ מציע למעצמות הגדולות לצמצם בהוצאותיהן

מרכז האו"ם, 25 (ע"צ) — בדברו על בעיית המזרח התיכון אמר שר החוץ הסובייטי אנדריי גרומיקו בנאומו בעצרת האו"ם, כי יש לעשות הכל כדי שישראל ושכן הארצות הערביות ...

בריה"מ לא תרשה הגירה חפשית של יהודים

בחבי החשמל הירושלמית התחיל החורף...

בפעולת מחאה נגד בריה"מ
אלפי בתיכ"נ נסגרו באורח סמלי באיזור ניו־יורק רבתי

ניו יורק, 25 (עספ"א) — אלפי בתי כנסת באיזור ניו־יורק רבתי נסגרו ביום ג' באורח סמלי, בתוקף „גזר מזומה המיוחס כביכול לשלטונות הסובייטיים, אשר הוצמד אל הדלת למשך הופעת הימים הנוראים.

בית הכנסת של קהילת „בני ישורון" במאנהטן היה הראשון שנסגר בשעות הבוקר של יום ג' על פי „צו של הממשלה הסובייטית". פעולת המחאה הסימלית תימשך גם בשעת טקסי התפילה בליל ראש השנה.

מר לזאל אמר, כי הצו המזומה נשלח ליותר מ־1500 בתי כנסת באיזור המטרופולין של ניו יורק, לשם הצמדה אל דלתות הכניסה.

ב־15 בתי־כנסת ומניינים יתפללו זו הפעם הראשונה ב„ימים הנוראים" בעיר העתיקה

אלפי בתי כנסת ברחבי הארץ מוכנים לקלוט רבבות תיירים חיילים ועולים חדשים ✡ נשיא המדינה יתפלל בבית הכנסת הגדול ברחובות ✡ איחוד בתי הכנסת קורא לקרב העולים החדשים לערכי היהדות

נשיא המדינה יתפלל בבית־הכנסת ברחובות

קריאה לקרב את העולים לערכי היהדות

(סוף בעמוד 2)

לקט ואלדרוטי הורחקו למקומות בלתי־ריאליים ברשימת „המערך"

פרוש ניצח ב„אגודה"

היום האחרון לעריכת פרוזבול

היום הוא היום האחרון לעריכת „פרוזבול" של כל מלווה כספים וגם אלה המחזיקים חסכונותיהם בבנקים.

לקוראינו ולכל בית ישראל שנת ברכה ושלום

הצופה

ברכת נשיא המדינה לשנת תשל"ד:

ציון במשפט תפדה

(סוף בעמוד 2)

הדלקת הנר

מוצ"ש	ער"ש	
6.04	4.52	ירושלים
6.06	5.10	תל־אביב
6.05	5.02	חיפה
6.06	5.09	אילת
6.05	5.08	באר־שבע

היום — עירוב תבשילין

היום ב„הצופה"

112 עמודים

לגליון מצורף לוח עולמי להדלקת הנר

לשנה החדשה לתומכינו ואוהדינו ולכל בית ישראל מאחל בית היתומות הכללי בירושלים

ארמון שלום — אישים מאורעות ומעשים — אנשי חזון ומעש
מוזיאון השעווה הישראלי

פתוח במגדל שלום מאיר בכל ימות השבוע עד 11.30 במוצ"ש עד 12 בלילה

בצער רב מודיעים על פטירתה ללא עת של
הרבנית הצדקנית
מרת טובה ליבה ע"ה
אשת הרה"צ ברוך קאליש שליט"א
האדמו"ר מפלניץ—אוטבוצק בניו־יורק
נכד האדמו"רים הקדושים מוורקה,
בת הרב הקדוש רבי
יעקב מנחם מנדל מורגנשטרן הי"ד אבד"ק ופנגרוב
נכדת הרה"ק האדמו"ר
ר' יצחק־זליג זצ"ל מסוקולוב—קוצק.
ארונה הגיע לארץ
הלוויה תצא היום בשעה 10 לפנה"צ מבית ההלים „יד" בירושלים לבית הקברות בהר־הזיתים. (חלקת חברה קדישא פולין—וורשה).

השרויים באבל:
בעלה, בניה, בתה
והמשפחה

תנועת האשה הדתית לאומית
מטה הבחירות לכנסת השמינית

ישיבה דחופה

המזכירות הארצית וחברות מטה הבחירות מתכנסות אי"ה ביום ראשון ד' תשרי (30.9.72) בשעה 3 אחה"צ בבית התנועה בת"א.
ההשתתפות חובה.

ב"ה
„סכך לנצח"
כבשנים קודמות אנו ממשיכים בשוק „סכך לנצח"
„כשר למהדרין"
באשור הרבנות הראשית למחוז ת"א—יפו
לאור הכמות המוגבלת הקהל מתבקש להקדים בקנית הסכך.

סוכנים מורשים:
ירושלים: ר. מנדלסון, רח' אגריפס 3 (פינת בן יהודה 190). טל. 223021.
סופר־צח: רח' יחזקאל 11 טל. 286221
גולדשמידט (ברומגן) רח' אגריפס 30 טל. 234955.
חיפה: גור — רח' כיאס 5 טל. 663667.
רחובות: גינסבורסקי — רח' הרצל 194 טל. 951604.
פתח־תקוה: המבורגר — רח' פינסקר 21 טל. 912417.
בני־ברק: גוטרר (כפריאל) רח' עקיבא 24 (פינת רח' ישעיהו) טל. 780227.
תל־אביב:
ברש צבי — רח' אלנבי 99 (מול בית הכנסת הגדול) טל. 615247.
סנדר — רח' אבן גבירול 90 טל. 444068.
צימבורס יוסף — רח' יוסף ישראליס 9 (פינת רח' פרישמן) (ליד ככר דיזנגוף) טל. 229558.
✡ בשעת הקניה נא לדרוש הכשר מטעם הרבנות בתוקף לשנה זו.

בברכת חתימה טובה
„סכך לנצח"
טל. 879573

הרב הראשי לישראל
הגר"ש גורן
יתפלל בשבת תשובה
בבית הכנסת „ישורון"
בירושלים
וידרוש בהלכות תשובה
בשבת בשעה 4 אחה"צ.
הציבור מוזמן.

הרבנות הראשית לישראל
היכל שלמה
מתכבדים להודיע על הופעת השנתון
שנה בשנה תשל"ד
שיצא בשנה זו ע"י הרבנות הראשית לישראל בשיתוף עם היכל שלמה
בשנתון:
לוח השנה • דינים ומנהגים לאשכנזים ולספרדים • חומר רב בהלכה ואגדה • מחקר והגות • ומאורעות השנה ביהדות הדתית.
בעריכת
הרב אהרן (הלוי) פיצ'ניק
המחיר — 16.— ל"י
לרבנים ולחברי „איחוד בתי הכנסת בישראל"
המחיר — 12.— ל"י
לפנות:
„היכל שלמה" — ת. ד. 7440, ירושלים
„מורשת" — רח' אבן גבירול 166, תל־אביב

יוסף ליבר קלינמן, תל־אביב
פנינה נויגרשל, בני־ברק
מאורשים
בס"ד, ימי הרחמים והסליחות תשל"ג

„סוכה קומפלט"
מלפן למספר 780227, 798958
ותקבל מיד סוכה מושלמת המורכבת מ־ סוכה לנצח • סכך לנצח • ודפנות לנצח
אפשר לקבל גם כל פריט לחוד!
הזמן מיד פן תאחר
בני־ברק, רח' ר' עקיבא 24 פינת ישעיהו 2
בברכת כתו"ט ערה"ש תשל"ד

מפגש בוגרי בני־עקיבא

10.000 בוגרים
נטלו חלק במפגשים שהתקיימו ב־4 מוקדים בירושלים, תל־אביב חיפה ובאר־שבע
אנו מודים לכל החברים שנענו והשתתפו במפגשים ויצרו בהם אווירה לבבית של אחוות בוגרים לרעיון תורה ועבודה.
יעמדו על הברכה: — ההנהלה הארצית והמזכירות העולמית של בני־עקיבא על שיתוף הפעולה.
חן חן לאלפי הבוגרים והידידים שהורו ושבחו את המפגשים בכתב ובע"פ.
בברכת חברים לתורה ועבודה
מפגש בני־עקיבא / הוועדה המארגנת
ת. ד. 22230 תל־אביב

סוכה לנצח
להשיג בכל החנויות המובחרות של חמרי בנין בארץ
ללקוחותינו, ידידינו וקרובינו, שלוחה ברכתנו
לשנה טובה ומאושרת
א. גדנסקי
נתניה, איזור התעשיה, טל. 23660

אתרוגים בלתי מורכבים
בסיטונות ולחידים
המכירה במחסנינו רח' מלאכי 17
פתוח מ־8 בבוקר עד 7 בערב
● הנחה לבני ישיבות ●
„עץ הדר" חברה לגידול ושיווק אתרוגי ישראל
א. קירשנבוים ובניו בע"מ

הסתדרות הנוער הדתי העובד והלומד
ועדת כנס בוגרים
מפגשי בוגרים
לרגל אירועי כ"ה למדינה יתקיימו שלושה כנסים של בוגרי הנוער הדתי העובד והלומד ומוסדות ההשתלמות וההכשרה המקצועית של התנועה.
אי לזאת מתבקשים בוגרי בתי ספר תיכון ערב גבע, בתי ספר לחניכות תו"ם, המרכז להכשרה מקצועית, בתי ספר לנערים עובדים ובוגרי הנוער הדתי העובד והלומד על שכבותיהם להעביר את כתובותיהם ללא דיחוי אל המען:
הוועדה המארגנת למפגשי בוגרי נ.ד.ע. ת"ד 1354 ת"א.

למרנן ורבנן שליט"א
די בכל אתר ואתר!
בעקבות לפני תקיעת שופר על דוכן האומות אל נא תשכחו לזעוק זעקה גדולה על ניתוק רבבות בני נוער יהודי מגוף האומה, בעידוד החוק
מיהו יהודי
בקשו רחמים למען שמירת זהות העם וקיומו.
הועד למען שלמות העם

לישיבה תיכונית בדרום הארץ
דרוש דחוף
מרכז הדרכה ופנימיה
בפרטים נוספים להתקשר טלפון: 057—94007

صكنا من الاهل

של הצופה

תחל שנה וברכותיה

השנה חולפת, כקודמתה, רגועה כמעט בקוי שביתת־הנשק ורבת פעילות בחזית אירגוני־החבלה. אחר רצח הספורטאים הישראליים במינכן גברו אמצעי ההגנה והביעור כנגד הטירוריסטים הערביים. כוחות־הבטחון ערכו פשיטות נועזות בלבנון, בה ריכזו מפקדיהם ומפקדותיהם. ובראשן החדירה למעונות ראשי הטירור בביירות, שהביאה חלק ניכר מיפלגה.

בחזית זו התפשטה על־פני ארצות רבות, סוכלו לא־מעט מזימות הרס ורצח. אך היו גם אבידות־בנפש ונגרמו סיבוכים מדיניים. בעקב הפעילות של אירגוני־החבלה ערביים, שפוגעים גם בבינלאומיים ובמוסדות לא־ישראליים, כמעט שאינה נודעת הגיבה בינלאומית ראוייה לשמה. הרי מיבצעי ריגול הישראליים הביאו את הטירור. הם מעטים שבגינם אותם. בליווי איומים, במיקצה־הבטחון באירגון התעופה האזרחית וכיוצא בהם. מידת איפה ואיפה בגינה גרייה ביותר.

המחבלים הערביים לתמיכתם ולעיניהם נעזרים הרבה בממשלות ארצות־ערב, בממון ובחסות. גם מקבלים סיוע רב־גוני מאירגונים מארגנים בגמה מארצות אירופה. ואילו ישראל בודדה במלחמתה בטירור הערבי בבסיסיו ובהסתעפויותיו. כמה וכמה מדינות בהן משרדי מחבלים, מיגעות את עצמן מכל האפשר להשפל בהם כדי להסתכסך עם הערבים.

די בערכה כבדה בהתייה וגם מדינה שבנסיבותיה המיוחדות בביצעים בה בעקבים שמתלויים להם דברי־גינוי מצדים של דיפלומטים וסבכיה ביבלאומיות. יירוט המטוס הלבנוני, שימוש המטוס עבד לטוס בו רב־מחבלים רצחני. הפיה את זעמם של דיפלומטי הידיעות. הפלת שלושה־עשר מיגים סוריים בהתגבר בהיי־האוויר הישראלי, נתקבלה באיבה מהפרצת כל בבה בראשי מדינות „נייטראליסטיות" שעינם צרה בישראל.

לאורך השנה פעלו נציגי ערב בעירנות רבה בגינוי המדיני. לא רק בין ארצות הגוש המזרחי והאפריקאני אלא גם בין ארצות המערב. ליבוביה נגנו ואספקה נשק הן הבסיס לסיפוח קשרי ידידות. צרפת הזיבה תמיכה בלתי מסויגת בערבים. בעיקר רבה גם אנגליה. עשרות ארצות „בלתי מזדהות" בוועידתן באלג'יר קיבלו החלטות אנטי־ישראליות קיצוניות. כבע מדינות אפריקאניות ניתקו קשריהן הדיפלומאטיים עם ישראל. מלכים, נסיכים ושייכים ערבים מנצלים להשתמש באספקת נפט באמצעי סחיטה נגד ארצות הברית למניע עזרתה מישראל.

על רקע נסיגתם של ראשי־ממשלות לא מעטים במערב בפני דרישות הערבים בולטת ביותר העמדה התת־מכמעית של נשיא ארצות־הברית. שאין לכוף פתרון מבחוץ אלא יש לעודד משא־ומתן בין הצדדים בסכסוך הישראלי־ערבי, ובהתאם לכך, הכרה יהודה את ישראל בתיבים בעולה כדי לשמור על האיזון הצבאי באזור. עמדה זו שקבעה את ההחלטים בוועידת־הפיסגה, ניקסון־ברז'נייב ותנע הברעות האחרונה עד כה מצב של לא־מלחמה — ולא־שלום.

נאומו של שר־החוץ האמריקאני החדש, הנרי קיסינג'ר, בעצרת או"ם, אישר הכפבה של מדיניות זו. בהבטחה שארצו נכונה להשפיע הפעיבה בכיוון הרצוי. אך ללא מעורבות פעילה כפי שמבקשים הערבים. יש מקום להניח, שבשנה הבאה, אחר הבחירות לכנסת, יחודשו בירורים מדיניים בין ישראל לארצות־הברית בעניני האזור.

*

בהעדר מתיחות בעניני בטחון ומדיניות־חוץ, שמשככים בכבריים התקין ניתנה הדעת לבעיות פנים. איזור העוני ומצוקת הדיור, מחדלים בחינוך, ורקע להידרדרות, שעד כה לא נעשו באמצעים בינהם־בודה מבליכתי כדי לתקנם. הפער הסוציאלי, בחרכים הניכרים פוגע ביוצאי עדות המזרח. הפעיל גורמים להסגים בקיים פער עדתי ויש הכרה באימצומם ההדרגתי.

הבצוקה על בדוריה המרובים. תת־תזונה לילדים ודיור מסויע לזה. ההכצרית קלה על בעבוחיה הראשונים מזה, ההמירו את הבעיה והוסיפו דחיפות להתחלת פתרונה. בו בפרק נהגלו בעליית בריפגעים ציבוריים ומפלגתיים. היוקר הגובר הוסיף מועקה.

בחברה הישראלית נגעים קשים, שבהצטברותם יחד עלולים לפגוע ביכולת אם לא יכונו מיטב היכולת כדי לסלקם. המתירנות בריהרחם. בבחלקה על של ערכים ומסורות. כבוד הבריות וכבוד הציבור. אין כמותה רעה לתושבי הארץ. שמילוי חובתם לבטחון והתנהגות הלוגיה. למיבצעים חיוניים שמטילה המדינה. שאב את כוחו בזיקה לעם ולמורשת ערכיו.

כאחר שההדבצה לשיפור איכות החיים בארץ היא כיום בדרת רבים. בין הקריאות המרכזיות של הרשימות המשתתפות בבחירות. הרי יש סיכוי שיושם מחסום להסתאבות, ולא עוד אלא בידת האחריות תגבר כדי לרחק את השלילה מחיינו בארץ. הבא בידים ליש לבער נגעים מן הבית.

המאבק על מתן היתרי־יציאה ליהודים מברית־המועצות, שהגיע בהקיפה השנה לגילויי אומץ־לב של פעילי העלייה ברוסיה והתגובה רבה בתיקון ג'קסון. התנגה החוה־סחר אמריקני־סובייטי בינקה בביטול ביבלבלית־יציאה על היהודים. היעגיו הראשונים עריתם של שבעים אלף יהודי רוסיה לישראל. בשנה האחרונה בריבד עלו כ־ייבים ושניים אלף.

דעת־הקהל בעולם. המיתח בריכוזי היהודים בארצות־הברית ובארצות המערב. ההתנגשה למען תיקון סינאטור ג'קסון. כשיהודים בבריקויה בפגיעים בדרישה להתיר יציאתם. כל אלה מכריחים את הקרמלין הסובייטי להרחיב יותר ויותר פתיחת השערים.

הקהילות היהודיות בעולם ומדינת־ישראל. הבריכות קולן לשחרורם של יהודי רוסיה ולהפסקת רדיפתם של יהודים בסוריה ובעיראק, מבטאות ערבות יהודית הדדית במערכה על הקיום

*

בראשית השנה שעברה נבחרה מועצת הרבנות הראשית לישראל ושני נשיאיה. לאחר חבלי בחירות ואחריהן הולכה הרבנות ונבנית לסדריה המעשיים התקינים. הרבנים הראשיים מילדים על תפקידיהם בתחומי־פעולה מגוונים. הציבור על כל חוקיו מצפה שהרבנות הראשית תהיה מרכז שממנו יוצאת הוראה והוראה לכל בית ישראל.

הבעיות הדתיות־ההלכתיות העיקריות, שלהן נתונה דעת הרבנית מבחינתה ידעת הציבוריות הדתית במאבקיה. הן מניעת כל הפגעה במבכות השיפוט הרבני בדיני אישות. מנוחה השבת במפעלי־עבודה ובתחבורה ציבורית. שירותים דתיים מלאים לכל התיישבים. וכיות שיה לחינוך הדתי וההורני ושילוב ליבודי־יהדות גם בחינוך הכללי.

ענינים אלה אינם דת במובן המוגבל אלא הם עושים את המדינה מדינה יהודית ואת בני הדור בעלי ידע, הכרה ואורחות יהודיים.

כל נסיון להפקיע הבלעדיות ההילכתית של עניני־אישות מאיים בקרע בין יהודים ליהודים. בין המדינה לעם בהתפוצותיו. בין ההווה לעבר ולעתיד. קרע שכמוהו כשואה. מדינת־ישראל לא תחיה בפרהסיה שלה. ללא הפסקת עבודה ותחבורה באבדת את דמותה־דיוקנה היהודית. יהודים שומרי־שבת נעשים בה אזרחים מחות־דרגה. שלפניהם נעולים שטחי־תעסוקה נרחבים שבהם עובדים בשבתות. מדינת ישראל המקפחה את החינוך הדתי מפלה־לרעה חלקים גדולים מהאוכלוסיה. החינוך הכללי, המרחיק לא־דתי ובחלקו גם אנטי־דתי, מנתק דורות מרציפות יהודית. מזיקה לעם היהודי ההיסטורי ומזיקה נפשית לארץ־אבותינו.

כל מה שהושג בעניני היהדות בשנות המדינה, והרבה הושג, בעזר הייה יקרים. אי־אפשר להשלים עם שני שלישים חינוך דיינים שבלבעם. רוב הדור הישראלי הצעיר תלוש תלישה גמורה מבכרית ישראל, בידיעה, בהכרה ובהליכות. רוב זה, שאין בו אפילו זיק של יחס אליה מפני שהיא זרה לו. עלול בעתיד לנתק את המדינה ניתוק מוחלט מן היהדות ומן העם היהודי.

המערכה הציבורית אינה על סעיפים של מצע. עם כל הסיר־בותם הרבה. אלא על רוחה ונפשה, ייחודה וקיומה של האומה ביה. מאחר שתושבי הארץ כיום ברובם נגד קרע בין דת משה וישראל למדינת ישראל, בעדותם של התקיימים. הרי בידם היכולת לעצור את התהליך של תלישות וניכור, עם־הארצות ואבדן צורה, ולהבטיח את אנשי המאבק והיצירה למדינה היהודית.

*

תפילתם של יהודים בימים הנוראים, ימי דין ורחמים, מכוונים להתחדשות דתית ונפשית. יחיד וציבור זקוקים לה באייר ליבטחה, בלכליה. וברוח התופרות המבציתם חדוש האמונה בבלבו של עולם. היחיד הכרת המשמעות של עלילות הבורא ההיהודית. והידים הציפיה לשחרור העולם ממשלות זדון ולהתיבהה גאולתם של ישראל.

כלל ישראל בכל מקום שהוא. בהתנער משיגרה יומיומית, יחיה לייחס אחדות יהודית, לעוצב מורשה בהלכות הליכות.

ולרום התשובה בדעה: בדיבור ובמעשה, המוני בית ישראל המסורים „הן כבוד ד׳ לעמך, שמחה לארצך וששון לעירך" ומסייעים לכך בעלייתם ממזרח וממערב, ובהשתתפותם בבניין של חומר ורוח, כדי להתקרב אל הגיחול, בעשייתם מקרבים את הגאולה.

— תחל שנה וברכותיה.

ברכת הרב הראשי לישראל, הגר״ש גורן

אהבת ה׳, אהבת הבריות ואהבת הארץ

אחי ואחיותי היקרים בארצנו הקדושה ובתפוצות הגולה.

שלומכם ישגה לעינים ותבוא עליכם ברכת טוב.

בפתח עלינו השנה החדשה, הנני בא עליכי יען כל ישראל לטובה. שלהיה לכם בה ברכה כפיים מעל, וברכה בין ההריסים, לחיים טובים ובתוקיביהם, ככתוב „כי שם צוה ה׳ את הברכה חיים עד העולם" ולשיר כל משאלות לבכם לטובה.

מקבלים אנו את פני השנה החדשה בתפילה ובתקוה כי היא תביא בכנפיה התגלות נוספות שיעור החירות, עוהר מיבצרי ההתקדמות לאורך בכל עצמי החיים, בקליטת העליה, בבנין וביציבה, בבטחון הספר הביטחוני. ועל כולם — השכנת אהבה ושלום בינינו לבין עצמנו ועם שכנינו, כאמור במסכת אבות דר׳ נתן: איזהו גבור שבגבורים מי שעושה שונאו אוהבו.

ובינו לאלא בשנה החולפת מכריות גדולות ונכבדות בהצלת רבבות אחים בארצות המצוקה מרוסיה ובארצות ערב והעלאתם לארצנו הקדושה. על אף הגזירות הרבות שהתרגשו עליהם יום יום, כדי לבנוע את שיבם להיך עצם. ועל־יתהם ארצה, המסורת אחינו הנרדפים בארצות אלו. כמאבק הירואי ובמסירות נפש עילאית ליבנן אפשר להם הגהות ביהודים ולהתאחד עם בני עמם. אלה הם גבורי הרוח החדשים של ישראל. ואכן בעזרת אלקי מערכת ישראל, גברה ידם על מדכאיהם ורודפיהם, ורבבות בהם נהרו אלינו והגיעו אל חוף מבטחים אליו נשאו עיניהם בדבקות כה רבה.

נתקיים בהם באופן כה מוחשי הבטחת התורה לאחרית הימים: „אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה׳ אלקיך ומשם יקחך והביאך ה׳ אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבך מאבותיך" וגם גדול יום קיבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ.

ברם ארץ זוכי להגיע לארץ בכיתתם, הם באו להציל מרבבות אחינו ישראל הנאנחים ונאבקים תחת עול הדיכוי הסובייטי והגיהנום לכל לציון: עליהם להוציא להצילה בליוני האחים ביין ריקוני.

אני פונה אליכם, אחים יקרים, ביחוד יוזמה ילכרדו הדם בארצות ערב: אל תאבדו בן הגאולה, כי קרובה ישועתכם לבוא וצדקה כאבקבם להגלות. העם היהודי בכל ארצות תבל ומדינת ישראל וכל שוחר זכות האדם בעולם עומדים לימינכם. הוו באים על יהודיכם הכשיכו בקודשת המאבק, אם קשה היא הדרך גאולתכם בוא תבוא.

ולפני פנים — בצות התשובה קוראה אלינו לפה כזאה לערוך את חשבון נפשנו ולהשקף את האורות הצלליים שבחיינו. לצחה התנופה ההיתנים במישור הלאומי בשנה החולפת פיגרנו מאוד במישור רוחני. לקינו ונהייטנו בשלוה ערכי היסוד של עיקרי היהדות, צלחם מרשתת יהודנו, ובכהם היינו כאו ד׳ שפולם עם סגולה וגוי קדוש.

במישור שבין אדם למקום, גבהה יד ההבגבים לתורת ישראל ולקיים מצוותיה ערכה כאו הפיצה עלינו יד ההשגחה העליונה קבל עם ועולם במערכה ישראל לשחרור ירושלים וארץ מכורותנו צפינו למהפכה רוחנית שתתחולל בקרבנו, הזינו עין בעין בהתגשמות ראשית החזון של נביאי ישראל, צפדנו רההינו אולי יהוהול גם הפלא הגדול חגי הגדול, ונזכה להתרוממות הרוח ולטהרת הנפש במיוחד ככתוב „וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם". והנה לא רק שלא התקרבנו למטרה נשגבה זו, אלא שקענו יותר ויותר ביוון התרבות האוכלה כל חלקה טובה, נשטפנו באידאת המפירה של: כחי ועוצם ידי עשה ויעשה לנו את החיל הזה, ביחוד יצא הקצף על קדושת חיי המשפחה, שחוקי הנישואין הגירושין והלכות גיור הם יסוד הסוד לעצם קיומו של העם היהודי וכל פגיעה בהם מסכנת את אחדותו ויהודו של עמנו, כאמור בפרשת עריות „ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה׳".

במישור שבין אדם לחבירו — ירדנו פלאים, פגיעה איש ברעהו, לשון הרע ורכילות, המכיצה שנא ושפיכות דם יחודים הם בשבי יום יום. ואין שואל ואין מתריע על כך. הרי תמצית כל התורה ויסוד היהדות הן המצוות שבין אדם לחבירו כדברי הלל הזקן: מה דעלך סני לחברך לא תעביד, „ואהבת לרעך כמוך" — זה כלל גדול בתורה.

כעת, בפרוס הבחירות בישראל, הזכרה כביכול הרצוצה לגמרי בנושא זה של כבוד הזולת, כי התיר את העבירה החמורה של מלבין פני חבירו ברבים, שלפי ההלכה אין לו חלק לעולם הבא ולפי גדולי הפוסקים נצטווינו עליה ביהרג ואל יעבור. בהיותה תולדה של שפיכות דמים, כמו שהסביר רבנו יונה בפירושו על מסכת אבות. לצערנו הרב, לוקים בעבירה זו גם שלוחי אמוני ישראל ובני התורה, באיגם השים בחומרת העבירה והוצאותיה. אני פונה בזה לכל איש בישראל ולראשי העם ולמפלגותיו וסיעותיו: אנא שמרו נא על טוהר הלשון והמידות במערכת הבחירות, היו לדוגמה ולמופת לאחרים, ודעו ה׳ עולם את ישראל אשר בך נתפאר.

המישור השלישי בתרופור הוא מכלול המצות והחובות שבינינו לבין הארץ, העם והמדינה. עליהם הוזהרנו לשמור כעל כל כשמר כפי שהגדירו רבותינו ז״ל בספרי דבר רב את המצוה הזאת: זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם ואמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה.

אחים יקרים! שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. נגביר בלבנו את שלוש האהבות, אהבת ה׳, אהבת איש את רעהו ואהבת הארץ והלאום. נטהר את לבנו ולשוננו ונשמור את מידותינו כלפי הזולת. הבה נקים ונבנה גשרי אהבה בין איש לרעהו ובין מפלגה למפלגה, נשמור על אחדות ישראל והעם בתפוצות. נגביר את לימוד התורה וחנוך הילדים, נדע לכבד ולהוקיר כל אדם באשר נברא בצלם האלקים, נתאזר עוז לשמור על תורת ישראל ערכיה ומצוותיה. על גשרי אהבה אלו נבונן את חיינו המחודשים ונתקדם כאיש אחד ובלב אחד להגשמת חזון הגאולה השלישית.

ברכה לאחינו היקרים העולים החדשים שהצטרפו אלינו זה עתה בקיום מצות „וירשתם אותה וישבתם בה". ברכה לגבורי הרוח וזכה חיילי צה״ל השומרים על ארצנו וערי אלקינו. וברכת חזק ואמץ לאחינו בני ישראל ברוסיה ובארצות ערב ולכל קהילות ישראל בתפוצות.

שנה טובה ומבורכת, שנת גאולה וישועה ושלום, שנת הרם קרן התורה בעם וקרן ישראל בעולם, כתיבה ד...

בורג: הפנים החדשות ברשימה

(סוף מעמוד ראשון)

ברוכות ילדים, זוגות צעירים ויש־ראל השניה.

כמובן, אמר השר לא נעדר מקומו של הקיבוץ הדתי ברשימה המקומות הבטוחים. אותו מייצג הח״כ שכתה פרידמן איש קיבוץ בית־רבי, הכ־ייצג את המשקל הגולי הרב של הקבוץ הדתי.

בהנגובה ראשונה כראשי התנועה בהוריל שקיבל ד״ר יוסף בורג הובעה שביעות רצון מן העובדה שהושיבה בייצגת מדינה נאה של וותיקים וחדשים שהכלה הראשונית ברשימה הם בעלי נסיון פרלמנטארי עתיר.

השר הביע צערו על הליכתה הנפרדת של סיעת האשה הדתית־לאומית בגלל הפירוד בין המקום השנים־עשר והשלושה עשר. אין ספק שעבודה משותפת היתה מביאה תוצאה טובה יותר כאשר צעדין הי ניכהר של ההברית. השר הביע תקוה „כי נוכל להתגבר עוד על מכשול השירה בקטע זה של תנועתנו רחבת השורות".

המרידה מחברים והוותיקים החדשים יוסית בכנסת מכאיבה המיד עבודתם המוצלחת של חברים שאינם מופיעים במקומות הריאליים ברשימת להכרות רבות של תנועת הדלגו כדוגמה. לוהו שר הביא כדוגמה את עבודתו הפרלמנטארית של ד״ר י. גולדשמידט, יו״ר ועדת החוקה חוק ומשפט כדוגמה לעבודה מסורה ויעילה.

מברקי מחאה נגד רשימת האדי״ל

מברקי מחאה רבים הגיעו לביתו של שר הפנים ד״ר יוסף בורג בירושלים מחברות רבות של תנועת האשה הדתית לאומית בכל חלקי הארץ ובהם מחאה על „צעדה הפוזי" של הח״כ הגב׳ טובה סנהדראי וסיעתה שהחליטו אמש על הופעה נפרדת בבחירות לכנסת.

סופרנו בכנסת מוסיף, כי היום ובימים הקרובים ישמכו המאמצים להשפיע על הגב׳ טובה סנהדראי לקבל את המקום ה־13 המוצע לה ע״י ועדת המינויים ולהמנע מהליכה נפרדת העלולה רק להזיק.

ברכת הנשיא

(סוף מעמוד ראשון)

פרס של הנצרים המבורה המקבלים חינוך יסודי ותיכון. האשה הערבית הדרוזית הולכת ותופסת מקומה בכבוד, כראוי לה בחברה בת זמננו.

פרופ׳ קציר הזכיר את „הבבי סופרינג, מדעינו ואנשי הרוח המנצה, שנפטרו בשנה שעברה".

אשר לבחירות לכנסת — אמר הנשיא — אני תפילה כי אל מדינאינו הדגולים יצטרפו כוחות רעננים, וכי הבחירות יבוצעו תוך והם של כבוד הדדי. הרוף כל הקשיים הניצבים בדרך לשלום בר קיימא, לא פסקה אמונתנו כי יחסינו עם ארצות ערב ישתפרו וכי השלום בוא יבוא.

מי יתן — סיים הנשיא קציר את ברכתו — והשנה הבאה עלינו לטובה תהא שנה ברכה לכל אזרח מאזרחי מדינת ישראל ולכל יהודי באשר הוא שם, שנה שבה נמשיך לקבץ פזורי עמנו מן התפוצות, נוסיף ליישב שכבה הארץ ופרהביה, נעמיק את התודעה היהודית ונשכיל להשתית את חברתנו על עקרונות הצדק.

ברכותי לכול כי תהא זו שנה שבה יתקיימו דברי הנביא: „ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה".

תיקון

ברשימה „חגים עולים" בעמוד 11 בהוספת הכבירית נפלה טעות בכתובת שהיה הגלופה. החזן דוד סמיסקין הצ״ל בגיבין בגבעתיים. במקום הרצליה, כפי שנכתב בגוף הכתבה. בבית הכנסת הגדול בהרצליה יתפלל השנה החזן הוותיק, ר׳ מאיר שוהם, שימש קודם לכן בתפקיד זה בבית הכנסת בנהריה.

ברכת הרב הראשי לישראל והראשל״צ, הגר״ע יוסף

יש להנחיל מסורת אבות לדור הבנים

בפרוס השנה החדשה העומדת מאחורי כתלנו, הנני פונה אל כל אחד ואחד מאזרחי המדינה בקריאת אחים באהבה לעשות חשבון נפש, מאזן שנתי רוחני, ברגעים יקרים אלו.

כל אחד ואחד מאתנו דואג בודאי להבין לעצמו מקום בבית הכנסת, או במניין התפילה הקרוב לביתו, ובפרט בליל „כל נדרי" וביום הכיפורים, כאשר כל בית ישראל מתאספים בבתי הכנסת להתייחד עם בוראם. יתבונן נא כל אחד ואחד לרגע קט, כיצד הגענו עד הלום, כאשר ברוך השם המוני בית ישראל זוכים להתכנס בארץ ישראל ובונים תבנים בה כאומה מיוחדת מבין האומות, הלא רק בזכות התורה הקדושה אשר שמרה עלינו מכל משמר, לבל נתבולל בגויים, בכל דור ודור שכרו אבותינו על לימוד התורה ומצוותיה ובאו למענה באש ובמים, התורה היא אשר מאחדת ומייחדת אותנו כעם סגולה. „כי חלק ה׳ עמו יעקב חבל נחלתו".

ישאל נא כל אחד את עצמו לאן הולך הדור הצעיר והנוער היקר שלנו והאם עושים אנו די למען הנחיל את המסורה שקיבלנו מאבותינו לבנינו אחרינו.

לפיכך בקשה צנועה לי אליכם. יצעד כל אחד צעד אחד קדימה בקיום המצוות. ילמד לקיים מצוה אחת יותר מהרגלו, וילכד את בניו ובני ביתו לעשות כמוהו. כמאמר דוד נעים זמירות ישראל בתהלים: „טעמו וראו כי טוב ה׳", יטעם כל אחד מטעמן של המצוות, שעליהם נאמר: „הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים".

ברוך השם, מצויים בתי כנסת ובתי מדרש בכל פינות הארץ, בכל עיר ובכל שכונה, בכל מושב וכפר, ולאחרונה גם בקיבוצים, כן ירבו וכן יפרצו. על כל אחד ואחד מוטלת חובה קדושה להשתתף בתפילות בהכלו יחד עם ילדיו, להתבסם לתורה ולתפילה, כמאמר הכתוב: „חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו". ואשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי כי מוצאי מצא חיים. נוסף על כך, על כל איש מישראל מוטלת חובה קדושה לקבוע עתים לתורה ביום ובלילה. כמו שפסק הרמב״ם בפרק א׳ מהלכות ת״ת, ה״ח, כל איש בישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו, בין בעל ייסורין, בין בחור בין זקן גדול, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן ללמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר והגית בו יומם ולילה.

ומה טוב ומה נעים לקבוע שיעורי תורה, ללמוד בצוותא, מפי תלמיד חכם שתורתו אמנותו. בפתוחי, שכל רב מישראל לא ימנע טוב מבעליו ויהיה מוכן כמיטב יכולתו ללמד תורה ודעת. כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק. ועל ידי לימוד התורה יקרבו את העם לאביהם שבשמים.

אסיים באיחולים לבביים לכל אחינו בית ישראל בארץ ובתפוצה לשנה טובה ומבורכת, שנת שלום ועלות, שנת גאולה וישועה, תיכתבו ותיחתמו בספר החיים והשלום, מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון. תזכו לשנים רבות, נעימות וטובות.

15 בתי־כנסת ומניינים בעיר העתיקה

(סוף מעמוד ראשון)

לבית הכנסת ולהסדיר להם מקומות ישיבה ללא תשלום.

כמו־כן פנה בקריאה לרבנים ולראשי בפני הציבור בעניין המסוד של נגע המיסיון שמשה לאחרונה במסוה של פעילות תברתית „פילגטרי" המהווה סכנה ליהודים של תמימים הנופלים ברשתם.

בשיתוף עם משרד הדתות נערכו בריכוזי עולים כנוסי התעוררות בשפה הרוסית. למשתתפים חולקו מחזורים עם תרגום רוסי ותשמישי קדושה אחרים.

לקראת החגים שלח האיחוד לבתי כנסת בארץ ובחוץ לארץ לוחות דינים ומנהגים לשנת תשל״ד. הלוח כולל דינים ומנהגים לשבתות ומועדי השנה בנוסח אשכנז וספרד.

תקיעות בשופר של ברגן־בלזן

ביום א׳ של ראש השנה יתקיים מעמד של התעוררות ליד מרתף השואה בהר ציון ויתקעו בשופר המשמח להר ציון ממחנה השמדה ברגן בלזן.

הוכנו מקומות למאות אלפי מתפללים בתל־אביב

בבתי הכנסיות והמדרשות בתל־אביב נשלמו ההכנות לקליטת אלפי המתפללים, בתוכם תיירים רבים, חיילים ובני נוער. בשווקים רבתה משך יום אתמול תנועת הקונים.

גם חברות התחבורה הציבורית, הרכבות המכוניות נערכות להעברת מאות אלפי נוסעים. השנה בלט במיוחד הפגם של משקים רבים לקיים תפילת ר״ה ומשרד הדתות סייע להם בתשמישי הקדושה ובשיגור בעלי תפילה ובעלי תקיעה.

ביקורי הרבנים בבתי־חולים

אתמול ביקרו הרבנים הראשיים לתל־אביב־יפו הרב י. י. פרנקל והרב ח. ד. הלוי, בבתי החולים העירוניים והביאו למאושפזים את ברכת החג וברכה החלמה מהירה. בלו אל הרבנים, ראש המועצה הדתית פ. שינמן ועוביה.

חזנים ובעלי תקיעה הועמדו בכל בתי החולים העירוניים בת״א. בעלי התקיעה יעברו גם במחלקות השונות שבבתי החולים.

אתמול פנה ראש עיריית תל־אביב מר י. רבינוביץ לתושבים להבטיח את שמירת השקט בעיר בשני ימי החג והשבת הצמודה. כן הודה לשירותים העירוניים והיזונים לנקוט אמצעים מיוחדים כדי להבטיח השירותים בעת הצורך. בין היתר הובטח לקיים תורנות בבתי החולים ובית היולדות בקריה. לבד משירותי הבריאות המקיימים תורנות קבלו חולים נזקקים שירות לרפואת שיניים ברחוב שינקין 31.

היום יהיו משרדי עיריית תל־אביב סגורים, אך לשכות המהדרין העירוניים יפעלו עד לשעות הצהרים.

בהתאם להוראות מחלקת התברואה העירונית יש לאסוף את פסולת האשפה הביתית בשקיות פלאסטיק ולאחר מילויין לסוגרן ולהניחן במתקני האשפה בחצרות. עובדים לא יהודים יפעילו שירות נקיון במקומות נדרשים בעיר.

התארגנות על הטיולים ההמוניים

התארגנות רבה שורדת לנוכח היזמה לקיים בשני ימי ראש השנה ובשבת, טיולים המונים ושירותי־הפרסומת מרבים לאחרונה להביא דברים מפי הנהלת רשות שמורות הטבע על ההכנות לקליטת ההמונים, מתוך כוונה של „יצירת אווירה" לטיולים שיהיו כרוכים בחילול שבת החג.

מטעם משמרת מחוז תל־אביב נצ־ב לגד עשר, עוד אתמול בבית־השופר בית־אלישו מסיבת חג למאות קציני המחוז ואישים נכבדים, ואיחל שנת שלום ובטחון לכל שוטרי המרחב ולכל בית ישראל.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 150,000.— ל״י זכו המספרים: 313494 405145.

בסך 50,000.— ל״י זכה המספר: 507883.

בסך 12,500.— ל״י זכו המספרים: 123478 559051.

בסך 6,250.— ל״י זכו המספרים: 321805 518607 595812 785441.

בסך 1,250.— ל״י זכו הכרטיסים הבאים: 035227 180764 396239 648039 089401 185704 496977 685470 130189 224664 506316 730849 131117 229980 543630 735620 173299 382668 587924 781031 782367.

בסך 600.— ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־03077 06659 14169 23744 24927 41487 57248 72241 80713 98423.

בסך 250.— ל״י זכו הכרטיסים שבמספריהם מסתיימים ב־05198 43439 90813 14533 50639 91260 18229 54308 93004 22397 59769 94422 25193 68147 98071 25539 79283 27643 81635 32204 82377 40104 88925 41691 90031.

בסך 100.— ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־1924 5419 4588 4948 6696 7101 7772.

בסך 50.— ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־0146 2239 4047 6508 0490 2581 4642 7333 0501 2625 4662 8335 0676 2641 4917 8580 1337 2659 5015 8973 1271 2719 5277 9194 1599 2921 5397 9285 1801 3034 5468 9353 1959 3384 5631 9411 2270 4011 6060.

בסך 4.— ל״י זכו כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 9.

אל״מ עוזי עילם ראש היחידה למחקר במערכת הבטחון

אל״מ עוזי עילם התמנה החל בראשון באוקטובר לראש היחידה למחקר ופיתוח במערכת הבטחון בצה״ל.

הוא בא במקומו של תא״ל יצחק יעקב המסיים את שרותו הפעיל בצה״ל. עם קבלת תפקידו יועלה אל״מ עוזי עילם לדרגת תת״א.

אל״מ עוזי עילם נולד ב־1934 בקיבוץ תל יוסף, בו סיים את חוק לימודיו התיכוניים.

את שירותו הסדיר בצה״ל החל ב־1952, בגדנ״ע. לאחר סיום קורס קצינים התעבר, החל ב־1954, לצנחנים ושימש, בין השאר, כסגן מפקד פלוגה בסיירות וכמפקד פלוגה.

במלחמת ששת הימים פיקד על אחד משלושת הגדודים בחטיבת הצנחנים, שלחם במושבה הגרמנית והשתתף בשיחרור ירושלים. נפצע בעיר העתיקה מרסיסי רימון, אך הוסיף ללחום. לאחר שיחרור ירושלים, נטל חלק בקרבות, יחד עם גדודו, ברמת הגולן.

ב־1971 נתמנה לראש מחלקת אמצעי לחימה באג״ם, במטה הכללי, החל ב־1972 שימש כסגן ראש היחידה למחקר ולפיתוח.

אבא אבן יוצא היום לעצרת או״ם

מאת סופרנו המדיני בירושלים

שר החוץ מר אבא אבן יוצא היום לארה״ב כדי להשתתף בדיוני עצרת האו״ם. מחוגי משרד החוץ נמסר כי השר יגיע לניו־יורק עוד לפני כניסת החג.

וחוגים מדיניים בירושלים שהגיבו אתמול נאום קיסינג׳ר, אמרו כי הרושם הוא, שמדיניותה של ארה״ב נשארת בעינה בכל הנוגע למזרח התיכון.

מר אבן יפגש בניו יורק עם ד״ר הנרי קיסינג׳ר ועם עשרות שרי חוץ ממדינות שונות, לקראת הדיון במזרח התיכון שיפתח בנובמבר.

מנהיג פועלים פירוניסטי נרצח

בואנוס איירס, 25 (ע״צ, ע״ר ויופ״י) — פירוניסטים הנחשבים כתומכי הצבא המהפכני העממי, ארגון גרילה עירוני שהוצא מחוץ לחוק, רצחו היום את מנהיג הפועלים חוזה רוצ׳י, מזכיר כללי של הקונפדרציה הכללית של העבודה של ארגנטינה, שהיא אחד מבסיסי הכוח של התנועה הפירוניסטית.

הצבא המהפכני העממי הוצא מחוץ לחוק ע״י נשיאה החדש של ארגנטינה, הגנרל חואן פירון בן ה־77, שעות ספורות בלבד לאחר שזכה בנצחון מוחץ בבחירות.

הגנרל פירון הבטיח מדיניות של יד חזקה נגד אנשי גרילה מרכסיסטיים, הצבא המהפכני העממי במיוחד שימש מוקד לזעמם הגובר של הפירוניסטים בשבועות האחרונים.

קיסינג׳ר וגרומיקו דנו במצב המזה״ת ויהודי רוסיה

מרכז האו״ם, 25 (ע״צ) — שר החוץ האמריקאי הד״ר קיסינג׳ר ועמיתו הסובייטי אנדריי גרומיקו קיימו אמש את שיחתם הראשונה, ובמהלכה דנו בבעיות המזה״ת ובמצבם של יהודי בריה״מ.

השיחה בין גרומיקו וקיסינג׳ר נמשכה שעתיים ומחצה, בעת סעודה שערך שר החוץ האמריקאי. אווירת השיחה הוגדרה כ„ידידותית" ע״י דובר אמריקאי.

שני שרי החוץ דנו במצב במזה״ת וב„אפשרויות הדיפלומטיות באיזור זה", בועידה לבטחון אירופה ובשיחות סאל״ט לפירוק נשק גרעיני.

הדובר האמריקאי אמר כי השיחה הוקדשה לדיון במצב יהודים ואנשי הרוח בבריה״מ.

מר קיסינג׳ר הדגיש, כי עשוי להשפיע לרעה על הדטנט האמריקאית ועל הקונגרס ובעקבות כך על הצעת עזרה להעניק לבריה״מ מדינה מועדפת ביותר מסחרית.

הדובר האמריקאי אף ציין לה זו נידונה „בנימה של שותפות".

מר קיסינג׳ר גם הדגיש כי ארה״ב עושה כל אשר ביכולתה לסגור כי שאלת היהודים תהיה ל„בעיה פומבית".

קומיי עומד לסיים שרותו בבריטניה בימים הקרובים

לונדון, 25 (עתים״א) — שגריר ישראל בלונדון מר מיכאל קומיי, עומד לסיים את תפקידו בימים הקרובים ולשוב הביתה — כמעט שלוש שנים תמימות לאחר הגיעו לבירת בריטניה.

במשך תקופת שירותו בלונדון היה פופולרי אצל הממשלה, זכה לחיבה של האופוזיציה, הצליח בשידורי הטלוויזיה והרדיו והתפרסם בכל רחבי המדינה.

בקרב הקהילה היהודית בממלכה המאוחדת זכה להצלחה בלתי מסויגת. יהודי בריטניה חיבבו אותו והעריכוהו, וראו בו ידיד רצוי.

יש לציין, כי מאז הקמתה של מדינת ישראל, היו יחסיה עם בריטניה נתונים לשינויים. מכל מקום, מעולם לא היו חמים מדי וגם לא קרירים מדי. העליות והירידות ביחסים הדיפלומטיים ומצבי הרוח של העיתונות לא השפיעו מעולם על יחסי הסחר או התרבות בין שתי המדינות.

בנסיבות אלה לא צפה השגריר הישראלי יבוא ימים מרוחקים לכת, והוא שיקיים את היחסים במצבם. יכבע התרחשויות בלתי צפויות זאת עשה מר מיכאל קומיי בגדולה ובכשרון רב.

יצא ד״ר גולדמן

האפשרויות ליזמה אמריקאית במזרח התיכון יהיו הרבה באווירה בין הנשיא. לו עיכובים ומכשולים בהם המזרח למערב יהיה קשה מות ההסדר באיזורנו. נחום גולדמן, נשיא הקונגרס היהודי העולמי, לפני צאתו אמש לפאריס.

ד״ר גולדמן הביע אם המנהיג הסובייטי מר ברז׳נייב ומשטרו נתונים בקשיים מסויימים, המהווים לגבי מסוריית למעמדו של מפלגה הקומוניסטית.

ד״ר גולדמן יצא את הארץ שלושה ימי שהייה בישראל, ומהלכם נפגש לשיחה ארוכה האוצר מר פנחס ספיר, ב אישיים בגרבניה שבהם הקונגרס.

תפילת אשכבה למלך שוודיה

שר החוץ, מר אבא אבן, יצא את־כול את המשלחת בתפילת אשכבה למלך שוודיה, גוסטב ה־6 אדולף, שנערכה בכנסיית סט׳ אנדריאס, בירושלים.

בין הנוכחים היו חברי כנסת, מנכ״ל משרד החוץ, מר אברהם קידרון ופקידי ממשלה בכירים.

מברכת הרב הראשי לצה״ל, תת־אלוף הרב מרדכי

ליכוד ואחדות – סוד קיומנו

מדורי דורות, החל מראשית התהוותה, נהגה האומה בתקופת „הימים הנוראים", לערוך את מאזן השנה שחלפה בכל מערכות החיים הציבוריים ולקיים חשבון־נפש של הפרט. מאמץ כלל־לאומי זה של עריכת חשבון־נפש, על המתח הרוחני המוסרי שנתלווה אליו, השפיע השפעה מכרעת על דמותה וצביונה של האומה הישראלית וסייע לפיתוחם ולטיפוחם של קניינים רוחניים במישורי־אמונה, התרבות והמוסר שבהם ייחודה ותפארתה.

בתקופתנו השיגה האנושות הישגים עצומים בשטח מדעי־הטבע והגיעה ליעדים מדעיים, שהיו בבחינת חלום נכסף לפני שנים מעטות בלבד. האדם הגשים את שאיפותו מאז והצליח להשתלט על הטבע, אולם בו בזמן איבד האדם את השליטה על ליבו, על עצמו, טרגדיה מוסרית נוראה זו — תוצאה ישירה של הלך רוח חילוני, שכל ערכיו זמניים, בהיותם פרי חשיבה אנושית מוגבלת והכרת, הניתנת לביטול ולערעור — יצרה את השואה האיומה של ימי־מלחמת־העולם השניה ועלולה להוביל את העולם כולו לקראת הרס וכליון כל ישועה. מתוך חשכת היאוש והדכאון בה הוחת האנושות המוכה והפצועה, כשבסיסיה המוסריים, שנראו עד תמול שלשום כמוצקים ביותר, נשמטו לפתע מתחת רגליה — מזדקרת בכל טהרה והדרה בשורת העידוד והתקווה של תורת ישראל, זו שמסורה לא נכשל, היות שבנוי הוא לא על הנחות אנושיות הניתנות לסתירה, אלא על אדנים אלוקיים, הקיימים לעד, בתחושת בטחון איתנה בעתידה המתוקן של האנושות ובהתגברותם של כוחות הבניין על יצרי־ההרס, מכריזה אמונת היהדות בתפילת ראש־השנה: „ובכן צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו... וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ... כי לוחשי לא יכשלו ולא יכלמו לנצח חוסים בך".

במלחמת ששת־הימים ולאחריה, נתגלה הרוח הנפש חדש, בהוד הגבורה המופלאה, במעלליהם של חיילינו בימי המסה והמבחן, ניתנה חדשה, מעמיקה יותר, לה אומה במולדתה, לתחושת החירות. נכתב פרק חדש בקידמה של מצוות קידוש השם, גבורה, מסירות הנפש בישוב. ברם, חזון גאולת העם אינו מסתכם בגילויי הקוממיות המדינית בלבד. עלינו להגביר את הזיקה לערכים הנצחיים והקדושים, שבהם ישועתה ההיסטורית של האומה — גאון העם היהודי.

נחזיר לליבותנו באמצעות הפיוט בקורותינו הנצחיים, אמונה בבורא העולם — אלוקי ישראל וביחודו של עמו. רת המוכיחות והפירודים, אהבת ישראל בכל שכבות העם. כן, היחסנו מלוכדים ומאוחדים, וזהו סוד קיומנו בכל הדורות.

לקראת השנה החדשה איחולי הלבביים וברכותי לכם מפקדי וחיילי צה״ל ולכל ישראל בארץ ובתפוצות.

ברכותינו בקרב לב שלוחה לשבויינו בשבי מצרים, אשר הנכם, תפילותנו כי יתגשמו תקוותינו והאחיש כולנו יחד לשמחה שלמה בעת גאולתנו ופדיון נפשנו, החלמה מהירה ושלמה לחולים ולפצועים לשנת בריאות ושלום ובנפש.

תהא שנה הבאה עלינו שנת האדרת עוצמתנו והפלאתנו, לגאולת־עולם של עמנו ושל קוממיות — לו אנו מייחלים.

לשנה הבאה תיכתבו ותחתמו לחיים טובים.

משרד האוצר

הודעה לנכי רדיפות הנאצים

משרד האוצר מודיע, כי חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס׳ 3), תשל״ג—1973, שפורסם ביום 2.8.73,

אישר הגדלת שיעורי התגמולים לנכי רדיפות הנאצים בתוקף מ־1.4.72.

התגמול בעד חודש ספטמבר 1973, המשולם לנכים החל ביום 5.10.73 — יכלול את ההגדלה הנ״ל (לפי תגמול יסוד בשיעור 1.15 ל״י, לכל אחוז נכות).

באותו תאריך תשולם גם מחצית ההפרשים הרטרואקטיביים!

המחצית השניה תשולם ב־3 בנובמבר 73!

ב

חזית דתית־לאומית

המזרחי — הפועל המזרחי ודתיים בלתי מפלגתיים

מטה הבחירות — מחלקת ההסברה ירושלים

ב״ה

ירושלים של קודש

(מפגשי חברים, כנסים והרצאות)

יום השבת פרשת האזינו (שובה) ג׳ בתשרי תשל״ד (29.9.73)

אזור הקטמונים

בבית הכנסת „בית דוד", קטמון ד׳ רח׳ אנטיגנוס 9 בשעה 8.00 בבוקר

בהשתתפות: הרב דוד עצור

דברי פתיחה: מר עמרם סיביני, מרכז האזור.

בבית הכנסת „בית יוסף" קטמון ו׳, רח׳ אנטיגנוס 36 בשעה 9.00 בבוקר

בהשתתפות: הרב מאיר לוי, הרב מרדכי לרוז, רב בית הכנסת

דברי פתיחה: מר ע׳ סיביני

יום ראשון ד׳ בתשרי תשל״ד (30.9.73)

אזור קרית משה

בבית עו״ד אליאב שוהטמן, רח׳ קריניץ 2 בשעה 7.00 בערב

בהשתתפות: ד״ר זרח ורהפטיג, שר הדתות

אזור גבעת מרדכי

בבית הרב מרבאנו אליהו, רח׳ הן 2/1 בשעה 7.30 בערב

בהשתתפות: מר ברוך דובדבני, ראש המרכז לחינוך, חבר מועצת העיריה

אזור בית וגן

בבית מר יוסף גלאס, רח׳ פרחמל מס׳ 17 בשעה 8.00 בערב, כנס פעילים

בהשתתפות: הרב מ׳ קירשבלום.

דברי פתיחה: יו״ר מועצת הסניף, חבר הנהלת הסוכנות היהודית

בבית ישראל שרבים, רח׳ האו״ם 14 בשעה 7.30 בערב, כנס פעילים

בהשתתפות: מר דוד ברגמן, חבר הנהלת העיריה

דברי פתיחה: מר משה רביבו, מרכז האזור.

יוסף דוב סולובייצ'יק

מנהיגות והוראה

יפקוד ה' אלוקי הרוחות...
(במדבר כ"ז ט"ז)

עוסקת התורה בעניין מנהיג בישראל. משה …מד לפני הסוף והוא דואג ל"אחרי-כך": "היה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה", …ואג למנהיג בשביל העם, שכל כך קשה. הוא מבקש מנהיג מתאים "איש על העדה".

…בה של הקב"ה היא: "קח לך את יהושע איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו".

…ור של סמיכה, של סמיכת חכמים הניתנת שהוא ראוי להוראה המוכשר להיות רב.

…נא יפה בפסוק הזה. הכתוב אינו אומר אותו, לא שתתן לו את המשען שלך, הסמי-… אלא "וסמכת את ידך עליו", שתיסמך עליו, את ידך עליו. מהי משמעותו של דבר זה?

*

…ה. "מסירת" תורה מדור אחד לשני, כמו המשנה: "משה קבל תורה מסיני ומסרה וכו' (אבות פרק א', א'). מסירה משמעותה המשך. להבטיח שהמסורה תהיה לה מהל-… לסמוך על התלמיד, שימשיך בה, שתשמר

וכן כשמנהיג, ראש ישיבה, נעשה זקן, חלש, …גיש שהכוחות הצעירים אינם עומדים לו …דו אינה עוד חזקה כדי להנהיג את העדה. אותו דאגה: מה יהא על האוצרות הרוח-… הופקדו בידו? מה יהא על המסורה, שנמסרה … סיני? ומה יהא על העם? מי ינהיג אותו אופן?

…ו הרב הזקן מי מתלמידיו מיועד ליטול את … האם יכיל הוא, הרב, המנהיג, לסמוך (וסמכת ידך עליו), לסמוך על מישהו?

…לו כך משה רבנו בשנות הזקנה, ומול שונ-… עמלק, ולגבי כל זה שמייצג עמו המושג … במובן הגופני והרוחני. ומשה זקוק לכש-… שבמשך כל ימי חייו, חיזק יהודים, זקוק עצמו להיחוק.

הוא מחפש חיזוק? אצל תלמידיו.

…ב מתאר לנו תמונה של המצב, בו נמצא …שהוא אומר ליהושע, "בחר לנו אנשים" …י"ז, ט'). וידי משה כבדים. המנהיג הישיש …ין יותר הכוח של אז, אין עוד היד החזקה …

מחפש על מי להישען.

…לה הם "אהרן וחור תמכו בידיו", "אחד מזה … זה".

*

מחפש משה? תמיכה! מה מחפש משה אותו, ומוצא, אצל יהושע, כשהוא "נותן לד-… מכת הוא מקבל? סמיכה.

…ז שייכות לשונית והגיונית בין "תמכו בידיו" …מכת ידך עליו", בין סמיכה ותמיכה. משה עוד זקן יותר, חלש יותר, והוא מחפש מש-… ושענת תמידית הוא שומע את דבר ה': קח … יהושע... וסמכת את ידך עליו (במדבר כ"ז,

אחרי כן, לאחר שמשה נעשה בטוח, שיש לו לסמוך, שהתלמיד הנאמן ראוי להנהגה — …"סמיכה". במושג הבלתי מקובל אצלנו, מה … ישיבה, גדול בתורה, נותן לתלמיד: ונתת … עליו. הוד יש לו משמעויות רבות. משמעותו …ר, התנהגות של כבוד, השפעה קורנת. במקרה … שמשמעותו הוא תופעת התורה הנשגבה.

…צונכם בבך, משמעותו יכולה גם להיות מה …ם "תריומה" בלשון של ימינו.

…הודים בא פאר לפני שלמה. רק לאחר שקיים …מהודך עליו", בא "למען ישמעו כל עדת …אל". "הוד" הוא היסוד של "למען ישמעו". … מקור הסמכות של המנהיג, הסמכות אינה אלא רוחנית.

…באמר: "הוא וכל בני ישראל אתו וכל … (כ"ז, כ"א). לשם מה התורה "וכל בני … אתו, וכל העדה"?

הדבר הוא, לכלול את האוטוריטה. אפילו כשחלק יהיו מחולקים עם המנהיג, יכירו במרותו, שייכנעו להנהגתו.

*

כאן אנו עומדים באלמנט אחר של מנהיג בישראל, של הקדושה שלו. זה נובע מכך שהוא הרבנ שלא כמו אצל אומות העולם, משמעות ההנהגה אצל יהודים היא — לימוד, המנהיג חייב להיות מורה. יותר בדוייק, המורה הוא המנהיג. מהו התואר של גדול המנהיגים בישראל? "הרבי שלנו", משה רבנו.

קיימת קדושה מיוחדת במנהיג בישראל, בתוספת לזו שהנהו כמו כל יהודי, חלק מעם קדוש.

סוגות הן הקדושות אצל יהודים — קדושת עם ישראל וקדושת היחיד. אחת שונה מחברתה.

אנו קוראים בפרשת ראה: "כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך, ובך (משה) בחר ה'..." (י"ד כ') קיים נחבר ועם הנבחר.

כפי שרש"י מפרש שם: קדושת עצמך מאבותיך, ועוד: ובך בחר ה'.

מהי הכוונה של רש"י? כנסת ישראל, והאישיות המיסטורית, הקיבוצית, המרוממת של הכלל היהודי, מקיפה את כל היהודים בקדושה הקיבוצית, שבאה מן האבות, מברית בין הבתרים, מבמעמד הר סיני.

בתוספת לזה, כמו שאומר רש"י "ועוד" קיימת הקדושה האינדיבידואלית: היא שונה מיהודי ליהודי. הסוג הראשון של קדושה היא מן הייחוס הרוחני של כלל ישראל. הכוונה היא לקדושת עצמך מ-אבותיך. הסוג השני של קדושה הוא אינדיבידואלי. כל יהודי חייב לגלות אותה בתוכו. הוא עצמו חייב להתעלות, כדי להיות ראוי לה.

*

הסוג הראשון של קדושה הוא נחלת כל יהודי. הוא נובע מזה שהנהו עם קדוש. השני — הוא הזהות המיוחדת במינה של היחיד הנדון, הנבחר, ובך בחר.

בפאראפראזה של מאמר חז"ל "כשם שאין פרצופיהם שווים כך אין דעותיהם שווה" אפשר לומר: כשם שאין דעותיהם שוות כך אין קדושותיהם שוות.

קורח לא הבין את הדבר הזה. הוא טען: כי כל העדה כולם קדושים. אין הבדל בין יהודי ליהודי. אין הבדל בין חוטב עצים ושואב מים לבין משה רבנו. קורח הכיר רק בקדושה הקולקטיבית, ולא האינדיבידואלית. זאת היתה הטעות הגדולה שלו.

הוא לא תפס את ההבדל היסודי בין מנהיג בישראל ומנהיג אצל אומות העולם. כתר של הראשון הוא בקדושתו האינדיבידואלית ליחיד נבחר. ובך בחר; של השני — הוא כוח פוליטי, או רוחני, גופני, במישטרים טוטאליים.

לפיכך המנהיג אצל יהודים אינו האישיות הפרטית, אלא הרוחנית. המנהיג אינו המדינאי, אלא המורה.

*

דוד המלך — המלך, המדינאי, המפקד העליון, —היה בעצם מהותו הרב, הפוסק, המשפיע והמדריך הרוחני, כמו שחז"ל רואים אותו, בתוספת לנעים זמירות ישראל.

הכהן הגדול, שהינו מנהיג, הוא בעיקרו המורה: "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו" (מלאכי ב' ז'). מה שמצפים, מה שמבקשים ממנהיג בישראל אינו הוראות פוליטיות, אלא הדרכה רוחנית, ותורה יבקשו מפיהו. מהי כאן המשמעות רבי.

מהניתוח הראשונה של הפסוק "שפתי כהן ישמרו דעת", מתייחס לשכל הישר, הפשוט. משמעותה של דעת היא מה שאנו קוראים "קומון סנס", כפי שמטיקים ממקומות רבים בתלמוד. המנהיג חייב להשתמש בדעת, שכל הישר, סברות ישרות. דבר זה הוא צריך ללמוד.

ללמוד הוא צריך לא מן הרוח, או מן החולל, אלא מן המלא. מן החכמה, בינה ודעת, שיש לו במידה כזו, שהיא עולה על גדותיה. "וימלא אותו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת" (שמות ל"ה, ל"א) רק אז ולהורות נתן בלבו.

*

צריך להיות מנהיג-רב יהודי, שיהיה השומר הנאמן, המעביר את ההמשך של מסורה, ממשה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'. על כזה אפשר לסמוך ולתת לו סמיכה: "ויסמוך את ידו עליו (יהושע) ויצוהו" (במדבר, כ"ז, כ"ג).

נרשם ע"י הלל זיידמן;
עברית — י. ב.

הדברים מבוססים על שיעורים של הגאון הרב יוסף דב סולובייצ'יק.

מלכויות, זכרונות ושופרות

מאת הרב חיים דוד הלוי

שלוש הברכות המפורסמות "מלכיות, זכרונות, שופרות", מהן מורכבת תפילת המוסף של יום ראש-השנה, הן תקנת חכמים (עיין במסכת ר"ה לד:). ההמיכום על המקרא: "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם, ותקעתם בחצוצרות" — הרי שופרות, "והיו לכם לזכרון" — זה זכרונות, "אני ה' אלקיכם" — זה מלכיות. א"כ מה ראו חכמים לומר מלכיות תחילה ואח"כ זכרונות ושופרות. אלא המליכו עליך תחילה ואח"כ בקש מלפניו רחמים כדי שתזכר לו, ובר"ה בשופר" (במדבר י"ח, ודברי רבותינו בספרי שם).

אמנם במקורה של הלכה זאת בש"ס (ראש-השנה ל"ב) לא נזכר נוסח הפתיחה והסיום של כל ברכה. כמו-כן לא נזכרו כל הפסוקים שבברכות אלה, חוץ מחלק מהם, שבאו בתוך דוגמאות, או כמחלוקת התנאים, וכן לא נתברר בש"ס בפירוש מי קבעם ומי סדרם. אך ברור שלחכמי התלמוד היה ידוע סדר ונוסח הברכות שבידינו, כמבואר (שם כ"ז.), א"ר שמואל בר יצחק כמאן מצלינן האידנא, "זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון" וכו'. וכן מבואר גם בירושלמי (ראש-השנה פ"א ה"ג, ועיין פ"א ה"ב), כמאן סבר בראש-השנה נברא העולם, רב, דתני בתקיעתא דבי רב, "זה היום תחלת מעשיך... כי חק לישראל הוא... ועל המדינות בו יאמר" וכו'. מכאן שרב הוא שהתקין סדר ונוסח ברכות אלה, כפי שהן מסודרות בידינו כיום, כפי שהתקין ברכות רבות אחרות הטובות, שאחת מהן אף זכתה לתואר "מרגניתא" (ברכות לג.), היא ברכת "ותודיענו" האמורה בתפילת ערבית של לילי יום טוב שחל במוצאי-שבת. ויש עוד מקורות כאחרים יותר, שמוכח מהם בבירור שרב הוא שהתקין נוסח ברכות אלה — מלכויות, זכרונות, שופרות.

*

התעכבנו בפתיחת מאמרנו, על קביעה עובדה זאת שרב סידר נוסח ברכות אלה, משום שאישיותו של רב, תבהיר לנו את עומק הכונה הצפונה בהן. כי רב, נוסף על כל מעלותיו הגדולות הידועות, עסק באופן אינטנסיבי בהעמקת ידיעת התורה והאמונה בעם (עיין חולין ק"י. "רב בקעה מצא וגדר בה גדר", וכן במגילה כ"ט. "ואהי להם למקדש מעט — זה בית רבינו שבבבל", וכן גיטין ו. "מכי מטא רב לבבל" לענין שהיא כא"י לגיטין ועוד). בתפילותיו הנפלאות שחיבר התכוון להחדיר בעם את יסודות האמונה בתורת ה' והצליח ביותר בכך, כי אין לך שעה כשירה דרך מוצלחת ביותר, להעמקת תודעת המונים ביסודות האמונה כבו בשעת התפילה, שכן התפילה היא השתפכות הנפש של האדם, ביחוד בימי הדין עת הוא אפוף רגשות חרדה ופחד, אמונה ותקוה לצאת זכאי מבית-דין של מעלה, ודווקא אז מתעורר לב האדם, טוב יותר מכל שעה אחרת. לב כי לא יתרגש למקרא תפילות "על כן נקוה לך", "אתה זוכר מעשה עולם", "אתה נגלית בענן כבודך", הכתובות בלשון פשוטה ועסיסית, חגיגית ורוויה קסם והוד, והכרוכות בשורותיהן אידיאלים נפלאים כלל-אנושיים ויהודיים, ובהם באו לידי ביטוי צו שלושת יסודות האמונה החיוניים ביותר.

ר' יוסף אלבו, בספרו "העיקרים", חולק על הרמב"ם שמנה י"ג עיקרים, וסובר שרק שלושה עיקרים הם יסודות האמונה בבחינת אבות, וכל היתר מסונפים להם בבחינת תולדות. שלושת יסודות האמונה לדעתו, הם: א) מציאות ה'. ב) השגחה לשכר ועונש. ג) תורה מן השמים. והוא מוכיח דעתו זאת על פי מה שיסדו אנשי כנסת-הגדולה בתפילת מוסף של ראש-השנה, שלוש ברכות אלו — מלכיות, זכרונות ושופרות — שהן כנגד שלושה עיקרים אלה, כי באמונת עיקרים אלה עם כל המסתעף מהם יזכה האדם בדינו לפני ה', כי ברכת מלכיות היא כנגד עיקר מציאות ה', וברכת זכרונות תורה על ההשגחה והשכר והעונש, וברכת שופרות היא לרמוז על העיקר השלישי, שהוא תורה מן השמים (מאמר א' פ"ד).

לדעתנו, יש להוסיף עוד יסוד בחול הזהוב, שבא לידי ביטוי בברכות אלו, ואמונה בגאולת ישראל השלימה ובחזון המשיחי הנבואי, כפי שנראה זאת להלן:

מלכויות. בפתיחה נאמר "יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון". והפסוק הראשון "ה' ימלוך לעולם ועד", רעיון אוניברסלי כלל-אנושי. אחריו באו שני פסוקי תורה שבהם מובלטת מלכות ה' בעם ישראל בלבד, "ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו", "ויהי בישורון מלך". אך לאחריהם כל יתר הפסוקים עוסקים במלכות ה' הכללית בעולם בלי להזכיר ישראל. ואף שנזכר הפסוק, "כה אמר ה' מלך ישראל", הרי מסיים הוא, "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים". התפילה המסיימת את הברכה: "מלוך על כל העולם כולו בכבודך... ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה". כאן טמון רעיון היסטורי, שאמנם מלכות ה' נתגלתה בעולם בתחילה בישראל בלבד, אך ממנו עברה האמונה גם לעמי תבל אחרים, ואמונתנו בתפילתנו היא שעתידה היא להתפשט בכל העולם כולו.

זכרונות. לעומת זאת, בברכת הזכרונות, הפתיחה היא אמנם כוללת: כל המפעל, כל היצור, הכל גלוי וידוע, להיפקד כל רוח ונפש, ועל המדינות בו יאמר, זכר כל המעשים, זכר כל היצור, דורש מעשה כולם — אבל הפסוקים העוסקים בזכרונות אינם עוסקים בכללות העולם, אלא בישראל בלבד. אמנם הפסוק הראשון עוסק בנח, שלא היה מישראל, אבל הרי אין זו השגחה סתמית, אלא ציווי מיוחד שזכה לו נח על פי הדיבור. וכל הפסוקים עוסקים בברית ה' לישראל. וגם תפילת הסיום מוקדשת כולה לזכרון ישראל לפני ה', ואף מובלט בה "ועקידת יצחק היום לזרעו תזכור".

שופרות. ואילו בברכת השופרות, מובלט בה עם ישראל בלבד, מבלי להזכיר כלל ועיקר את יתר העולם, לא בתפלה ולא בפסוקים. הפתיחה עוסקת במתן-תורה, "אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמהם, ללמד לעמך תורה ומצוות". וכל הפסוקים ללא יוצא מן הכלל, עוסקים בישראל בלבד. ואף שפסוק אחד מדבר ל"כל יושבי תבל ושוכני ארץ", הרי מבואר בו: "כנשוא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו", היינו תראו ותשמעו את הפלא הגדול שיארע לישראל. ובכן, שוב הרעיון המרכזי — ישראל. וגם הסיום בברכה הוא משאלה מיוחדת לישראל: "תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גלויותנו". הפסוק האחרון הוא תפילה לחידוש העבודה במקדש: "וביום שמחתכם ובמועדיכם... על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם".

*

ועתה לאמונה בגאולת ישראל העתידה המובעת היטב בכל אחת משלוש הברכות.

ונקדים, כי סדר הפסוקים בכל ברכה הוא, שלושה פסוקי תורה, ואחריהם שלושה פסוקי כתובים, למעשה מספר תהילים, ולאחריהם שלושה פסוקי נביאים, ולבסוף סיום בפסוק נוסף של תורה. התוספות היו הראשונים שהרגישו בשאלה, מדוע מקדימים פסוקי כתובים לנביאים (ר"ה לב. ד"ה מתחיל) עיין שם מה שתירצו, וגם גדולי ראשונים עמדו על כך. ולפי דרכנו יתבאר היטב, כי פסוקי התורה עוסקים בחלק ה-

(סוף בעמוד 13 טור 1)

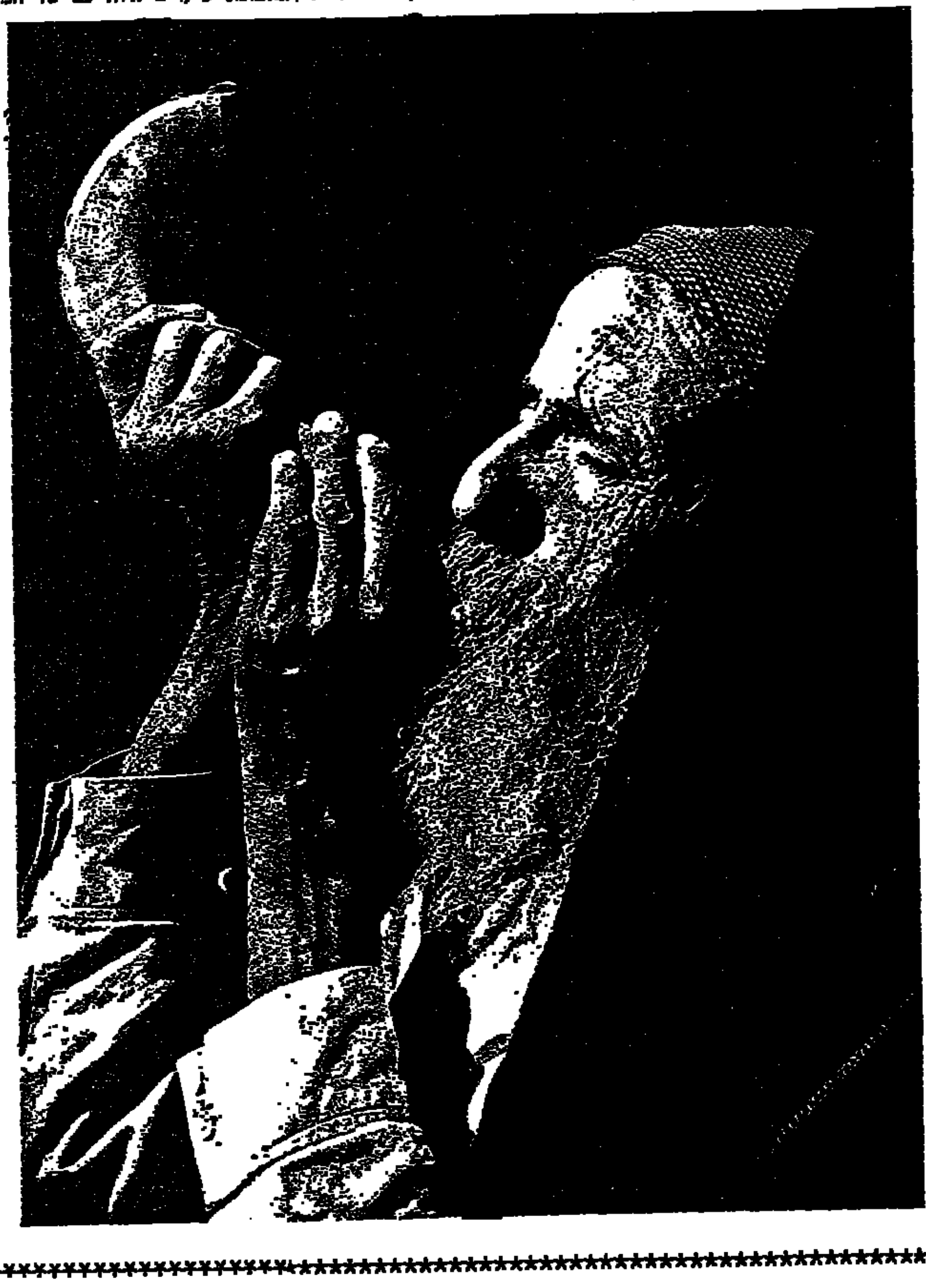

על מה נידונין בראש השנה?

מאת הרב אהרן קלר

במסכת ראש השנה, דף ט"ז ע"ב, "א"ר כרוספדאי א"ר יוחנן: שלושה ספרים נפתחין בר"ה, אחד של רשעים גמורין ואחד של צדיקים גמורין ואחד של בינונים. צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינונים תלויין ועומדין מר"ה ועד יוהכ"פ, זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה". ובתוספתא בסנהדרין נאמר: "תניא ב"ש אומרים ג' כתות הן ליום הדין, אחת של צדיקים גמורין ואחת של רשעים גמורין, ואחת של בינונים וכו'".

והנה מעירים פה תוספות, "הרי עדים אנחנו שלפעמים הצדיקים נחתמין למיתה ורשעים גמורין לחיים", שיש לפרש כל מה שנקרא פה גבי רשעים מיתה וגבי צדיקים חיים, שהכוונה היא לחיי עולם הבא. וכך מפרש גם המהרש"א בחידושי אגדות, דהצדיק ממש, בין אם נגזר עליו שיחיה בשנה זו, בין שנגזר עליו שימות בשנה זו בגלל מיעוט חטאו, אך הוא יחיה, חיותו היא בעולם הבא. וההיפך ברשע, בין שנגזר עליו שימות בשנה זו ובין שנגזר עליו שיחיה בשנה זו כדי שיקבל שכרו בעולם הזה, "זאת היא מיתתו לעולם הבא". הר"ן לר"ה מנסה לתרץ בשם רבי ישעיה מטראני את הקושיה החמורה נגד הגמרא הזאת, העומדת לפעמים בסתירה למציאות החיים, בהבדילו בין הכרעת השמים על האדם כאחראי לכל מעשיו ובין פסק דין על מעשה אחד של האדם. אותם בני אדם הזוכים בדין אחד מחמת זכות מיוחדת נקראים כאן צדיקים גמורים, ואעפ"י שעוונותיהם מרובים מזכויותיהם, אך כיוון שזכו בדין זה, נקראים צדיקים גמורים, כי מידתו של הקב"ה לשלם שכר בעולם הזה, ומצד שני, מי שחטא במקרה זה נקרא רשע, גם אם זכויותיו מרובות מהעוונות, והפסוק מדברים (כ"ה) "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע" מכוון לצדיק ורשע במקרה מסויים.

*

הרמב"ן בדרשתו לראש השנה — שנאמרה בעכו בקרב הקהילה הגדולה שהיתה קיימת בעיר זו ובין חבריו ותלמידיו של רבנו שמשון משנץ שעלו יחד אתו לארץ ישראל — שואל גם הוא את שאלת "הצדיק והוא מת והרשע והוא חי", ומגיע לידי תשובה דומה לזו של הר"ן. לדעתו, הרשע הגמור המוחלט שעבד עבודה זרה ועשה גילוי עריות ושפיכות דמים, ועשה מצווה אחת לבדה, דינו של הקב"ה לשלם לו שכרה בעולם הזה שיחיה השנה הזאת, והוא נקרא כאן צדיק גמור "לפי שבצדק בדין עד שיחיה כמו אחאב שנאמר בו: הראית כי נכנע אחאב מלפני, יען כי נכנע וכו' (מלכים א' כ"א, כ"ט) והוא נקרא צדיק גמור באותו הדין. וכן הרשעים הגמורים לאלתר למיתה, אפילו קיים כל התורה כולה, והרי הלכה לפני רבו נתחייב מיתה בכך (ברכות ל"א, ע"ב) נקרא בכאן רשע גמור, לפי שהוא מתחייב בדינו".

אך את עיקר תשומת לבו מפנה הרמב"ן בדרשתו לשאלות אחרות המתבקשות כאילו מעצמן, ואלו הן:

א) על מה נידונין בראש השנה, ומהו הדין הזה שאדם נידון בו, דהרי במסכת תענית (י"א, ע"א) נאמר שבשעת פטירתו של אדם כל מעשיו נפרטין לפניו ואומרים לו, כך וכך עשית במקום פלוני וביום פלוני. ואם נאמר שאדם נדון בר"ה ונחתם ביוהכ"פ, אם כן אין דינו בשעת מיתה, אלא על מה שעשה מראש השנה ועד יום המיתה, ורבותינו אומרים בפירוש שכל מעשיו נפרטים בפניו.

ב) במסכת סנהדרין (ק"י, ע"ב) הוכידו רבותינו שיום הדין הוא לעתיד לבוא בזמן תחיית המתים, כמו ששנינו: דור המבול אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין ויום דין זה נקרא יום הדין הגדול, ועוד אמרו בתחילת מסכת ע"ז, שלעתיד לבוא מביא הקב"ה ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר: מי שעסק בזה יבוא ויטול שכרו, מתקבצין ובאין כל אומות העולם בערבוביא וכו'. לאיזה יום דין מתכוונים כאן והרי דנו כבר כל אחד ואחד?

ג) איך להבין את המשנה בר"ה (ט"ז, ע"א) שנוסף לר"ה נדון העולם בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן ובחג נידונין על המים — והרי כולם נידונין על הכל בר"ה ונחתמים ביוהכ"פ, מי יחיה ומי ימות, מי במים ומי באש, ומי ברעב ומי בשבע וכו', והרי כל פרטי חייו של האדם נגזרים בר"ה ואם-כן, על מה יש עוד לדון את האדם?

*

כל השאלות הללו מביאות את הרמב"ן להבדיל בין שני נושאים שונים עליהם דנים את האדם. העניין הראשון הוא בדברי העולם הזה, אם זכה לתת לו חיים ושלום ועושר ונכסים וכבוד, או אם נתחייב למות בשנה זו, או לייסורים וצער ועוני על כל זה, על בני חיי ומזוני אדם נשפט בר"ה. אך לא נידון אם תזכה נפשו לגן עדן ולחיי עולם הבא, או אם התחייב לגיהנם ואבדון, משום כך נאמר בגמרא, ששלשה ספרים נפתחים בר"ה, צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים, רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר למיתה, הזכירו כאן חיים ומיתה, ולא אמרו לגיהנום ולחיי עולם הבא. בדבר גן עדן ועולם הבא דנים את האדם אחרי מותו.

לזה התכוון כנראה גם הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ג) בכתבו: וכשם ששוקלין זכויות אדם ועוונותיו בשעת מיתתו, כך בכל שנה שוקלין עוונות כל אחד ואחד מבאי עולם עם זכויותיו ביום טוב של ראש השנה וכו'. גם הרמב"ם מבדיל בין משפט בר"ה ובין דין אחרי מותו של האדם, ולפי דעת ה"לחם משנה" שם סובר הרמב"ם שרבי יוחנן התכוון לר"ה בו נפתחים שלשה ספרים, אך בתוספתא דובר על שלש כיתות ליום הדין שהוא לפי דעתו יום המיתה. וכך אפשר להבין גם את דעת חז"ל בסנהדרין, בפי"ג בתענית ובעוד מקומות אחרים, שהתכוונו רק לענייני גן עדן ועולם הבא, ועל זה לא דנים בר"ה בכלל.

ואם תאמר, אם כך מסבירים את התחיות, הרי תורת קושיית תוספות, למקומה, והרי אם אין מדובר בר"ה בכלל על עוה"ב, איך להסביר את המקרים הלא נדירים שרשעים זוכים לבריאות ועושר וכבוד וצדיקים שהולכים לעולמם? גם לדעת הר"ן, המוכיח מכאן שבעולם הבא עסקינן, קשה להבין את ההבדל שנעשה ע"י הרמב"ן.

בעל "פני יהושע" מנסה לתרץ את הקושיה הזאת ע"י ניתוח ביקורתי של המושגים צדיקים ורשעים. לפריכה הסתומה הזאת של צדיק ורע לו רשע וטוב לו, אנו מגיעים, אם יוצאים מההנחה שבידנו נתון לשפוט מיהו הצדיק ומי הרשע, שסת המצוות נאמרה לנו כדי לכוון לפיה את כל חיינו ולדעת שהמקיים אותן הרי הוא בבחינת צדיק והעבריין נקרא רשע. עלינו גם להביע את אמונתנו השלמה שהבורא ית"ש גומל טוב לעושי מצוותיו ומעניש לעוברי מצוותיו. אך יכולת השיפוט על האדם וגם על עצמנו נשללה מאתנו, ולא אנו נוכל להגיע לידי מסקנה שפלוני הוא צדיק ואלמוני הוא רשע, כי סתומה היא כל מערכת המצוות ומסובכת, כי היא מורכבת מגורמים שונים שלא נוכל להשיגם לא בחושי אנוש וגם לא בכוח ההגיון. וכך כותב בעל "פני יהושע" בחידושיו לר"ה: ונלע"ד דהתוספות לא פסיקא להו הך הוכחה דמעשים בכל יום, דבכיון שאין אנו יודעים מהן שכרן של מצוות, א"כ אף למי שמוחזק בעינינו כצדיק גמור שזכויותיו מרובין מעוונותיו, אעפ"י יכול להיות שאותן מיעוט עוונות יכריעו את הזכויות המרובים. וכן להיפך אף למי שאנו מחזיקין אותו כרשע גמור, לפי שעוונותיו מרובין מזכויותיו, אעפ"י יכול להיות שאותן מיעוט זכויות יכריעו את עוונות המרובין, לפי ערך השכר והעונש, אפילו לתלמיד חכם גמור יכול להיות שיש בידו חילול השם, שאין כח ביוהכ"פ לכפר ולא בתשובה אלא מיתה ממרקת ומכאן זה מצוי הדבר בנקל שאפילו צדיק גמור נכשל בהן כדאיתא ביומא דף פ"ו גבי הי"ד חלול השם ע"ש ומכ"ש שארי בני אדם דזמנין שעושין מעשה זמרי ומבקשין שכר כפנחס וכו'.

*

באשר להסבר של המשנה בר"ה, המוסרת על ד' פרקים בהם העולם נידון, בפסח על התבואה וכו' — נשאלת השאלה: מאחר שבר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון ונדונים על כל מעשיהם וקצוב להם בר"ה כל חסרונם, איזה לרעב ואיזה לשובע, ולכן גם מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה (ב"ב י', ע"א), א"כ על מה דנים עוד בשלושת הזמנים האחרים? הרה"ג הרב יוסף ענגיל מביא בגליוני הש"ס על ר"ה את הקושיה הזאת ומתרץ: בפסח על התבואה, על שלא עישרו את התבואה ולא נתן לאכול ממנה לעניים וליתומים ולאלמנות. בעצרת, על פירות האילן, על שלא המתינו שנות ערלתם ולא הניחום בשביעית לעני ולגר. בר"ה דן כל העולם כולו על כל מה שעשו כל השנה כולה וכו' ובחג, נידונין על המים, על שהם מבוים בנטילת ידים ומזלזלים במקוואות ובטהרות שהם מים ועל כך נדונין על המים.

ההסבר הזה מביא אמנם דברי מוסר ומפרש את סיבו של כל אחד מארבעת ימי הדין, אך אין בו כדי להגדיר הגדרה ברורה של ר"ה לעומת ימי הדין האחרים.

התוספות יו"ט למשנה בר"ה מגיע לידי מסקנה, שעלינו להבדיל בין גזר הדין היוצא על הפרט ובין משפט הנוגע לכלל. בשלושת הפרקים מחליטים בשמים על התבואה ועל פירות האילנות ועל המים, בהם העולם נידון. אם תהיה שנה מבורכת במים או תהיה שנת בצורת, על זה דנים בחג סוכות. אך בר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, אחד אחד, וגוזרים עליו חלקו מהדברים הללו. בפסח נופלת ההכרעה, אם העולם יהנה בברכה והצלחה בתבואה, אך את הפרט ידונו בר"ה, אם ובאיזו מידה ישתתף בהנאת השפע בתבואה.

אך ההבדלה הזאת בין גורל פרטי וגורל הכלל אינה מדוייקת ודורשת תיקון שנלקח בחשבון ע"י הרמב"ן בדרשתו לר"ה. נגד התוספות יו"ט אפשר לשאול, הרי בר"ה גם על מדינות יאמר איזו לחרב ואיזו לשלום, איזו לרעב ואיזו לשובע, שמע מינה שגם על הכלל נופלות ההכרעות בר"ה, שאנו צריכים לחכות להן בפסח ובעצרת בהתאם להגדרתו. ופה מתכרים רבים יחד עם "בריות בו יפקדו".

*

לכן ראה הרמב"ן שיש צורך להפריד בין החלטה בשמים, שאינה נוגעת בגורל האדם בכלל אלא רק להשפעת השמים על הטבע, ובין יום הדין לבריות. הטבע כמצו עשוי להכריע את גורלם של בני אדם או של עמים שלמים, אך יתכן גם שמשפטו של עם או יחיד יחייב ממשפט הטבע או יעמוד בניגוד למצב של הטבע. על הבריות ועל עמים ומדינות דנים רק בר"ה, ואם יצא עליהם הפס"ד לשובע ולברכה, נמצאים בידי ההשגחה העליונה האמצעים לדאוג להגשמת ההחלטה, גם אם רוב העולם רעב וסובל מחוסר מים בגלל הכרעות שליליות היו בפסח ובעצרת ובחג. ומצד שני, גם ייתכן שבמצב כללי של שפע, גם בתבואה וגם בפירות האילן וגם במים, יוכרע חיי בר"ה על רעב של פרט, כגון שהוא רעב אינדיווידואלי שהוא אוכל ואינו שבע מחמת מצב בריאותו הלקוי. או על רעב של מדינה כגון רעב של מצור. כעניין הרעב והשובע שהיה בשומרון בימי אלישע (מלכים ב' ז', כ"ח). וכך מביא הרמב"ן מדרש דרבי עקיבא, בו נאמר מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח, ומפני מה אמרה הביאו שתי הלחם בעצרת, ונסכי מים בחג, מפני שהחג זמן גשמי השנה וכו' שרצה הקב"ה לזכות את ישראל שיתרצו לפניו בכל מין ומין בזמנו, כדי שיכהבם לזוכה בשעת הדין בראש השנה.

*

בימים הנוראים יתורץ איפוא גורלו של כל פרט וגם גורל עמנו ושל כל העולם כולו, ומכריעים בשמים על כל עניני העולם הזה, כפי שקיבלו תיאורם הדרמטי בפיוט הנשגב "ונתנה תוקף". לכן אנו נכנסים לימים הקדושים ברגש של לבטי חרדה אך גם מלאי אמונה ותקוה לחסדי ה', תוקעים בשופר של איל, כפי שההבירו (בר"ה ט"ז) "תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני", ואנו מתפללים לישועת הפרט ולגאולת כל עם ישראל.

שיחה עם הרב ר' איסר-יהודה אונטרמן

חשבון הנפש בימי אתחלתא-דגאולה

מאת ש"ין

הרב ר' איסר-יהודה אונטרמן, שבשנות רבנותו כרבה של תל-אביב ואחר-כך כרבה של מדינת ישראל נודע בהוראתו ובחכמתו, כאחד מיחידי הסגולה, גם בשנה האחרונה בין באי ביתו רבנים ודיינים, השואלים בעניני הלכה למעשה, ובין באי ביתו יהודים מכל החוגים המבקשים את עצתו.

לפני שנים מספר כינס מדבריו בהלכה בספריו "שבט מיהודה", המכיל בירורים בסוגיות של פיקוח-נפשות, נדרים ושבועות, עדות ונאמנות, שבהם מיזוג של למדות עמיקה ובהירה, נושא ישיבות ליטא, עם הלכה פסוקה של רבי-פוסק ועמודי ההוראה. עתה מכנס עוד שיעורים תשובות, שיחות ומאמרים, שנאספו בעשרות שנות לימוד, הוראה ובירורים.

הרבה מזמנו ומכוחו מקדיש הרב לכולל "שבט ומחוקק", שיסד לפני עשר שנים בירושלים, בו קובעים לימודו, משובי תלמידי-חכמים צעירים, דעת פוסקים הלכה למעשה עם מקורות ההלכות בסוגיות הש"ס. כל מחזור אורך חמש שנים פותח בחושן משפט, ממשיך באבן-עזר ויורה דעה ומסיים באורח חיים. השיעורים בגמרא ובפוסקים הם בעומק העיון ובהיקף רב.

שיחתו מפכה בצלילות ובבהירות. הכול שקול בפלס שכל הישר. עניין מחובר לעניין, כטבעות סדורות, דבר דבור על אופניו. מאזין לשאלה ומשיב באיזון של בינה נסיון, ידיעה ומיצוי. הדברים אמורים בנחת ובהחלטיות.

…יגלות לנו

— מדינת ישראל שהגיעה לחצי יובלה מה משמעותה לעם היהודי ולהיהדות.

משמעות ברורה לכל הרואה נכוחה. אין כל ספק, זו …תא דגאולה. היו תלמידי-חכמים גדולים, שמנעו את … מחמת חששות שונים להביע על כל מה שמתרחש …ות האחרונים במושג אתחלתא. אך היום המצופה בא. … חורבן הבית לא זכינו לתופעה כזו, אפילו בצורה … יותר, למה שזכה דורנו: קימת המדינה ועליית …ים מתפוצות הגולה להשתקע בארץ-ישראל. רצון הבורא שדורנו הוא יום-פקידה לבנות את הארץ, להקים את …נה ולהושיב בה מיליוני היהודים. לא ניכנס לעולם …זר. בנגלה קא עסקינן. הנסתרות לד' אלוקינו והנגלות לנו ולבנינו. בבניין המתמיד, בקיבוץ גלויות, בהתפתחות בכמות ובאיכות. ברוח הגבורה של הבנים להגנת העם … בכל המתרחש יש מדברי הנביא: "כי פקד ד' צבאות … עדרו, את בית יהודה ושם אותם כסוס הודו במלחמה" …ה, י"). כעדר התועה למקומו כן בני-ישראל, ובפקודת …ית יהודה לחם כראוי באויביו חכה להדר במלחמתו. המשיך בתקוה, שסייעתא דשמיא לא תיפסק.

…זה עומד אחר כתלנו

— האם יש למדינה כמות שהיא שורשים במסורת ההלכה?

…שה דורות במעלם לחדש את היישוב היהודי בארץ-…ל, לבנותו ולהרחיבו, בשיעורים שלא היו כמותם …, והקמת המדינה לאחר השואה, כל החידושים המופלאים האלה, בחינת קמה וגם ניצבה, מעודדים אותנו לומר: …זה עומד אחר כתלנו.

…ות וצללים

— במדינה אורות וגם צללים, הנאבקים ביניהם. איך יש להתייחס אל החזיון הזה?

… היה לעולמים. אנו קוראים באיוב, "ויהי היום ויבואו … אלוקים להתייצב על ד'. ויבוא גם השטן בתוכם". … יום המשפט, הוא ראש-השנה, ובאו לפניו זכות סניגוריה וקטיגוריה. אין אורות בלי צללים, במעשה הגדול של בניין ארץ אבותינו וקיבוץ-גלויות יש משום קידוש-השם ברבים. אם חורבן הארץ ופיזור ישראל בעמים הוא חילול השם, כבאמור ביחזקאל, "ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ד' אלה ומארצו יצאו", הרי בשוב ישראל לארצו מתגדל ומתקדש שם-שמים בעולם, כבאמר באותו פרק: "וקדשתי את שמי המחולל בגויים וקיבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם". אלה הם האורות של ימינו, וזכינו להם בזכות האמונה הקבועה בתוכן לבנו, כי נצח ישראל לא ישקר.

ישנם גם צללים, נטיות שלא בכיוון הרצוי, והגבהנו למנוע סטיות מן העיקרים. לפני חמישים שנה ומעלה נוסחה האימרה הידועה, "ארץ-ישראל לעם ישראל על-פי תורת ישראל", שמבטאה בשמונה מילים את התכנית כולה. זכינו, ארץ-ישראל ברשותנו, ברשותו של עם-ישראל, ושעריה פתוחים לכל היהודים המבקשים לעלות ולהשתקע בה. המגמה היא עתה לבצע את הסיפא: "על-פי תורת ישראל", לבנות את חיינו המנימיים לפי דמותנו הרוחנית מדור דור.

צדק, צדק תרדוף

— מדינה על-פי תורת ישראל תפתור לאורה גם בעיות חברתיות מבוכות?

ודאי. התורה ניתנה לכל הזמנים, וחוקיה ומשפטיה לכל שטחי החיים. "צדק, צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ד' אלוקיך נותן לך", הוא בניין-אב לחברה מתוקנת בארץ-ישראל, בה אנו משוחררים מסוררי-חברה של אחרים. מתן עדיפות מוחלטת לערכים דתיים ומוסריים על אינטרסים חומריים הוא הבסיס למניעת פערים סוציאליים קשים, עושר מופרז מכאן ועוני מנוון מכאן. ישעיהו הנביא תוכחתו לדורות: "הוי החוקקים חקקי און, להטות מדין דלים ולגזול משפט עניי עמי". שמירה מדוקדקת של מצוות התורה תמנע בהכרח הצטברות הון רב בידי מעטים. התורה מגינה על איש-העבודה מפני עושק, עבודת-פרך והלנת שכר. כאשר אנו מבקשים בניין הארץ על-פי התורה, המכוון הוא ימינו כקדם, ששת ימי המעשה לפי "חוקים צדיקים ומשפטים צדיקים" ויום השבת יום מנוחה וקדושה.

— מה חלקה של היהדות הדתית בבניין הארץ והקמת המדינה?

חלק רב מאוד. העליות הראשונות הן עליותיהם של מאמינים בגואל ישראל ומושיעו, באנשי-הלכה ובצדיקי-עולם, מקובלים ופייטנים, שהיו כוספים אל ארץ-הקודש. הם בנו את ירושלים שבין החומות, חברון, צפת וטבריה. בין בתי המושבות המתיקות הרבה יהודים שומרי-תורה. בדורות האחרונים עלו אלפי חלוצים דתיים, בוני יישובים שבהם אורחות-חיים לפי התורה. הכול נעשה בהתמסרות רבה. בתקופת המדינה עלו לארץ מאות אלפים שומרי-מסורת מארצות המזרח. רוב העולים מארצות-הברית הם יהודים דתיים. גם בין העולים מברית-המועצות מיספר ניכר אנשי מסורת. חיבת ארץ-ישראל היא חלומם של שומרי-אמונים, שלא מעטים מהם מקיימים את הברית שכרת ה' עם עמו ונוהלו רצלו לארץ-ישראל.

קליטה רוחנית

— העליה מברית-המועצות, שגברה בשנה האחרונה, מה סיכויים לישראל וליהדות.

זה מאורע היסטורי. התעוררותם לעלות לארץ-ישראל, על אף שנות-ניתוק ממושכות מן העם ותורתו, מוכיחה שניצוץ בם הניצוץ היהודי של אבות אבותיהם. מצד אחד אנו רואים את אכזבתם מן המשטר הקומוניסטי, שהוגל בסיסמאות של צדק ושוויון והוא למעשה שוק עריצות ושחיתות. מצד שני הם מקשיבים לקולם הפנימי הקורא אותם לשוב אל עמם. הם מסרבים למכור את מורשתם היהודית בעד נזיד-עדשים במשטר הסובייטי.

הצלתם היא מצוות פיקוח-נפשות של מאות אלפים יהודים. רבים מהם מצבם בבחינת "והיו חייך תלואים לך מנגד ופחדת יומם ולילה". אף-על-פי שהורחקו מן היהדות, יש תקוה, שבהשפעה והדרכה ישובו גם אל תורה ומצוות. לפני שנים אמר לי הגאון ר' יצחק-אייזיק הרצוג, זצ"ל, הוא מאמין שבפתיחות שערים יעלו יהודים רבים מרוסיה לארץ-ישראל, ולא עוד, אלא יהודים אלה יחזקו את הדת וירימו דגל התורה. לשאלתי על מה הוא מבסס את תקוותו, השיב: לפי חוקי האקלים ברוסיה, כשזורעים גרעינים בסוף הקייץ הם טבועים בעומק האדמה כל החורף, תחת שכבה עבה של קרח ושלג, ובהגיע האביב יוצאת השמש ומחממת את האדמה, הגרעינים מכים שורש ומוציאים בעול. טיב התבואה החורפית עולה על טיבה של תבואה קייצית. יהודי רוסיה הסובייטית, שיובל שנים שוכנים מתחת שכבה עבה של קרח, משתכה שמש אביבית על ראשיהם הם ישובו לעמם, שיבתם תהיה רעננה, נלהבת ושלימה. זכינו לראשית אביבם של יהודי רוסיה. כבר עלו כמה וכמה רבבות, אנו מקווים, שבעתיד יעלו כל הדופקים בשערים. מן הראוי להרחיב לא רק את כושר הקליטה החומרית, אלא גם להתכונן כראוי לקלטם מבחינה רוחנית. נלמד אותם לחוש יחד אתנו מטעמן של תפילות ושל שבתות, טעם שמחה-של-מצווה.

על פי תורת ישראל

— מה צריכה להיות דרכה של היהדות הדתית, שותפות עם כל חלקי הציבור או הסתגרות?

בכל העניינים החיוביים יש מקום לשיתוף-פעולה. בבניין הארץ, קליטת עולים וכיוצא בהם, בדין שהעיסוק יקיף את כולם. בממשלה ובעיריות. לא כן בענייני יהדות, בהם חילוקי-דעות, שומרונים להיות נכונים לעמוד בתוקף נגד מגמות שליליות.

בראש-וראשונה, שכל ענייני האישות יהיו על פי דיני התורה. כל סטיה מן המסורה של שלשלת הקבלה מדור דור, מאיימת בהריסה, חס-ושלום, ויש למנעה בכל כוחנו. אנו שוללים בתכלית הסדרי-אישות חילונים 'גלויים, ואנו שוללים בתכלית הסדרי-אישות של ראבייס ריפורמים וקונסרבטיבים, שמתכחשים לנצחיות התורה ומצוותיה. אצל רבים מבין הריפורמים יש חיקוי לכנסייה.

בכל ענייני אישות למלוא-היקפה בדין שההשפעה תהיה בידי רבני ישראל, שלפעיניהם הכלל, גדול שלום במשפחה וגדול שלום באומה.

יש לשמור שמירה מעולה על מנוחת השבת ברשות הרבים, במסחר ובעבודה, בתחבורה ובענפי בידור. "אך את שבתותי תשמרו אות היא ביני וביניכם". האות של גוי אחד בארץ ושל מדינתו.

באחרונה הגביר המיסיון את פעילותו בארץ. הוא משתמש בפיתויים כדי לצוד ברשתו אנשים ונשים בדעה ובאופי. הוא מסית נגד אמונתנו. הוא מניע אנשים להיות "יורדים" לחוץ-לארץ. דורות מרובים סבלנו קשה מן הכנסייה, וסבלנו ממיסיונרים שבאו להעביר יהודים על דת אבותיהם. היינו סבורים, שבארצנו ניפטר מצרה זו, שנטפלה אלינו בגלות, אך המציאות מוכיחה, שגם כאן הם מטרידים אותנו בתעלוליהם. אי-אפשר יהיה לסלקם מן הארץ אלא באמצעות החוק. יש לשכנע בנחיצות של חוק האוסר פעולות מיסיונריות בארץ.

במדינת ישראל יש לנו האפשרות להיות עצמאיים לא רק במובן המדיני אלא גם באורח-חיים יהודי המבוסס על התורה. עם עתיק-היומין, ששמר על ייחודו הרוחני בגלויות קשות, כשזכה בחסדי גואל ישראל ומושיעו למדינה משלו בארץ אבותיו, וודאי שעליו לשמור על ישותו הפנימית, על מסורתו, ולא לרדוף אחר מתעה של שיטות זרות. שומה עלינו להתנער מהשפעות-נכר שהשתרגו ועלו עלינו בגלויות, ולפנות עורף לזרמי-מחשבה שבאים מן החוץ. "מעשה ידיכם מעבודה זרה", לפי ביטוי חז"ל, פירוש, להתרחק ריחוק מוחלט מכל אבק של אידיאולוגיה אלילית. שבנו אל הארץ, נשוב אל היהדות, שהוא אהבת המקום ואהבת הבריות. נספח עצמאות רוחנית, משוחררת מחיקויים בחינת "בחוקותיהם לא תלכו", כשדברי התורה, הנבואה וחז"ל לעינינו תמיד.

נר מצוה ותורה אור

—כיצד מחזיקים את היהדות בחוץ ובפנים?

במסירות הנפש של חינוך של תורה, בהפצת דעת תורה, בשמירת יסודי ההלכה בתחום האישות, במנוחת השבת בפרהסיה ובאורחות צניעות בחיים. בעיקרים אלה אין לגרום עשיית פשרות. כי הם חיינו ואורך ימינו. מטרתנו המרכזית במדינה היא ריבוי יהדות, "למען תלך בדרך טובים ואורחות צדיקים תשמור".

יסוד היסודות הוא הקניית תורה לדור הצעיר "ולמדתם אותם את בניכם". יש בארץ חינוך דתי ותורני בקיף. ישנן הרבה ישיבות. אך שני שלישים מבין הילדים הנערים חינוכם הוא חילוני. אין להשלים עם זה. אנו מצווים להפיץ תורה ונביאים, משנה וגמרא בין כל חלקי האוכלוסיה היהודית בארץ. "ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם". נר מצווה ותורה אור באים כאחד. נסיונות של דורות מעידים שאין כדעת תורה לשמור על העם היהודי בדמותו-ובצלמו. באורך-רוח אך בהחלטה מקרבים לאט-לאט ילדים ונערים אל המקור. "פגע בך מנוול זה, משכהו לבית-המדרש". התנגשות עם היצר המפתה ומסית, אל תרבה להתווכח עמו, אלא קרבהו אל המאור שביהדות. מרגילים אותו להטות אוזן, "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך". אחר-כך להתפלל וללמוד חומש, גם משנה וגמרא. זו דרך ארוכה והיא קצרה. אין דרך אחרת.

בעוז רוח

—כאיזו דרך לבחור בציבוריות הדתית?

כל שנותי הייתי בתנועת המזרחי. באחרונה שאלוני: כלום עזבת את המזרחי? השיבותי, לא אלא הנני מצטער שבתוך המזרחי נמצאים כאלה שעזבו את דרכה של תנועת המזרחי. דרך של אומץ ההלמיות, מאבק השפעה. "התרפית ביום צרה, צר כוחך" (משלי כ"ד). כל המתרפה ביום-צרה, כשמוכרזים נכונים ודרוכים, גורם על עצמו שכוחו ילך ויפחת. המזרחי עיקרו לבנות את ארץ-ישראל על פי תורת ישראל. ביצוע הייעוד מחייב עוז-רוח, דביקות במטרה, מאבק ועשייה בתנופה רבה.

בפעילות ציבורית לשם הגשמת מטרות מוגדרות נתקלים במכשולים מרובים. המיבחן הוא בסילוקם כדי להמשיך בדרך. אם בשעת-הכרעה אין מאספים מלוא היכולת כדי להשיג את היעד, הרי המצב עלול להיות כמתואר בכתוב: "כי באו בנים עד משבר וכח אין ללידה" (ישעיהו ל"ז). הימים ימי משבר. קיימת סכנה שמא יפגעו עיקרי היהדות. אין זמן כזמננו המחייב להתגבר על המשבר בכוח רוחני וציבורי רב.

מהם סיכויים העתיד?

זכינו להישגים גדולים בעזרת השם, בבניין ובעליה, ואנו צופים קיבוץ גלויות ממזרח וממערב בהמון רב, כבאמור. "ציון ישאלו, דרך הנה פניהם" (ירמיהו, נ'). העליה מארצות-הברית טרם הגיעה לממדים רחבים, אך גם כשם מגיעים צעירים, רבים מהם שומרי-מצוות, שלאחר שהותם כאן שנה-שנתיים בלימודים מחליטים להשתקע בארץ.

יהי רצון שתקויים שאיפתנו לבנות את ארץ-ישראל על יסודות של אמת ואמונה, צדק ומישרים, ולהרים קרן התורה שדרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. אנו מצפים להתעוררות של תשובה בקרב כל חלקי הציבור ולשלום-של-קיימא בגבולות הארץ, כייעוד הנבואי: "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל בית יעקב... כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים".

هكذا من الاهل

המחלוקת על קביעת לוח השנה

מאת הרב מרדכי פירון

אחד המאורעות המעניינים ביותר בתולדות חיה הרוחניים של האומה הישראלית היא המחלוקת העזה בדבר קביעת חשבון לוח השנה, שפרצה בין בני ארץ־ישראל לבין יהודי בבל בתקופת הגאונים בשנות ד' תרפ״א־תרפ״ד (921—923 לספה״נ).

בראש היהדות הארצישראלית עמד אז הגאון ר' אהרון בן מאיר, אשר שאף בכל לבו להחזיר לארץ ישראל את ההגמוניה הדתית שנשמטה ממנה אט אט במשך הדורות, ובעקבות דלדולים המתמיד של כוחות היצירה התורניים בארץ ישראל, מחד. והגמוניה הרוחנית של יהדות בבל מאידך. היה זה, למעשה, הניסיון האחרון להפוך מחדש את ארץ־ישראל למרכזה הרוחני של היהדות, בעל אותן סמכויות ההוראה והשיפוט שנועדו לה בתהליך טבעי והגיוני בתקופת הבית השני ועד ביוף תקופת המשנה והתלמוד. בתוקף ההגמוניה הרוחנית והשיפוטית של הגאון ר' אהרון בן מאיר, נדרשה יהדות בבל להכיר בזכויותיה הבלעדיות של ארץ ישראל בעניני עיבור השנים וקידוש החדשים. דרישה שבמשמעותה תלותה המוחלטת של יהדות העולם, וגלות בבל בתוכה, בקביעת לוח השנה היהודית על מועדיה וחגיה — כנהוג ומקובל בימים קדומים.

בראש חכמי בבל שעמדו נגד הגאון בן מאיר התייצב רב סעדיה גאון, שבזמן זה שהה בארץ־ישראל, בה שהה כשבע שנים, לגור ול־השקע בין יהודי בבל.

מחלוקת עמוקה

מחלוקת זו של קביעת חשבון ה־שנה לא היה לה אך ורק אופי תור־ני־עיוני. מבחינותיה המעשיות קבעו יסודותיה את לוח הימים והחדשים של השנה היהודית, ושינו שינויים בעיקריים בקביעת זמני המועדים של עם ישראל. בהתאם לשיטת ארץ ישראל, על פי השקפתו של ר' אהרון בן מאיר, היו צריכים החד־שים חשון וכסלו להיות חסרים, ובגלל זה יחול לפי זה פסח של אותה השנה, שנת תרפ״ב, ביום ראשון לשבת. לעומתו הישבו חכמי בבל את החדשים חשון וכסלו כמלאים וקבעו לכן את חג הפסח ליום ה־שלישי.

על עומק הקרע בתוך העם ועל הזעזוע הנפשי שבא בעקבותיו, וש־הביא לידי בלבול הכוחות ואבדן יציבותה הרוחנית של האומה, מעי־דים דבריו של הקראי סהל בן מצליח, שסתן בויכוחו כנגד ר' יעקב בר שמואל: „ולפני כזה בימי הפיתומי (הכוונה לרב סעדיה גאון, שנולד בעיר פתום במצרים) אשר פתה אנשים ונחלקו במועדים, ועשו אנשי ארץ ישראל יום, והבבליים ר' ההולכים אחריהם עשוהו יום אחר, ואמרו כי אנשי ארץ ישראל הטאו ואנשי ארץ ישראל אמרו כי הם חט־או. וקללו אלו לאלו ונדו אלו לאלו ברוב עונות ויצאו אנשי ארץ ישר־אל המועד ביום הזה ואנשי בבל עשאוהו ביום אחר והיו מכזבים אלה לאלה ויש אנשים מתוככי ארץ ישראל שהלכו אחר הבבליים וגם אנשים השוכנים בארץ שנער הלכו אחרי אנשי ארץ ישראל" (לקוטי קדמוניות). האם כי המקור המצוטט הנו מאמר קראי ואינו עומד לכן בעל להשד של פולמוסנות מופרזת, הרי יש בוודאי יסודות היסטוריים וגרעיני אמת לדברים שנשמעו על ידו.

והנה סופר אחר, אליה מנציבין, שחי כמאה שנה אחרי המאורעות האלה, הכותב בקיצור: „שנת שלוש מאיה והשע נכנסה בשבת י״ב אייר (לפי המנין הסורי) שנת ארלב ליו־נים. בה נפלה מחלוקת בין היהודים שבמערב (ארץ ישראל) ובין היהו־דים אשר במזרח (בבל) בחשבון מועדיהם היהודים אשר במערב עשו ראש שנתם ביום השלישי ב־שבת ואותם שבמזרח ביום החמישי בשבת" (לפי התרגום בסורית), הרי עובדה המוכחת מתאשרות ללא ספק.

הריב הזה שפרץ פגע ביהדות בבל. כשהיא במצב קשה ביותר, שהייתה בלתי מלוכדות ובתהליך של דלדול. ישיבת סורא, עמדה בפני נעילה, מחוסר מספר מתאים של תלמידים ובהעדר גאון חשוב שיעמוד בראשה. בתוך הישיבה ה־שנית בבבל, ישיבת פומבדיתא, פר־צה מחלוקת סוערה מסביב למינויו של ראש ישיבה חדש. חכמי הישי־בה ותלמידיה הסכימו על רב מבשר כגאון הישיבה ואילו ראש הגולה מינה את רב כהן צדק לבשרה רבה זו. ר' אהרון בן מאיר, הגאון ה־ארצישראלי, הכיר בגלוי במינויו של רב מבשר כראש ישיבת פומבדיתא וההחבר אפוא למתנגדי ראש הגולה דוד בן זכאי. כל זה, כנראה, גם כדי לזכות בעזרת בני בריתו וידידיו בבבל בהכרעה הסופית של המחלוקת קביעת השנה לטובתה של ארץ ישראל. במכתב עידוד אל ידידיו בבבל הכותב הארצישראלי בן ה־מאיר: „אין רשות לאדם בישראל להשיג גבול ראשונים שעליהם נאמר היינו כבנים. ומצוה לעשות על פי זקנים שכן אמר דוד אבי ה־בנים, מזקנים אתבונן. ואין שבחן של ישראל אלא ירושלים עיר ה־קודש וסנהדרין גדולה אשר בתו־כה... והתפללנו עליכם הדירה ועל זקני יקר שלכם בהר הזיתים מול היכל ה'... אז שבחו ושמו ועלצו בשלום אשר הציבו שדי בינינו כי בהיותנו בבאגדאד אצלכם לא נמנע־נו מלעזור אתכם בכל לבבנו ובכל נפשנו על הקרובים עליכם וכל כאש־ריכם והאוהבים היינו עושים וב־חזירתנו אל ארץ־ישראל, ארץ כר־מיה להתנו עינינו בכל מדינה ומדינה ועיר ועיר להזכיר והיו קוראים הפתיחה שלכם ומנידים שמאכם... (אגרת בן מאיר לבבל: זכרון לראשונים חוברת הכישית, הרכבי).

רב סעדיה ניסה בתחילה לשכנע את ר' בן מאיר בסברות והוכחות הלכותיות כי הוא טועה בשיטתו וכי אין לשנות מנהגי החשבון ה־מקובלים בכל בית ישראל. לצורך זה שיגר אליו כמה מכתבים וקיווה שאלה ישפיעו הפעם ויכנעו את ר' אהרון בן מאיר להמשיך במאב־קו. אולם הלה המשיך בהלכותו בעקשנות, ולפי הוראתו הוכרזה תחולת חג הפסח סופית ביום ראשון בשבת (על סמך החדשים חשון וכסלו שנקבעו כחסרים). הכרזה תגיעה זו, שבאה בירושלים ופורס־מה על ידי מכתבים ושליחים בכל הפזורות הגולה, הדהימה את ראשי יהדות בבל והכתיה. ראש הגולה, דוד בן זכאי, כינס מיד אסיפה דחופה של גדולי החכמים והרבנים שבבבל, בהשתתפותם של רב כהן צדק, ראש ישיבה פומבדיתא, ורב סעדיה גאון. הוחלט לשגר מכתב גופו לר' אהרון בן מאיר ולנסות שניה להחזירו בדעתו. הכתב חו־בר בעדינות ומתוך רצון לכבוא דרך שקטה להישול הסכסוך: „שלום ל־ראש החבורה (בן מאיר, ראש ישי־בה בארץ ישראל) ולבניך ולאחיך ולכל גלותך. לא האמננו לשמי הבא אלינו... וסמוך לבנו כי אם נעשה הדבר בשגגה הוא" (זכרון לראשו־נים, הוצאת הרכבי). אולם בו בזמן שלחו אגרות לכל הפוצות הגולה בהן הזהירו אותן לבל ימשכו אחרי שי־טותיו של ר' בן מאיר והנלווים אליו. „ודו כהביהם בכל פאתי ארצך", לכל קהילות ישראל בכל הארצות. וכדי להרגיע את העם ולהזק יסודות ה־אמונה והבטחון בחכמים הודיעו להם „שראש הגולה וגם ראשי הישיבות כולם וכל האלופים וכל החכמים ו־תלמידיהם כולם שוים בדבר הזה ו־אין ביניהם חלוקה".

מרכז רוחני טבעי

כהפתעות חליפה מכתבים ערה בין החכמים במחנות החלוקים, ור' אהרון בן מאיר עונה בתשובה ארוכה ו־מנומקת בה מבהיר עיקרי שיטתו ומצטט הוכחות מפורשות מהספרות התלמודית. נימוקיו העקריים כי בעצם קביעת החדשים ועיבור ה־שנים היה נתון תמיד להכרעתם של חכמי ארץ ישראל ונשיאיה: „ואינה מעוברת בחוצה לארץ ואפילו בדיע־בד". (ירושלמי סנהדרין פ״א, ה״ב; נדרים ס״ו, ה״ז), וכן הוא במסכת סנהדרין בפסטות: „ת״ר אין מעב־רים את השנים אלא ביהודה ואם עברוה בגליל מעוברת, העיד חנניה איש אונו, אם עברוה בגליל אינה מעוברת... מאי טעמא, דחנניה איש אונו, אמר קרא לשכנו תדרשו ובאת שמה, כל דרישה שאתה דורש לא יהיה אלא בשכנו של מקום" (סנהדרין י״א). ומוכח גם מהמעשה הבא בתלמוד: „אמר רב ספרא, ר' אבהו הוה משתעי כשירד חנינא בן אחי ר' יהושע לגולה היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ. שגרו אחריו שני תלמידי חכמים ר' יוסי בן כיפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל. כיון שראה אותם אמר להם למה באתם... אמר להם מפני מה אני מטמא ואתם מטהרים אני אוסר ואתם מתירים, אמרו לו מפני שאתה מעבר שנים וקובע חדשים בחו״ל. אמר להם והלא עקיבא בן יוסף היה מעבר שנים וקובע חד־שים בחו״ל. אמרו לו הנח רבי עקיבא שלא הניח כמותו בארץ ישר־אל... וכן אמרו לנו לכו ואמרו לו בשמנו אם שומע מוטב ואם לאו יהא בנדוי ואמרו לאחינו שבגולה אם שומעין מוטב ואם לאו יעלו להר, אחיה יבנה מזבח, חנניה ינגן בכנור ויכפרו כולם ויאמרו אין להם חלק באלוקי ישראל... וכל כך למה משום שנאמר, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ברכות ס״ג א' ב'). ועוד אמרו: „אפילו צדיקים וחכמים בחוצה לארץ ורועי צאן ו־בקר בארץ אין מעברים את השנה אלא על ידי רועי צאן ובקר" (פר״א, ח'). ור' אהרון בן מאיר מביא עוד מאמרים רבים וציטטות מהספרות ה־תלמודית והמדרשית, לפיהם ברור כי אין לעבר שנים בחוצה לארץ אלא אך ורק בארץ ישראל: „סנהדרי ישראל הנאמנים הם הקובעים מו־עדים וחכמים ואין רשות לאדם מ־ישראל להשיג גבול ראשונים... ו־יש הרשות לחבורת ארץ ישראל על חכמי בני הגולה ואין לבני הגולה רשות על בני ארץ ישראל". ואשר למכתבים שנשלחו אליו מבבל הוא כותב: „באלו הימים הגיעו אלינו כל האגרות אשר כתבם דוד בן זכאי הידוע אצלכם במעשיו הטובים ו־דרכיו התמימים הוא ובניו וכיהן (כנראה ר' כהן צדק) והמתחבר אלי־הם, סעיד בן יוסף אשר הוא דומה להם והם דומים לו... כי פרוש אלף אינם מכירים, קל וחומר מנ־סים עצמם בבה שלא הנחילם חיי העולמים".

יש להבין כי שיטתו של ר' אהרון בן מאיר, שעוררה את המחלוקת החריפה הזאת בישראל, לא נבעה מרגשי נצחנות פסולים או רצון ל־שררה וגדולה. היתה זאת השקפתו העמוקה כי מרכזו הרוחני הטבעי של ישראל חייבת להיות ומסוגלת להיות אך ורק ארץ ישראל, שבתוקף קדו־שתה כנחילה לחכמיה את הזכות והאוטוריטטה לקבוע את לוח הזמ־נים של השנה היהודית. ושסמכות זו בלתי מעורערת, הוכיח הגאון ה־ארצישראלי בלהט ובשכנוע רב מתוך המקורות התלמודיים.

אולם, תשובת חכמי בבל לא איח־רה לבוא, ושוב מורגשת נימה פיוסית בדברי חכמי בבל לעומת דבריו החריפים של הגאון מארץ ישראל, ובהשיבם על הראיות שהובאו על ידי ר' אהרון בן מאיר, הם קובעים כי: „וכל אותן ההלכות שהביא ראש הישיבה להוכיח שאין מעברים את השנה בחוצה לארץ וכל המשנאות קצוה וכתב מראשו לפרק ר' אליעזר (פרקי דר' אליעזר פ״ח) התבוננו בהם וידענו אותם ואנחנו יודעים כי בראשונה ומימים שהיה בית ה־מקודש קיים לא היה עבוד השנה הלזי, לקבוע אדר... המשניות והרא־יות שכתב ראש הישיבה ישמ־צורו שדין זה נוהג בין בפני הבית ובין שלא בפני הבית. כל הדברים האלו ראינו אותם אבל כל זה היה בזמן שהיו מקדשים על האביב ועל הראיה... אבל מן שנים רבות כבר עלו כמה חכמים מבבל אל ארץ ישראל ודקדקו עם חכמי ארץ ישראל בסוד העיבור ופשפשו וחפשו בזו עד שנתבוננו בו יפה יפה והבר הם קובעים חדשים בבבל זה שנים רבות לבדם וגם חכמי ארץ ישראל מחשבים וקובעים חדשים לבדם... והמועדים מתקדמים תוקה אחת ו־תורה אחת מפני שהחשבונות כולם כאחד ניתנו מרועה אחד ולא ראינו קלקול בזה ולא פרצה בזאת.. צר־ריך לפני ראש הישיבה כי אנו עשינו כדין וכמנהג שהיה ביד אבו־תינו..."

„בן הראוי לציין שקיימת מחלוקת לגבי זהותה של האגרת דלעיל. יש המייחסים אותה, לרב סעדיה גאון וסוברים שהיא נכתבה תוך הסכמת כל חכמי בבל כתשובה לטענותיו של ר' אהרון בן מאיר. לפי דעה אחרת, לשונה העדינה והמנומסת כלאה ה־כבוד כלפי ראש הישיבה הארצי־שראלית מעידה על כך כי התשובה זו נכתבה בתחילת הריב עוד בטרם התפרצה המחלוקת בכל חריפותה. גם קיימת סתירה בין הדברים ש־נאמרו כאן לבין דעותיו של רב סעדיה כפי שהובעו במקומות אח־רים ולכן יתכן כי רב סעדיה לא היה מחברו של מכתב זה. אולם בבלי להיכנס לבעיית מקורה של התשובה זו והכרעה האפשרי, הרי לפנינו ללא ספק הצגה ברורה ו־מפורטת למדי של שיטת חכמי בבל והשקפותיהם במחלוקת המוכרה.

פעילות ליישוב המחלוקת

בינתיים הגיע חג הפסח של שנת תרפ״ב והוא קויים על ידי כל בני ישראל בארצות הגולה ביום השלי־שי לשבוע ואילו בארץ ישראל הוחג החג ביום ראשון לשבוע. אולם „בני בריתו" של ר' אהרון בן מאיר בבבל לא עמדו לו בשעת התעצמותה של המחלוקת אלא עברו כמעט כולם למנהגו של ראש הגולה הבבלית, ואף ידידיו הנאמנים בבבל בציעים לו ומפצירים בו שיחזור בו מהשק־פותיו, כדי לסיים את הריב האומ־לל המעכיד בסכנה הכורת את אחדו־תה של האומה: „והזכרתם כי ישב־תם סוכבין וכי קרה אתכם פחד ו־רעדה על הכרוז תלמידינו בהר ה־זיתים סדרי המועדות... וכתבתם האבות אם חטאנו באשר עבר לא נוסיף עוד אם עשיתם כזאת וחזרתם למוטב הודיעהם אולי תושעו ואם עשיתם בניסן בשגגה אל תעשו ב־תשרי בזדון וה' הטוב יכפר בעד כל לבבו הכין..." (מתוך מכתב תשובה של בן מאיר — נדפס ברב־עון היהודי האנגלי).

מתוך מקור אחר מתבררת העובדה המעניינת, כי חכמי בבל הציעו לר' אהרון בן מאיר במכתב שני ושלישי לכנות שופט ובורר שיכריע בשיקו־לו בדבר המחלוקת: „ויכתבו אליו בספר השני וגם בשלישי נבחרה לנו שופט ישת ידו עלינו" (ספר המו־עדים לרב סעדיה גאון). אגב מן הראוי להזכיר כי ספר המועדים הנו חבורו של רב סעדיה גאון שהוקדש כולו למחלוקת בדבר קביעת המו־עדים ונכתב כנגד דעתו של ר' אהרון בן מאיר. קטעים בלבד נתג־לו ממנו בגניזה המצרית, הספר ב־שלימותו איננו בידינו.

שרוב קהילות הגולה נטו אחרי חכמי בבל, למדים אנו שוב מתוך מכתב ידידיו של ר' אהרון בן מאיר בבבל: „והזכרתם כי רבו השמועות בגלל אחינו ישראל והאיגרות באות אליכם מכל צד" (מתוך דברי השר בתו של ר' בן מאיר). הרי שמכל קצות תבל היהודית הגיעו מכתבי עידוד והזדהות לחכמי בבל.

ראש הישיבה מארץ ישראל אינו מסכים למינויו של שופט וגם אינו מוכן לקבל על עצמו בורר והוא נשאר תקיף בדעתו ואיתן בעמדתו העקשנית. אולם לנוכח „בגידת ידי־דיו" בבבל הוא מתמלא צער וזעם ראשון שנודיע אתכם טעם וכתבנו וכן הוא צונה להם באחת מאגרותיו: „...ואל הפהו אוהבו כפיתויכם ה־אליכם באמת לא בברד ולא במעל ...וכבדנו אתכם וברכנו אתכם בכל ישראל והיינו סוברים שאתם עומ־דים על האמת... טוב קוינו בכם ויבא רע ואשר יגורנו בא לנו ערכ־תם עמנו קרב וישבתם לנו במארב לירות אותנו בהר ובגלוי... עזרנו אתכם מאד מאד על שונאיכם ואתם חזרתם לדבריהם ...הפכתם אהבתינו לשנאה ואבד יגיענו בכל היקר אשר חלקנו לכם" (אגרת ר' בן מאיר, הרבעון האנגלי, 14, 52).

סיכוייו של ראש הישיבה של ארץ ישראל הלכו ופחתו. ובחודש אלול תרפ״ב הושג השלום בין רב כהן צדק לבין רב מבשר ובכהה עמדה יהדות בבל מלוכדת ומאוחדת נגד ר' אהרן בן מאיר.

מתוך ספר המועדים של רב סעדיה אנו למדים, כי חכמי בבל החליטו שלא לענות יותר למכתביו המרובים והנמרצים של ראש הישיבה בן מאיר ושלא לנהל אתו משא ומתן כלל: „ויחדלו עוד מענות אותו כי הבינו להם כי בזדון ובעקבה כל מעשיו ויניחו אותו ליום נקם ועברה השמור לכל מדיח ולא התעשתו לקחת אג־רות מאת המלך להסירו... וישלחו ספרים אל כל המקומות אשר הגיעו שמה שערי המבאיר אשר בדה מלבו" (ספר המועדים). ובכן נשלח איפוא „ספר זכרון" הוא ספר המו־עדים של רב סעדיה לכל קהילות ישראל על הפוצותיהן בכדי שיקראו ויעיינו בו.

לוח השנה של שנת תרפ״ג נקבע בכל בית ישראל על פי שיטותיהם של חכמי בבל, אולם ר' אהרון בן מאיר וקומץ קטן של נאמניו עמדו עדיין בדעתם.

נסיונו הנועז של ראש הישיבה להחזיר לארץ ישראל את המארתה הקודמת כמרכזה הדתי והשיפוטי של האומה הישראלית, נכשל איפוא. בעקבות משברים כלכליים ומדיניים חמורים ורדיפות הכופות מצד ה־אויבים השונאים, נידלדלו הכוחות הרוחניים שבארץ ישראל ורמתה ה־תורנית ירדה במידה כזו עד שלא יכלה להמשיך להחשב ולהתקבל כמרכז ההוראה והאוטוריטטיבי ה־יחיד של האומה הישראלית באותה תקופה.

לקט לראש־השנה

תקעו בחודש שופר...כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פ״א).

ידוע, שהשם ישראל מתייחס לאנשי־מעלה, ויעקב — על כל־לות ישראל, הבינונים. ואמרו בירושלמי (מכות), שאלו לחכמה חוטא מה עונשו... חטאים תרדף רעה; שאלו לנבואה... נפש ה־חוטאת תמות... שאלו להקב״ה, יעשה תשובה ויתכפר.

כי באמת, מה שמועילה תשובה, זה מחסדי ה'. והנה בפרק ראוהו ב״ד נאמר, שמשפט נקרא תחילת דין, וחוק — גמר הדין. וכבר אמרו חז״ל (ר״ה, ט״ז), שצדיקים נחתמים לאלתר לחיים, והבינונים תחילת דינם בר״ה, ואם זכו, יחיה ביום הכיפורים גמר דינם לחיים. וזהו שכתוב: „תקעו בחודש שופר... כי חק לישראל הוא" — לישראל, לצדיקים, שנחתמים לאלתר ל־חיים, והיה יום זה חוק, גמר־דין; „משפט לאלוקי יעקב" — ל־בינונים והיה משפט — התחלת דין. (משך חכמה).

*

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת

(ראש־השנה כ״ט)

מקשים, שצריך היה לומר רק ראש השנה שחל להיות בשבת? אלא שרוצים להדגיש, שאף־על־פי שר״ה חל בשבת ואין תוקעים בשופר — והרי אמרו שכל שנה שאין תוקעים לה בתחילה, מרי־עין לה בסופה (ר״ה ט״ז) — בכל זאת זה יום טוב, כי מניעת התקיעה היא מתוקנת תקנת חז״ל. (הת״ס)

*

באופן אחר: אתם רחמנא פטריה (ב״ק כ״ח). אין הכוונה שהוא פטור לגמרי לעשות את המצוות, אלא שהוא חייב לעשותה ואינו יכול לעשותה מחמת אונס — והקב״ה עושה בשבילו. וזהו: רחמנא פטריה, וכן נדרש: יום־טוב של ר״ה שחל להיות בשבת — כלומר: כשחל ר״ה להיות בשבת, הרי זה יום טוב, כי ישראל אינם יכולים לתקוע והקב״ה תוקע בשבילם עם כל הכוונות... (ש.ש.ק. ח״א, רס״ב, בשם רש״ב ממשוסקא).

*

כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, שנאמר (תהלים ל״ג) היוצר יחד לבם והמבין אל כל מעשיהם.

(ר״ה פ״א במשנה)

בגמרא (י״ח), שעוברים זה אחר זה. פירוש, שכל אחד נפקד לבדו. במה פירושים נאמרו ב־לשון בני מרון: א) בני אימרנא ב) כמעלת בית מרון ג) כחיילות של בית דוד. יש להבין פלוגתתם על־פי דבריהם שבר״ה דנים לא רק על המעשים אלא גם מעשי המצוות של כל אחד ואחד, בכמה רצון ופנימיות הלב עשאם בכמה מוח ושכל השתמש, ובכמה כוח־התגברות לעומת יצרו עשה את המעשים. וזהו שכתב הרמב״ם (הל' תשובה, פ״ג הל״ב) ואין שוקלים אלא בדעתו של א־ל דעות, הוא היודע איך עורכים הזכויות נגד העוונות. וזהו פלוגתתם: ואמר בבני אימרנא, כוונתו כדברי חז״ל במדרש: מה כבשים אין להם אלא קול אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים. והיינו: בכמה רצון ו־פנימיות הלב עשה את המעשה; והאומר במעלת בית מרון, היינו כפירוש רש״י, שהיא דרך צרה וכו' יכולים ללכת רק אחד אחר — רמז למוח ושכל האדם, כי אין דעת בני־אדם שווה; והאומר כחיילות בית דוד, והיינו התגברות השתמש היצר — וכל זאת יכול לדעת רק השי״ת לבדו. וזהו „המבין אל כל מעשיהם", יש צורך להבין מעשה כל אחד ואחד. (שם משמואל)

*

אבינו מלכנו החזירנו ב־תשובה שלמה לפניך — שלח רפואה שלמה לחולי עמך.

הקשר בין שתי בקשות אלה, בא להדגיש, שבאותו אופן, שאנו מבקשים רפואה שלמה — אנו מבקשים תשובה שלמה. כשם שמבקשת רפואה שלמה אנו מת־כוונים שנהיה בריאים וחזקים לעולם ולא נחלה עוד, אלא ש־הרפואה תהיה שלמה לעולמי עד — כך גם תהיה התשובה שלמה לעולם שלא נחזור לסורנו לעו־לם. ולכן מקדימים אנו: „מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובו־תינו". כי אם הלווה אינו משלם לגמרי את החוב, אלא על תנאי ולזמן קצוב, לא ייתכן למחוק את השטר, שהרי צריך המלוה לשמור כדי לקבל את יתרת החוב. (קרבן אשר)

*

שבת שובה

הרוצה בתשובה. על ידי תשובה עושים רצון להקב״ה, ש־יטיב לנו (רש״ב ממשוסקא). ד־זהו: המסדיך צדיקים עושי רצו־נו, שהצדיקים עושים רצון לה'.

(ישמח ישראל, בראשית)

*

אם ראית תלמיד חכם ש־עבר עבירה בלילה — אל תהרהר אחריו ביום, שמא עשה תשובה. שמא? סל־קא דעתך! אלא ודאי עשה תשובה (ברכות י״ט). „שמא־עשה התשובה — כלומר: עשה תשובה גם על שמא — ספק־עבירה. ואולם המקשה לא הבין כוונתו ושאל: שמא קס״ד? ר' משיב לו: ודאי עשה התשובה — בוודאי גם על „שמא". (עולת תורש השני, לר״א מלקלס — מאמר קס״ב).

*

הגר' ר' מאיר אראק סיפר לר״א קמלהר, ששמע מפי רי״ש נתנזון, בעל שואל ומשיב, שאמר על עצמו שאינו מתמיד בתורה. התמדה בתורה זאתה לו להגר״א ז״ל, שאם ביטל רגע אחד בלי לימוד תורה, היה רושם על פנ־קס, שביום זה וזה ביטל כך וכך דקות מן התורה. ובערב יום־כיפור נטל פנקסו וחישב את ה־דקות במשך כל השנה שלא למד, והיה בוכה ומתוודה על עוון ביטול תורה. אמרו עליו על הגר״א שמעולם לא נצטרפו כל אותן הדקות בכל השנה לכדי שלוש שעות. (דור דעה, רל״ס).

*

פרשת האזינו

זכור ימות עולם... שאל אביך ויגדך (ל״ב—ז')

רש״י: שאל אביך ויגדך, אלו הנביאים, שנקראים אבות כמו שנאמר באלישע: אבי, אבי, רכב ישראל ופרשיו (מלכים ב'). נותן לשאול: לפי דברי חז״ל (סנהד־רין י״ט) ש„המלמד את בן חברו תורה... כאילו ילדו". אם כן, כיוון שאלישע היה תלמידו של אליהו דלמא משום כך קראו אבי ולא מכוח הנבואה? אולם האיל ואמר פעמיים אבי, אבי, ראיה שרצה לומר שהוא אביו משתי בחינות, גם מצד היותו תלמידו וגם מצד היותו נביא. (אמרי… לרש״ק, בשם בנו ר' חיים…)

*

שמנת עבית כשית ויטש אלוקי עשהו וינבל צור ישועתו (ל״ב—ט״ו).

ביערות דבש (דרוש א', ח') מפרש מה שאנו מבקשים… עגל מעים, צאנר מיד… (זמירות למוצאי שבת), של… מים תוזר רשע בתשובה… כך תוזר לגורה… שרצים לגוה, יתנו לגו… מלת, הגבל צגר… יגוהו אותו. כך דרכו של… בראותו שנפש הרשע… להלוות של קדושה, נותן… רעיון לשוב, עד שתרזמן… כסוב, וכאשר ישנן ישורון… טוב, אז ימנע ממנו ללכת… ה' — והסט״א יתגת שמנת… קדושה, וזהו „צאנר מיד… — שזה יציל צאנו, ישראל,… בזוים. וכך יש לבאר כאן: „שמנת עבית כשית —… צור ישועתו"; אחרי ששמנת עבית, נבלה מקור הקדושה… להיות למקור לא טהור. (ישמח…)

*

כי לא דבר רק הוא מכם (ל״ב—מ״ז)

כשם שהקב״ה נמצא בכל מקום, כך ישראל, ואין דבר… בתורה, שיהיה ריק מכם,… והקב״ה ברא הכל בתורה,… צריכים ישראל להודיע לכל… בכוח התורה, כדי שלא… דבר רק מהם. (שפת אמת)

ליקט:
שלמה יהלו…

זכור ברית אבות

מערת המכפלה
מקשרת אותנו עד אדם הראשון.
הלאומיות שלנו
קשורה בראשית הבריאה
ושורשיה בחברון.
עלינו לבנות את עיר האבות,
ובעזרת השם נזכה לראות את חברון
בנויה על תילה במהרה בימינו.
מרן הרב קוק זצ״ל
"חזון הגאולה"

המתנחלים
מן הדור הצעיר הדתי-לאומי,
בני תורה ושומרי-מצוה
הקימו כאן
יישוב יהודי לתפארת,
מוסדות-חינוך ובראשם ישיבה.

ב

חזית דתית לאומית המזרחי-הפועל המזרחי

מדיניות החוץ של ישראל – בין גינויים ועמדות

מאת יעקב אדלשטיין

שנת תשל"ג עבדה מדיניות החוץ של ישראל בסימן של י" כשערים גינויים, מעל במה בינלאומית שונה, על פי ערבית, ומצד שני, בשמירה על העמדות הבטחוניות זית, בלי לזוז מהן כמלוא נימה. בשנה זו נסוגה ישראל זיה בכמספר מדינות באפריקה, שניתקו את יחסיהן עם שוב על פי הכפעה ערבית. אך לעומת זאת, שמרה על ה במדינות אפריקה הציבות בשנה זו גם התייצבה ה המדיניות של ארה"ב בישראל והיא חזקה ואיתנה, כנכס ות הגלובלית של ארה"ב.

ים היוקו צמדותיהם בזי־ בלאומיות ורצו לצידם גו־ יולים, כגון הגוש האפרו־ הגוש של הבלתי מזדהים, ל הגוש הסובייטי הגוש אמנם, גם עד עתה, היו רבות בגושים אלה, מגות־ יחסי דיפלומטיה וסחר עם וכהייתחות אליה באיבה, א־ בים הצליחו בשנה זו לכ־ מדינות חברות הגושים ה־ בצע ההחלטות אנטי־ישראל־ הקבלו בכינוסים של הגושים בעוד שעד עכשיו היו ההח־ להזר היחסים ההדדיים ל־ יום נוצר מצב שגם מדינות זה יחסים נורמליים עם יש־ צביעות נגדה ללא נקיפת בזירה הבינלאומית. מתוך ההצבעות אלה כלפי חוץ הן ה בכוח חברותן בגושים, החלטות אנטי־ישראליות.

ה התנופה הישראלית באפריקה

זה היתה הראשונה, כבין מ־ אפריקה שניתקה יחסיה ה־ טיים עם ישראל, אחריה ג'אד, מאלי, ניג'ר, ובתחילת — טוגו. אמנם היחסים עם ה הללו, היו רופפים מאד, התשלכות של ניתוק היחסים ר מדינות אפריקה, הן ת־ ניתן לומר, שהגוש הערבי, ה פעיל באפריקה עד השנים נות והשאיר את הזירה האפ־ ללא כיסוי מדיני. לכן יכ־ שראל לפעול בחפשיות בזי־ . היה זה שליט לוב, מועמד , שהתהער על הזירה האפ־ , ובכוח הכסף הרב שבידו מדינות אפריקניות, הדלות ב־ ים, תמורת ניתוק היחסים עם . קדאפי הצליח להביא נזק אל, בבלי שהוא יוכל לצפות ליחסים אלה כצד לוב. כיום לזירה גם המלך הסעודי פי־ באמצעות הענקים הלוואות, ה בקדאפי על ההשפעה ב־ ה ולא ניצול ההשפעה נגד

תנופה הישראלית באפריקה, ה המדיניות הסיוע, בבלמה זו. ניתן לומר, כי ישראל לפעילות סלקטיבית באפרי־ גם כי חלק ניכר מן הסיוע לי, אינו ניתן לפרסום, הי־ ה הישראלית לאפריקה, ש־ בשנות השישים, הגיעה לקו־ בולם. המדינות שניתקו את עם ישראל, לא הרוויחו כן הניתוק הזה. ההבטחות ת לסיוע כלכלי, נתגלו במק־ יבים כדמיוניות. אבל שוב ושר להחזיר את הגלגל א־ גם כאן נתן את האות מדי־ צא דופן, שליט אוגנדה, אי־ ין, שכולם ראו בו אדם הב־ הוא שהחל בבריכה להידר־ של מעמד ישראל באפריקה. הלכו יותר המדינות. הסת־ וגירוש הישראלים מאוגנדה, רק פתיחה לגירוש האירופ־ האסיאנים. כמה תמיד, היו ה הראשונים שסבלו מבדי־ עניה, שפגעה אחר כך גם אחרים.

ה אלג'יר של הבלתי מזד־ בכה השתתפו חלק ניכר מ־ אפריקה; גרמה לניתוק ה־ בין ישראל לקובה, ושוב קדאפי התמודד, שגרם ל־ אשר בתוספתו האשים את שהיא מדינה מותאמת עם ברית ה, התמורה להישארותה היתה, הסכסכו של פידל

קאסטרו לניתוק היחסים עם יש־ ראל, כתוצאה באותה ועידה ש־ קיבלה החלטות אנטי־ישראליות. והצעתו היחסים בין ישראל למספר מדינות שמאליות באפריקה, שע־ דיין מקיימות יחסים עם ישראל, כמו ניגריה, אין לדעת אם יחסים אלה יחזיקו מעמד לזמן רב. דבר דומה אירע עם ההחלטה של ה־ ארגון לאחדות אפריקה — שבו חברות מצרים, סודאן, טוניס, מ־ רוקו ואלג'יר — שקיבל החלטות אנטי־ישראליות קיצוניות, ובסופו של דבר היו להחלטות אלה השפ־ עות מרחיקות לכת, כגון על עמד־ תה של מדינה אפריקנית כמו קני־ יה, שמקיימת יחסי ידידות ושיתוף פעולה עם ישראל, אך בזירה ה־ בינלאומית, מצביעה נגד ישראל, כתוך ספק, שהיא מייצגת את ה־ ארגון לאחדות אפריקה בו היא חברה.

השפעה מצטברת

בשפע הגינויים שירד על יש־ ראל, איבדו המלים את משמעותן, אך כפי שניתן להבין, יש לגינוי־ ים אלה השפעה מצטברת, על עמדת מדינות אחרות כלפי יש־ ראל. כך, למשל, נשארה ארה"ב בודדה בתמיכתה בישראל, בזירה הבינלאומית, ולא נעים לה לעמוד מול גינויים בלתי פוסקים הניתכים על ישראל בת בריתה. כאן הש־ לילה שבשורת הגינויים שצברה ישראל בשנה זו. כמובן, שגם מ־ דינות אירופה חוששות מלהופיע לצידה של ישראל בזירה הבינלאו־ מית, בשל הודאות שמדינה זו ־ כולה לספוג גינויים בלתי פוסקים ואין זה נוח לעמוד בהתיצבות. מדי־ נות אירופה לא הגיעו להבנה ב־ שאלת המדיניות המשותפת במזרח התיכון, כפי שצרפת קיוותה, באמ־ צעות „מסמך שומאן", שנידון כ־ נייר עבודה ב„שוק המשותף". אך בכל זאת, ניתן להבחין בהלכים משותפים בזירה הבינלאומית של מדינות אירופה, כלפי שאלות ה־ מזרח התיכון. הדבר מתבטא הן על־ידי הצבעות משותפות באו"ם, והן על־ידי דיונים משותפים ב־ סוגיה בינלאומיים שקיימו בשאלות המזרח התיכון.

בריטניה סטתה מעמדתה הבריטי־ לית, ועברה לצד צרפת, בשאלות המזרח התיכון. אולם, יש הבדלים ביניהן, כגון בשאלת האמברגו. בריטניה לא הטילה אמברגו על אספקת נשק לישראל, ואילו צרפת הטילה למעשה אמברגו חד־צדדי ־ קיים עוד מימי דה גול. עמדתה צר־ פת ובריטניה, יש להן השפעה גם על עמדתן של יתר מדינות אירו־ פה, שכן הן המשמשות להן דוגמה. מכאן הסכנה שבעמדה זו של שתי המעצמות האירופיות הכבירות ב־ „שוק".

האינטרסים של בריטניה מעוג־ נים במדינות הנפט בזירת התי־ כון, ומכאן הסטיה שבעמדתה. סט־ גת בריטניה היא, שהצבעתה ב־ או"ם נגד ישראל, הן להבעת הצ־ בעה לגינוי מלים חסרת תוכן, אך היא לא תצביע בעד סנקציות. צר־ פת לעומת זה הרחיקה יותר, והיא נמצאת בעמדה קיצונית יותר, ו־ מוכנה להצביע בעד סנקציה נגד ישראל, יחד עם מדינות ערב. ה־ מו"מ עם צרפת, לשיחרור כספי המיסים ה„מיראז'ים", נמשך מב־ חינה מעשית, הכספים הוחזרו ל־ ישראל בתוספת ריבית קטנה, אבל היחסים הנוקשים לא הופשרו. צר־ פת ממשיכה לדבוק במדיניות של דה גול, שהאינטרסים של צרפת נוטים לצד מדינות ערב, וה„רומן" עם ישראל צריך להיפסק. הסכם בלתי רשמי בין שגריר ישראל ב־ צרפת, אשר בן נתן, לבין שר ה־ חוץ הצרפתי הקודם, מוריס שומאן, התבטא בכך, שצרפת הסכימה לא להיות בין היוזמות של ההחלטות אנטי־ישראליות, אלא תסתפק בת־ מיכה פסיבית. אולם, גם הסכם זה הופר לכעסה, כפי שאירע לאחרו־ נה בוועידה לבטחון אירופה. שר החוץ הצרפתי החדש מישל ז'ובר, תקף את הסגנון במדיניות כלפי ישראל — אין הוא משתמש במלים בוטות, אלא בסגנון דיפלומטי — אבל המדיניות נשארה ללא שינוי. ההבטחה ערב הבחירות בצרפת, לשר החוץ, אבא אבן, יוזמן רש־ מית לביקור בצרפת, נתגלתה כהו־ נרה הוכן.

בתהלך מדיני אחד סייעה צרפת לישראל, — בכך שהציעה ב„שוק" ההלכה מילה. בדבר שוק פתוח עם ארצות הים התיכון, צרפת התכוו־ נה בכך לספרד, ולא לישראל, אבל בדיעבד יצאה ישראל נשכרת מן ההחלטה. אך משהחל הבירור עם „השוק" על היתכות ההסכם, נערמו מכשולים. ישראל דרשה להשוות תנאיה עם ארצות המגרב, ואילו „השוק" עדיין מתנגד לכך. מכום כך נפסק הבירור והוא יתחדש ב־ קרוב. כך שהנצחון המדיני היש־ ראלי, שההלכה המיוחל להצטרף ל„שוק", עדיין רחוק מלהתגשם. יש להניח, שבשלב השני של הבירור יגיעו הצדדים לידי פשרה. מעמדה של ישראל כיום, הסיבוכים המ־ דיניים הנובעים מכבנו, גרמו לכך שממשלת בלגיה, הפרי"צ להשקעות ישראליות בהקמת תעשיה אווירית בבלגיה, מחשש לסיבוכים מדיניים. ההתבכות חלה גם עם ארצות סקנ־ דינביה, בעקבות פרשת לילהאמר. היחסים הטובים עם נורווגיה הש־ תבשו. ויש לכך השפעה גם על ה־ יחסים עם יתר מדינות סקנדינביה. הדנמרק והולנד נשארו עדיין המ־ דינות הראשיות באירופה, שעמן מקיימת ישראל יחסים הדוקים, אבל גם הן נצטרפות מדי פעם להחל־ טות אנטי־ישראליות, בכוח העמדה המאוחדת של יתר מדינות אירופה, שאין הן יכולות להיפרד מהן.

הגבול של המאבק הישראלי ב־ זירה הבינלאומית הוזח בצורה קי־ צונית. עד עתה נאבקה ישראל, כ־ נגד גינויים, כיום היא נאבקת נגד סנקציות, ואין לדעת אם הלחץ לא יעבור גם את המחסום הזה. ההת־ נגדות לסנקציות מצד מדינות רבות, נובעת מאינטרסים עצמיים. אין מ־ דינות אלו רוצות ליצור תקדים כ־ זה. ארה"ב הבטיחה שהיא תטיל וטו על כל החלטה של סנקציות. משום כך נרתעות מדינות ערב, מלהגיש הצעות לסנקציות נגד יש־ ראל.

הזמן פועל לטובת ישראל

מול תזוזות אלה במדיניות כלפי ישראל, באפריקה ובאירופה, שמ־ רה ישראל על קווי הפסקת האש ולא סטתה מהם. יש לראות בכך הישג, אולי ההישג החשוב ביותר. האיומים של סאדאת לפתוח באש, בתאריך זה או אחר, נתגלו כאיו־ מים ריקים, מחוסרי תוכן, ושוב אין הוא חוזר עליהם. עדיין קיימת מחלוקת אם הזמן פועל לטובת יש־ ראל או לרעתה. אך רוב המדינ־ אים הביעו דעתם, שעד עתה פעל הזמן לטובת ישראל ולא לטובת מ־ דינות ערב. מצד שני, אין תזוזה בעמדה המצרית או הכלל־ערבית, עמדה השומרת על שלושת הלאווים של ועידת חארטום — לא שלום, לא מו"מ ולא הסכם. ההצעות ל־ הסדר ביניים שעדיין ריחפו בא־ וויר, ירדו לגמרי מעל הפרק. בי־ קורו של מזכ"ל האו"ם, קורט ואלדהיים, באיזור, היה ביקור לי־ מוד או ביקור גישוש אך ללא תוצאות של ממש. מדינות ערב מ־ נהלות מאמצים מדיניים, לכפות על ואלדהיים עמדה פרו־ערבית, כפי שהצליחו לגבי המזכ"ל הקודם, או־ תאנט, שחיבר דו"ח פרו־ערבים למוסדות האו"ם. בדו"ח הראשון שלו על המזרח התיכון, נקט ואלד־ היים עמדה מאוזנת שגרמה אכזבה לערבים. בזירה של האו"ם נמשך ויימשך הניסיון המצרי, להבקיע פי־ רוש ערבי להחלטה 242 והבלטת בדידות ארה"ב בתמיכתה בישראל. אין להניח, שתחול תזוזה לאחר די־ וני העצרת. ההישג הגדול ביותר של ישראל ושל ארה"ב, הוא השי־

(סוף בעמוד 11)

משאלות תשל"ד

מאת זאב

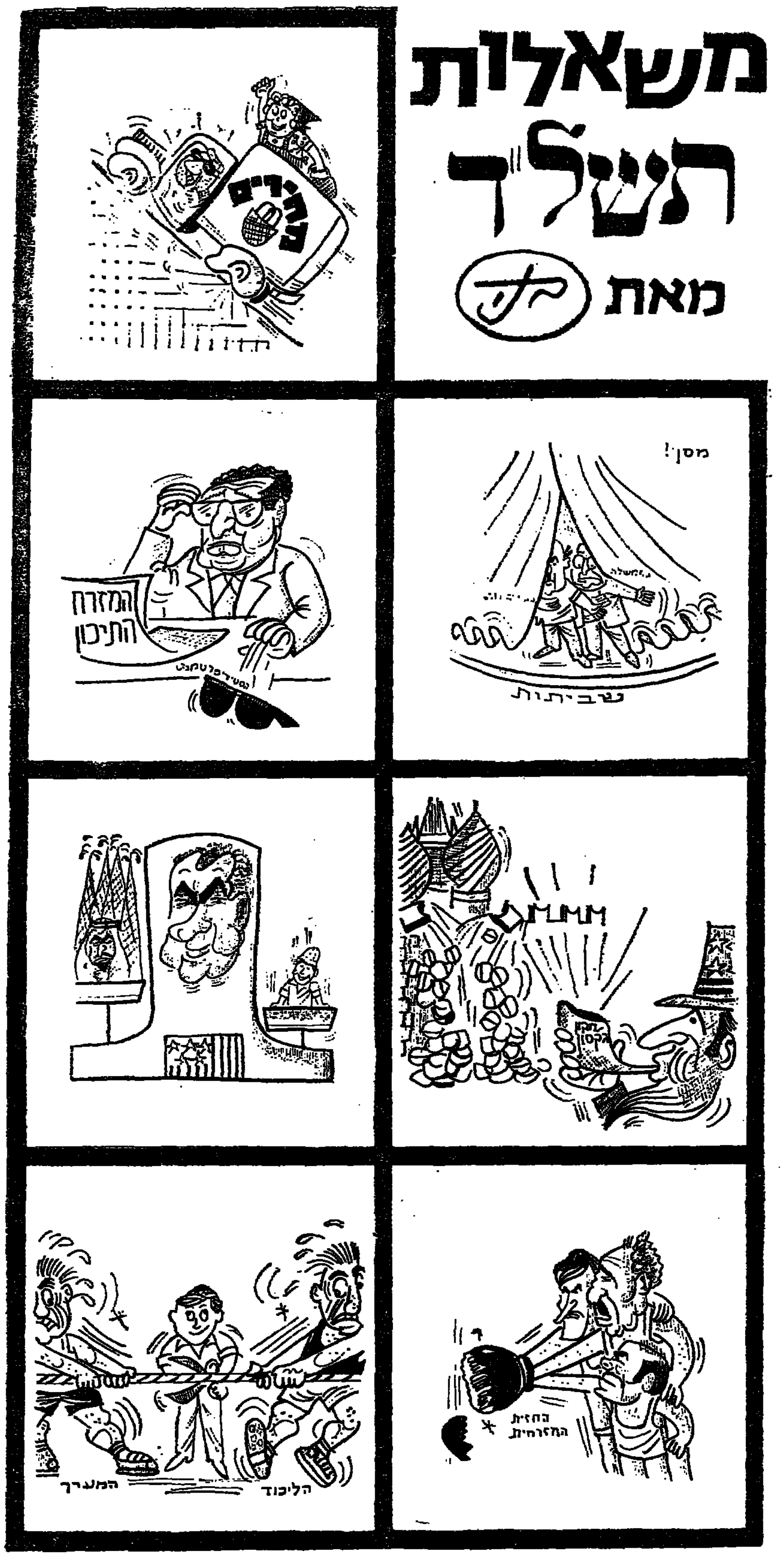

צפויה שנת הכרעה במשק

מאת ש. מ. טיסר

הממשלה שתקום אחרי הבחירות והמשק יתחילו את שנת תשל"ד ב„יתרה לחובה" גדולה מאוד. כתוצאה מדחיית הכרעות בתחום המדיניות האנטי־אינפלציונית בעקבות הבחירות לכנסת ולהסתדרות ושל גורם אובייקטיבי — ההתייקרות התלולה של מזון וחמרי גלם בשוקי העולם.

„יתרה" או „ירושה" זו מורכבת בעיקר מסעיפים אלה: גירעון ב־ מאזן המסחרי בסך 1.3 מיליארד ל"י לשנה זו; חוב חיצוני של ק־ רוב לחמישה מיליארד דולר (אומ־ דן לסוף 1973); עלייה באמצעי ה־ תשלום בשיעור שנתי של 23־25 אחוז; גידול בצריכה הפרטית ה־ ריאלית לנפש בכשמונה אחוזים ל־ שנה לפחות; גידול חוב הממשלה לבנק ישראל („הדפסת כסף") ב־ 500 — 700 מיליון ל"י מאז רא־ שית אפריל השנה.

ברור, איפוא, שהממשלה תצט־ רך לדון מיד בבעיות אלו ולקבל ללא דיחוי החלטות על צעדים ל־ בלימת אינפלציה דוהרת — גם אם אלה לא יהיו פופולריים וגם אם תהיה בהם יקיצה מחלומות מסוי־ מים. צעדים אלה יביאו להאטת ה־ עלייה הניכרת ברמת החיים בשנת־ יים האחרונות ושל הפעילות העסק־ ית המואצת, היינו תנאיות ותע־ סוקת־יותר. אך לא יביאו למיתון דוגמת השנים 1966/67, בגלל המ־ שך ההוצאות וההשקעות הגדולות לביטחון (עם הרחבת הייצור של רכש בארץ), גדלות ההוצאה בלתי־ ריות ישראליות), לקליטת עלייה, לשיכון, לשירותי רווחה וכיו"ב, ש־ כל ממשלה חדשה תצטרך להגדילן, ובוודאי לא לצמצמן. אולם אם לא יינקטו במהרה בצעדי ריסון וצי־ נון, צפויה אינפלציה דוהרת צרי־ כה בזבזנית ודלדול יתרות המטבע־ חוץ שיביאו למשבר ולאבטלה.

השאלה היא, באילו צעדים יש לנקוט ומה יהיה היקפם והשפעתם על המשק לטווח קצר וארוך.

בראש וראשונה יצטרכו לבטל את הסובסידיות או חלק ניכר מהן. ה־ מדובר בעיקר בתמיכות למזון ו־ מספוא מיובא ומהייצור המקומי, הבולעים סכומים עצומים, אך נוסף לכך אולי גם רוב הסובסידיות לד־ לק, התחבורה, חשמל, מים: כן יש לבטל את ההקפאה במסי הרשויות המקומיות ובשירותים ממלכתיים היציבים זה כמה שנים, בעוד שה־ הוצאות המשיכו לעלות וכן עלו הכנסותיהם של מקבלי השירותים המסובסדים.

על פרשת הסובסידיות והעיוותים הנובעים מכך נאמר ונכתב רבות ב־ שנים האחרונות, אך עם העלייה התלולה במחירי המזון וחמרי גלם בשוקי העולם הגיע הנושא לנקודת „התפוצצות" ולפיכך הכריז שר ה־ אוצר, מר פ. ספיר, עוד בראשית החודש ש„יהיה זה העיוות הגדול ביותר בכלכלת המדינה והאסון ה־ גדול ביותר במערכת המחירים וא־ חד הגורמים המרכזיים להימשכותה של האינפלציה, אם לא ייעשה שי־ נוי כלשהו במחירים של מצרכי ה־ יסוד".

הסובסידיות בשנת הכספים 73/1974 יסתכמו במיליארד וחצי ל"י בקירוב, ואם לא יפחיתו אותן, הן עשויות להגיע לשני מיליארד ל"י בשנת הכספים הבאה. אמנם, ישנה סברה שאם המחירים בעולם ימשיכו להתייצב ואולי אף יירדו, יהיה תקציב הסובסידיות „רק" 1.3—1.5 מיליארד ל"י. ברם, גם זה הנו ס־ כום ללא תקדים, כי הסובסידיה מגיעה בכמה מוצרים חקלאיים ל־ 50 — 70 אחוז מהמחיר לצרכן.

מובן, שביטול הסובסידיות יג־ רום לעלייה ניכרת במדד המחירים לצרכן; לסערה ולתביעות שכר ח־ דשות. אולם, זה הרע במיעוטו וה־ אלטרנטיבה היא פיחות או מסים כבדים וגם אז יעלו המחירים ויי־ רד השכר הריאלי הנקי. כזכור, הי־ תה גם סערה כאשר בסוף מארס של השנה העלו את המחירים של סוכר, בשר קפוא וחיטה, וגם זאת לאחר פשרה עם ההסתדרות, כי ל־ פי ההחלטה המקורית של הממשלה היו צריכים לבטל את הסובסידיות על מצרכים נוספים, כגון חלב ו־ ביצים. יש גם לציין, שבוועדת ה־ כספים של הכנסת נמתחה ביקורת על הסכמת הממשלה לפשרה זו. בין מותחי הביקורת היו שני חברי ועדת הכספים מטעם המפד"ל (א. מלמד וד"ר י. בן מאיר) וחברים אחרים מכל הסיעות.

הטענה העיקרית נגד ביטול ה־ סובסידיות, היא שהשכבות החלשות, וביניהן משפחות מרובות ילדים ו־ מעוטות הכנסה, פנסיונרים ואחרים, יסבלו מאוד מביטול הסובסידיות למצרכי־יסוד ולהם גם לא יועיל פיצוי ע"י הקלות במס הכנסה, כי בלאו הכי אין הם משלמים מס, או שמשלמים מעט מאוד. לגבי אלה יצטרכו להגדיל את תשלומי הביטוח הלאומי במידה ניכרת, וגם אז יעלה הדבר למשק הרבה פחות מאשר הענקת סובסידיות בסיטונות לשלושה ורבע מיליון תושבי יש־ ראל ולמיליון תושבי השטחים שרו־ בם הגדול יכולים לשלם את המחיר המציאותי.

גם אם יבטלו את רוב הסובסי־ דיות, תוך מתן פיצוי מתאים לשכ־ בות החלשות ותשלום תוספת יוקר מוגדלת בשנה הבאה, יהיה צורך לספוג סכומים נוספים ולשנות את מערכת המסים הקיימת: להפחית את שיעורי מס ההכנסה ולהגדיל את הסכומים הפטורים ממס בהת־ אם לירידת כוח הקנייה של הלי־ ולהטיל מסי עקיפים על הצריכה, פרט למזון חיוני. בהקשר זה צומ־ דים להנהיג את מס ערך מוסף, שצריך להכניס מיליארד ל"י ויותר לשנה, ומצד שני, לבטל חלק ממסי־ הקנייה.

עם זאת, אין להניח שהממשלה ו־ הכנסת יחליטו על כך לפני פב־ רואר — מרס 1974, ואז דרושה ח־ צי שנה עד שגביית מס ערך מוסף תיכנס לתוקפה. לכן זה יהיה כנר־ אה באוקטובר 1974, אך ייתכן ש־ עד אז יגדילו כמה מסי עקיפין קיימים.

אלה הם שני ה„ניתוחים" העיק־ ריים הצפויים למשק ולציבור בשנת תשל"ד. הם יהיו אמנם כואבים, ובעיקר בזמן הראשון — עד שה־ משק יחזור לשיווי משקלו — אך הברירה לאי־ביצוע של ניתוחים א־ לה היא מחלה קשה וממושכה: הד־ פסת כסף, אינפלציה דוהרת, בז־ בוז משאבים: גידול חובות המדינה במטבע־חוץ ובלירות. זה עלול לג־ רום למשבר שיהיה מסוכן יותר ל־ מדינה ולפרט מאשר ריסון וצינון של ה„התחממות" הקיימת.

לשנה טובה
תכתבו ותחתמו
מאחלת
לכל בית ישראל
בארץ ובתפוצות
הנהלת מלונות
פאן אמריקן
בת־ים
טלפון: 03-876111
ים־המלח
טלפון: 057-97821

גדל „הכוח היהודי" בארצות־הברית

מאת ד"ר הלל זיידמן — סופר „הצופה" בארה"ב

בפרוס השנה החדשה המאורע המסמל ביותר את העליה במעמדם של יהודי אמריקה הוא עלייתם לגדולה של יהודים במשרות רמות. הראשון במעלה הוא, כמובן, מינויו של שר החוץ ד"ר הנרי קיסינג'ר. השני הוא בחירתו של אברהם ביים כמועמד המפלגה הדימוקרטית לראש העיר ניו יורק, מועמדות שבנסיבות הקיימות מבטיחה בחירה ודאית. לכך יש להוסיף את בחירתו של ד"ר סימור (שמואל) לאקמאן לנשיא „המועצה לחינוך", „בוארד אוף אדיו־ קיישן" של העיר ניו־יורק, השולט על בתי־ספר שבהם לומדים מיליון ומאה אלף ילדים. יש לציין, שגם המנהל הכללי של רשת בתי־הספר האלה, של העיר הגדולה ביותר באמריקה, הוא היהודי ג. אנקר.

מספר יהודים במשרות רמות כאלה מהווים כשי־ לעצמם גורם חיובי, בלי להכנס למשמעותה של כל משרה ולאופיו ופעולותיו של המכהן בה.

מובן שהחשובה בין כהונות אלה היא זו של שר החוץ. הויכוח בעניין השפעתו על מדיניותה של ארה"ב כלפי ישראל, עדיין בתוקפו, וכל יום ומאו־ רעותיו, או פגעיו, מעלה הערכות חדשות לכאן או לכאן. עצם מינויו של יהודי לשר החוץ עורר חששות מובנים שמא „יאוף" את מדיניות ה„איזון" — לצדם של הערבים. משום שכיהודי ייצא מגדרו להוכיח בי־ישראליות, שלפעמים עלולה להיות מכוונה נגדנו.

החששות

הניסיון עם יהודים במשרות רמות, החל בנציב העליון הרברט סמואל, וכלה ביועצו של הנשיא ג'ונסון, ואלט ו. רוסטוב, הוכיח שחששות אלה אינם בלתי מבוססים. אם כי יודעי דבר הרגיעו שאין מקום לאלה ביחס לקיסינג'ר, הרי נקלע למצב ולנסי־ בות מסובכים למדי הדורשים כאילו שינויים. היות ו„סטאטוס קוו" הוא לטובתה של ישראל — הרי כל שינוי, או מגמה לשינוי, מבשר את ההיפך.

אלה הן נסיבות אובייקטיביות, שאין לשר החוץ שליטה מוחלטת עליהן. הוא יכול רק לכוון את המצב שנוצר לאפיקים רצויים לארה"ב — וגם ליש־ ראל.

שכן לדידו אין סתירה בין אינטרסים של שתי המדינות ויש זהות ביניהם. הוא הוא האדריכל של „הדוקטרינה ניקסון־קיסינג'ר", שלפיה התמיכה ביש־ ראל משמשת את האינטרסים של אמריקה.

יציבות

דיפלומטים ישראליים כאן, שעמם שוחחנו, מצביעים על עובדה זו, שלא נתערערה, לדעתם, ע"י משבר הנפט. להפך, הם סוברים שוושינגטון זקוקה כעת יותר לישראל, ולכן לא השתנתה המדיניות הידי־ דותית כלפיה. ואשר ללחץ המדינות הערביות מפיקות הנפט, סוברים אותם דיפלומטים, שאמריקה לא תי־ כנע לו, והנשיא ניקסון „אינו ניתן לכבוש להפי־ כה"...

דעת הקהל הכללית, שהיתה נוטה מתחילה ל„פייס" את הערביים, התחילה להתקומם נגד הסחיטה. בש־ מעים דיבורים שארה"ב נלחמת כיום על „עצמאו־ תה", כמלפני כמאתיים שנה, הפעם מרודנים ערביים..

עם תום השנה החדשה נראו אי אלו תנודות ביח־ סים בין ואשינגטון לירושלים, שישתקפו, כמובן, גם בעמדתו של שר החוץ החדש. אבל, ביסודו של דבר, היא תישאר יציבה — לטובתנו. כי ד"ר קיסינ־ גר מאמין שארה"ב מעוניינת מנקודת מבטה היא, בישראל חזקה, ושתישאר חזקה.

אחד הדיפלומטים הישראליים העיר בפני: היית צריך לראות את השמחה בפנטגון ואף במחלקת המדינה, כשהופלו 13 ה„מיגים" הסוריים ע"י חיל האוויר הישראלי...

בממשל הניו יורקי

אשר למשרת ראש העיר, שנחשבה לשניה בקשיים שבה אחרי נשיאות ארה"ב, הובעו אותם החששות שמא ישה ראש העיר יהודי לא לצדנו; וגם שמא ייכשל ויאשימו את היהודים בכללם. אבל אלה שמכירים את אברהם ביים, אינם מודאגים באותן שתי בחינות. כי הוא גם בעל שקידה, ניסיון וכשי־ רון — למרות שאינו מבריק — והסיכויים הם שיצליח בעילותו.

הזכרנו את ד"ר סימור לקמן, שר החינוך של המטרופולין ניו יורק. יש להוסיף שהוא יהודי חרדי, בר־אוריין. שני ילדיו לומדים בישיבה חרדית. הוא מתגאה בחותנו ר' יעקב אליסון, ממצוייני ישיבת לייקוואוד ובריסק, כיום תושב בני־ברק. בחי־ רתו של ד"ר לקמן מסמנת עלייתה של האינטלי־ גנציה הדתית שהולכת ותופסת מקומה החשוב בממשל בניו־יורק, אם להזכיר רק את ד"ר מרווין שיק, הרב דב ויינברגר, הרבנית שרה קוסלר־ שוורצבאן, הרב י. שרגא ועוד.

אולם מול תופעות חיוביות אלה הסתמנה בשנה שעברה מגמה הפוכה, הנוגעת באינטליגנציה היהו־ דית, במעמד אקדמאים, מורים ופקידים יהודים, והיא נעשה לבעיה ההולכת ומחמירה.

„קווטה"

זוהי תופעה חדשה באמריקה: התחיית אנטישמיות מעשית, מכוסית כשאיפה לשפר מצבם של כושים, פורטוריקאנים ואחרים. „ואספ" (ראשי תיבות של „אנגלו־סקסים לבנים פרוטסטנטים") החליטו להוכיח ליברליות שלהם כלפי כושים על חשבונם של יהו־ דים. לכאורה, המדובר בקבלת מיעוטים אלה בהת־ אם למספרם היחסי באוכלוסיה; למעשה זוהי קביעת מגבלות מספריות נגד יהודים, ופגיעה קשה בסטו־ דנטים ופרופסורים יהודים וגם במועמדים לפקידות ולהוראה.

אחרי „גירוש אמריקה" — ניקולם של יהודים משכונותיהם, שכמה מהן זכו לתואר כבוד של „ירו־ שלים דאמריקה" — מתאבקים לנשל את היהודים מעמדותיהם בעולם האקדמאי ובפקידות הממשלתית והעירונית. מעכבים עלייתם בדרגתם של אלה שכבר נמצאים בתוך המנגנון. במוסדות השכלה גבוהה אינם מאפשרים להשיג משרה למועמדים יהודיים, אף למצטיינים ביותר.

כתוצאה כזאת נמצאים כיום, — בראשונה מאז השפל הכלכלי, „הדיפרשן", של שנות השלושים באמ־ ריקה, — אקדמאים יהודים בעלי דיפלומות עם תעו־ דות הצטיינות, ללא משרות וללא פרנסה.

מצוקה זו איננה התוצאה של מצב כללי, שכן הסי־ כויים לקבל משרות מתאימות למסיימי קולג'ים הש־ תפרו. הם טובים השתא יותר מבשנים קודמות. זוהי מצוקה יהודית. משום שאלה נתקלים בקשיים, ובסירוב, באמתלאות שונות, מקומותיהם ניתנים ל־ כושים, אף שאין לרובם המכריע אותה ההכשרה שרכשו המועמדים היהודיים.

מספר היהודים בבתי־הספר, החל מיסודיים דרך התיכוניים וכלה באוניברסיטאות, עולה בהרבה על אחוזם של יהודים (שלושה אחוזים) בקרב האוכלוסיה הכללית. זוהי תוצאה מיכולותיהם וכשרונותיהם, וכן המסורת היהודית להעניק לילדיהם השכלה. ואלה אינם רק תוצאה של ה„מוח היהודי" כי אם גם, ובעיקר, של שקידה בלימודים, ושל התמסרותם של יהודים לחינוך. מהגרים עניים עבדו עבודה קשה וחסכו אוכל מפיהם, ובלבד להעניק לילדיהם השכלה מוב־ חרת. אין מה „להתבייש", איפוא, ממצליחותם של מלומדים יהודיים.

כיום מעמידים פנים ה„ליברלים" כאילו לא בצדק זכו למה שזכו. כאילו „הסטר" מקהו שאינו מגיע להם — ועושים מה שעושים כדי לגזול מהם את שלהם, כדי לסגור לפני מסיימים יהודיים של האו־ ניברסיטאות משרות שזכאים להן.

ה„ואספ" רוצה לשפר מצבם של הכושים ולפייסם על הקיפוח, במשך מאות שנים — על חשבונם של יהודים. (והרי לא היהודים אשמים בקיפוח זה).

אקדמאים דתיים

והנה תופעה מעניינת בהקשר זה. להגנה יצאו בראש רב אנשי אוניברסיטאות דתיים, שמספרם ו־ מעמדם די ניכר בעבירה האקדמאית. למה דווקא הם ?

בוודאי שאלה רגישים יותר, לאפליה נגד יהודים מאשר יהודים מתבוללים. אבל יש עוד גורם, שמניע דווקא פרופסורים דתיים לפעולה.

כי האינטלקטואלים המתבוללים — להוכיח תמיד לא למתן עמם, כי אם לאחרים; ואיך יהכרו ל„בשו־ רה" זו ?

ועוד, הרי אלה הטיפו לליבראליות כלפי כושים, ואיך זה יהפכו עמדה שעלולה להתראות כבניגוד לכל אשר הטיפו במשך שנים ?

לכן, כאמור, עומדים בראש המאבק נגד קיפוח אקדמאים יהודיים — פרופסורים דתיים. הם מאורג־ נים ב„איגוד פרופסורים חרדים" של אוניברסיט־ אות" בנשיאותו של ד"ר דוד קרנצלר, מלומד בעל מוניטין במדע הספריות וביבליוגרפיה.

סגנו ד"ר ברנרד פרישמאן הביא לי הזכיר כפורס בשם „הפליה 1972". ד"ר מרווין שיק, הרף בשרהו הרבביה כעוזר לראש העיר, עומד בשורה ראשונה במאבק קשה זה.

כהברד שנציגים יהודיים בבית המחוקקים של מדינת ניו יורק, כמו מנהיג הסיעה הדימוקרטית סטנלי סטיינגוט וסגנו אלברט ה. בלומנטאל, וגם מנהיג הדימוקרטים בסינט של ניו־יורק, י. זריצקי, לא נענו לדרישת האקדמאים היהודיים להפעיל הש־ פעתם לטובתם.

פרצה בהלכה

שוב התלקח ריב בין הרבנים השמרנים לבין רבנים חרדים, בעקבות ההחלטה של הראשונים ל־ צרף נשים ל„מניין". אגודת הרבנים, הסתדרות הר־ בנים ואיגוד הרבנים יצאו בגינוי חריף נגד ההלכה זו. אגודת הרבנים ואיגוד הרבנים, שהתנגדו מאז וכתמיד להשתתפות של רבנים ואיגוד קהילות חרד־ יות במוסדות משותפים של חרדים, שמרנים ורי־ פורמים, חידשו את התנגדותם ביתר עוז. אלה דור־ שים מהסתדרות הרבנים ומאיגוד הקהילות החרדיות שיצאו ממועצות משותפות, אחרי שהשמרנים יצרו פרצה בהלכה.

מתנהל, איפוא, ריב חריף עם השמרנים, שגרם להעמקת הקרע בינם לבין הרבנים החרדיים והאור־ תודוקסים.

אולם בעוד שמוויכוחים אלה אפשר להתרשם כאילו הראביים השמרניים והרפורמיים דוגמם בהוגה ל־ דיונים אידיאולוגיים, להלכה, עיון והגות — גילה מקרה אחד את המציאות, שהיא רחוקה מעולם ההגו־ בה, מהתעמקות באמונות הדעות, שבעיקר הוא במי־ בו במישור אחר לגמרי. בשטח החומרני, הגשמי.

סכסוך

מעשה שהיה כך היה. ראבאי אחד בשם סטוארט רוזנברג, „מרא דאתרא" של היכל „הולי בלוסום" ברוצ'סטר, הסתכסך עם ראשי היכלו — לא בענ־ יינים דתיים, רעיוניים, — ופוטר ממשרתו. עתה הוא תובע בערכאות את הנהלת ההיכל, וסכום התביעה

(סוף בעמוד 11)

מצוות האמונה והתשובה

מאת הרב משה אורשפיזאי

מצוות האמונה וערכה ההלכתי. בגדרי המצווה, נחלקו בעיון רב ובחלוקה, בין גדולי עולם. מוני המצוות בישראל, הלוא הם הרמב"ם ומיפתו הבה"ג וסיעתו.

[illegible]

ימים נוראים והחגים בירושלים העתיקה

מאת הרב יוסף גבריאלי

3 רק הגיעו ימי חודש אלול, כבר הרגישו שהימים הנוראים, הימים אשר גם „הדגים שבים רועדים" מפני אימת ימי הדין, ממשמשים ובאים. ברחוב היהודים שבירושלים העתיקה לפני יובל שנים. ברחוב היהודים וב־סימטאות הצרות, כבר הרגישו אווירה של חג וקדושה.

ימי הסליחות הרחמים התחילו אצל אחינו הספרדים כבר בר"ח אלול, ועוד בהשכת הליל פגשת יהודים עם פנסים בידיהם מהלכים אל בתי הכנסת לתפילות וסליחות. קולות של תקיעת שופר ותמירות נשמעו בכל פינות רובע היהודים מתוך בתי התפילה הרבים, המו־ארים במנורות של שמן זית. בעו־בים נשמע בהזהכות גם קול סילסולי החזנים ובעלי התפילה הר־בים שהיו מתכרבנים וחוזרים עם משורריהם על ניגוני התפילות, של ימים נוראים.

בבית סבי, שהיה הרוקח היהודי הראשון בירושלים, החזן בבית ה־מדרש „שערי ציון" אשר בחורבת רבי יהודה החסיד, (שלא על מנת לקבל פרס) היו באים ערב ערב המשוררים שלו, יענקל החלבן עם שני בניו לחזור על נוסח התפילה (יענקל החלבן היה גם אופה המ־צות במאפיית מיטה אשר ברחוב המידן לפני חג הפסח. מומחה היה להכניס את המצות עם הקנה אל תוך התנור ולעשות אותן שלא י־קומטו ולא ידבקו זו אל זו). לפני ראש השנה היו גבאי בית המדרש שולחים לסבא קופסת תה והפיסת סוכר לסימן ברכה שקולו יהיה יפה וחזק בחודש אלול.

רבו הנוסעים אל קבר רחל אמנו, ומשער יפו נוספו עגלונים שפתחו קו חדש לנסיעה לקבר רחל (נוסף לשני הקווים הרגילים, אחד לכי־וון מאה שערים והשני לכיוון מחנה יהודה). לא היה כמעט יהודי אחד בעיר שלא נסע עם בני ביתו להת־פלל בימי הרחמים בקבר רחל. ר־בים גם נסעו במשך כמה שעות אל מערת המכפלה, להשתטח על קב־רי האבות. כמובן היו צריכים למ־צוא להם מקום לינה בחברון שבה היה יישוב יהודי גדול. נשים צד־קניות היו קונות ברחוב היהודים סרטים ועשים אדומים, למודד ב־הם את מצבת קבר רחל, את החו־טים האלה היו קושרים בידי ה־ילדים לסימן ברכה (החוטים האדו־מים היו לרמז על הפסוק „אם יה־יו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו").

גם מסחר האתרוגים התחיל ברחוב עוד לפני ראש השנה, כי זריזים מקדימים למצוות וקונים אתרוג מ־הודר ולהרבות בזכויות לפני ימי הדין. שכננו, רוזמים סוחרי, היה רוכב על חמורו ויורד לעזה תיכף למחרת ראש השנה, בשביל מסחר ה„כפרות". הוא רצה להקדים את חבריו הסוחרים בעסק התרנגולים ולהבטיח לעצמו מלאי גדול של ער־פות לבנים לכפרות. ברחוב היהו־דים רבו אז סוחרי עופות, כי גם עני שבעניים היה מהדר לקנות ל־ביתו עופות לכפרות — תרנגולים, לזכרים ותרנגולות לנקבות שבבית, לא היה צורך להוסיף אף לעליה פ־

ניכית... רב היה מספר הילדים ב־כל משפחה.

*

בהיך כפרות — אור ליום ט' בתשרי — היה הרחוב הומה מרעש קרקור העופות, ורב היה הדוחק ס־ביב השוחטים שעמדו בכל סימטה ולאור פנסים שחטו את העופות.

בבית סבא ערכנו טכס הכפרות לפני אור השחר, כששפת רחמים מתגברת. סבא היה מעורר את כולנו לסדר כפרות ור' יוסף בנימין, ה־שוחט בא עם משכשו אל חצרנו לשחיטת כפרו. כמה זה הרושם ש־עשה עלינו הילדים ברגש של קדו־שה ורחמים, לא יימחה לעולם.

בערב יום כיפור אחרי הצהריים הלכנו כולנו לתפילת מנחה ו„על חטא" אל הכותל המערבי.

יום זה היה אחד משלושת ימי התפילה המיוחדים על יד הכותל. בין כל ימי שבתות וחגים של כל השנה התבלטו בעיקר במספר הרב של הבאים לתפילה — ערב פסח אחה"צ, ליל תשעה באב וערב יום כיפור. אין לתאר את הדוחק והצ־פיפות של ההמון הרב באלפיהם ש־נדחקו זה את זה, גם בהליכתם אל הכותל וגם בחזירתם. כולם לבו־שים לבנים — גם הגברים וגם הנשים, שחבשו מטפחות לבנות ו־לבשו שמלות לבנות. הכל לבן, חוץ מה„שטריימליך". לדוחק הרב של המון המתפללים הוסיפו גם מ־אות הקבצנים מכל העדות, שישבו בצידי הדרכים, פושטים יד ומקש־קשים בקופסאות של צדקה. פני המבקרים כולם האירו באור השכינה של הכותל ובלבם הביטחון שיתבר־כו בחתימה טובה, אחרי תפילתם הפתק שהכניסו בין האבנים. מנהג זה פשט ברובו בין עדות המזרח. על הפתק היו כותבים את שמו־תיהם ושמות בני ביתם ובקשות מיוחדות כל אחד לפי צרכיהם.

*

מיד במוצאי יום כיפור הת־חילו להרגיש את האווירה של „זמן שמחתנו" ומכל החצרות נשמעה הל־מות הפטישים ובניית הסוכות. לא היה בית בירושלים של אז בלי סוכה גדולה או קטנה, וכדי לצאת ממצווה למצווה, התחילו היקף את־ר' הצום במצוות הקמת הסוכה. ב־הכנת קישוטים, ועוד. גם סוחרי אתרוגים פתחו מיד אחרי הצום את חנויותיהם לזכות את יהודי ירוש־לים בקניית ארבעה מינים מיד את־ר' הצום.

סוחרי ארבעה מינים התרכזו ב־חנויות הקטנות שעל יד החורבה ר הצפיפות בהם היתה גדולה מאוד, כי ביחד עם כל קונה של אתרוג באו גם ה„מבינים" שעזרו לקונה לבחור באתרוג מהודר. המומחה ה־גדול ביותר בירושלים העתיקה ל־כשרותו ולהידורו של האתרוג היה הרב ר' זלמן ר' נחומס, אחד מ־גדולי ירושלים, אליו פנו כולם לשאול בעצתו, אם האתרוג מהודר בעיניו, מצד גידולו ומצד מראהו וכדומה. הבאים היו גם תושבי ה־שכונות הרחוקות ואפילו מן הכפ־רים.

(סוף בעמוד 11)

לרבנות הראשית לישראל ולחברי מועצתה

למרנן ורבנן בכל אתר ואתר

לראשי הישיבות ותלמידיהן

למוסדות התנועה ולמנהיגיה, לחבריה,

לכל היישוב וליהודי התפוצות

אנו מברכים

בכתיבה וחתימה טובה

ובשנת גאולה וישועה

חבר הרבנים

של המזרחי הפועל-המזרחי

בישראל

לראשי התנועה ונבחריה

בממשלה, בכנסת ובמוסדות הועד הפועל

לנבחרינו ולנציגינו באגודים הארציים והמקומיים

למזכירי התנועה ולפעילי האגוד המקצועי בסניפים

לכל חברי הפועל המזרחי באשר הם

ולכל בית ישראל

שנה טובה ומבורכת

שנת שלום ויצירה

שנת שגשוג כלכלי ובסוס רוחני

מאחלת

הסתדרות הפועל המזרחי

המחלקה לאגוד מקצועי

תנועת האשה

הדתית לאומית

בישראל

מברכת את

ציבור החברות ובני משפחותיהן בארץ ובתפוצות

חברי המפלגה וראשיה

המנהלים, וצות העובדים במוסדות החינוך והתנועה, המזכירות בסניפים

וכל בית ישראל

בשנה טובה

וכתיבה וחתימה טובה

יהי רצון שהשנה החדשה הבאה עלינו לטובה תביא בכנפיה את השלום המיוחל באזורנו ובעולם כולו.

שנה שבה נזכה לראות את תנועתנו בביסוסה ובהצלחות מאבקה, למען עיצוב דמותה הרוחנית והמוסרית של מדינת ישראל.

ההנהלה הארצית

לנשיא המדינה

הרבנות הראשית

חברי הממשלה

חברי הכנסת

לחברי ההתיישבות העובדת בכל אתר ואתר

ולחברי התנועה

ולכל בית ישראל

ברכת כתיבה וחתימה טובה

שנת בסוס והרחבת ההתיישבות

אגוד המושבים

של הפועל המזרחי על מוסדותיו

אביעזר	זרועה	מחסיה	רויה
אחיעזר	זרחיה	מירון	רחוב
איתן	חדיד	מלילות	רמת מגשימים
בית גמליאל	חזון	משואות יצחק	שבולים
בית הגדי	חמד	נוב	שדה אילן
בית מאיר	טירת יהודה	נחלים	שדה יעקב
בית עוזיאל	יד רמב"ם	נוחם	שדה תרומות
בן זכאי	יושביה	ניר גלים	שובה
בני דרום	ישעי	ניר עציון	שוקדה
ברקת	כפר הראה	נועם	שלוה
גאולי תימן	כפר יעבץ	עוזה	שפיר
גבעולים	כפר מימון	עזריאל	שרשרת
גפן	כפר פינס	עלמה	תירוש
דלתון	כפר שמאי	פורת	תעוז
הזורעים	כרם בן זמרה	צפריה	תקומה
זמרת	מחולה	רווחה	תרום

„בנק אדנים"

למשכנתאות והלוואות בע"מ

לקהל המשקיעים והלקוחות

ולכל בית ישראל

שנה טובה ומאושרת

פרסום לויטס

ברכת שנה טובה

וכתיבה וחתימה טובה

לראשי המדינה

לצבא הגנה לישראל

להנהגת התנועה ונבחרים

לחברי הקרן ומשפחותיהם

לחברי מועצת המנהלים

ולכל בית ישראל

מאחלת

„גילעד"

גימלאות לעובדים דתיים בע"מ

ההנהלה והעובדים

למוסדות התנועה

לחברינו בהתיישבות ובצבא

ולכל חברינו באשר הם

כתיבה וחתימה טובה

יניב בע"מ

מרכז הקואופרציה

של הפועל-המזרחי

וברית פקוח

לקואופרציה

מברכים את

חברי הקואופרטיבים והנהלותיהם

הוועד-הפועל של הפועל-המזרחי

חברי התנחלות כפר „נתן", רמת-הגולן

חברינו בבסיסי הטירונים

חיילי הנח"ל העומדים על משמר גבולות ארצנו

כל הבאים אתנו בקשרי מסחר

ולכל בית ישראל

בשנת שלום, פעילות כלכלית

ברוח תורה ועבודה

המפלגה הדתית לאומית

המחלקה המוניציפאלית

בפרוס השנה החדשה הבעל"ט

אנו מברכים את

נבחרי התנועה בעיריות, במועצות המקומיות ובמועצות הדתיות, מזכירי הסניפים, חברי התנועה וכל בית ישראל

בברכת שנה טובה, שנת יצירה ובנין, שגשוג ופיתוח שלום ובטחון, והצלחה לקראת הבחירות הקרובות

אשר לזימי
ראש המחלקה

שמעון טסלר
משנה לראש המחלקה

עיטורי סופרים וספרים

זקנם של יהודים

מאת א. י. ברוור

זה מאה שנה שכן בעיירה קאלוש שלרגלי הרי הקאר־פטים בגליציה המזרחית צדיק זקן, רבי יצחק ברבי אהרון ליב, הצעיר של רבי מאיר'ל מפרמישליאן. מפורסם לא היה כמותו; החסידים לא הקדימו לפתחו ותפקאותיהם ופדיוניהם בידם.

אבות ובנים בחסידות

מאת מאיר אוריין

מן הדין להדגיש בפתח הדברים, כי בירור שאלת ההתייחסות בין אבות ובנים בחסידות — נושא המכונה בדורנו בשם פער הדורות — אין הכוונה לחסידות בתקופת בשלותה, כשדרכה כבר היתה סלולה לפניה, אחרי שהיא נתפלגה כבר לכיתות, לזרמים ולשושלות; כשהבנים היו גאים ביחוס אבותיהם הגדולים וה„נכדים" היו מתפארים בהיותם צאצאים ל„אבות זקנים קדושים".

כוונתי לזו החסידות שהיתה בתהליך התהוות והתפשטות, היינו, לאו דווקא בימי השחרית שלה כשהיא היתה צריכה איבה, בתקופת צמיחתה בחלין, פודוליה ואוקראינה, אלא גם בימי גידולה בגליציה ופולין, כלומר, בדור השלישי והרביעי לחסידות.

אילן יוחסין חדש

המהפכה ופדות הנפש

חסיד אינו מתנגד

אונים לתורה ואוניים לאדם

אמונה שבירושה ואמונה שבבחירה

(פרק שני יבוא)

פסקי הרי"ד למסכת ראש השנה

(700 שנה לפטירתו)

מאת ד"ר יהושע הורוביץ

„ואנו חותמין מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון. ודין היה שלא נברך ברכה זו אלא במוסף, שנאמר מלכיות וזכרונות ושופרות, ולא בערבית ושחרית ומנחה, אלא שתיקנו הגאונים לומר ברכה זו על כל תפילה ותפילה, מפני שהוא יום מלכות, ואנו ממליכין אותו עלינו בכל תפילותינו". אלה הם דברי ר' ישעיה בר' מאלי דטראני (הנקרא גם ר' ישעיה הראשון או הזקן ונודע בכינוי: רי"ד) בפסקיו על מסכת ר"ה שנתפרסמו בהוצאת מכון התלמוד הישראלי השלם (ירושלים תשל"א).

מבאר מקורות

דרכי פסיקה

גירסאות ונוסחאות

סיכום וקביעת הלכה

מפירושיו ומפסקיו

יסודו וסופו

מאת מאיר בוסאק

כָּל יָמֵינוּ – בְּרִיָּה מְתַחוּשֶׁת

„יְסוֹדוֹ מֵעָפָר".

בְּתֹכָל נִפְרַשׁ הָרְשָׁתוֹת

הָאֲוִיר לְלָכְדוֹ;

לְהַבְקִיעַ קַצְוֵי אֲפָקִים

סִילִים נִשְׁגָּר;

בְּצִפְּיוֹנֵי שִׁבְעַת הַצְּבָעִים

נִמְלָא הֶחָלָל.

אַחֲרֵי מִתְפַּזְּרִים מַעַל –

לְצִיפָּה נִרְדָּף.

הַצּוֹנְחִים נְעִיף מֵחָדָשׁ.

אַחֲרֵיהֶם נְרוּץ.

עַד קַצְוֵי הָרוּחַ נִפֹּל

בַּחֶדֶר קָטֹן.

פְּתוּחֵי הַלֵּבָב מוּל צָחוֹר־קִיר

וּמְתוּחָיו שֶׁל שָׁעוֹן,

הַמִּסְתּוֹבְבִים תּוֹךְ הַרְהוּר:

אֵיךְ נֶצַח נִגְזוֹר?

הֵיכָן בֵּין מַגְבָּל לְאֵין־סוֹף

מָתוֹחַ מַעֲבָר?

הֲלִילוֹת – מַחֲשָׁבִים לְהַקְבִּיעַ

„וְסוֹפוֹ לֶעָפָר".

הברק והענן

מאת אברהם ביק

„וירא את המקום מרחוק" — „ראה ענן קשור על ההר" (מ"ר וירא)

(סוף בעמ' 11)

מראש צורים

מאת י. זמורה

השיר דומם, — הכל שב אל ה־מקור —

ביום ההוא
שוב יהי
אחד — האור,

ועשירה שעתי,
שרתי בזמני —
אשר רעותיה מאז
ישרו את דרכה,
סקלו המסילה לבואה;
אשר כל גמלי עבר
נושאי גיל ועצב,
הברכו על בארה;
ואניות־עתיד רבות
תעגנה ותעמסנה
בנמלה.
שועה וגבירה
שעתי,

בעקבינו נדוש פלאים
נתאבך בעפר נסים.

صكنا من الاصل

שלושת עיקרי הדת של ר' יוסף אלבו ומשמעותם

מאת י. סלעי

חוקרי הפילוסופיה היהודית של ימי הביניים חלוקים בדעותיהם ביחס לערכו של ספר העיקרים לר' יוסף אלבו (1444—1380). די להזכיר את דבריו של יוליוס גוטמאן: „יותר הבקורות של ספר העיקרים נועד בעיקר לקביעת מקומו של אלבו בהתפתחות הפילוסופיה היהודית". במקום אחר טוען גוטמאן „שספר העיקרים של אלבו זכה להתפשטות עצומה בזכות סגנונו הקל השוטף וכוחה של הרצאתו המלאה חיים ובצורות את הלב. התפשטות זו אינה הולמת את ערכו הפנימי". להגנה נמרצת על אלבו ועל הערך של ספרו יצאו [illegible] שתירגם (1844) את ספר העיקרים לגרמנית בצירוף מבוא והערות [illegible]. ספרו של אלבו [illegible] דרך מאות שנים [illegible] לפילוסופיה היהודית, [illegible] בספרו [illegible] העיקרים (1896) [illegible] יוסף אלבו [illegible].

[illegible] הספרות העשירה על אלבו, מרחיב על כך אנו מוצאים ברשימה הביבליוגראפית שצירף להרגום העיקרים לאנגלית (1929, בהדורה שנייה 1946) [illegible] פרופיסור לפילוסופיה באוניברסיטת פנסילבניה, [illegible].

אופייני הוא הדבר שאלבו כלל בביסוס שלושת העיקרים הכוללים לדת האלהית: מציאות ה', ההשגחה לשכר ולעונש ותורה מן השמים [illegible] ראש השנה [illegible] העיקרים הללו [illegible] אדם אל האלהים [illegible] אנשי כנסת הגדולה בתפילת מוסף של ראש השנה ג' ברכות שהם מלכויות, זכרונות ושופרות, שהם כנגד ג' עיקרים הללו (מאמר א', פרק ד'), [illegible] של עיקרי הדת האלהית עם תכנו של ראש השנה הביא לידי ביטוי את המגמה האוניברסאלית של הדת היהודית [illegible] על אופיו של ספר העיקרים, [illegible] אומר אלבו: „ואחרי שנבאר אי זה הדרך [illegible] כולל כל המין האנושי [illegible] ההשגה לכלל המין או לרובו, כמאמר שלישי, פרק ג').

הרבה תכונות יוכרו אם נראה את יחסו של אלבו בבחינה זו. על אלבו אין להוין בעיקר בתוך הפילוסופיה של הדת, אלא לראותו באפולוגטיקה [illegible] של הדת, [illegible] כתוב בהתאפקות רבה. [illegible] שאלבו עבד בסערת הוויכוח עם הנצרות והכמורה בתקופה. כבר בוויכוח בטורטוסה (1411). אין הדים כלל בספרו לשלהבת האנטי-יהודית של התקופה ולא לרדיפות ולא לציבורי היהודים בתקופתו. [illegible] אין אלבו מדבר על תורה אלהית אחת אלא על ארבע תורות או דתות אלהיות: דת אדם, דת נח, דת אברהם ודת משה.

*

שלושת העיקרים הכוללים של אלבו לא בבירור נאמרו, אלא הם נרמזים באמצעות הכתובים, אלבו [illegible] על הרמב"ם „שהוא מנה [illegible] בעיקרים ומנה אנכי ה' אלהיך — כוונה להאמין שיש נמצא [illegible]", ושואל „למה לא נמנו שאר העיקרים בעשרת הדברות". „ואחרי שאנחנו נמצא שיסדה תורת משה בתחילתה שלושת ההתחלות שזכרנו, והם: מציאות השם ותורה מן השמים ושכר ועונש. [illegible] התחלות הכרחיות לתורה האלהית. [illegible]" בוויכוח שלו עם „חכם אחד מהם [illegible] אלו הן ההלכות לתורה האלהית". [illegible] האוניברסאליות של הדת הנוצרית העמיד אלבו את הדת הי-

הדת כדת האוניברסאלית האמיתית. הוא החזיר את נקודת הכובד של ההתרחשות הדתית לבריאה, לאדם הראשון. „ועל זה הונח בעולם הזה הנרבו בגן עדן, כדי שיאכל מעץ הדעת אשר בתוך הגן שהוא רומז אל התורה (פרק א' מאמר א'). שלושת העיקרים הכוללים של הדת האלהית האמיתית הם המכנה המשותף של דת אדם, דת נח, דת אברהם ודת משה. בהכנסת המושגים החדשים הללו לפילוסופיה היהודית, לא בא אלבו לחדש דבר אלא להזכיר נשכחות, להעלות מתהום הנשייה אמיתות שהיו נחלת האדם מאז נגלה עליו האור האלהי. „ולזה באר משה במשנה התורה: את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם, להורות שאף על פי שנאמר במתן תורה: וידבר אלקים את כל הדברים האלה, השם הנכבד ברוך הוא היה המדבר. ולזה בכל זה הסיפור אשר מ„אלה תולדות השמים" עד „והאדם ידע את חוה אשתו" „ה' אלהים", להורות על העיקר הזה שהוא מציאות השגחה ותורה מן השמים, וכל הענינים שנזכרו בו היו כוללים למין האדם — לא מיוחדים באדם וחוה בלבד" (שם).

הסמכת עניין העיקרים לתיקון ג' הברכות מלכויות, זכרונות ושופרות בידי אנשי כנסת הגדולה, מגלה מקור חשוב לשיטתו של אלבו. הרמב"ם, למשל, מסתמך בספירת י"ג העיקרים שלו, פירוש המשניות למסכת סנהדרין, פרק חלק, על הכתובים [illegible]. בדרך כלל הולך אלבו בהרצאת שיטתו בעקבות הרמב"ם. אולם יש מקרים בהם הוא מעלה כסמכות את אנשי כנסת הגדולה. [illegible] שא"ה וייס (דור דור ודורשיו, חלק חמישי) רואה אותו כדהוה, מקרב אותנו להבנת עולמו של אלבו. הבלטת הצד האוניברסאלי כצד אלבו לא באה רק על ידי התאמת התורה והפילוסופיה, אלא על ידי הרחבה [illegible], על ידי [illegible] לכתובים ועל ידי [illegible] מיפנה בתולדות הדת היהודית. ואחד מהם אנשי הכנסת הגדולה.

המקור של ארבע האמיתות שאלבו מדבר עליהן הוא בתפילות של מלכויות, זכרונות ושופרות. „אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם. לפניך נגלו כל תעלומות והמון נסתרות שמבראשית". „להיות שכל אדם לואה מהשיג הדברים על אמתתם.. חויב [illegible] שימצא דבר שהוא למעלה מהשכל האנושי על ידו יוגבלו המעשים המכוונים ויכללו הדעות האמיתיות... וזה לא יהיה אלא בהישרה האלהית". זכרון האדם, ההיסטורי, [illegible] להקיף מעשה עולם. אלבו מגדיר את המושג דת ואומר: „שם דת יפול על הישרה או הנהגה תכלול קבוץ רב מן האנשים". הוא מבחין בין דת טבעית, דת נמוסית ודת אלהית. „והדת על ג' פנים, אם טבעית ואם נמוסית ואם אלהית". אלבו הציא את הדת מתחום ההיסטוריה ובכך הוא התכוון לנצרות שהיא ילידת ההיסטוריה. ארבע הדתות האלהיות האמיתיות [illegible] על ידי [illegible] של אלהים עם האדם. שלושת העיקרים של הדת האלהית נתאמתו לאדם, לנח ולאברהם על ידי זה שאלהים דיבר עמהם. „וכן במתן תורה התאמתו לישראל ההתחלות הכוללות, אחר שהשיג בנבואה השם מדבר עמהם ומצוה אותם תורה". בתפילות של מלכויות, זכרונות ושופרות כלול הזכרון של מעשה עולם של האדם הראשון, של נח, של אברהם ושל מתן תורה על ידי משה, שעל ידם נתגלתה הדת האלהית האמיתית כמו שאלבו רואה אותה.

*

„חכמי הנוצרים" (מאמר ג', פרק כ"ה) מתן אלבו „וכה שבא באותו [illegible] הנוצרים ולכוד דעת את העם להקן כצביהם הכל בא [illegible], ואין מדרך ההרה להיות כן, לפי שהדבר הנאמר על דרך חידה ובמשל אי אפשר לעמוד על הכוונה אלא בקושי, ולזה הוא שבאר הכתוב בנבואת משה שלא היתה בחידות, כי בעבור שהיתה נתונה על ידו, לא היה ראוי שידבר בחידות, שמדרך הנביאים שאין מדרגתם גדולה בנבואה לדבר כן, כי הדיבור הנאמר על דרך חידה או משל כנבואה ובריה אין שלמותו הראוי לו, כי יצטרך לפירוש ואפשר שיסבול פירושים רבים מתחלפים... נמצא שהדיבור התוריי הבא בחידות יש בו [illegible]".

אנשי כנסת הגדולה כחוליה האחרונה בשרשרת המסורה ממשה וממשה ליהושע, לזקנים, לנביאים עד לאנשי כנסת הגדולה, מייצגים בתוכם את [illegible] של הדתות האלהיות האמיתיות, והם שהניחו את היסודות לדת היהודית לעתיד, שלדעת אלבו ערכה האוניברסאלי בא לידי ביטוי בתפילות מלכויות, זכרונות ושופרות של ראש השנה. ואילו הנצרות נולדה בתקופה [illegible], [illegible] במערבולת ההיסטוריה.

„העיקרים הכוללים ההכרחיים לדת האלהית הם שלושה, והם: מציאות השם, ההשגחה לשכר ועונש, ותורה מן השמים. ואלו השלשה הם אבות לכל העיקרים אשר לדתות האלהיות, כמו: תורת אדם ותורת נח ותורת אברהם ותורת משה".

לפני התקיעות

מאת אהרן הלוי [illegible]

א.

הצדיק ר' יעקב יוסף מאוסטרהא התעכב פעם בחדרו בראש-השנה לפני התקיעות. חסידים מרובים חיכו זמן רב בבית-המדרש שיצא לסדר את התקיעות. כאשר יצא סוף סוף מחדרו היו פניו כפני להבים נכנס לבית המדרש, עלה על הבמה ודפק על השולחן ואמר:

— אספר לכם מעשה שהיה: יש לי תשעה ילדים והבן הבכור אליקום-בצלאל, הוא ילד חכם ונבון. מנהג הוא בביתי שקונים בכל יום סוכריות בשביל הילדים בעד פרוטה אחת. אולם בעד פרוטה אחת נותנים רק שמונה סוכריות וצריכים לחלקם לתשעה הילדים... עליכן היו רגילים להגיד בכל יום לילד אליקום-בצלאל כדברים האלה:

— הרי אתה ילד חכם ויודע שאין יד אבא משגת להוציא יותר מפרוטה אחת ליום בעד סוכריות לילדים, על-כן כשיש רק שמונה סוכריות תוותר אתה על החלק שלך. והילד החכם הבין והוא ויתר. כדברים אליו הדברים האלה יום יום, התפרץ הילד פעם אחת להורי וצעק: אבא, אני רוצה כבר להיות פעם תם ולא חכם, ולקבל את חלקי!" והוא חזר על הדברים:

— אבינו שבשמים, אנחנו אמנם עם חכם ונבון, אך קשה כוח הסבל וקשי השעבוד, אנו רוצים כבר פעם להיות עם סכל ולא חכם ולקבל גם חלקנו כשאר העמים והתחיל תיכף: למנצח!

*

הצדיק מאוסטרהא חזה מראש עוד לפני מאה שנה (נפטר בשנת תרי"ט) התחדשות מלכות ישראל, ר הוא נתפס למלכות של רוסיה וישב במאסר ביחד עם הצדיק רבי ישראל מריזין על שהורש נגד בירות מלכות רישעה זו.

ובעשה שהיה בליל פסח לפני שהסב לשולחן הסדר, שלח רבי יעקב יוסף שניים מאנשיו לבית חיים-הייקל שואב המים שגר על יד הנהר שיתבוננו דרך חלון ביתו איך שהוא עושה את ה„סדר" שלו. חזרו האנשים ואמרו שראו בבית שהשולחן ערוך לסעודה, אבל בעל-הבית נרדם בכסא-ההסבה ומשפחתו מסביב לשולחן בוכים... אמר רבי יעקב יוסף למסובים:

— מעשה שהיה כך היה: חיים-הייקל שואב המים עבד קשה לפרנסתו, אבל לפני הפסח ההוצאות מרובות לכן השכיר עצמו להיות שומר לילה. במשך כל היום הוא שואב את המים ובלילה הוא שומר שכר. כן הוא צריך לעזור בבית לפני החג. בערב פסח הוא רץ אנה ואנה לעשות קניות. לפנות ערב עוד הספיק לטבול במקווה מהרה הוא רץ לבית המדרש לקבלת החג. כאשר חזר הביתה, הכל היה מוכן ל„סדר" והוא עשה „קידוש" ושתה את הכוס הראשון וישב על כסא-הסבה. ומאן תקפו עליו חבלי עבודתו הקשה והוא נרדם. מתחננת לפניו אשתו: כל השנה חכינו אנחנו והילדים לזמן הזה ועתה כשהגיעה העת המקווה נבזבז אותה על לא כלום: אבל הוא „לא שומע — הוא ישן...

הנמשל הוא, אמר רבי יעקב יוסף כל בית ישראל. קושי השעבוד וקוצר הרוח של הגלות מטיל עלינו אימה ויגון ואם יבוא המשיח פתאום לא נוכל לסבול את האור הגדול המופיע מן החושך, ותרדמה גדולה תיפול עלינו. על-כן צריכה לבוא גאולת ישראל קימעה קימעה כדברי חז"ל: צריכה להתכונן מלכות ישראל בארצנו כמו שהזו וזכמינו שאין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד, [illegible] כשישראל יהנו מרוב טובה בארצם יוכלו ליהנות גם מטובם של ימות המשיח..

*

רבי יעקב יצחק, „החוזה" מלובלין התעכב פעם זמן רב בחדרו ולא יצא לסדר את התקיעות כרגיל. החסידים הבינו שדברים בגו והתאספו בחוץ על יד חדרו ואמרו „תהילים" בכוונה עצומה. והנה נפתחה הדלת וה„חוזה" יצא וקרא: האם יש כאן איש מעיירה פלונית? ואמנם נמצא איש מאותה עיירה וה„חוזה" נכנס עמו לחדרו וסגר את הדלת והוא התחיל לחקור את האיש על ה„פריץ" בעל האחוזה של העיירה ועל מעשיו והליכותיו. סיפר הלה על מעשיו המכוערים של ה„פריץ", איך שיש לו כלב והוא מביא בשבילו מזון מחוץ-לארץ ואיך שהוא מבזבז כספים על דברים של מה בכך, אולם אם היהודי בעל המרזח לא משלם לו דמי השכירות בזמן הוא מטיל אותו ואת משפחתו לכלא ומענים אותם בעינויים קשים. אחרי שהיהודי גמר את סיפורו נכנס תיכף ה„חוזה" לבית המדרש והחל את סדר היום של התקיעות.

במוצאי ראש השנה, כאשר נכנסו המקורבים לחדרו של ה„חוזה", סיפר להם מה שקרה בראש השנה לפני התקיעות. כרגיל ניתן רשות לשטן לקטרג והוא עמד וסיפר מעשה שהיה: בדרך שעבר שה„פריץ" הזה נסע פעם באמצע הלילה במרכבתו הרתומה לארבעה סוסים ועבר במקום אחד שהיה שם בוץ ורפש גדול ועמוק ויהודי עני מדוכא גם הוא עבר באותו מקום עם ילדיו הקטנים עם סוס דל ועגלה מרופטת ושקע בטיט ובוץ של המקום. והקור היה קשה מאוד והילדים היו ערומים ויחפים והיו יכולים לגווע באין מציל, וקולותיהם עלו עד לשמים. כאשר ראה ה„פריץ" את המחזה הנורא הזה ציווה לנהגו לקחת שני סוסים ממרכבתו ולהוציא את העגלה הזאת מן הבוץ...

והנה, קטרג השטן, בה בעת שהגוי הזה הציל משפחה יהודית ממוות, היהודים מלאים קנאה ושנאה ותחרות בין איש לרעהו ולא רק שאינם להוטים להציל אלא שהם עוד חורשים מזימות אחד על השני. אבל אחרי שהאיש סיפר על הברנש הזה שמוציא הון למען כלבו ואת היהודי החייב לו סכום קטן הוא משליך לכלא, ראו שלא עשה מעשה להציל יהודים אלא רק למלא אחת התאוות והקפריזות שלו. הבטל הקטרוג...

*

הצדיק רבי ברוך ממז'יבוז', נכד הבעש"ט, לא היה, כידוע, תמים-דעות עם רבים מצדיקי דורו ולפעמים היה לו אפילו ויכוח קשה עמהם. שלחו אליו את אחד מצדיקי הדור, את רבי צבי אריה מאליק, שהיה ידוע לחכם גדול, ודבר על לבו בביזיון, ולהפיס את דעתו.

אמר לו רבי צבי אריה מאליק, שהיה תלמידו של רבי לוי יצחק מברדיצ'וב: אמנם כבודו הוא צדיק הדור, חד בדרא, אבל יש עוד צדיקים יחידים בדרום וצריך לתת לכל אחד לעבוד את ה' בדרכו הוא. שאל אותו רבי ברוך ממז'יבוז': האם יכולים להיות שני חד בדרא? ענה לו רבי צבי אריה: כן, הלמאי יש שני חד בדרא? האמנם יש חד בדרא בתורה, חד בדרא בחכמה, חד בדרא במדות ועוד ועוד.

אמר לו רבי ברוך: אם כן, אם אתה בא בשם אלה היחידים בדור, תאמר לי מה היה בשנה זאת הקטרוג של השטן בראש-השנה לפני התקיעות? ענה לו רבי צבי אריה: הקטרוג של השטן היה בשביל „לגרמיה", זאת אומרת: בימים הנוראים כל אחד מתפלל לגרמיה, למענו הוא, לפרנסתו ולבריאותו. ולא דואג כלל לשכינתא בגלותא ואין לו עניין „לתקן עולם במלכות שדי"... — אם כן, אמר רבי ברוך, אם אתה יודע את הכל, מה ענו היחידים בדור הללו על קטרוגו של השטן?

— דבר פשוט מאוד, ענה רבי צבי אריה. הם ענו שהרי הקדוש ברוך הוא עושה מידה כנגד מידה וחכמינו אמרו: במדה שאדם מודד מודדים לו. ועל כן, רבונו של עולם, עשה גם אתה למענך, מדה כנגד מדה — עשה למענך אם לא למעננו!

*

הצדיק רבי משה צבי מסברן קיבל על עצמו לגשר במחלוקת שפרצה בין קבוצות חסידים מערי צדיקים שונים. פעם אחת התלקח בעיירה אחת ריב נורא בין שתי קבוצות חסידים שלא רק שלא היה שלום ביניהם, אלא שהיתה ממש מלחמת-חרמה בין קבוצה אחת לשניה ויהודים רבים יצאו מוכים ודוויים.

בא הרב מסברן, שהיה נערץ בעיני כולם, לעיירה, שלח את השמש להכריז שכל בני העיר, אנשים ונשים וטף, יתאספו ברחובה של יד בית הכנסת והוא ידרוש בפניהם בדבר דחוף מאוד. ואמנם במועד הקבוע התאספו כולם לשמוע את דבריו.

הרב פתח בדברי כיבושין, דברי חכמה ומוסר שהלהיבו את כל השומעים עד שגעו כולם בבכיה וההתעוררות היתה גדולה מאוד. אחר כך הגביה הרב את קולו ואמר בהתרגשות: יהודים טובים ויקרים! אגלה לכם סוד כמוס מה שקרה בשמים, בפמליה של מעלה, בראש-השנה זה לפני התקיעות. דבר שילוד-אשה לא ידע מזה עד עכשיו, והדבר יועיל לכם להתחזק ולהתאמץ במעשיכם יום יום.

הנה כאשר יצא הבעש"ט הקדוש מהבריאה שלו לעולם הגדול ולכל בני ישראל היה אור במושבותם, ראו כולם את האור הגדול ונדבקו ליראי ד' ולחושבי שמו ורעיון החסידות הצליח בכל דרכיו. אך זה לעומת זה ברא האלוקים. ברא יצר טוב, דורש טוב לעמו, וברא יצר-הרע, שטן מקטרג לאיש ללכת אחרי תאוות ליבו, והבחירה בידי אדם לעשות כטוב בעיניו. והנה בראש-השנה בא השטן, הוא היצר-הרע לפני פמליה של מעלה וטען שאחרי שתלמידי הבעש"ט מפיצים את רעיון החסידות בין ההמון הרחב נעשה הדור כולו זכאי, כי הם עושים כמצווה עליהם מפי מנהיגי החסידות ואין לאנשים בחירה לבחור בטוב או ברע.

ואם כן, טען השטן, אין לו לבעל דבר מה לעשות בעולם התחתון, ואבקש מאת הפמליה של מעלה להוציא פסק דין או לבטל אותו [illegible] להוציאו מהעולם, או להוציא את מנהיגי החסידות מן העולם שלא יוכלו לקלקל את האנשים ותחזור הבחירה על מקומה.

אחרי הדברים האלה של השטן, נעשה רעש גדול בפמליה של מעלה, כי עוד לא הגיעה העת להוציא את השטן ויצר הרע מן העולם הזה וגם אין להוציא את מנהיגי החסידות מעבודתם הטובה. אחרי שקלא וטריא יצא פסק הדין מאת בית הדין של מעלה שאמנם צריכים עוד את השטן היצר הרע וראוי וכשר הוא גם הדור החדש של החסידות שמתלהב מדברי יושר של מנהיגיו, אלא שכדי להשביע רצונו של השטן יתנו לו יניקה לסכסך את מעריצי החסידות שמי שמעריך [illegible] רבו הוא, יקטרג ויתקוף [illegible] חסידים אחרים, וזה יתן לו [illegible] ופעולה לשטן לחזק את [illegible] בין קבוצות החסידים השונים [illegible] את שכרו.

ועתה גמר הרב מסברן את [illegible] אחרי שגליתי לכם את הסוד של שורש הריב המחלוקת [illegible] רים הגדולים של החסידות, מתחנן לפניכם שלא תהיו [illegible] גורמים להצלחתו של השטן יצר-הרע, המסית והמדיח [illegible] מחלוקת, ותשתדלו [illegible] וברעות אחד עם השני ובזה [illegible] שם שמים ותגרמו להפרת [illegible] הרעות של השטן...

אחרי הדברים ההתעוררות [illegible] לה, הסכימו כולם ברעה אחת [illegible] עצמם מכל דבר המביא [illegible] והמחלוקת בין החסידים [illegible] אור חדש האיר על העיירה [illegible] חסידים הישרים בליבותם.

תפילת עלינו לשבח

מאת הרב ד"ר אהרון רוזמרין

לכאורה איזו שייכות בין התפילה „עלינו לשבח", לבין התפילות של הימים הנוראים? מה היתרון לתפילה זו, שנכללה בין התפילות של הימים הנוראים, שהן ברומו של עולם? כמדומה שאינה עולה על התפילות האחרות בשום דבר, ואינה מיוחסת לגברי. יהודי מתפלל תפילה זו שלוש פעמים מידי יום ביומו, ובקהילות שבהן תפילה זו אחרונה, אין מתייחסים אליה בכוונת-לב מיוחדת. ברגע ששליח ציבור מוציא משפתיו „עלינו לשבח", בו ברגע מתחילים המתפללים לקפל את טליותיהם, ועוזבים את בית-הכנסת.

אלא נראה, שביחס למזל אין הבדל בין תפילות לבריות. הלא כבר אמור ב„זוהר", „הכל תלוי במזל, ואפילו ספר תורה שבהיכל". ומפליא, תפילות, שמקדם בימי קדם בימי יהושע בן נון, לתפילות אלה אין הציבור מתייחס ביחס מיוחד. ואילו תפילות שכמה וכמה גדולי הדור התנגדו אליהן, ודרשו [illegible] לא להשתמש בהן, דוקא תפילות אלה הן בדרגה עליונה בסדר התפילות.

הנה למשל התפילה „כל נדרי". כמה גדולים וישיבות התנגדו לה. רב נטרונאי גאון כותב, שהישיבות בבבל סרבו להכיר בתפילה „כל נדרי", ולא קבלה. דומה לזה כותב רב האי גאון, ומצווה להתנהג כמנהג הישיבות ולא התפללו תפילה זו. רב עמרם גאון התנבא בתוקפה כנגדה. אף על פי כן, איזה יהודי אינו בא לבית הכנסת לשמוע את „כל נדרי"?

הנה התפילה „ונתנה תוקף". עד היום לא ידוע מי חיבר את התפילה. בתולדה אין שום עובדה [illegible] בידיון זה. מה שידוע בעניין מיוסד על האגדה המעציבה: הרוזן של מיינץ הציע לרב אמנון להשתמד, והוא יכבדהו בבשרה הגונה. רב אמנון ביקש שלושה ימים להתיישב בדעתו. הוא לא שמר את מוצא שפתיו. לא נתן לו תשובה, לא רצה לראותו. הרוזן שלח אליו עבדיו, הם הביאוהו אליו בכח, בגזרת הרוזן קצצו ידיו ורגליו, בראש השנה הביאוהו לבית הכנסת, ושם הוא אמר התפילה „ונתנה תוקף". אף על פי שהעניין סתום, מה כבדה העצבות הקדושה, השורה בבית הכנסת בעת קריאת „ונתנה תוקף"!

*

ברם, לא הרי המזל של „עלינו לשבח", כהרי המזל של „כל נדרי" ו„ונתנה תוקף". אף על פי שהתפילה „עלינו לשבח", חוברה בזמן העלייה הראשונה לארץ ישראל, כדי להביע את הודייתנו לבורא „שלא עשנו כגויי הארצות, ולא שמנו כמשפחות האדמה" הרי תפילה זו לכאורה נדחתה קצת הצידה. אונסים, אילוצים, דחיקות, דפיקות, הכאות, הכיות, הכרחות, הציקות, התעגבויות, התנקשות, יסורים, כפיות, לחיצות, מהלומות, מכות, מצוקות, נגיפות, נגישות, נקישות, פגעים, פורענויות, צקות, צרות, צרות צרורות, רדיפות, שסבל ישראל סבא, בכל הדורות ובכל המדינות.

לפי דעה אחת התפילה „עלינו לשבח", שאין אנו עובדי אלילים, חיבר יהושע בן נון בכיבושו את העיר יריחו. „וסבותם את העיר... פעם אחת, כה תעשו ששת ימים... והיתה העיר חרם." בכל פעם שסבבו את העיר יהושע אמר „עלינו לשבח", מההתחלה עד הסוף, ומהסוף עד ההתחלה, „ונפלה חומת העיר תחתיה".

ר' מנשה בן ישראל סובר, שאנשי כנסת הגדולה חיברו תפילה זו, לפי המקורות הנביאים חגי, זכריה, מלאכי ומרדכי הצדיק היו בקהלם.

לדעת ר' משה בן מנחם מנדלסון, „עלינו לשבח" היא אחת מהתפילות היותר קדמוניות, בזמן שבית המקדש היה קיים, בעידנא שבני ישראל ישבו על אדמתם בארץ ישראל. ראיה לדבריו — ב„עלינו" אין תפילה שיבנה בית המקדש.

יש גם דעה שרב, חצי אמורא חצי תנא, מייסד הישיבה בסורא, חיבר את התפילה.

בניחן דידן, ברור, שהתפילה „עלינו" היא עתיקה מאוד, והיא אחת התפילות המרכזיות בימים הנוראים.

*

„עלינו" היא הפתיחה ל„מלכויות" במוסף לראש השנה. ואחר שבימי בית המקדש, כהן גדול היה נכנס לקדשי קדשים, רק פעם אחת בשנה, נמנו וגמרו לכבד תפילה זו, בפתיחת הארון הקודש, לזכר כניסת הכהן לקדש הקדשים, וגם להוכיח לציבור, שאמנם אומרים תפילה זו שלוש פעמים מידי יום ביומו, אך אל תהא תפילה זו קלה בעיני המתפללים, אדרבה, היא אחת מהתפילות של הימים הנוראים, המכילה שבח והודיה לעליון, הצריכים לאמר תפילה זו „מעומד". מספר האותיות של המלה „עלינו" בגימטריא מאה ששים ושש, כמספר האותיות של המלה „ומעומד".

עד היכן מגעת קדושת „עלינו", יש ללמוד מהעובדות, כאשר היהודים הלכו למות על קידוש השם מתו „עלינו לשבח" על שפתיהם.

הנה מה שכותב ר' יוסף הכהן בספרו „עמק הבכא": „כעד ראיה בזמן הרדיפות בעיר בלויש בצרפת, בשנת 1171, בעת שנשרפו הקדושים על המוקד, כתב לר' יעקב מאורליינש לאמר: ויהי בעלות הלהב וישאו קולם פה אחד, וירננו. ויאמרו השרים, שמענו שירתם ולא ידענו מה. אך לא שמענו כמוהו בלחן היום. ונודע באמת כי „עלינו לשבח" היה השיר ההוא, אשר שמעו [illegible] עולים בעת המגהרה ההיא".

במשך הדורות קמו כמה שונאי ישראל נגד התפילה „עלינו". היות ש„עלינו" היא תהילה לבורא, שלא עשנו עובדי אלילים, וגם מכילה המלים „שהם משתחווים להבל וריק", והפסוק „ומתפללים אל אל לא יושיע" כך אמרו, היא התקפה על דת הנוצרי. אך הפסוק „ומתפללים" הוא בספר ישעיה שהוי אלף שנים בערך לפני הנוצרי.

בשנת 1399 היה משומד אחד בשם פסח פיטר, והוא טען היות שמספר האותיות של המלה „וריק" בגימטריה שלש מאות ושש עשרה, ומספר האותיות של המלה „ישו", גם כן בגימטריה שלש מאות ושש עשרה, הרי ראייה שהמלה „וריק" מכוונת לאותו האיש.

בשנת 1530 קם אנטיאנוס מרגריטא, ובספרו הגרמני „אמונת היהודים" הוא מביא הבלבולים והשקרים של הקודמים, והוסיף משלו למלאות את הסאה.

שבעים שנה באיחור, נתגלה משומד אחר בשם שמואל פרידריך ברנץ. מהשם של ספרו הגרמני „ד"ר עם „עלינו לשבח" על שפתיהם, אראפגעצוגענע אידען שלאגע הויסי"ר אין בירית, נמנו וגמרו להפסיק לזמר „עלינו". כעבור זמן מה החליטו להשמיט רק את המלים „שהם משתחווים להבל וריק".

*

והיות שבכל דור ודור יש לו שונאי ישראל משלו, התחילו הרשעים עוד הפעם לפרסם שקרים ועלילות, ר' מנשה בן ישראל כתב בספרו הגדול „ווינדשייד דאאראוס" פרק גדול, שבו הוא מוקיע את כזביהם. הוא מספר, כאשר משה המון (עמון), הרופא של הסולטן התורכי, תרגם את התפילה „עלינו" ונתנה לסולטן לקוראה, אמר שהתפילה טובה ומתאימה לכל הזמנים. להגדיל את הסאה הופיע האנטישמי הגרמני אייזנמנגר בהתקפה חדשה. בספרו „ענדעקטס יודענטום" הוא טוען: [illegible] בתפילה „עלינו" יורקים, ועושים זאת באמירת המלים „ומתפללים אל אל לא יושיע", ראיה שהיריקה מכוונת לאותו האיש. וכתוצאה מכך גדולי הדור אסרו לירוק בתפילת „עלינו". פרופסור קירקר מקניגסברג כתב מכתב לממשלה, שבו חזר על העלילות הדורש לאסור על היהודים לאמור „עלינו". קם ר' משה מנדלסון וכתב כנגדו וגם תזכירו נשלח לממשלה שלא ההערבה בעניין כבה סבלו בגלל תפילת „עלינו לשבח", אך יהודים אמרו ויאמרו „עלינו לשבח" עד סוף כל הדורות.

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
ת"ד 4040, ירושלים

חיים שירמן
שירים חדשים מן הגניזה
558 + כב עמ', 4 לוחות. כריכת בד. 54.00 ל"י.

דן פגיס
שירי לוי אבן אלתבאן
195 + V עמ'. כריכת בד. 14.00 ל"י.

*

שמואל הוגו ברגמן ונתן רוטנשטרייך
גבעת המורה לשלמה מימון
192 + I עמ'. כריכת בד. 12.00 ל"י.

יהודה אריה וידה
ספר משיב דברים נכוחים לר' יעקב בן ששון
215 + V עמ'. כריכת בד. 18.00 ל"י.

יהודה אריה וידה
ספר תיקון הדעות ליצחק אלבלג
117 + V עמ'. כריכת בד. 18.00 ל"י.

*

טיפוסי מנהיגות בתקופת המקרא — יום עיון לרגל מלאת שמונים וחמש שנים לדוד בן גוריון
68 עמ'. כריכת בד. 10.00 ל"י.

*

דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כרכים א—ד
דברי האקדמיה יצאו לאור גם בחוברות בודדות;
נושאי ההרצאות מופיעים ברשימת הפרסומים של האקדמיה.

זה עתה הופיע
עזרא פליישר
פיוטי שלמה הבבלי
403 + VI עמ'. כריכת בד. 52.00 ל"י.

תחת מכבש הדפוס
עזרא פליישר
פזמוני האנונימוס
דניאל קארפי
פנקס ועד הקהל של ק"ק פאדוואה, שנ"ח—שס"ג

רשימת הפרסומים של האקדמיה תישלח לכל דורש.

בהוצאת המוזיאון לאמנות הדפוס [illegible]

אמנות הדפוס
400 שנה לדפוס העברי בארץ-ישראל
מאת יוסף אוליצקי

„המחבר שנשען על תעודות ומסמכים, עשה חיבורו על דרך [illegible] לכל נפש, עד שהוא דומה כמין רומן הנקרא כאליו" — [illegible] דב סדן (מתוך המבוא לספר).

הספר נדפס בהידור רב, על נייר משובח והוא מכיל 416 עמ' מלווים במאות תמונות ומסמכים ונוסף 58 עמודים המדגימים [illegible] יכולת ההדפסה בארצנו.

מחיר הספר — 50.- ל"י.

להשיג בחנויות מובחרות ובמוזיאון לאמנות הדפוס בצפת.

הפצה ראשית: בית עלים בע"מ, קרל נטר 3 טל. 823959.

למוסדות, מפעלים ולחברי הקרן להשתלמות בענף הדפוס הנ"ל באמצעות מזכירות האיגוד הארצי של פועלי הדפוס [illegible] האגודות בערים.

מה ידוע לך על הבחירות בישראל? רצונך במידע בכתב בנושא זה — פנה אל שירות הפרסומים במרכז ההסברה, רח' קפלן, הקריה, ירושלים או אל לשכות מרכז ההסברה בתל-אביב, בחיפה ובבאר-שבע.

הרב שלמה זוין שליט"א
עורך האנציקלופדיה התלמודית:

„נסיון מוצלח"

נתרשמתי מאוד מהסברתו בשפה מובנת את יסודות הדברים. יחד עם „פירוש המלות" [illegible] הרגילים המפורשים, הוא מכניס את המעיינים אף לעומק הסברות והוא מוליך ומביא אותם לחדרים הפנימיים של התלמוד ומקנה להם ידיעות יסודיות של הבעיות הנידונות. עשוי פירוש זה לחבב את התלמוד על ההוגים בו, לעניין את קוראיו במידה מרובה, להרגילם ולהמשיכם להתעמקות בלימוד התלמוד.
איחולי הכנים למחבר היקר, שיעלה בידו לגמור את אשר החל ויגדיל תורה ויאדירה".

מדברי הגאון
ר' משה פיינשטיין שליט"א
הנה ראיתי את מסכת אחת מהש"ס שנעשה אותה וגם צייר צורות הצמחים וכדומה מדברים שלא ידוע לכמה אנשים הרה"ג ר' עדין שטיינזלץ מירושלים שליט"א וגם הוסיף שם בגליון פירושים וחידושים וניכר שהוא ת"ח וראוי לעיין בהם ת"ח ובני הישיבה וטוב גם לקנותם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שיש שיהיו להם לתועלת, ועל זה באתי עה"ח ב' אדר תשל"ג.
נאם משה פיינשטיין
ר"מ תפארת ירושלים נוא יורק, ארה"ב

נשיא אגודת הסופרים בישראל
הסופר הדגול חיים הזז:
[illegible] מתנה יקרה לכלל ישראל הדבר בעתו לדור אחרון זה שאינו במשנה ובגמרא להבין דבר לאשורו. התברך מן השמים ותזכה לעבור בשלום את ים התלמוד כולו מסוף ועד סופו.

המכון הישראלי לפרסומים תלמודיים

התלמוד הבבלי
מנוקד ומבואר ע"י
הרב עדין שטיינזלץ

ברכות כרך א'
שבת חלק א' כרך ב'
שבת חלק ב' כרך ג'
עירובין חלק א' כרך ד'
עירובין חלק ב' כרך ה'
פסחים חלק א' כרך ו'
פסחים חלק ב' כרך ז'
מקרוב יצא לאור סנהדרין
ועוד 2 מסכתות

להשיג בכל בתי מסחר ספרים המעולים בארץ
או לפנות למכון
ת. ד. 1458, טל. 226668 ירושלים

ב"ה

אתרוגים

בבית האריזה החדש שלנו הנמצא ברח' הגר"א 23
ע"י התחנה המרכזית, תל-אביב טלפון 257942

יש לנו מבחר גדול של אתרוגים מהודרים, לולבים והדסים מאוצר בית-דין.

מסדרים משלוחים לחוץ-לארץ.

כמו כן יש לנו מחלקה מיוחדת להספקת אתרוגים בלתי מורכבים מאוצר בית-דין, ועד הרבנים של אגודת ישראל ירושלים ת"ו.

בירושלים: מגדל פרידמן ובניו
רחוב מאה שערים 88, טלפון 287067

כתיבה וחתימה טובה
מרכז אתרוגי ישראל בע"מ

כ"ה שנים למדינת ישראל
מרכז ההסברה

כנס גולני
הועדה המארגנת

כנס גולני

יערך ביום ג', י"ג תשרי תשל"ד (9.10.73) בפארק הירקון מול מגרשי התערוכה בתל-אביב.

משתתפים בכנס כל החיילים והמפקדים אשר שירתו בגולני מ-1948 עד היום ובני משפחותיהם ובני המשפחות השכולות.

מוזמנים אנשי ההגנה המרחבית ומגיני הישובים במרחב גולני מתש"ח.

דמי הרשמה לכיסוי הוצאות הכנס המדולין בסך —20. ל"י לפקודת „מרכז ההסברה — כנס גולני" יש לשלוח עם התלוש המצ"ב ללשכות המחוזיות של מרכז ההסברה:

ירושלים, בנין משרד ראש הממשלה, הקריה.
תל-אביב, רח' אחד העם 15.
חיפה, רח' אחד העם 5.
באר-שבע, מרכז הנגב.

גזור ושלח

הנני מאשר את השתתפותי בכנס גולני.
שם ושם משפחה ______ כתובת ______
טלפון ______ מס' הנלוים ______
יחידה / גדוד ______ השנים בהן שירותי ______
חתימה ______

מוסד הרב קוק

מוסד הרב קוק
ת. ד. 642 ירושלים

זה עתה הופיעו שני כרכים נוספים
של
התנ"ך עם פירוש „דעת מקרא"

יו"ל ע"י האגודה להוצאת תנ"ך עם פירוש מסורתי מיוחד של משרד הדתות ומוסד הרב קוק

תרי עשר
כרך ראשון

ספרי הושע ועובדיה — מפורשים ע"י ד"ר יהודה קיל
ספרי יואל ועמוס — מפורשים ע"י עמוס חכם
ספר יונה — מפורש ע"י ד"ר אליקים בן מנחם

הוצאת הידור — המחיר: —.40 ל"י
הוצאה רגילה — המחיר: —.22 ל"י

חמש מגילות

מגילת רות — מפורשת ע"י פרופ' פייבל מלצר (ז"ל)
מגילות שיר השירים ואסתר — מפורשות ע"י עמוס חכם
מגילת קהלת — מפורשת ע"י פרופ' מרדכי זר-כבוד
מגילת איכה — מפורשת ע"י ד"ר יחיאל צבי מושקוביץ

הוצאת הידור — המחיר: —.45 ל"י
הוצאה רגילה — המחיר: —.27 ל"י

*

ניתן עדיין להשיג את שני הכרכים הראשונים

ספר יהושע — מפורש ע"י ד"ר יהודה קיל
הוצאת הידור — המחיר: —.25 ל"י
הוצאה רגילה — המחיר: —.14 ל"י

ספר איוב — מפורש ע"י עמוס חכם
הוצאת הידור — המחיר: —.30 ל"י
הוצאה רגילה — המחיר: —.17 ל"י

משרד ההפצה: תל-אביב, רח' אלנבי 87, טל. 615036

יעקב חורגין

במועדון ה„אמירה"

סיפור

כאן פרק עצמאי מסיפור גדול. הדמויות המשתתפות בדויות, אבל הרקע וכמה מן האירועים הם אותנטיים; לפחות היו אותנטיים עד לפני שבוע כפורות — המחבר

ית ריסה הוזמנה למסיבה אצל ידידתה אוזיה ע'אנם, לכבוד אחייניה שלה, אד־ משכם, להופעת ספר שיריה הראשון. סית היתה אלמנתו של עורך דין נודע, עתיר . מירושלים המזרחית, עלי חסנין ע'אנם, בכשך שנים חבר בית הדין העליון . היתה זאת אשה עשירה, בעלת יחוסין יד עצמה, שהתייחסה על שושלתו של אמיר מפורסם בלבנון. מכל המכרות והידידות, יה לה סית ריסה בשנות נעוריה בירושלים, סית פאוזיה הקרובה אליה ביותר; וב־ ם הצ־בוריים, ששתי הנשים עסקו בהם רבות, לא זזה יד מיד. אולי קירבתן במ־ זו אל זו, שלא מדעת, העובדה, ששתיהן יו כושלכויות בלידה, ולמרות החיים המסו־ עם בעל מוסלמי ועם ילדים המתחנכים נה ערבית־מוסלמית ובתוך חברה מושר־ עדיין מורקן ריגשי, בלתי מודע להן, ן מן הסביבה.

. פאוזיה, או כפי שהיתה ידועה יותר בכי־ וכבוד ה„אמירה", רבו למוצאה, התגוררה ה המוארת, ברובע „שועפאט". באמצע הד־ התנוסס עדיין שער הכבוד, שהוקם לכבודו מלך ירדן, שעמד לבקר ברובע, ואולם ר לא יצא אל הפועל לרגל מלחמת ששת . המכונית הביאה את סית ריסה אל שער ת כמורס ומוהיר כוהב, כולו מעשה מיקלעת של ערבסקאות. השוער הסודאני, בחלוק כלי רבב על שחור הפחם של עורו, שהבחיך באה, פתח לפניה את השער בקידת ברכה, חיוך מבהיק מלובן שניו. התייצב בצד, העבירה על פניו, עם שמילמל את מחמאתו , שאותה הוא משמיע באוזניה מדי פעם הוה:

— זרחה השמש על בית ה„אמירה"!

ית ריסה נוהגת להחזיר לו בבת צחוק בוד־

— אללה יאיר עליך, יא עבדו!

א היתה המחמאה מפי השוער רק ביטוי של ות. סית ריסה בשכלת „מיני" כמותה, עשויה כשתת בטעם, רעננה וצעירה למראה, עדיין בהופעתה כדי לפייס את לשונו של השוער. מרוצף לוחות שיש שחורים ולבנים הע־ את הבאה בתוך גן פרחים צבעוני ומטופח, רכוז מעלה מירוקה שקטה, מעוטרה שיחים ים, נושאים ורדים לבנים ואדומים. בצד המהוה של הבית שוב קידה מצד שוער ני שני בחלוק ובחיוכו הלבנים. ובפנים ה משרתת בלבן מבהיק מוליכה את הבאה, מיסדרון ארוך, מרוצף ומסופן בשטיחים פר־ יקרים ושרוי באור השמל סמוי, אל ה־ ין, שטעם מזרח ומערב זהה ממוזג בדי־ היקר. התריסים היו מוגפים בשל השרב , ואף כי שמש של שעת אחר הצהריים דכת עוד שטפה את כל הרחוב הזה היה הטרקלין מואר באור השמל סמוי. גברת ה, בשמלת קטיפה כחולה וארוכה, ללא כל וף, משופעת בתכשיטים של זהב ואבנים יה בגודש צעקני ראוותני, צמח נעורים ש־ תבונתה שפוכה על גבה, צבועה מן המתם, יקה בבעלי בית מוזהבים על פני השטיח שאני" המובבני לקראת הבאה. היא היתה ת קומה תמירה הדורת פנים, שעם שהיו ונות בקפידה ביד מומחית, בשאלון מעולה י, ניכר בהם דבר היותה סבתא לכמה נכ־ יותר כאשר בסית ריסה, שגם היא כבר נכדים. חיבוק ונשיאות־מינגע רפרפניות להיים — ובעלת הבית הכניסה בהקפיה של ית ומכריזה בקול, בפליאה מהולה בגופן של קנאה, תוך שמעיינת במניה:

— כתמיד צעירה ונחמדה, אחותי! באללה, את עושה את זאת ??

לא שתחכה לתשובה והיא משלבת זרוע ב־ ה של האורחת, מוליכה אותה פנימה ומוש־ על ספה, לצדה, ליד שולחן סאלוני רבוע, גון דמשקי ישן; עץ הובנה שחור, מעוטר ין עיגולים של צדף צחור. כמה נשים, בו על ספה סמוכה, שכל אחת מהן מעי־ בשתיקה בספר שלפניה, קמו כאחת לכבוד , תוך שמילמלו את הברכות המקובלות מנות שכזאת, חזרו לישיבתן משישבה היא. ית. סביב השולחן הנידון, היו מרופדות פה אדומה, ועל קמטרים ממין השולחן היה שפע מחיאלי חוסר טעם של כלי בדולח ונחושת. אגרטל בדולח גדול התנוסס ב־ השולחן ובו צרור ורדים, ולרגליו היו ים כשתי עשרות עותקים של ספר, כזה ים עיניו בו, וביניהם מגש של כסף. ש־ הציגו כמה שטרות של דינר ירדני. נס־ לה, לסית ריסה, כי הספר הוא ספר שיריה המשוררת, משכם, והכסף שבמגש הוא מחי־ כל אורחות הניזה לתוכו תמורת עותק אחד.

חר שאלות השיגרה לשלום כל אחד מבני של סית ריסה — נטלה בעלת הבית ספר השולחן והגישתו בלי דברים לפניה, עם זה אותו והצביעה על חתימה ידה של המ־ ת בראש העמוד הראשון. מחיר הספר, די־ אחד, היה רשום על גבי העטיפה. המחיר לה, לסית ריסה, מופרז לגבי ספר דק, בל־ מכורך, נתון בעטיפה פשוטה של נייר רגיל ה עוד שהיא עצמה לא הגיעה עדיין בידיעת ית שלה עד להבנת שירים, והכתובים לרוב מליצות ישנות, שהן קשות להבנה אף לערבי יל. ואשר לבני ביתה — אבו סהיל בעלה אין לו כל עניין בשירים, ואפילו בנה מעדיף ספרי מתח באנגלית או מתורג־ לערבית, על כל חומר ספרותי אחר. מלבד ה ידעה סית ריסה מפי השמועה, כי השי־ כתובים ברוח לאומנית קנאית ביותר. בהד־ ילב היתה היא מוותרת על הספר, שיצא את ספרים בירותית כלשהי, בצורה חיצו־ מחוסרת טעם. אילמלא הרגישה, כי יחסי ות המיוחדים בינה ובין בעלת הבית, שהיא ה של „המשוררת, מחייבים. גם היא צירי־ איפוא את הדינר שלה לשאר הדינרים מש.

ות קריאות נוספות, כולן במיטב השמלות סרוקות ובכל תכשיטיהן המרובים, באיפור ז, מתוך מאמץ נשיי נואש להפגת על גיל דה שלהן. כולן בשתרינד מכיסוי הפנים, ות בעליהן המשכילים, פרט לאחת, אשה מאמי הגדול של מיסגד „אל אקצה", שעדיין ת להצעיף את פניה ברחוב, עם שאיננה ה את עצמה מן האופנות האחרונות בלבוש סרוקת. בעלת הבית בקבלת פניה של כל מן הבאות באותם ניגונים ורגשונים של ת אורחים ידידותית, כדרך שנהגה בסית — בשיקות קלות עם הפטרה של מחמאה ין המראה או הלבוש. עם הקריאה החמשי־ נתמלאה מיכסת הקריאות, המהוות יחד בוצה של נשים עשירות ומיוחסות, הידוע בשם „מועדון האמירה", שכל אשה בעיר, ה את עצמה משהו או מישהו, נכספת להי־ עם חברותיו. מכיון, שרגליה החולות של הבית מרתקות אותה לביתה, משמש מער־ המפגש קבע לנשי החוג, פעמיים בחודש, בא־ בחמשה עשר בחודש הכללי, בהגוה נשי להתכנס כאן, על מנת לבלות את שעות הצהרים במישחק קלפים, אגב שהייה זה נות מכיבוד מדיב ביותר. תוך כך מתנהלת ערה בענייני היום והאופנות האחרונות, לות החלטות בעניינים של מוסדות צדקה, החוג מטפלות בהם בהתנדבות. כרגיל, לת השיחה בדברי רכילות ובבדיחות גסות, ; פירצי צחוק כשורבש, שאפילו גברים היו קים לשיכעם. מקור הבדיחות ממין זה הי־ דרך סית אמנה, אשת ה„אימאם" הגדול, ילה מכל חברותיה בנוהגי צניעות וחיצו־

שוררת, כלת ההתכנסות המעט, איזורה לבוא. כך נתאחרה גם הגשת התה והכיבוד, ש־ השיא הנכסף בכל פגישה כזאת, שכן ידעה הבית להפתיע בכל פעם מחדש את אור־ באיזה מטעם או דבר מאפה חדש. בעתה

הטרקלין, המוביל אל המיסבה, עמדו שתי הנערות המשרתות, כשעיניהן תלויות בתשוקה בבעלת הבית, תוך ציפיה לאות המקובל במצילת יד להכניס את הכיבוד המוכן. סוף סוף באה המשוררת — פרצה בסערה לטרקלין, מעשקת וקלת תנועה, ומיד פתחה בשטף דברים מהיר. סורפת דברי הצטדקות על איחורה עם עיניים אותיים, והכל בלהג נערותי שוטף והתחנחני. תוך כך היא מסילה מידה תיק עור גדול על כורסה סמוכה, נגנית ומתייצבת מול ראי ענק שבקיר ומיישרת ביד את שערותיה, השפוכות במפוזר לשני עברי פניה. סלחנה בסובבן, גבירות כבודות, על האיחור! נזדמנה עם מורים ומורות, העם הזה, אתן יודעות, כל מיקצועו הוא „ברי־בוי דברים, ומה זה, דודתי פאוזיה, לא תה ולא דברים טובים על השולחן?! שמא רמדאן [1] היום? ואולי לא השארתן בשבילי כלום כעונש על איחורי? רחמים, דודתי פאוזיה, למען אללה! נפשי יבשה עד לכות...

כך המשיכה ללהג, כשגבה אל הנאספות ועדיין פניה בראי, עד שהפכה ונגשה בפסיעה שובבנית אל השולחן, ודבריה האחרונים נחבאו בתוך פרץ של מחיאות כפיים. הצאות „מיני", פנים צעירים מאוד של תלמידה בית ספר, אף שעמדה כבר בשנות העשרים המאוחרות. עיניה הגדולות והאפורות היה להן מבט ילדותי תמים, שאיזה מבע של רישעות על שפתיה הדקות הוים את תמימותן.

המשוררת, סית עאדלה לוספי לבית ע'אנם, בת אחי בעלה של סית פאוזיה, שימשה מורה לספרות ערבית בשני בתי ספר תיכוניים בשכם. שירים התחילה לכתוב בגיל צעיר — ואף שיר־תה מאוחר זכו כמה משיריה להתפרסם בכתבי עת שונים במצרים ובבירות, הנה התחילו מוניטין שלה להופיע לאחר מלחמת ששת הימים. סייעה לכך הנימה הלאומנית הקיצונית, שהשתלטה מאז על שיריה. ואיכר האמה את הלכי הרוח אצל הערבים בעיקבות התבוסתם. ברם, את עיקר פירסומה הקנה לה לאחרונה שיר משלה, שהצטיין בלאומניותו המלחמתית הקיצונית ובשנאתו ההאוגלוגית לישראל וליהודים בכלל. השיר קצר דברי ביקורת נלהבים בכתבי עת ערביים שונים בארצות ערב. ולא נתקררה דעתו של אותו מבקר, עד שעיטר את המשוררת בתואר „ז'אן ד'ארק" הערביה. תואר זה הפך עד מהרה למטבע אחיד בעיתונות ובשירותי השידור הערביים, עד שדחק הצדה את שמה. „ז'אן ד'ארק" שלנו — וכל נער ידע מי היא.

עאדלה, שעד אז עשתה מלחמה ב„אויב הציוני" בשירים, החליטה, כנראה, לצדק עליה את התואר „ז'אן ד'ארק" הערביה גם למעשה. בשכם עבר גל של שביתות והפגנות מצד תלמידים מבתי ספר תיכוניים, שעיקבותיו הוליכו את המשטרה אל עאדלה כגורם ראשי בהסתה וכנושאה דברם של אירגוני מחבלים מסויימים. פעמים נעצרה לחקירה — אך בכל פעם שוחררה מאין די הוכחות, עם זה הוזהרה נימרצות לחדול מפעילות חתרנית. משגילתה המישטרה, כי האזהרות לא פעלו על עאדלה, הוצא נגדה צו גירוש לירדן. צו הגירוש נגד המשוררת, שפירסומה הקיף אפילו את אלה, שמעולם לא קראו מלה משלה, גרר אחריו סערה ציבורית בשכם — שביתת רעב של קבוצת נשים בתוך המיסגד, שביתות תלמידים ושביתות מסחר ומלאכה. התחתה עצומה בחוצות העיר, שהוגשה למושל הצבאי, ובה תביעה לבטל את צו הגירוש. הצו לא בוטל, אך הפך על תנאי, לאחר שעאדלה חתמה על התחייבות להימנע מכל פעולה בלתי חוקית, וליד חתימתה התמו ראש העיר וסגנו כערבים.

בעלת הבית הציגה את האורחת לפני הקריאות בדברי שבח נימלצים, שנתקבלו בפרץ מחודש של מחיאות כפיים. אגב כך לחצה על כפתור המצילה — ובעוד הצילצול הדק הממושך טרם גמוג הפציעה לתוך הטרקלין עגלת כיבוד סאלונית, עשויה מכלים מבהיק, ועליה מערכות יקרות של כלי שתיה ומגשים וסכרים, עם שפע של מעדני תמר, מתוקים ופירות מובחרים בידיהן, ולצידיה שתי הנערות בלבן בלי רבב. שוב זוכה בעלת הבית למחמאות מצד הקריאות על המעדנים, ובעלת הבית כתמיד, נרגשת מכמחמאות ממין זה, מתה, ומבצות של סומק נערותי־ביישני עומדות בצהוב החולני של לחייה. עאדלה נתבקשה לספר על האירועים בשכם, שבעטיים נגזר עליה גירוש. היא ששה על ההזדמנות — התיאורים יצאו מפיה מגופשים לאין שיעור, כשהיא מבליטה את חלקה היא באירועים כמנהיגת מלחמה. בשיצומו של התיאור הנלהב סתמה פתאום את פיה בידה, עם שהציצה במורא מעושה ולגלגני. קולה הפך ללחישה, כאשר הוסיפה תיכף לכך בראש מוטה לפנים, כמגלה סוד כמוס:

— אוי ואבוי לי, לגמרי שכחתי בהתחייבותי... אני מקווה — שב קולה הרם, תוך הצטחקות מבודחת — שלפחות בבית הזה אני בטוחה מפני מוסרים ומשתפי פעולה —

— איסתעיפר אללה [2], הוי בת גיסי! — קיטעתה דודתה — האם יש לך ספק בכך?

אחת הקריאות פנתה אל עאדלה בבקשה לקרוא בפניהן אותו שיר מסלה, שפירסם אותה כל כך, ואשר היה כלול בספר. עאדלה נענתה ברצון רב. נטלה ספר מעל השולחן, עילעלה בו רגע, מצאה את השיר — ואולם נשאה את עיניה הקדימה בסיפור על מסע הניצחון של השיר, תוך עישון בשרשרת. שיר זה, כפי שאתן יכולות לקרוא — פתחה — שמו קיטאחי" [3] („כשם ספרו של היטלר, אתם יודעות..."), הוא עבר בסערה, כבשורה לאומית חדשה וגדולה, בכל ארצות ערב. מאז הוא משודר כמה פעמים ביום בכל תחנות השידור הערביות — גם במיקרא וגם בשירה או בנגינה, שהלחינו מלחין נודע במצרים. בדמשק שיבצו שלטונות החינוך את השיר בשיעורי הספרות בכל בתי הספר לדרגותיהם, וחובה על כל תלמיד לדעתו בעל פה. מיפקדת ה„פידאיון" בבירות החליטה לקבוע את השיר כהימנון לכל אירגוניה. במצרים שרה את השיר „אום קלתום" [4] — והרי זה כבוד גדול אתן יודעות... ותתפלאנה לשמוע — הוסיפה בהדבעת גוף גנדרנית — שאפילו משה דיין הביע את רצונו לקרוא את השיר בתירגום עברי. הוא גם הצהיר, כי ישמח להיפגש אתה. כמובן, היא לא תלך אליו. רוצה להיפגש אתה? — המדל! אבל שיתורת הוא לבוא אליה...

ואז פתחה בדיקלום השיר, שנעשה בכישרון ניכר של מישחק וקריינות. בשיר רואה המשוררת את עצמה כאחת הנשים הערביות הקדמוניות, שנהגו ללוות את הגברים בני שבטן, בצאתם לקרב, כשהן רכובות על סוסות אצילות, כל אחת חרב שלופה בידה, הן מחזקות את לב הגברים בתרועה גבורה ובקריאות צו. היא, האשה הערביה המודרנית, רכובה על גבי טנק, בראש צבאות ערב, בדרכם אל הניצחון המכריע, ובידה דגל „פלשתין" גדול, כשיבולים לפני הקוצר כן קורסות־כורעות כל ערי ישראל ומכפיה לפני המנצחים הערביים. ראשונה נופלת ירושלים, אחריה נמחק באבוה של תל אביב, בירת הציונות וסימלה, והיא תיקרא מעתה הל־אב־ערב. ומתל אביב לחיפה, ומחיפה — לכנן של ארבה על פני כל הארץ השדודה. לא עוד ישראל, כי חוזרת ל„פלשתין"! המשוררת רואה את עצמה צועדת בראש מחנות המנצחים בתהלוכת הניצחון. הנה, משתחוות במסעדה לכבוד הניצחון, ולבקשתה ניתן לה תפריט, שהיה חלום חייה: מנה כפולה של כבד יהודי, ולקינוח — כוס מלאה דם יהודי... מחיאות כפיים עם קריאות „איבראווי". מצד הקריאות, האחת קמה, ניגשת אל המשוררת ונופלת על צוואריה בחיבוק ובנשיקות נירגשות. בעלת הבית רק חיככה קלות, בעצלתיים, כף אל כף — ואולם אי אפשר היה להבחין בפניה אם מבטו רוח מסיומו של השיר או מאיטיותה הטבעית בכלל בתנועה ובדיבור. סית ריסה היתה היחידה שלא נטלה חלק במחיאות הכפיים. בשאריה יושבת כתום הדיקלום ישיבה כבידה, שותקה, קודרת, ועיניה מושפלות על השולחן. עאדלה הרגישה בכך. משכה ביבושת אל סית ריסה:

— יש לי הרושם, שהגברת הזאת איננה מאושרת משירי, אמת?

1) קרי: רמדאן, חודש הצום אצל המוסלמים.
2) במובן חס וחלילה.
3) מלחמתי.
4) זמרת המפורסמת במצרים.

— לצערי, איני מבינה הרבה בשירים! — השיב סית ריסה בחצי פה, עיניה מושפלות על השולחן. אף שדוקא הבינה היטב את הטיב של השיר.

— אה, מובן... מובן — המשיכה עאדלה בעוקצנות — שכחתי מה שסיפרו לי, כי הגברת הזאת איננה משלנו...

— סרחה חביבתי! — מיהרה בעלת הבית לתקן — סית ריסה היא משלנו, היא אחותנו.

עאדלה נשתתקה, השתיקה ירדה סביב השולחן. אצבעותיה נעו בתיפוף עצבני, ללא כל צורך, בספר. יחסה של סית ריסה לשירה, שהיה גאוותה ותפארתה, פגע בה קשות, כדרך כלל היתה פגועה ביותר לכל גילוי של יחס שלילי לשירה, ובפרט לשיר שקראה, אשר מבקרים השיאוה להאמין, כי לא בא כמוהו בשירה הערביה. ואולם מאז שנעטרה בתואר „ז'אן ד'ארק הערביה", גברה רגישותה ואה פי כמה. שיריה היו מאז בעיניה לא רק נכס ערבי־ספרותי רב ערך, כי גם נכס ערבי־לאומי גדול, וכל הפוגע בהם פוגע במילא בעניין הערבי בכללו, ובוגד ייאמר לו.

— שאי נא לי, סית עאדלה, ואשאלך שאלה אחת — פנתה אליה אותה הקריאה — האם היית, על דרך האמת, אוכלת כבד של בן אדם ושותה את דמו, או שמא אין כאן אלא, כמו שאומרים הבריות על שירים, „האפי־איבהאני" [5]?

— ותשובתי היא — מיהרה עאדלה להשיב בפסקנות נקבנית, תוך פיזול שופע איבה לעבר סית ריסה, שהשאלה נתנה לה הזדמנות להכאיב למצליבתה — של סתם בני אדם לא, של יהודי כן, בהחלט, בלי היסוס. הייתי אוכלת לתיאבון את כיבדו והייתי מקנחת בכוס או אפילו בשתי כוסות מדמו, והייתי מודה לאללה על המטעם הנפלא שיזמן לי.

— ואני לא, אילו לא של יהודי! — הצטחקה השואלת — כבד ודם של בן אדם, ברור... — הצטמררה בהעווייה של תיעוב.

סית פאוזיה, שהבטיחה במתיחות הגואה בין אחייניתה לסית ריסה, הציעה לגשת למישחק הקלפים המסורתי של החוג, והזמינה את עאדלה להצטרף אליהן. כל הקריאות הסכימו, אך עאדלה דחתה את ההזמנה באמתלה, שהיא חשה בראשה מרוב שהתרוצצה היום. היא פרשה מהשולחן ושקעה עצמה בכורסה סמוכה — המישחק החל להתנהל כשיגרתי בחוג: תחילתו תוך שתיקה שבצימצום כל החושים במישחק, שרק רישרוש הקלפים מפירה לרגעים, המשכו דין־ודברים צעקני חוצף, וסופו לרוב צאתת הקריאות בורחות ברוגז מן הבית. ואולם גלוית פיוס מצד בעלת הבית, המשגרת בו ביום בידי אחד הסודאנים לנעלבת, מחזירה את זו מפרייסת למגישה הבאה. והכל על מקומו בא בשלום.

פתאום הבקיע קולה הנירגש של עאדלה:

— הנה, הנה גבורות! משהו ערבי משמח!

מתברר, שהפעילה את מקלט הטלוויזיה וכוונה אותו ללבנון. הודעתו של הקריין, כי הנה יוקרן סרט מן האימונים של ה„פידאיון", היא שהוציאה מפיה את הקריאה הנירגשה. המישחק נפסק באחת, בעוד הידים אוחזות בקלפים, וכל עין נישאה אל המסך של מקלט טלוויזיה גדול מנגד. בפתיחה חלפו על פני המסך תמונות ממחנה פליטים פלשתינאים בסביבות בירות, מלוות דברי הסבר מפי קריין לא נראה — קוביות של מיבני לבנים קטנים, גמולי חלונות, לצדי רחובות רחבים, אך בלתי כבושים, וברחובות ילדים ערומים למחצה, חתולים, כלבים, תרנגולים, עזים בודדות הרבה אשפה. ליד המחנה נראתה חלקה ניחזבת, מיושרת וכבושה היטב, שהוצגה בפי הקריין כמיגרש אימונים. רגע ארוך לא נראתה כל נפש חיה על פני המיגרש. ופתאום מבקיעים מאחורי צריף, בקצה המיגרש, קולות צריחה של המון ילדים. הנה משתפך משם, בריצה פרועה, תוך צעקות מחרישות אוזן, גיש בלתי מסודר של ילדים, כארבעים במיספר, מגיל שבע עד שתים עשרה לערך. כולם היו נעולים במדים מנומרים, גדולים פי כמה מידותיהם, יחפים, וכל אחד נפנף בסכין קומאנדו שלופה מעל ראשו. לצדם רץ אחד מבוגר, בעל שפם, יחף אף הוא, לראשו „כפיה" נקודה, בלי „עקאל", בפיו משרוקית של שוטרים; הוא המדריך, כנראה. שריקה — והקולות פוסקים בבת אחת, שהילדים נעצרים בדיבורבה כול שק תפוח, שהיה תלוי בחבל אל גלגל, בראש עמוד בישא, דמוי עץ תלויה. על צד השק שלעבר הצופים נראה ציור של מגן דוד גדול, בצבע אדום, מצוייר ביד ילדותית, מושלך על הארץ. ודמות של אותו ענק, פרצוף של גורילה לטוש שיניים איכתגריות, רומסת אותו ברגליו. עוד שריקה — והילדים משתערים בסכיניהם, בפרץ מהיר

5) דיבור בדיבור, כלומר: מלים ותו לא.

דש של צריחות מחרישות אוזן, על השק. רגע — והשק מקורע ומשוסע וקרביו שפוכים ארצה, בדמות פקעות של קש מיזורנים ישן. עצה ארוכה לא פסקה ההתקפה. כשמצלמת הטלוויזיה משתהה ארוכות על כל הנוצה ועל כל פרצוף של הזאטוטים התוקפים; פרצופים נעווים מרציחה — דקרו עשרות פעמים בסכיניהם, שיסעו בסכיניהם, דרסו ברגליהם, והמדריך מן הצד מלהיבם בקריאות עידוד. במשך כל הזמן לא חדלו הצווחות, שהיו הופכות לרגעים לנהימות של חיות רעבות, שעה שמפלעלת את טרפן. מן הקרקע עלתה מקהלת גברים סוערה בשיר, שהיה בושר בפי המונים נלהבים ברחובות קאהיר בפרוס מלחמת ששת הימים, ואשר הכיל כמעט שתי מלים בלבד: „אידבחו [6], אידבחו!"

התמונה נעלמת — ושוב מיגרש האימונים הריק, שכמעט כל פניו מכוסים עתה שרידים מן השק המובס וקרביו, שהרוח הפיצם. לא ארכו הרגעים — ושוב מבקיעים מאחורי הצריף קולות צעקה, הפעם של מבוגרים. תיכף לכך זינקות משם שלוש ארבעות של צעירים, גם הם יחפים ולבושים מנומר וכופיות נקודות לראשיהם. בתוך הקולות של הצעירים היו מעורבות יללות של חתולים. ברגע הראשון לא הפסו הצופים מאין באים פתאם קולות של חתולים, עד שהבחינו כי כל אחד מן הרצים החזיק בחתול, בידו האחת הרגלים האחוריות, בידו השניה הרגלים הקדמיות. גם אלה מדריך אך לצידם, משרוקית בפיו, שהיה מקצב את ריצת אנשיו בשריקות קצרות ומהירות. והנה שריקה מבושכת — והרצים נעצמים בתחת לגלגל התליה ומסתדרים מהר בשורה חזיתית אחת, ידיהם המחזיקות בחתולים מושטות לפניהם, החתולים מקרטעים נראשת, תוך יללות אימה אנושיות כמעט. עוד שריקה ממושכת — ובתנועה חזקה אחת, אמונה היטב, שוסעו החתולים. היללות פסקו בבת אחת, וידי המשסעים, שנשארו אחוזות בפגרים המסועפים, היו מגואלות בדם ובפרש. שנים־שלושה מהם פניהם היו מעוותים בהבעה של מיאוס. כל האחרים — פניהם קרנו מגאוות גבורה.

— איבראוו, בחורים! — הכריזה עאדלה ברוב התפעלות, עם שנהלוותה בהמחאת כפיים קצרה ומודגשת — איבראוו עליכם! אכן, אלה הם גברים!

— מה גברים?! — החזיקה אחריה נירגשת אחת הקריאות — אלה הם אריות, נמרים, ואללה! אללה ישאירם לנו לעד!

סית ריסה הטילה פתאום את סידרת הקלפים, שהיתה בידיה, על השולחן, קמה בתנועה חפוזה, שתי ידיה על חזה, ותוך שמילמלה לעבר בעלת הבית דבר התנצלות חטוף, יצאה בצעידה מהירה מן הטרקלין. כצבור רגע קל נשמע מן המיסדרון, ששם חדרי השירות, שאון של הקאה. ידה של סית פאוזיה נשלחה חיש אל המצילה, ועם הצילצול הופיעה במהירות אחת הנערות.

— חושי, חביבתי, למיסדרון! — פקדה עליה בעלת הבית — נראה, שסית ריסה מקיאה שם. הגישי לה, אולי כוס לימונדה!

הנערה הפכה ויצאה במהירות בעוד לא סיימה אדוניתה את פקודתה. עוד מעט — וסית ריסה חוזרת, חיוורת, מיוזעת, נשענת על זרועה של הנערה התבוקה למחצית, וצעירה לאיש, כלאחר מחלה כבידה. סית פאוזיה קמה לקראתה בפנים דואגים.

— חייר [7], אינשאללה! מה קרה, הוי אחותי?

— לא קרה כלום, באמת, סית פאוזיה, רק בחילה מעט. עכשיו הוקל לי.

— התהילה לאללה — התערבה הנערה — הלך הרע!

סית פאוזיה והנערה עזרו לה לשוב למקומה. שכנתה מימין נרכנה אליה והספגה במטפחה מבושמת את זיעה מעל פניה.

— הודה, אחותי, אין צורך לטרוח! הכל בסדר עכשיו. מוטב שנמשיך במשחק.

— אולי הזיק לך משהו מדברי המאפה שלי?

— לא הרפתה הדאגה מסית פאוזיה.

— מה זה עולה על דעתך, הוי אחותי?! דברי המאפה הבצייניים שלך אינם יכולים להזיק לאיש. זה היה, אם לומר לך את האמת, הצורו מן השיר והסרט האיום.

— הססס...— ליחששה סית פאוזיה לצדה, עם שהציפה מבט חטוף, מפוחד, לעבר עאדלה, שעדיין היתה שקועה בכורסה, אפופה ענגה בלתי פוסקת של עשן סיגריות, כשהיא צופה עתה בסרט מצרי מעל מסך הטלוויזיה. חלל הטרקלין נתמלא דברים ושירים קולניים בעגה הערבית־המצרית המתגונגת. ואולם אזהרתה של סית פאוזיה באה בבאור הר. אף שדיבורה של סית ריסה היה חלוש, מחמת שנחלשה מן ההקאה, ועל אף תרעש מן המקלט, נקלטו דבריה באזני עאדלה והקפיצוה

6) שחטו, שחטו!
7) טובות, הלוואי!

מיד על רגליה, פניה אל השולחן. היא שיסדה בסית ריסה מבט מלובן, והטילה אליה בקול מאופק, אך מגורה:

— אני שומעת, גברת, כי לא רק השיר שלי, אלא אפילו סרט האימונים של ה„מוג'הידון" [8] לא מצא חן בעיניך, אמת?

סית ריסה חשה את אגרופה של שכנתה נתקע קלות, בסתר השולחן, בצלעה. היא הבינה לאות: חברותה מזהירה אותה לבלי להשיב על דברי ההתגרות של אחייניתה התוקפנית, שהיא עצמה נתיראה מפניה, אלא שסית ריסה, מזועזעת עדיין בתוכן השיר והסרט, ועוד יותר מתגובתה הנילהבת של אשה משכילה כמוה לתמונות המזוועות שבסרט, דוקא ששה על ההזדמנות לומר בגלוי אשר עם ליבה:

— צדקת גבירתי! — דיברה סית ריסה בתקיפות; כיזה, שבדרך כלל לא היתה בטבעה — לא רק הסרט לא מצא חן בעיני, אלא עכשיו אומר לך את האמת: גם השיר לא מצא חן בעיני!

— מעניין אותי לשמוע את הנימוקים לביקורה הזאת, אם לא קשה לגברת!

שוב אגרופה של סית פאוזיה בצלעה של סית ריסה, הפעם בנעיצה כבאיבה למדי. ואולם הפעם היתה כבר סית ריסה מגורה מכדי שתחוש אותה.

— כן, בהחלט, גברתי! גם השיר וגם הסרט מזועזעים ומבחילים! מה שכתוב בשיר ומה שעשו שם הילדים המבוגרים בסרט אינו אלא חנוך מוסחת ל„חשנבה" [9] הייתי אומרת אפילו לקניבליזם.

— מה אמרת?! ק־ק־קניבליזם?! איך אוכלים את התבשיל הזה? חי־חי־חי... — צחקוק מריר ופוצע — כלל לא ידעתי שיש לדודתי הכבוד לארח בביתה אשה כל כך משכילה, שגם בקיאה בכלים זרות, והיא גם בעלת לב רחמן וענוג... — עדיין היתה עומדת בצד הכורסה, לכראית עין שלטת ברוחה, ואולם בדיבורה פיעפעה ריתחה פנימית חזקה — בסדר השיר, גברתי! דעתך לא חשובה לי כלל, שהשיר נכתב רק לערבים, ורק ערבים מסוגלים להבין אותו.

— הוי האללה! — הסכיכה בקול האחת, שבמשך כל הזמן היתה שקודה להוכיח למשוררת את הזדהותה עמה.

— אבל טענותיך נגד הסרט — המשיכה עאדלה, בלא שתשגיח בקריאת הביניים — הן פשוט מגוחכות. הילדים מתאמנים בתרגילי התקפה, מה רע בזה? והמבוגרים עושים בדיוק מה שעושים חוקרים במעבדות שלהם.

— אל תעיזי להשוות את מעשי הרופאים והחוקרים למה שראינו בסרט! — התפרצה סית ריסה, שעד עכשיו דיברה בנחת — הרופאים החוקרים עושים ניסויים בבעלי חיים, כדי להציל חיי אדם, ואלה מתאמנים באכזריות וברצח!

בתנועה התפלצות הטופה הסילה עאדלה את בדל הסיגריה שבידה לתוך מאפרה סמוכה ונעקרה אל השולחן בצעידה של זינוק, הראש מוטה לפנים. הערובה של זעם עם שנאה תהומית, שעוותה את פניה, שפתיה המפושקות בליטוש שנים רע, ושתי עצמות דקות, שנתגלטו בצוארה, מתחת לסנטרה, שוו לה מראה מכוער ומפחיד, שהקיף את כל הקריאות במורא פתאומי. הללו נתכווצו אינסטינקטיבית לישיבה של רתיעה, עם שבהביטן בעאדלה התקרבה במין צופיה חרדה, כאילו עומדת לבצע מעשה נורא לעיניהן. גם פני בעלת הבית אמרו פחד, ופחד ניכר גם בפניה של סית ריסה. הקולות ממקלט הטלוויזיה המשכו להזיום רתוקים.

— אני מציעה, יא עאדלה, להפסיק את...

— נשמע קולה של סית פאוזיה בנעימה של ריצוי.

— אח, דודתי, שלא תתערבי, שמעת?! — שיסעתה עאדלה בהמה מתוצפה של נערה — כאן, בביתך, הולל שמם של לוחמי מלחמת הקודש הגיבורים, ואת רוצה כי אעבור בשתיקה על חטא שכזה? הגברת הזאת — הטילה אצבע בעשה דקירה בפניה כלפי סית ריסה — העזה לקרוא לאחים היקרים האלה מרצחים!

— לא קראתי להם מרצחים! — משכה סית ריסה בנעימה של הצטדקות — אמרתי רק...

— סתמי את פיך, יהודיה בוגדת! —

— אין לך רשות להשחיר פני אורחת שלי בביתי! — התאזרה סית פאוזה באומץ.

— אבל היא הראויה לכך, יא אמירה, באללה!

— חשה האחת לעזרת המשוררת.

— מצוות הכנסת אורחים איננה תופסת לגבי בוגדים! — הסיבה עאדלה לדודתה, ופניה בסית ריסה — אל תחשבי לך, שאני נוכריה בעיר הזאת, גברת נכבדה! אני יודעת הכל עליך, ואני מודה לך על ההזדמנות שנתת לי לקרוע מעל פניך את מסוה הערביות! אני יודעת, למשל, שכבר למחרת הכיבוש לקחת אתך את בעלך ובנך ומיהרת להיפגש עם קרובים יהודים שלך —

— וכה החטא בזה, יא עאדלה?! — תמהה דודתה.

— אם אינך יודעת, דודתי, אל תתערבי, אבקשך! אני יודעת הכל! אני יודעת, למשל, שלקחה את בנה, כדי שיתודע אל קרובה צעירה, בהוך כוונה זדון, שזו תעביר אותו של המחנה היהודי. אמת, גברת נכבדה?

סית ריסה לא השיבה. עיניה מצאו פתאום עניין לבדוק את הציפורניים העשויות של אחת מידיה.

— לא עונה, גברת נכבדה? — המשיכה עאדלה בהתגרות, לאחר שתיקה קצרה — זה סימן מובהק, שאין לך מה לענות.

— דוקא יש לי הרבה לענות — השיבה סית ריסה בניחות, ועדיין עיניה בציפורניה — אבל איני נוהגת לענות על חרפות ושקרים.

— חרפות ושקרים, מה?! — נתעכך פתאום קולה של עאדלה כמעט ללחישה — בסדר, גברת, כמו שאמרת, גברת! חרפות ושקרים... רק דבר אחד אני מבטיחך, גברתי — נרכנה כנגדה מעל השולחן, כלואמה סוד — לעולם לא תצליחי להפוך את בנך הערבי ליהודי, שמעת?! לעולם לא!

— קפץ קולה ונתחדד, עם ששבה והזדקפה — אני כבר אדאג לכך... אני —

— בני הוא ערבי, ואינך צריכה לדאוג... — נכנס דיבורה השקט של סית ריסה בנחת לתוך ריתחתה של עאדלה — אבל לא מהסוג שלך ולא מהסוג של מסטפי החתולים.

במהירות הבזק נורתה ידה של עאדלה מעבר השולחן ונחתה בסטירה חזקה על לחייה של סית ריסה. וורידה, התכייד של הלחי נתכאבה כבוו־ובו בהיזרון סידי, שעליו נסתבכנה טביעה כחלחלה של אצבעות, בעוד הלחי הכינה נתמלאה דם. „אללה הוא אקבר!" [10] — נפלטה קריאה בהלה מפה של סית פאוזיה, ולא הוסיפה. שתי כפות ידיה הוקפאו על החזה השופע, ואשה בנצת אחורנית, צבוט עיניים, על מיסעד הספה, כהתעלפה. בתדהמה, שקטה סביב השולחן, לא הורשם לב לבעלת הבית. אחת הקריאות הסילה את כפות ידיה על פיה שנפער, כעוצרת זעקה, ומעל הידים היו עיניה קרועות במבט נדהם על עאדלה. האחת, זו שהרבתה להבליט את הזדהותה עם המשוררת, סטרה בשתי ידיה על לחייה, עם שנזעקה בקול בעצה: „לא, יא עאדלה, חטא!" עאדלה עצמה נשארה עומדת בלי תנועה והגה, עיניה המורחבות דבוקות בסית ריסה, שותתות איבה רעה, ועל שפתיה הקפוצה חיוך של נקם, מהול בבורא ילדותי.

סית ריסה לא הגיבה על הפגיעה. רק ראשה נרעד מפתאומיות המכה ועיניה נתלחלחו. היא היתה הראשונה, שהשגיחה בהתעלפותה של בעלת הבית. מיד הוקפצה ממקומה, ותוך שהחזיקה בה להשכיבה על הספה, קראה בקול לנערות. בו ברגע נעצרו גם שאר הקריאות מתדהמתן וכולן מיהרו, תוך המולה דברים וקריאות, אל המתעלפת. הנערות, שהופיעו מיד, ידעו כבר מן הניסיון כיצד לטפל בבעלת הבית, שמקרים של התעלפות היו שכיחים לגבי אצלה; האחת מיהרה והביאה צנצנת ולריאן, תרופה שאיננה כלה לשלום כן הבית, עם כוס מים, בעוד שהשניה הביאה בקבוק כהול וניגבה לשפשף את רקותיה של המתעלפת. עאדלה הצינה אדישות גמורה למתרחש. ברגע, שכל הקריאות חשו לעזרת המתעלפת, נעקרה היא מעמידתה אצל השולחן וחזרה לשבת בכורסה,

8) לוחמי מלחמת מצוות.
9) „חשנבה" — מיתה של חיה רעה.
10) בכוון: אלוקים אדירים!

מול מקלט הטלוויזיה, שעדיין הסרט המצרי על קולותיו גבהך מעל מסכו.

ובעוד הכל מטפלות במתעלפת, נטלה סית ריסה את תיקה ויצאה מן הטרקלין. בעסק סביב בעלת הבית לא הורגש בלכתה. היא עם המיזרקה בחצר — וקול שאון של קפיצה מאחוריה הפך את ראשה בשלשלה אחורניה. עיניה נתקלו בחיוכו הלבן של הכושר הסודני. מסתבר, שהשתלשל בזריזות של קוף מתוך גופה העבות והגישא של אבותה מגודלה. צמרתו של העץ הגיעה עד צוהר עגול, פתוח תמיד, באחד מכותלי הטרקלין. כודאי זה גילה פעם, שבעד הצוהר ניתן לצפות על הנעשה ולצותת לנשמע בטרקלין. באין האיש — וכך עשה לו מנהג לצותת ולהציץ מסתר הצמרת לטרקלין בזמן המסיבות של חוג הנשים. מה שמשך אותו בלהיטות יתירה לציתות זה היו הבדיחות והסיפורים הכפילפלים בעניינים שבינו לבינה, שהוא סעיף בלתי רשמי אך קבוע בסדר היום של ההתכנסויות. בדיחות וסיפורים אלו, בהקיצה של נשים, היה בהם משום גירוי כפול לאוזניו של הכושר.

— מוקדם, סית ריסה! — נשמע מיד קולו לצדה, אף כי היטב ידע על כל מה שקרה בטרקלין להסתלקותה — היינו רוצים שנוכחותך האיר עוד שעה רבה את הבית. כוסב, שארוץ להביא מונית!

שלח את רגליו הדקות והקלות בריצה לרחוב והביא תוך רגעים ספורים מונית. ושעה שפתח לפני סית ריסה את דלת המונית המשיך בלהגו:

— אל לגברה להצטער! בשורה זאת, סלחי לי על הביטוי. אינה אלא פריצה אחת. אני... עם השלום, גברת! — דלת המונית, שנטרקה בפניו, קיטעה את להגו, וברכה הפרידה כבר רדפה אחריה בקול מודם.

היתה שעת ערב מוקדמת כאשר הגיעה סית ריסה לביתה. היא נכנסה הביתה בכניסה האחורית, דרך המטבח. בכניסה הראשית היא צריכה לעבור על פני החדר הפתוח, שבו מסב בעלה בשעה זו אל שולחן המישתה היומי שלו, ולא היה לה כל רצון להיתקע בו, שמן הסתם יתפלא מאוד על כך שהיא מקדימה הפעם לשוב מביקורה, שלא כמנהגה תמיד. בכיסבה הכילה את נעליה כצל רגליה, והחליקה ברגליים, בלי קול, כמתגנבת, לחדר המישור. החדר היה שרוי בחושך. בכל הבית עמד ריח הערק משולחן המישתה של בעלה, וכמשם, ממקלט הרדיו, עלה ייבובה של „קמנג'ה" [11] בניגון מזרחי מסולסל. סית ריסה הסילה את התיק שלה באשר נפל והבניחה את עצמה על המיטה במלוא לבושה. אך סכבה — וכל עלבונות היום, שבפני ידיבתה השכילה להסתירם בשלוות נפש חיצונית ומאופקת, פקעו באחת בהתפרצות עזה של בכי. היא מיהרה לכבוש את פניה בכר, לבל יגיע כל הבכי לאוזני בעלה. ואולם לא יצא רגע ומתוך בכיה שמעה מעליה את קול בעלה קורא בשמה. היא ניתקה מן הכר ונשאה אליו פנים שכוקות ושטופות דמעות. הנברשת מן התיקרה היתה דלוקה בכל שש נורותיה, בשמאלו החזיק כוס ממולאה למחציתה נוזל חלבי ובימינו מלפפון חמוץ.

— אה, מה זה, יא ריסה?! טובות, אינשאללה! מקדימה לבוא, נכנסת הביתה כמו גנב, ובוכה! חכי? — הוסיף, משהתקשתה לדבר — אביא לך כעס מים!

יצא והביא כוס מים. המלפפון היה תקוע בפיו, לשחרר יד בשביל הכוס. סית ריסה התרוממה לישיבה, גמעה מים מן הכוס שבידו, התנשמה עמוקות, נרגעה בקצת — ואז פתחה וסיפרה לו על ריבה עם עאדלה. את דבר הסטירה העלימה ממנו: בושה לספר על כך. תוך כדי האזנה היה גומע לרגעים בביצות קטנות מן הכוס שבימינו ומקנח בנגיסה מן המלפפון החכיך, שהוחזר לשמאלו. — וזה הכל?! — משך, כבודה, כשה סיימה את סיפורה — ואני אמרתי: בא יום הדין לעולם! מסתבר מן המסופר, כי גברת אחת „ארוכה ורחבה", תשמה סית ריסה לבית אל־עאקל, גבלכה על נפשה מפני איזו פשפשה ובאה הביתה בבכיה, כילדה נפחדת!

— סוגה, יא אבו־סהיל, לא פישפשת כי אם אלילה!

— לא — אילהי — אלא — אללה! [12] ואם אבנם אלילה, הרי, גרת ביתי, ואנשים סוגדים לה — היית צריכה גם את לסגוד לה! ואם אלילה כוהבה שיר, קדוש ייאמר גם לשיר!

— עצה טובה, — בעלי! — הדי הבכי בקולה נחבאו בעבושת פתאומית — אבל אני לא עובדת אלילים: לעולם לא אמצא כף לשיר דמים שכזה!

— הוי אשתי, איה הפקחות היהודית שלך? כלום לא שבעה את המשל הערבי: „מי שיושב עם ההמון ארבעים יום נעשה אחד מהם"? ואשר לאכילת הכבד, הרי אישה משכילה את ומן הסתם יודעת, שכל האלילים אהבו קרבנות, ואלילה זאת יש לה, כנראה, תאווה מיוחדת לכבד ילדים יהודי; יבוסם לה!

— ולדעתך — התפרצה כגורה מיוסר הבהול לעניינה — הייתי צריכה גם אני לבחוא כף לשיר קניבלי, להתפעל למראה ילדים מודרכים לשנאה הומיה ולרצח פראי ולהריע לגיבורים בשיסוע החתולים מסכנים?

— כאן, הוי אשתי בת הלב! — נפלה רצינות מעושה בדיבורו, שהגבירה בו את נעיכת ההיתול — הקוע שלש אזהרה, הכבריז לאמור: זהירות, סכנה! כאן פגעת באלילים החדשים של הערבים, הלא הם ה„פדאיון" לשורה אירגוניהם! מי שמסתפח אליהם, ויהי זה השטן הפושע בעצמו, כטוהר כבלאך מכל עוונותיו, והוא נעשה בהינף אחד גם גיבור וגם קדוש, וכל הכופר בגבורתו ובקדושתו כבוגד בעניין הערבי! בפיהוק אחד הם מפילים אווירונים ישראלים, בפיהוק אחד הם הורסים טנק, וכל נפיחה מבלהם שלחי לי על הבלה הגנה! — הוא כעשה גבורה האריכי! [13] כי שעינו בראשו כצוה לנהוג על דרך המשל הידוע: „הרחק מן הרע וצפצף לו"! עכשיו מובן לך, הוי נות ביתי, מדוע היית צריכה גם את לבחוא כף לשיר ולהתלהב למראה הגיבחון הגדול על חתולים!

— לא! — ניתק כפיה בזעקה, כפצוצה — לעולם לא אוכל להבין, כי רק באצבעות השינאה והרצח ניתן להזדהות עם הערבים! האם אחרי כל מה שעשיתי למען הערבים — בית היתומים לילדי הפליטים, שייסדתי והרבתי לו כל פריטה שחסכתי מהוצאות הבית וכל רגע פנוי שלי; בית הספר המקצועי, שאותו הגדלתי פי עשרה בעבלי; בית התמחוי לעניים, שכוננתי בעשר אצבעותי; האם אחרי כל זה אני יהודיה בוגדת? וכה, למשל, עשתה היא, המשוררת־כאילו, למען הערבים, חוץ ממליצות ילדותיות?

— הוי, אשתי, הנחשבה חכמה, והיא למעשה תמימה כתינוקת! להוי ידוע לך: למען הערבים אין צורך לעשות, יש צורך לדעת לדבר, להעביר פניש של „איסכנדרי" [14] או של נפוליאון, וכל זה במליצות: וכל הרבה במליצה נפוחות, ובכל שמליצותיו פחות מובנות, ערביותו גדולה יותר. איעצך, אשתי, עצי כבוני: גמעי מעט מן הליבן הלבן הזה וקראי יחד אתי: פלהחיה אל תייסנה!" [15]

הפך לחזור אל שולחן המישתה שלו, כשהוא מהלוה בצחקוק הנאהני. בידה זו של בעלה, לא איכפתיות, היתה הפוכה הגבור של האיכפתיות הרגישה שלו. ואף על פי כן לא גרם הניגוד הזה להתנגשויות ביניהם. אדרבה, סית ריסה קיבלה בידה זאת שלו בסלחנות, ואף היתה משעשעת אותה בהומור המזוגי שבו נתבטאה. ואולם הפעם היתה יותר מדי מזועזעת ונפגעת מכדי להכיל לקבל את צעותיו והסבריו הציניים. היא היתה זקוקה לחיזוק מוסרי ובבאצאה לאחר השיחה עם בעלה עוד יותר מוטעות ונפגעת מאשר לפניה, שוב שכבה וכבשה את פניה בכר, בהתקף מחודש של בכי. הפעם — מתוך תחושה פתאומית ומובסנית של בדידות ושבר מבן.

11) כינור מזרחי.
12) אין אלו־ה אלא אללה!
13) היסטורי
בהתקף מחודש של בכי, הפעם — כתוך התחושה
15) תהי הפקשות!

המציאות האחרת

מאת מ. אונגרפלד

יצא החלק השני של הספר פאראפסיכולוגיה, או המציאות האחרת, לאהרן צייטלין, הוצאת יבנה, תשל"ג.

המשורר אהרן צייטלין, ספג מילדותו בבית אביו, הסופר המקובל, ר' הלל צייטלין, עולם הרזין והמיסתורין של הקבלה ויצר לעצמו לעומת עולם החושים המציאות. עולם שני שמעבר למציאות, שבו לא העצמים הם העיקר, אלא הדמויות שלהם, שלא המראות הם גילויה, אלא האידיאות הגלומות או התבויות בהם. מעין תורה ניאו אפלטונית בלבוש הקבלה, שבאמצעות אותותיה ומופתיה, רמזיה וסמליה, הוא תופס את העולם.

כסמלן. מובהק בין משוררי זוהר, אין צייטלין גורס את האמנות הממשית־הנסיונית ואינו מקבל דברים כצלם דמותם וכהוויתם, כי לדעתו מתרחשות מאחורי צורת הצבר הש הקברנה, צורות אחרות, צורות על צורות, וצלמי הופעה על צלמי הופעה.

מעבר לתפיסתנו

על עולם מופלא זה, הקיים מעבר לתפיסת חושינו והשגת מחשבתנו והרגשתנו דיבר צייטלין בהרחבה, בחלק הראשון של ספרנו „המציאות האחרת". כאן עמל צ. למצוא הסבר ותיאוריה להשפעות המיסתוריות (האוקולטיות), בצירוף הבאת עובדות ועדויות מפי אישים שונים על תופעות כאלה. מתוך החומר המדעי העובדתי הזה, אנו לומדים, כי העולם אינו איזה אבטומאט, מקרה כימי או פיסי, וכי האדם אינו איזו בריה כהם, הנרשמת האוכלת ומתה. גם יתר בעלי החיים אינם בריות כאלה, אלא יש יד מנחה ומדריכה. יש עין רואה הצופיה עלינו ועל מעשינו ויודעת את מחשבותינו. יש הבנה לסבלותינו ולספיקותינו. ויש תשובות על קושיותינו.

כוחות סמויים

כאן מרצה צייטלין על תורת הפאראפסיכולוגיה ומייסדיה ומוריה, וקובעת, כי לשוא עמלו בעליה להסביר את תופעותה על פי נתונים פיסיקאליים בלבד, כתופעה טבעית פשוטה. הטלפתיה, למשל, איננה עניין של העברה ו„שידור" רצינות ממוח למוח, באמצעות גלים חשמליים שולט המות, כדוגמת שידור ממשדר למשדר טלגראפי, אלא לפנינו כאן כוחות סמויים הפועלים ומגיעים אלינו מעולם נעלם, הקיים מעבר ומעל לתפיסת חושינו השגת מחשבתנו. הסופר מארק טווין שנתנסה בעצמו במקרה כזה, סבר היה, שהופעות כאלה מקורן ב„טלגרפיה של הנפש", המאפשרת מעין עיתוי טלפאתי בהמצאות.

דוגמה להעברה טלפאתית כזאת, מובא כאן ממאורע באחד העם — לפי סיפורו של מרדכי בן הלל הכהן — שניגש פעם מתוך דחף פנימי לחפש בניירותיו, והעלה גליון עתון „המליץ", שבו מצא צדרבוים ביקורת על אחד בשם בנימינזון. מי הוא בנימינזון זה? — שאל את עצמו אחד העם. ובעודנו חושב כך, התדפק על דלתו אותו בנימינזון וביד מחברתו „המתבונן". נתרחשה כאן איפוא העברת חשיבה רצויה מאדם לאדם.

ויש גם תופעה הקרויה ראדיאסתזיה, והיא תחושת מציאותם של מבוקשים תת־קרקעיים. ויש גם מושג החזות (הצלוזהרייה) והיא — צפייה רוחנית בחלל וחזות בזמן. ויש אמצעותן (מדיום) הרואה באמצעות חפץ של אדם או מאורע מסויים, שהוא אוחז בידו, מראה אותו האדם ואותו המאורע. לראייה כזו, קוראים ראייה פסיכומטרית, ויש ראייה של חזות בזמן, והיא ראיית תמונות של העתיד לבוא. ויש שבמקום מסויים משתכנים חיים של אדם שכבר עבר מן העולם, ומדובר גם על רוח הכקות. רוח דכא רב עצות וגדל יסורים, חבש כאן את עצמו בתוך בית האסורים, ש. נ. ביאליק ראהו ומדבר עליו בשיריו ב„עיר ההרגה". יש צפונות בנעלמים שמתרחשים בחלום, ודוגמא לכך מובאים חלומות אצל הסופרים א. מ. זיק, ר' מנשה בן ישראל, משפחת שד"ל וכו'.

התקשרות בנפש החושב

אף בתורת החסידות היתה ידועה הטלפתיה, שההוגה החב"די ר' איידיק עפשטיין הגדיר אותה כך: התקשרות בעצמות נפש החושב. הרבה מאורעות טיפוסיים של צחזות וטלפתיה אנו מוצאים בסיפורי החסידים על המגיד ממזריץ', החוזה מלובלין, ור' נחמן מברסלב. ועוד יודעים אנו על יצירות של אמנים ברוח החלום, ועל כתיבת יצירות שהוכתבו ליוצר על ידי פלא נעלם וסמוי. במצמד נפש של חלום קרוב לטראנס, חיבר גיתה את ספרו „יסורי ורטר הצעיר". פאול הייזה כתב על פי חלום את „קליאופטרה" שלו. גם פופר לינקיאוס כתב על פי חלומותיו את „הזיותיו של ריאליסטן".

ב„משפחת" של עגנון

מעשה בחזות (הצלוזהרייה) בכמה מקרים מביא צייטלין מפי הסופר ש"י עגנון. ב„משפחתי" שלו, מסופר, איך אמו ישבה ליד החלון וכולה ציפייה לבעלה שנסע ליריד בעיר לשקוביק. פתאום נזדעזעה וצעקה: אוי, מתנקים אותו, ר' נתעלפה. נתברר אחר כך, שבאותו רגע ממש, התנפל אדם על בעלה (אב עגנון) ורצה לגזול את כספו והתחיל לחנקו ונעשה לו נס וניצל. ועוד מקרה: ובאותו לילה ובאותה שעה שנפלה דליקה בביתו של עגנון בהומבורג, צעקה שלוש פעמים אשת ידידו הרופא ברייטנבאך: „עס ברענט ביי עגנון". (דליקה בביתו של עגנון). אף המשורר ש. שלום מספר, איך חלה פעם במחלה מסוכנת והוכנס לבית חולים בחיפה ואמו, שלא ידעה בתחילה כלל על מחלתו, קמה פתאום ונסעה אליו והיפשה אותו עד שמצאה אותו בבית החולים. ותפי המשורר שמעון האלקין: בשנת תשט"ז עשה באמריקה. בוקר אחד הקיץ משנתו וידע, כי בתו צפירה, שלא ראה אותה חצי שנה, ילדה תאומים בירושלים, נתברר אחר כך שאותה לידה חלה בירושלים באותה שעה ממש, שבה קיבל האב את ההודעה הטלפאתית באמריקה. בתיאור אוטוביוגראפי שב„ספיחי" לח. נ. ביאליק, מוצא צייטלין את כל הסימנים הטיפוסיים של חוזה הדוגמה של החוק הפאנטלפאתי הפועל בכול ומקרב הכול.

על העברת רציונות למרחקים, על ראיית העתיד וכו', באמצעות כוחות נעלמים, שמקומם מעבר להבי־

(סוף בעמ' 12)

هكذا من الاصل

صكنا من الاهل

להרבנים הראשיים לישראל
לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לרבני העיר, האדמו״רים וראשי הישיבות
לראש העיר, סגניו ולחברי המועצה
לגבאי בתי־הכנסת ומגידי שיעורי תורה
לתושבי בני ברק
לצ.ה.ל
ולכל בית ישראל

כתיבה וחתימה טובה
שנת שלום וגאולה שלמה

המועצה הדתית
בני־ברק

המועצה האזורית עזתה

ברכתנו שלוחה לכל בית ישראל

ברכת שנה טובה ומבורכת — שנת שלום, שגשוג ואחווה

א. רוזנמן
ראש המועצה ותבריה

והיישובים: נח״ל קטיף · כפר דרום · שבלים · מלילות · גבעולים · שרשרת · מעגלים · זרועה · בית הגדי · יושביה · תקומה · שובה · זמרת · שוקדה · תושיה · כפר מימון · סעד · עלומים

עירית אשדוד

לכבי נשיא המדינה, לשרי הממשלה,
לכבי הרבנים הראשיים ולרבני העיר
הרב י. אליזרע שליט״א והרב ס. אדלר שליט״א
לראש העיר אינג׳ צ. צילקר
לראש המועצה הדתית פ. אבוחצירא,
לתושבי אשדוד ולכל בית ישראל

ברכת שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ושלווה, שגשוג ויצירה

עדי עם־שלם
סגן ומ״מ ראש העיר

עירית אשקלון

לכבי נשיא המדינה, לשרי הממשלה
לכבי הרבנים הראשיים
לרבני העיר, הרב שרביט שליט״א והר וולנר שליט״א
לראש העיר מר בלסבג וחברי העיריה
לראש המועצה הדתית מר אברג׳ל וחבריה,
לתושבי אשקלון ולכל בית ישראל

ברכת שנה טובה ומבורכת
בה תרום קרן התורה בישראל
ונזכה לשלום, לגאולה ולישועה

ברוך אבוחצירא
סגן ראש העיר

המועצה המקומית **המועצה הדתית**

קרית־עקרון

מברכים את

נשיא המדינה ■ ממשלת ישראל ■ הרבנים הראשיים

צה״ל

וכל בית ישראל

בברכת כתיבה וחתימה טובה

קואופרטיב להובלת משאות

הגמל החדש בע״מ

מובילי מטענים כלליים, מטענים בצובר, יבוא, יצוא והובלות ציוד כבד

משרד ראשי, רח׳ הגמל 45 — טל. 667771-2-3-4-5 ■ סידור עבודה: שטח הגמל, אזור הבערב, קו נגימי 239 ■ המוסך: מסעף הקריות (כביש „מעה זו״) ■ סגרות: רח׳ הגמל 53, טל. 666955, ת.ד. 1221 חיפה ■ אשדוד בנמל אשדוד, ביתן 12 — טל׳ (055)21483

מברכים את
ממשלת ישראל · הוועד־הפועל של ההסתדרות · צבא הגנה לישראל · מועצת פועלי חיפה · מרכז הקואופרציה וכל מוסדותיה · את לקוחותיהם, חבריהם ואת עובדיהם ומשפחותיהם

בשנה טובה, שנת בנין ועליה

לנשיא המדינה
לרבנים הראשיים
לשרי התורה ולשרי המדינה
לחברי הרבנות הראשית לפ״ת והמחוז
לראש עיריית פתח־תקוה
לחברי מועצת העיר, והמועצה הדתית
לצה״ל ולכל בית ישראל

כתיבה וחתימה טובה
שנת שלום השקט ובטח

המועצה הדתית פתח־תקוה

ב״ה

המועצה הדתית לשכת הרבנות אשדוד

לנשיא המדינה ולשרי הממשלה
לכבי הרבנים הראשיים
לצבא ההגנה לישראל
לתושבי אשדוד
ולכל בית ישראל

שנה טובה
ומבורכת
שנת שלום ושלווה
על בית ישראל

הרב ישראל אליזרע — המרא דאתרא
הרב סיני אדלר — המרא דאתרא

פנחס אבוחצירא יו״ר המועצה הדתית

הישיבה המקצועית־תיכונית ברחובות
„פורת יוסף - דברי ירוחם״
(ע״ש הרבנים הגאונים רבי יוסף הורוביץ ורבי ירוחם והרפסיג זצ״ל)

הרינו לאחל בזה
לכל ידידי ואוהדי ישיבתנו
ולכל בית ישראל

שנת שפע, ברכה והצלחה,
כתיבה וחתימה טובה

הנהלת הישיבה

המועצה הדתית - לשכת הרבנות יבנה

ברכת שנה טובה
שנת שלום וברכה

לנשיא ולשרי הממשלה
לכבי הרבנים הראשיים
לצ.ה.ל.
לראשי היהדות הדתית
ולתושבי יבנה

נזכה כולנו להעלות קרן התורה ולהאדירה

הרב יוסף אבוחצירא — הרב המקומי
הרב אברהם קרוייזר — חבר לשכת הרבנות
יעקב חזוט — יו״ר המועצה הדתית
שלמה מלכה — סגן ומ״מ היו״ר

ב״ה

המועצה הדתית **לשכת הרבנות**
דימונה **דימונה**

לכבי נשיא המדינה
לשרי הממשלה — לחיילי צה״ל
לכבי מרנן ורבנן הרבנים הראשיים לישראל
לתושבי דימונה ולכל בית ישראל

ברכת שנה טובה ומבורכת

בה נזכה בע״ה להרמת קרן התורה, לגאולה וישועה

הרב אברהם אלמליח
הרב המקומי ויו״ר המועצה הדתית

ב״ה
המועצה הדתית נתיבות

לנשיא המדינה •
לחברי הממשלה והכנסת • לכבי הרבנים הראשיים לישראל שליט״א • לאדמו״ר הקדוש ר׳ ישראל אבוחצירא שליט״א • למרן הגאון הרב רפאל ב. צבאן שליט״א • לראש המועצה המקומית מכובדנו שלום דנינו • למרנן ורבנן • לתושבי נתיבות • ולכל בית ישראל

ברכת שנה טובה ומבורכת
בה נזכה בע״ה לשלום ולשגשוג ולהעלאת קרן התורה בישראל ובעולם

אליהו אלון יו״ר המועצה, וחבריה

ב״ה
המועצה המקומית נתיבות

לתושבי נתיבות
ולכל בית ישראל

ברכת
שנה
טובה
ומבורכת

שנה בה תרום קרן התורה בישראל
וקרן ישראל בעולם

שלום דנינו
ראש המועצה וחבריה

לנשיא המדינה · לרבנים הראשיים · ממשלת ישראל, שריה ויועציה · לצה״ל · לתושבי עירנו · ולכל בית ישראל

ברכת כתיבה וחתימה טובה
שנת שלום ושלווה
השקט ובטח ואין מחריד

המועצה הדתית רחובות

הרב ש. ירושלמי — יו״ר

לרבנים הראשיים · לשרי הממשלה · לצה״ל
לרבנים המקומיים · להנהלת המועצה הדתית, חבריה ועובדיה · לתושבי נתניה · ולכל בית ישראל

כתיבה וחתימה טובה
שנת שלום, שגשוג ופריחה

המועצה הדתית נתניה

דב סנא — יו״ר

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לרבנות הראשית לישראל
למרנן ולרבנן
לחיילי צה״ל עטורי הנצחון
למשכימים ומעריבים בבתי כנסת
ולכל בית ישראל

ברכת כתיבה וחתימה טובה

לשכת הרבנות והמועצה הדתית
רמלה

המועצה הדתית אשקלון

לנשיא המדינה ולשרי הממשלה
למעלת הרבנים הראשיים לישראל
לרבנים הראשיים לאשקלון
לראש העיר ולסגני היהדות הדתית באשקלון
ולתושבי אשקלון

שלוחה ברכת שנה טובה ומבורכת
ויה״ר ונזכה כולנו לשלום ולגאולה

עמרם אברג׳ל
יו״ר המועצה הדתית

לשכת הרבנות
קרית מלאכי

לכבי מרנן ורבנן
הרבנים הראשיים לישראל
ולחברי מועצת הרבנות הראשית
לראשי המוסדות
ולתושבי קרית מלאכי
ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה ומבורכת
בה תרום קרן התורה
ונזכה לגאולה וישועה.

הרב י. א. גרשטנקורן — הרב המקומי
הרב י. עזרן — הרב המקומי

המועצה הדתית קרית מלאכי

לכבי נשיא המדינה ולשרי הממשלה
לכבי הרבנים הראשיים והרבנות הראשית לישראל
לכבי הרב י. א. גרשטנקורן וכבי הרב יוסף עזרן
לראש המועצה המקומית, לסגנו ולחברי המועצה
לחברי המועצה הדתית ולכל תושבי קרית־מלאכי.

ברכת שנה טובה ומבורכת
יה״ר ונזכה כולנו להתברך בשנה הבעל״ט
בשלום ושלוות, בגאולה וישועה

משה חבר יו״ר המועצה הדתית
וחבריה

המועצה הדתית / לשכת הרבנות — קרית־גת

לכבי הנשיא, לשרי הממשלה,
למרנן ורבנן הרבנים,
לתושבי קרית־גת ולכל בית ישראל

ברכת שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ושלווה
שנת גאולה וישועה

אברהם להייאני, יו״ר המועצה הדתית

המועצה הדתית טבריה

שולחת ברכת
כתיבה וחתימה טובה

לנשיא המדינה, לרבנים הראשיים,
לשר הדתות ולעובדי משרד הדתות
לצבא ההגנה לישראל
לתושבי טבריה, ולכל בית ישראל

תהא השנה הבעל״ט
שנת שלום, בנין וגאולה שלמה

משה חרר, יו״ר המועצה הדתית
וחבריה

המועצה הדתית באר־יעקב

שולחת ברכת
כתיבה וחתימה טובה
לנשיא המדינה, לרבנים הראשיים, לשר הדתות ולעובדי משרד הדתות
לצה״ל, לתושבי באר־יעקב ולכל בית ישראל
תהא השנה הבעל״ט שנת שלום
בנין וגאולה שלמה

הרב ז. סירוטה, יו״ר המועצה הדתית

לנשיא המדינה וממשלת ישראל
לרבנות הראשית בישראל
לרבנות הראשית חיפה ורבני העיר
לשר הדתות ועוזריו
לראש העיריה וחבריה
לצה״ל ומפקדיו
לעובדי המועצה הדתית
וכל בית ישראל

שנת שלום וגאולה שלמה

כתיבה וחתימה טובה

המועצה הדתית חיפה

המועצה הדתית באר שבע

ברכות שמיים לשנה החדשה הבעל״ט

לכבי נשיא המדינה, שרי הממשלה,
כבוד הרבנים הראשיים שליט״א,
כבי רבני העיר באר שבע שליט״א
לראש העיר, לראשי הצבור הדתי,
לחברי הרבנות והמועצה הדתית והעובדים
ולכל בית ישראל

שנת שלום ושלווה והשקט ובטח

משה גבאי יו״ר המועצה הדתית
אליהו מרציאנו סגן היו״ר **מאיר קוט** סגן ומ״מ היו״ר

עירית בני ברק

שולחת ברכת שנה טובה

לכבוד

הרבנים הראשיים
אדמו״רים, ראשי ישיבות ותלמידיהם
נשיא מדינת ישראל
ראש ממשלת ישראל
שרי המדינה וחברי הכנסת
צה״ל, מפקדיו וחייליו
תושבי בני־ברק וילדיהם
כלל ישראל במדינה ובתפוצות

תהא השנה הבעל״ט
שנת שלום וגאולה שלמה

כתיבה וחתימה טובה

ישראל גוטלין
ראש העיריה

המועצה
האזורית
שפיר

לנשיא המדינה ולראשי העם
למרנן ורבנן, לראשי התנועה
ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה
שנת שלום ושלווה
שגשוג ואחווה

מ. מושקוביץ ראש המועצה וחבריה
והיישובים:
אבן שמואל · אלומה · איתן · זרחיה · זבדיאל · נועם · משואות יצחק · מרכז שפירא · עין צורים · עוזה · קוממיות · שלווה · רווחה ״ שפיר

הרבנות והמועצה הדתית
בית שמש

למעלת נשיא המדינה • למרנן ורבנן הרבנים הראשיים לישראל שליט״א • לממשלת ישראל • לראש המועצה המקומית בית שמש • לחברי המועצה המקומית • לחברי המועצה הדתית • לעובדיהם • ולכל תושבי בית שמש

ברכותינו הנאמנות לקראת השנה החדשה
לכתיבה וחתימה טובה, לנחת ושלוה
וחיים טובים ולשלום.

הרב י. בוסכילה
רב העיר ויו״ר המועצה הדתית

לשכת הרבנות
והמועצה הדתית
לוד

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לרבנות הראשית לישראל
למרנן ורבנן
לחיילי צה״ל עטורי הנצחון
ולמשכימים ומעריבים בבתי כנסת
ולכל בית ישראל

ברכת כתיבה וחתימה טובה

עירית
קרית־גת

שולחת את מיטב ברכותיה לשנה החדשה
לתושבי העיר ולכל בית ישראל

כתיבה וחתימה טובה

אריה מאיר, ראש העיריה

גדל „הכוח היהודי"

(סוף מעמוד 5)

הוא 1,750,000 דולר (מיליון ושבע מאות וחמישים אלף !).

הכסמס צורר רשום רחב לא רק בקנדה, כי אם בכל יבשת אמריקה, ואמצעי תקשורת הקדישו לו מקום רחב.

אין אנו נכנסים, כמובן, לעצם העניין של הקובלנא והסכסוך של הראבאי האץ להתעשר — בית המשפט יחשוף בוודאי את פרטי הסכסוך, — אבל מקרה זה מגלה לנו את גודל הסכומים הבאים בחשבון במשרות של ראבאיים כאלה. נוסף על משכורתם, שמגיעה עד ל־60,000 אלף דולאר לשנה ויותר כזה, יש להם דרכים להרוויח סכומים עצומים באופן צדדי, כפי שמוכיחה תביעתו של ראבאי רוזנברג ה„גולל".

כאשר נשווה הכנסות מסוג זה לידיעות הדלות ביהדות של ראבאים מסוג זה, וכאשר נשווה הכנסות כאלה למשכורתם הדלה של רבנים ויריאים דתיים, ביניהם גדולי התורה, נבוא ל„כלל" זה: בכל שמישהו מרוחק מידיעות ביהדות, כן שכרו בעד „סחורה" זעומה זו שהוא מוכר לצאן מרעיתו, גדולה יותר. (אולי משום שהיא „יקרת המציאות"...).

הכנסותיהם של ראבאים הן בפרופורציה הפוכה למידת ידיעותיהם. אלה שמטענם הרוחני קל הדל מצליחים למכור בעד מחירים גבוהים; ואלה שהקדישו כל עתותיהם לתורה ורוכשים בה בקיאות והבנה רחבה, פרנסתם דחוקה. וזוהי המציאות באמריקה.

לכן כאשר הקשיבו להטפותיהם של ראבאים מסו־ימים, לנאומיהם הסדופים — אל תתפלאו מהבורות שבהם. בבחינה כסה־יה — הו הוכבצה, כנראה — חוזקא זה בשתלים...

ווטרגייט, ניקסון והיהודים

לבסוף אין מנוס באיזכור של פרשת ווטרגייט — הלוואי והיה אפשר „לפרוץ" מבנה — שהיא פרשה כפולה. ראשית, הפרשה עצמה, שבאמת ראויה לגינוי. שנית, וזה צד גריע בהרבה, ניפוחה לאין שיעור וגבול. כבאירוע שהוצב בידי אמצעי ה־תקשורת והפוליטיקאים של הקונגרס בראש סולם העדיפויות, בעוד, כלאמיתו של דבר היא צריכה להימצא בתחתיתה, ולהיות מהוסלת ונשכחת כזמן.

מבחינה יהודית הטיפול המופרז פגע לנו משני פנים. ראשית, ההלכה כצבדהו השפעתו של ה־נשיא פוגעת באינטרסים יהודיים — כי הוא הוכיח עצמו כידיד — כמו באינטרסים של ארה"ב, שאנו מעוניינים בהם כאזרחים אמריקאנים וכיהודים, וב־אלה של העולם החפשי, שישראל חלק ממנה.

שנית, הצטרפותם של יהודים רבים למתקפה נגד הנשיא עלולה לעורר בו מחשבות נוגות על כפיית טובה. הציר מישהו: ניקסון צדיק אם הוא ממשיך עדיין לתמוך בישראל וביהודים — כאשר רבים לא רק לא עמדו לו בעת מצוקתו, אלא גם נתוספו על שונאיו בנפש...

אולם בסוף השנה נראית התפכחות בשטח זה, וישנם סיכויים שגם זה יעבור — לטובתנו.

מדיניות החוץ של ישראל

(סוף מעמוד 5)

סירה על הפסקת האש במזרח ה־תיכון. וזהו גם שארה"ב מעוניינת לשמור עליו בכל מחיר, שכן כל התלקחות מוגבלת כיום יש לה הסי־כוי על יחסי שתי מעצמות־העל, שהגיעו ביניהן לידי הסכם על הפ־סקת המלחמה הקרה.

בזירה הערבית יש לציין את הני־סיון להתפייסות בין מצרים, סוריה וירדן. ניסיון זה קשור יותר למלך הסעודי פייצל, שאת הגשת הסיוע למצרים ולסוריה, מתמלוגי הנפט, סיוע כספי ומדיני, התנה בכך, ש־המלך חוסיין יחזור לחברת המדי־נות הערביות, שניתקו עמו את ה־יחסים לאחר מלחמתו במחבלים. עניין החייאת החזית המזרחית, נג־לה לסיסמה בלבד, כנגד סעינה המחבלים. חוסיין שילם בעד הת־פייסות מחיר נמוך לפי ערכו. המ־חיר היה שיחרור העצורים המדי־ניים, בייחוד המחבלים שהיו כלו־אים בירדן. מצד שני, הסכימה סו־ריה לסבול את תחנת השידור של המחבלים בדרעה, ששידרה תעמו־לה אנטי־ירדנית. אין להניח, ש־חוסיין יחזור על המשגה של 1967 וירשה לפיקוד מצרי או סורי לפ־קד על הלגיון הירדני. אי לכך, נר־אה שעניין החייאת החזית המזרחית, נשאר בגדר סיסמה בלבד. חוסיין מעוניין גם לקבל תמיכה כספית מ־מדינות הנפט, שעקבו את התמיכה לאחר מלחמתו במחבלים.

בעיית האנרגיה תפסה מקום חשוב בשיקולים המדיניים של השנה האחרונה. אין זו בעיה חדשה כלל וכלל, אך התריפה עקב הצריכה הגדולה בנפט. בשלב זה טרם הפ־עילו הערבים את נשק הנפט, וה־מלך הסעודי התבטא בצורות ה־פוכות, — פעם בעד ניצול הנפט כנשק מדיני ופעם נגד. אך אין ספק שבעיה זו תפסה מקום בצד השיקולים של מדינות אירופאיות חשובות, בבואן לנקוט עמדה במז־רח התיכון. ארה"ב מקווה שעד 1980 היא תפתור את בעית האנר־גיה, והבעיה היא כיצד לעבור את תקופת הביניים, מבלי שתילחץ ו־תיסחט על־ידי הערבים בשאלת ה־נפט. ארה"ב כמעצמת על, אינה יכולה להיות תלויה בחסדי מדינות נפט.

המלך פייצל, עדיין מהסס אם ל־השתמש בנשק הנפט, והוא מעדיף להעניק למצרים מכספי התמלוגים של נפט, כדי לקנות נשק מן המ־ערב. שכן, הלחץ הערבי כבר גרם נזק, משום שארה"ב מתחילה בה־כנות לייצור אנרגיה משלה, וכך עשוי הנפט הסעודי להישאר ללא קונים. אולם, אין לדעת עד היכן יוכל לעמוד בלחץ. הנפט נשאר כ־יום בידי הערבים, הנשק החשוב ביותר ללחוץ על ארה"ב ומדינות אירופה.

סגנון חדש ביחסי ישראל — ארה"ב

העיסוק המרכזי במדיניות החוץ הישראלית בשנה האחרונה, היה ל־כיוון ארה"ב. הידידות בין שתי ה־מדינות נהפכה ליסוד איתן במש־בר ניקסון. עם בואו של שר החוץ החדש ד"ר הנרי קיסינג'ר, מתגב־אים לסגנון חדש, קורקטי יותר. ישראל לא תועמד בפני הפתעות מדיניות, כפי שאירע עם תכנית רוג'רס. אך בכמה בעיות תעמוד ארה"ב במצב קשה, ובכלל זה ב־בעיית האנרגיה, למרות ההכרזות של הנשיא ניקסון, שבעיית האנר־גיה לא תשפיע על מסכת היחסים המדיניים.

ההישג המרכזי ביחסים עם אר־ה"ב, הוא ההכרה שהצהירה בה, כי אין להשתמש באמצעי כפיה כדי לכפות הסכם במזרח התיכון. כבר כן הסתהרה דעה, והיא מוכ־רת, שאין לחזור למצב של 1967. תכנית רוג'רס ירדה מעל הפרק, לא מפני שהיתה רעה לישראל, אלא כיום שהיתה עשויה להביא למ־עורבות אמריקנית באיזור. דבר שמדיניות ארה"ב נזהרת מאד מ־פניה כיום. התכנית כללה ערבות אמריקנית לשיט חפשי בים סוף. ומאחר שיש סיכויים שמדינות ערב יפרו הסכם כזה, הרי שהדבר היה מביא למעורבות חדשה של ארה"ב.

ארה"ב עדיין עומדת בפני ה־בעיה, שהיא נשארה בודדה בזי־רה בינלאומית, בתמיכתה ביש־ראל. ארה"ב נשארה איתנה בעמד־תה הידידותית. זהו הנכס העיקרי שיש לישראל כיום, ולכן כה חשוב לשמור עליו, שכן בלי ידידות אר־ה"ב, יהיה קשה מאד לישראל ל־עמוד במערכות הלחץ הבינלאומיות. יחד עם זאת, נמצאת ישראל תלויה לגמרי, במידה גדלה והולכת, בס־יוע המדיני והכלכלי של ארה"ב.

בעיית הטירור — בעייה מרכזית

בעיית הטירור תפסה מקום מרכזי במאמצים ובמהלכים המדיני־יים של ישראל בקרב מדינות העו־לם. ישראל הטיפה השנה לעמדה אמיצה נגד הטירור.

„ישראל הטי־פה כנגד שיחרור מחבלים. הדבר הוכח ביוון. למרות ששגרירי ערב הבטיחו ליוון, שתמורת שיחרור מ־חבלים שוב לא יפעלו בה המחב־לים, היתה זו דווקא יוון ששימשה זירה לפעולת אכזרית של מחבלים, וזאת כשום שמדינה זו התייחסה בסלחנות למחבלים ושיחררה אות־תם. הרצח של הספורטאים הישרא־לים במינכן, נתן תנופה להירתם המלחמה במחבלים בזירה האירו־פית. האבטחה של שגרירויות יש־ראל בעולם מפני פגיעה של מחב־לים ערביים, תפסה מקום חשוב ב־פעולת משרד החוץ. הכשלון ב־בנגקוק, שם הצליחו המחבלים לח־דור לשגרירות, לימד לקח את אלה האחראים לכך. בעיית הטירור נהפ־כה לכן לבעיה מרכזית של הדיפ־לומטיה הישראלית בשנה האחרו־נה, בכל העולם.

בסך הכל, היתה זו שנה סוערת במדיניות החוץ, אך שקטה יחסית בזירה הבטחונית.

מראש צורים

(סוף מעמוד 5)

תכונה של הסידרה: תכונה זו שני פנים לה: הפן האחד — בסגולות נפש של בחיר האנשים ובחיר ה'; הענוה אומרת — כל הטוב והיפה — באו מידי כוח עליון, ולא זכו־תנו בכך; אדרבא, הטוב והיפה הם הם המצביעים על מקור עליון, ש־מצוה להאמין בו ולהתחקות על שורשיו; אכן, אשרי הדבק והמסוגל להשלים ולומר:

אני גרגיר,
ואתה — איום.

אמרתי לעיל, ואני חוזר ומד־גיש, כי צבי יאיר הינו משורר בעל הגות בעיקרו, הגות דווקא ולא מח־שבות, שכן המושג „הגות" כולל בו ממילא גם יסוד של רגש, ואין לך צירוף הולם את הענין כמו ה־צירוף „הגות־הלב" שהינו, במובן ידוע, מבקש לבטא המושג העברי הנפלא — „לב הכם";

והגותו של צבי יאיר — פסיקטית מאד; הגותו נובעת במראה עיניו, בתופעות טבע, מהליכות אדם ד' עולמו, מהליכות עם בוראו, ובכל התחומים האלה — הגותו מיוחדת במינה — נוגעת מוסכמות, חותרת להבין סתרים, היא גם מתנגדת ל־הבנה יתרה, שאינה מוסיפה. אלא גורעת.

עד מה מעניינת הגותו בשירו „בכל עברי אנושי" שבה הוא מגלה עדי־נות רגש בלתי־שכיחה הבנויה של־בים־שלבים בסולם גבוה, שעיקרם:

מכל נוצצי תבל
לבי לחסרי המגמה,
מכל הנמקים בגעגועים
נפשי לנעדרי החפץ.

כמו כן בקורי הוא שירו „הבשר־רר אל דברי", שבו הוא הבה על העובדה שהמשורר עובר וחולף מן העולם ואילו — דברו שלו מאריך ימים גם לאחר מותו; והוא מסיק ואומר: „האיזוב היובא בקיר — מבלה את חומת העיר".

מדה גדולה של בינה ורגישות אנו כל פרט, ואפילו פרט שבפרט:

עמל הזורע,
חדות הקוצר,
כמיהת השרב,
זמרת הגשם —
הספוגים בלחם
שאנו אוכלים — —
רתיחת החי,
הלם הדם,
עלץ העגל,
עים השור —
הדוממים בבשר
שבין שינינו — —

ואילו שירו „זרם" כמוהו כפסוק מ„קהלת", שבו הוא פוסק שוב מ־תוך בינה־בדברים, כי הכל־הבל, כל הזה ופועל, כל הטבעים המרי־בים אינם פועלים אלא למען ה־חדלון:

נחלי היקום
אצים בלי הרף
אל ימי החדלון...

ואף־על־פי־כן ולעומת זה הוא מודע (ומתנחם יז) ובשירו „שירי אולמות" הוא שר בצורת שאלה איך תאמרו: מת האיש, כלה, אינ־נו עדי? הלא:

זעת אפו
עוד נגור במעיל
ארוגים בטליתו
כתמי דמעותיו —
חרות בכסאו
משקע גוו,
על כף המנעול
חותם אצבעותיו.

לשון שירתו של צבי יאיר — שאובה קודם־כל ממקורות קדמונים של הלשון, על רבים מגלגוליה, מ־באורות שלעולם אין אכזבה מהן; ואולם, למרות היותו גר בחו"ל, יש בלשונו גם מחיותה של העברית ה־מדוברת בפי המוני־עם, שאותו ר־נפשו קלטו אותה מהרחוקים, שהם קרובים לציוה.

ועיקרו של דבר: גם לשון המ־קורות לא ניתנה בקפאונה, אלא מ־מזגת עם יסודות של חדש והווה של דור אחרון, והמצא כי גם היא טבעית מאד ואף אורגניה למשורר.

ימים נוראים והחגים

(סוף מעמוד 6)

בליל סוכות הואירו כל הרחובות הסימטאות החשוכים מאורות ה־נוצצים מן הסוכות שעל הגגות ובהחצרות של פני הדירות. היו סוכות פשוטות עשויות בהחצלאות וסדינים והיו גם עשויות מקרשים ומקושטות בכל ההדורים. סוכתנו היתה גדו־לה ושימשה דירה ארעית לכל ה־משפחה. בה אכלנו כל בני הבית, בה ישנו על מיטות שהכניסו ל־סוכה ובה למדו תורה. לשכננו ה־חסיד היתה סוכה כפולה, כעין חדר בתוך חדר — חלק אחד לגברים והחלק לנשים מן המשפחה, כי לא ישבו ליד שולחן אחד גברים ונ־שים.

שמחת בית השואבה שחגגו בבתי הכנסת הרבים, השרתה רוח עליזות ושמחה של מצווה בכל העיר, לקול החוגגים כמנהג קדמונים עוד מ־ימי הבית השני כנזכר בתלמוד ב־מסכת סוכה. התחילו בזמירות של פרקי שיר המעלות מספר תהלים וסיימו בריקודים בהתלהבות לקול התוף והחליל.

לילה גדול בחג היה ליל הושענא רבה. עד חצות ישבו בסוכות ו־ערכו „תיקון", ומחצות הלילה התי־אספו בבתי הכנסת לקרוא תהילים ועוד זמירות. כעלות השחר היו י־קירי ירושלים נוהגים לרדת אל נחל קידרון על יד שער האשפות וכפר השילוח „סילואן", לטבול במקווה שנקראה לפי המסורת מקווה רבי ישמעאל כהן גדול מימי הבית ה־שני. המקווה הזו היתה במערה חצ־בה בסלע ההר, והמים בה אינם מ־קומים אלא זכים ושקטים „כמי ה־שילוח ההולכים לאט". אחרי הט־בילה הזאת חזרו אל העיר ועסקו באמירת ההושענות הרבות.

השיא של „זמן שמחתנו" היה ב־שמחת תורה, שהוחג בדיצה וחדווה רבה לא רק בבתי הכנסת אלא גם ברחובות העיר, והסימטאות והאפי־לות של ירושלים מלאו קול מצהלות העם כולו, תלמידי חכמים ופשוטי עם, עשיר ודל יחדיו. אכן, ידעו יהודי ירושלים העתיקה לחזות ב־נועם ה' ולשמוח בהיכלו יותר מ־כל יהודי התפוצות בעולם.

שלום
טובה
וברכה

מרכז
קופת חולים

לכל לקוחותינו
ברכת שנת שלום
בטחון ושגשוג
■
רוית
שווק תוצרי השקייה
תל־אביב ■ רח' בן אביגדור 26 ■ טל. 384405

לכל בית ישראל
בכל אתר ואתר
ברכת שנה טובה
„שגב טורס" בע"מ
השכרת מכוניות לנהיגה עצמית
ת"א, דרך פ"ת 108 ■ טל. 253720, 259272

תשלובת מפעלי טקסטיל קיסריה בע"מ
שטיחי כרמל
מברכת את צבור לקוחותיה ואת כל בית ישראל
בברכת שנה טובה — כתיבה וחתימה טובה

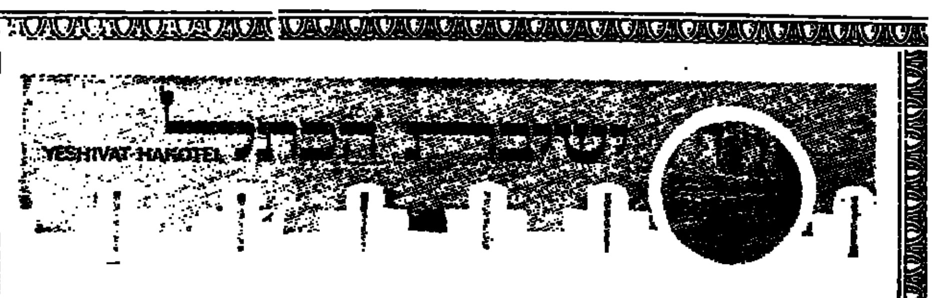

מרכז ישיבות בני־עקיבא
כבוד לעמך
שמחה לארצך
ששון לעירך
העיר העתיקה ירושלים

מכון מהרש"ל
מיסוד של האחים הגאונים רי"נ ורי"מ כהנא—שפירא זצ"ל
קרית משה • שדרות הרצל 14 • ת.ד. 5166 • ירושלים
בין פעולות המכון
א) כולל אברכים ממצויני הישיבות בירושלים, המקבלים כאן הכשרה בקיפה לרבנות, הוראה וחינוך.
ב) ישיבת־ערב.
ג) מפעל „אוצר השאלות והתשובות" — מפתח ענייני כולל לספרי השו"ת מחתימת התלמוד ועד זמננו. הופיע כרך א' על ש"ע או"ח סימנים א'־פה. כרך ב' כבר נמצא בדפוס ועומד להופיע אי"ה בקרוב.
המפעל נתקבל בהערכה רבה ע"י גדולי התורה, ראשי־ישיבות, רבנים ולומדי תורה בארץ ובחו"ל.
מאות בוגרי חניכי המכון משמשים כיום בהצלחה — רבנים, דיינים, רמי"ם, מנהלי תת"ים ובתי"ס דתיים, מורים ומחנכים.
יו"ר ההנהלה הוא העסקן הציבורי הרב יהושע פ. זקס, ומנהל המכון הוי הרב [illegible] שפירא שליט"א, שהוא גם עורך „אוצר השאלות והתשובות".

ישיבת „אמרי יוסף" ספינקא
בנשיאות
כ"ק האדמו"ר רבי יוסף מאיר כהנא שליט"א
מספינקא בעיה"ק ירושלים תובב"א
רח' הרב שמואל סלנט (ההבשים) 16 ת.ד. 5060, טל' 287630
לקראת השנה החדשה הבעל"ט שלוחה בזה ברכתנו לתומכי ומוקירי ישיבתנו הק' ולאנ"ש חסידי ספינקא דבכל אתר ואתר, ולכל מחזיקי תורה וחסידות בארץ ובחו"ל.
לשנה טובה תכתבו ותחתמו
ההנהלה

ישיבת רוזין
מתיבתא תפארת ישראל
ירושלים ת"ו
על שם הס"ק מרוזין זצוק"ל
רחוב מלכי ישראל 40—44 טל. 534700 ת.ד. 5173
ראש הישיבה ולומדיה
מברכים
את כל ידידי ואוהדי הישיבה ואת כל בית ישראל
בכתיבה וחתימה טובה ושנת גאולה וישועה

לכל קרובי, ידידי, מכירי
ולכל בית ישראל
אני מאחל שנה טובה מבורכת ומאושרת
יצחק י. גליק בע"מ
בית מסחר סיטוני
לנייר * קרטון * צבעי דפוס * חומרי כריכה
טל. 234549, 225637 • ת.ד. 404 • ירושלים • רח' הקבלה 6

מסעדת „שובע"
ואולם „רונית"
כשר
לשרותך
בחגים שמחות ומועדים באיך לעזרתך
■
ברכת שנה טובה ומבורכת
לכל אורחיהם, מבקריהם וידידיהם בארץ ובתפוצות
מאחלים מסעדת „שובע" ואולמי „רונית"
ירושלים, רחוב ההסתדרות 3, טלפון 221396; 222266
לשבת וחגים להזמין מראש.

קודש
רחוב מאה שערים 30 ■ טל. 286659 ירושלים
יצור קלף • תפלין מבהמה גסה ודקה מעור אחד ותפלין פשוטות • רצועות • מזוזות • מגילות • ספרי־תורה • טליתות • כל תשמישי קדושה • מתנות
בפיקוח הרבנות הראשית ומשרד הדתות
בכשרות ויחידים ■ במחירים נוחים
לידידינו ולקוחותינו ולכל בית ישראל
שנה טובה וכתיבה וחתימה טובה

לממשלת ישראל
לרבנים הראשיים
לצבא הגנה לישראל
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת
הרב יעקב מלמד—כהן
רח' אבן גבירול 17 רחביה
ירושלים השלמה

א. טרגר
להשקעות ולבנין בע"מ
רח' בן־יהודה 1 ■ ירושלים
מברך
את קהל לקוחותיו, ידידיו
וכל הבאים בקשרי מסחר
בשנה טובה ומבורכת

ל. גליקמן בע"מ
תל־אביב * חיפה * ירושלים
■
מברך את כל קרוביו, לקוחותיו
וידידיו — בארץ ובחוץ לארץ
בשנה טובה

המרכז העולמי
של המזרחי
והפועל המזרחי
מביע ברכת
כתיבה וחתימה טובה
לנשיא המדינה
ראש הממשלה ושריה
הרבנים הראשיים לישראל
מרנן ורבנן במדינת ישראל
ודי בכל אתר ואתר
לראשי התנועה, מנהיגיה וחבריה
במדינה ובתפוצות
יהי רצון שתהא השנה הבעל"ט
שנת שלום ושגשוג
שנת עליה גדולה וגאולה שלמה
שנת הרמת קרנה של אמונת ישראל ותורתו
ירושלים השלמה, ער"ה תשל"ד

הנהלת
קרן ארץ־ישראל
של המזרחי
שולחת בזה ברכת השנים
למרנן ורבנן במדינת ישראל ובכל אתר ואתר,
לחברינו וציינינו במוסדות התנועה בארץ ובחו"ל
לרבני התפוצה
לעסקנינו ותורמינו באשר הם
תהא השנה הבאה עלינו לטובה
שנת גאולה וישועה לעמנו
שגשוג והרמת קרן היהדות הדתית
לשנה טובה תכתבו ותחתמו
ירושלים השלמה, ער"ה תשל"ד

נשיאתנו
הרבנית הרצוג
וחברות הועד הפועל
מברכות
את מנהיגי התנועה
עסקניה, חבריה וחברותיה
בארץ ובחו"ל
בברכת שנה טובה, שנת שלום, שגשוג כלכלי
והרמת קרן התורה והמוסר בארצנו
כתיבה וחתימה טובה
הארגון העולמי
של נשי מזרחי

לראשית השנה החדשה הבעל"ט
הרינו שולחים את ברכתנו
ברכת השנים
למעכ"ת הרבנים הראשיים שליט"א
למנהל הג'וינט בארץ ובחו"ל
להנהלת המרכז העולמי של המזרחי—הפוהמ"ז
לסוכנות היהודית
ולכל המוסדות העושים והמעשים למען מפעלנו
כולם יעמדו על הברכה
ברכת כתיבה וחתימה טובה
מפעל לעזרת רבנים פליטים
שע"י המרכז העולמי
של המזרחי—הפועל־המזרחי

עו"ד אליצור דיבון ורעיתו
ירושלים
מאחלים לכל קרוביהם וידידיהם
שנה טובה ומבורכת — כתיבה וחתימה טובה

הבנק השומר אמונים לכל אחד

ברכת כתיבה
וחתימה טובה
לכל בית ישראל

בנק
המזרחי המאוחד

קפה „ניו יורק"
תל־אביב, רח' דיזנגוף 164, טל. 242530
כשר למהדרין • משנית קבוע • שרות אדיב
ברכת שנה טובה

אולמי „גיל"
פתח תקוה, רח' נחלת צבי 31, טל. 911014
חתונות • שמחות • מסיבות • כשר למהדרין • משגיח קבוע •
כתיבה וחתימה טובה

להנהלת מפעל הפיס
ליו"ר מר יצחק אורן
לפקידים ולעובדי המפעל, לסוכנים הראשיים
ולכל הלקוחות
שנת שלום בריאות והצלחה
מאחלים המצליח בע"מ — חיפה
דב ולאה פרומה — קרית ישמעאל

ועד בית־הכנסת המרכזי חיפה (רח' הרב הרצוג)
מברך את הרבנות הראשית, המועצה הדתית, הרב ר' אהרון ושרמן שליט"א, את ציבור המתפללים ומשפחותיהם ואת כל בית ישראל בברכת שנה טובה ומבורכת.
בניימין צבדלינג — יו"ר

לידידינו, לקוחותינו ועובדינו
ברכת שנה טובה ומבורכת, שנת שלום ובטחון
קיים אנשל — נגריה
חיפה, רח' קיבוץ גלויות 14, טל' 660674

לכל לקוחותינו, עובדינו וידידינו
ברכת שנה טובה
שנת שלום בנין ויצירה
„המפתל"
חברה לעיבוד ושיווק ברזל בע"מ
עכו — טל. 910377

קפה ומסעדה „עצמאות" חיפה
רח' העצמאות 63 • טלפון 524252
לכל לקוחותינו, ידידינו והבאים אתנו בקשרי מסחר לצה"ל, מפקדיו ולכל בית ישראל
ברכת שנת שלום ושלוה

ללקוחותינו, ידידינו ועובדינו ולכל בית ישראל
שלוחה ברכתנו לשנה החדשה
חרמון — ציוד לבנין בע"מ
חיפה מפרץ, אזור התעשיה, טל. 722509

לקרובינו הנאמנות
לשנה החדשה
לידידיו, מכריו
ולקוחותיו
בארץ ובתפוצות
מאחל
ב. כהן
רח' מאה שערים 74
טל' 286043 ירושלים
במ"ס
לתשמישי קודש
כלי כסף ומתנות

לידידינו ואורחינו הנכבדים
שנה טובה ומבורכת
מאחל
פנסיון
„הוד־הכרמל" חיפה
רח אלחנן 17
טל. 81001—81077

אהרן לוי ומשפ', חיפה
בית"ס לנייר ומכשירי דפוס
ודפוס „לביא"
רחוב העצמאות 19 טל' 664054
מברכים את קרוביהם
ידידיהם ולקוחותיהם
בשנה טובה ומבורכת
שנת שלום, עליה ובנין

לכל הלקוחות והידידים — איחולים לבבים
לשנה טובה ומבורכת בהלבשה מעולה
מאת: סלמן ושות'
בבעלות: מרדכי ויהודה ברינשפלד
תל־אביב, רח' נחלת בנימין 27, טל. 615397

• השיש: בבריתי אותם מבליות שעמני ועמדים התת פיקוח של הרבנות הראשית לתל־אביב—יפו.

המציאות האחרת

(סוף מעמ' 9)

את תרעיני והכלנו, בדובר בהרחבה ובהיר פרוטיה, בברך השני של „המציאות האחרת". כאמור, קיימת בצד התורה העתידית, גם ראיית מצינות כדיכיות מתוך העתיד. ר' חגבה לכך בתולדותינו, היא חזות העתידות של שלמה מולכו, שהפליא לתבוע מראש את השנה, החודש והיום של שיטפון הטיבר ברומי, וכל רעידה האדמה בליסאבון.

מעשה בתפילין של ראש

ובאלף הסיפור של האירוע המאראהיסטורי בהרון הרכבת. הפרופסור יגאל ידין, קנה מידי סוחר עתיקות בירושלים, תפילין של ראש מימי בית שני, שנמצאו במערות קומראן. כדי לברר דברים הנוגעים בתפילין אלה, נסע ידין ברכבת לתל אביב, ובדרך, בתחנה כפר הב"ד, עלו לרכבת כמה עשרות חסידים וצעיר אחד מביניהם ניגש אל ידין וביקש שיניח תפילין. נענה לו ידין. ניגשה אליו נוסעת אחת ואמרה לו: העובדה כי הנחת תפילין, גרמה לי סיפוק כיוחד. דע לך, שבני היה החב"דניק היחיד בין הנהרגים שנפלו במלחמת ששת הימים ליד הכותל. סיפורה של האם, גרמה לידין התרגשות ביוחדה והיא הראה לה את הצילומי התפילין ועיני שניהם זלגו דמעות.

כשנתבכד ש"י עגנון בל"ג בעומר הכבוד באחוזה כבוד של ירושליים, אמר עגנון, שהוא רואה את יום ל"ג בעומר כתאריך מיפנה בחייו. בל"ג בעומר כתב את שירו הראשון בלשון הקודש: עלייתו הראשונה לארץ ישראל היתה בל"ג בעומר. בל"ג בעומר סיים את ספרו „בלבב ימים". וביום זה התחיל לכתוב את ספרו „ימים נוראים" ובל"ג בעומר לפני חמישים שנה קרה לו גם בשירון וניצל במות. כשירד מן הגוזזרה לבקש בית, ההבוססה פתאום הגוזזרה ונהרגו ינפצעו עשרות אנשים ועגנון ניצל בנס.

סיפר אלוף פיקוד הדרום, ישעיה גביש: הרב שלנו חילק לכל אחד מן הלוחמים תפילה מיוחדת לפני היציאה לקרב, והוא היה חייל שיצא, כדי לקיים את "ציווי" הצדיקים הגדולים ביותר התפללו.

בשעה שהיה בסמבטין המנהיל אבנן רוטשטיין שנתגדל בפוסקה באחוזה הפראבוסלאווית, שנכנס אל ידידו בבקר האמנות אלכסנדר קוגל, יקב אל הפסנתר והתחיל לנגן „כל נדרי". אמרו לו הנוכחים: הידעת שהתערב ליל יום כיפורים הוא ליהודים? הבה עצבהם רוביבשטיין, שהוקא בליל כל נדרי נתנגן לו ניגון של „כל נדרי".

ומעשה בזלמן שז"ר, שישב בכ"ז כסלו תש"ח (כ"ט בנובמבר 1947) יום ההצבעה באו"ם על הכרזת מדינת ישראל. נזכר באותה בית שיר במה שאמר לו סבו לפני עלייתו לארץ, שבבכי עם מצוקה, ישהדי להצלות בזכרונו את הניגון של הרב בלאדי. יהיה אם יעלה על לבו הניגון, מובטח לו שקריבה ישועתו תבוא. ביקש שז"ר באותו יום ההצבעה באו"ם, להזכר באותו ניגון, ולשווא. בצד לו, רשם על גבי פתק: „אנא ה' הושיעה נא", מסר שזר את הפתק לידי האיש היהודי שישב בשורה שמאחריו, וזה רשם בידו על גבי פתק: „אנא ה' הצליחה נא" ומסר את הפתק לידי שז"ר. ואז בעת בזכרונו הניגון המבוקש. ספרו ר' התנגן בתוך הוכו, ואז ידע כי הישועה הבוא, וההצבעה הוא לטובת ישראל, וקיום הקום המדינה.

בין אדם לצומח

ככה מקורדים רכוז בסידרם על יחסי ההפלה בין אדם לצומח. ר' אצלנו שר על כך יעקב כהן בשיר אחד בסידרה „איילי" שלו: „עץ חידת נפשו, עץ חידת מראהו..." נסמה פי בנשמת פיהם ואמרת צבס". והנה מוכיח מדען אמריקאי בני אחד, את מוצאו העצמאי של מין האדם. ושנינו במדרש קהלת רבה: כי האדם עץ השדה — מה האדם עתיד ליתן דין וחשבון, אף אילני סרק עתידים לתת דין וחשבון. וכשם שקיים רוחו של מקום, כך אפשר לדבר על איכותו של מקום. הצדיק ר' זושא מהאניפולי הגיע בדרך נידודו לישוב ששמו אושפיצין ונתחלחל כולו, ולא נכנס לעיר, כי הרגיש בקצתו, שהמקום מוכן לפורענות (אושוויץ — שם הושמדו באות אלפי יהודים).

להדגשת מציאותו של הפלא הירוק בן הטראנסצנדנטס מביא צייטלין סידרה שניה של „ילקוט פארא-פסיכולוגי". המשורר הלאומי של פולין, אדם מיצקייביץ', כתב מתוך אימפרוביזאציה וכך תרח על עצמו: „הרוחים איני בורר, שירים לא אחבר / הכול כתבתי כך, כמו שפי מדבר". האמין בעין רעה וקיבל את הטלפאתיה, ברנארד שאו.

לרמונטוב, גדול פייטניה של רוסיה, חזה בגיל היין לחייו חזות קשה על עתידותיה של רוסיה.

כאן מסופר מפי הפרופ' דוב סדן על חוויות פאראפסיכיות משלו ומשל אחרים וכן משל המשורר אבא קובנר, שהתחבא זמן ידוע במנזר שסביב צלצול מדומה בשער, כבראת הודעה מאת רעייתו שהובלה אל מו: „הרווים איני בורר, שירים לא פר, שראה בקונגרס בלוצרן את ר' מאיר אהרונסון שוכב מת במיטה גיא ההריקה בפנואר, תדר וכאי מספר ביב נהיה לו כי חלה בסרטן ונפטר ונפטר. המשורר הפראגי מרדכי גיאורגי לאנגר, ראה כמה פעמים בלילה דמות ישיש מזוקן, קוראה לו וחש כי עליו לציית לו, ועזב ביתו לחפש את הישיש. עד שמצא אותו בדמות הרבי מבלז וישב בחצרו ארבע שנים.

הספר נקרא בעניין רב ומתוח רב.

מעונות הורים „סיני" ו„תקוה"
שד' סיני 12 • אחוזה • חיפה
מברכים את
חוסי המוסד • משרד הסעד • עירית חיפה • ידידי, תומכי ועסקני מוסדותינו
בשנה טובה ומבורכת!
שנת גאולה שלמה

לקראת השנה החדשה הבעל"ט
אנו מברכים
את הרבנות הראשית, נשיא המדינה,
את ממשלת ישראל וצה"ל על מפקדיו וחייליו
ואת תושבי נשר, תל־חנן, בן דור וגבעת נשר
ואת כל בית ישראל בארץ ובתפוצות
בשנה טובה ומבורכת, שנת שלום ושלוה
שנת קיבוץ גלויות
וגאולת ישראל השלמה
לשכת הרבנות / המועצה הדתית — נשר

ברכת שנה טובה
מאחלים:
י. בולדו ושות'
חברה לפיתוח והובלה בע"מ
חיפה * רח' יפו 19 * טל. 531936

לקרובינו, ידידינו
ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ובטחון
ישראל וצפורה לבנון, חיפה

לקרובינו וידידינו
ולכל הבאים אתנו בקשרי מסחר
ברכת שנה טובה
נ. רבינוביץ בע"מ — סוכנויות חיפה
רח' שיבת ציון 1 — טל. 667827

נור חיפה
חברה לתעשית גפרורים
מברכת את ידידיה ולקוחותיה
בשנה טובה ומבורכת

ללקוחותינו,
עובדינו,
ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה
דפוס ואופסט „אמנות" בע"מ
חיפה, רח' סוקולוב לא' • טל. 66 38 12

לרבנים הראשיים לישראל שליט"א
לרבנות הראשית בחיפה
לנציגינו בכנסת וברשויות המקומיות
לראשי התנועה בארץ ובחו"ל
לחברי ותושבי הקריה
כתיבה וחתימה טובה
מאחל: ועד קרית שמואל — חיפה

למרכז קופת חולים
להנהלת המחוזות והמוסדות
לסגל העובדים ונציגיהם
לחברי קופת חולים הכללית
ברכת שנה טובה
הנהלת
קופת חולים – מחוז חיפה
במקום איחולים אישיים

לנשיא המדינה, לממשלת ישראל ולצה"ל
לרבנים הראשיים, לרבני ותושבי אור־עקיבא
ברכת שנה טובה ומבורכת
המועצה המקומית אור־עקיבא
המערה הקרואה

לידידינו, לקוחותינו ועובדינו
ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה
פייביש יוסף
קבלן לעבודות חשמל
חיפה • רח' יפו 9 • טל' 520826

שנה טובה
ומועדים לשמחה
מאחל
לכל אורחיו וידידיו
אברהם דרזנר
מלון „ציון" חיפה

לקרובינו, ידידינו וכל בית ישראל
ברכת כתיבה וחתימה טובה
מאחלים משפחות: יעקב ש. אלברשטיין, ת"א
צבי אלברשטיין, חיפה
דב אלברשטיין, ת"א

ברכת שנה טובה לכל בית ישראל
„אות"
דפוס קואופרטיבי, בע"מ
מפעלי אופסט — חיפה
רח' הרצל 61 • טל. 667716, 726004

בנק ישראלי לתעשיה בע"מ
סניף חיפה
מברך את כל לקוחותיו, בעלי התעשיה
ואת ראשי המדינה
בשנת ברכה ושלום

ועד בית המדרש המרכזי — חיפה
רח' הרצל 60
מברך את
ציבור המתפללים ומשפחותיהם
בכתיבה וחתימה טובה וגאולה שלמה

המועצה הדתית יקנעם

ת. ד. 49

חברי המועצה:

ינון כהן, יו"ר המועצה הדתית וחבר המועצה המקומית, בוגר ישיבה והמדרשה למורים בנתפר ושינגטון, מורה בחטיבת הביניים בממלכתי־דתי.

- ינון כהן — יושב ראש
- הרב יצחק חרל"ף, חבר
- יעקובוביץ עמנואל, חבר הנהלה
- ללום מאיר, חבר הנהלה
- נסים עמוס, חבר הנהלה
- סירי יוסף, חבר הנהלה
- טייטלר צבי, חבר
- כהן שלמה, חבר
- לוי אברהם, גזבר

פעילות:

המועצה הדתית תומכת בהקצבות חדשיות ב־16 בתי הכנסת, בתוכם בית כנסת לנוער.

המועצה מקיימת שיעורי תורה לכל הילדים מכל העדות בשעות אחרי הצהרים במסגרת החנוך המשלים. השיעורים כוללים לימוד פרשת השבוע, דינים ועוד, ומכינים את הילדים לקראת בר־מצוה.

בימי החופש הגדול אורגנו במסגרת קייטנה בתנאי הבראה בשיתוף פעולה עם מועדון הנוער בני עקיבא שיעורי תורה גם בשעות לפני הצהרים.

חברי המועצה עומדים בקשר עם מנהלי בתי הספר והגנים הדתיים, שזוכים בתמיכה מירבית מטעם המועצה.

בשנה האחרונה נעשו עבודות פתוח בבית העלמין להרחבתו והושקעו כ־30 אלף ל"י למטרה זו.

המפעל של קמחא דפסחא מקיף כל צבור הנזקקים וחולקו השנה ע"י המועצה הדתית חבילות — שכללו מיצרכים רבים חיוניים וגם כספים בסכומים ניכרים.

במוצא שמחת תורה מארגנת המועצה הדתית תהלוכה והקפות שניות בשיתוף עם כל הגורמים כולל המועצה המקומית ומועצת הפועלים. בכלל קיים שיתוף פעולה הדוק עם כל המוסדות בישוב.

המועצה הדתית עם יו"ר הצעיר משמשת ככתובת לא רק בענינים דתיים, אלא גם לבעיות אישיות, סוציאלות וחברתיות של אנשי המקום, ורבים פונים בכל שעות היום באופן אישי ליו"ר המועצה לעצה ולעזרה — ובכל המקרים הם נענים.

תכניות לעתיד:

המועצה הדתית תפעל לקראת השנה הבאה להרחבת השרותים בעניני דת וחנוך והיא מתכוננת להזמין על תשבונה אורחים מבחוץ, רבנים, מרצים, בחורי ישיבה ועוד.

מתנהל משא ומתן להקמת מקווה טהרה מודרנית ומשוכללת בשכון החדש. כמו כן נכלל בתקציב הקמת בית שחיטה מרווח, שיתן שרות לצבור ולבעלי האטליזים.

יקנעם מעונינת וזקוקה לתוספת חברים מזוגות צעירים דתיים, שיהיו מוכנים להתישב במקום והמועצה הדתית פועלת לקבלת חברים דתיים כדי להגדיל את הפוטנציאל הדתי בישוב.

מלון „מרגוע" חיפה
דרך הים 3, הר הכרמל
טלפון: 81 8 65
כשר
לאורחינו
ולכל בית ישראל
כתיבה וחתימה טובה

אברהם אספיס ומשפ'
חיפה
מברכים את קרוביהם וידידיהם
בברכת
כתיבה וחתימה טובה

לידידינו, לקוחותינו ועובדינו
ולכל הבאים אתנו בקשרי מסחר
ברכת שנה טובה
מובילי כפר אתא בע"מ
חברה להובלות, עבודות עפר וכבישים
חיפה * קרית־אתא * טלפון 721220

א. נין־נון ושות' בע"מ חיפה
מיכון וציוד משרדי
חיפה • דרך העצמאות 61 • טלפון 524302
תל־אביב • ה' באייר 4 • טלפון 251966
מברכת את כל בית ישראל בשנה טובה

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצה"ל
לתושבי רכסים
ברכת שנה טובה
שנת שלום ובטחון
המועצה המקומית רכסים
ארבילי סלים, ראש המועצה

מועצה אזורית זבולון
מברכת:
את ישוביה ושכניה
את מדינת ישראל
את צבא הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בברכת שנה טובה
שנת שלום ובטחון
עליה, קליטה ופתוח
ערה"ש תשל"ד

הסתדרות נשי מזרחי — בעושים

הסתדרות נשי מזרחי
מברכת

מנהלי מוסדותיה
את חברותיה
והתלמידים
וכל בית ישראל

בכתיבה
וחתימה
טובה

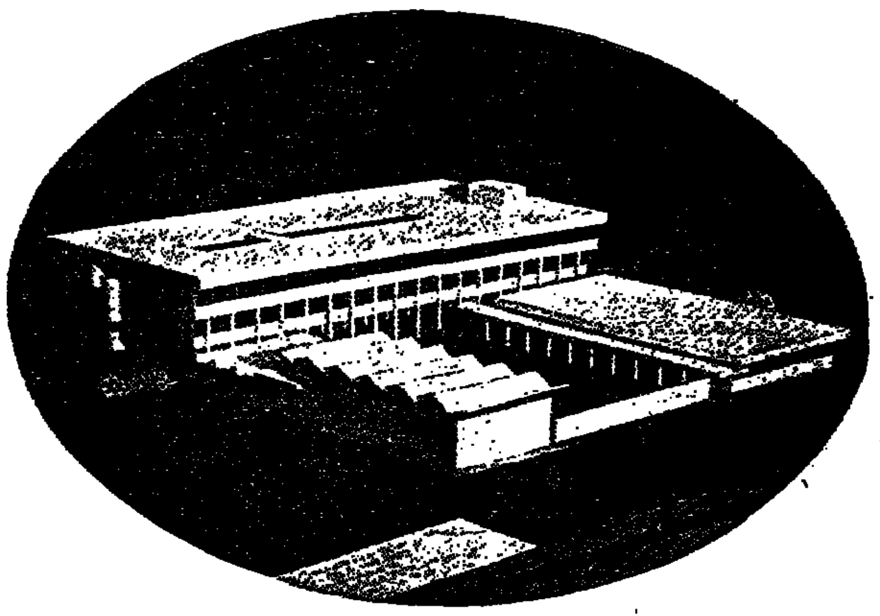

בית הספר החדש בקרית החינוך תבנית ל' בתל-אביב
ע"ש זאב ואיטה אייזנברג

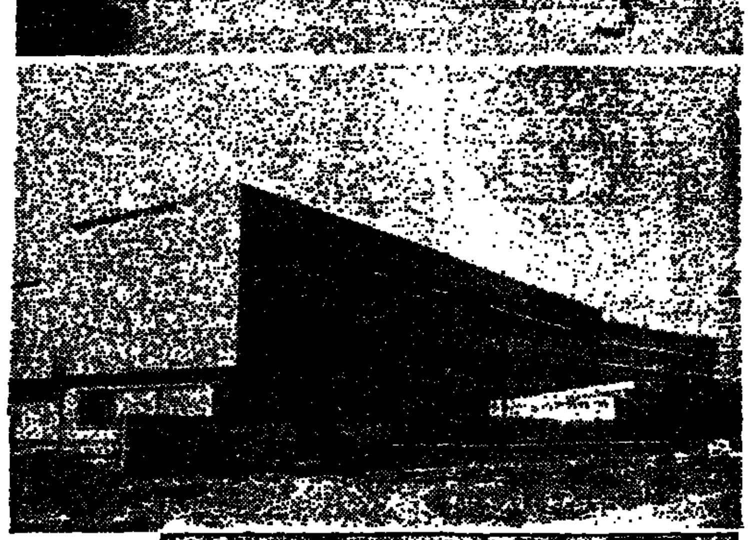

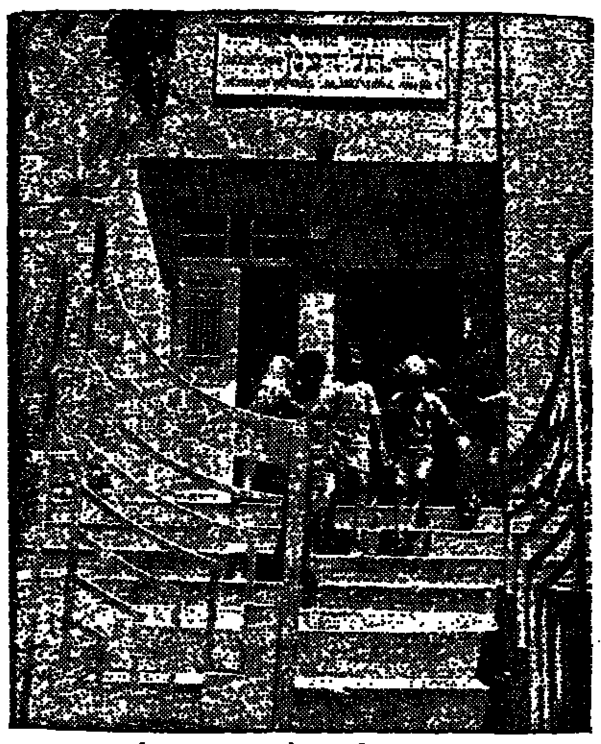

למעלה:
40 שנה „לבית צעירות מזרחי" — ירושלים
באמצע:
25 שנה לכפר הנוער „כפר-בתיה" (רעננה), ע"ש הגב' בתיה גוטספלד ז"ל מייסדת הסתדרות נשי מזרחי אמריקה
למטה:
„מוסד עליה" ביה"ס החקלאי בכפר-אברהם, פתח-תקוה

בית הילד „תל רענן" ירושלים

למעלה:
„בית הנוער" בקעה, ירושלים

באמצע:
„בית צעירות מזרחי" באר-שבע

למטה:
מרכז שכונתי „הרמון", חיפה

מלכויות, זכרונות ושופרות

(סוף בעמוד 3)

ורי של ברית ה' עם ישראל, הכתובים עוסקים בתורה, ד' פסוקי הנביאים עוסקים בחזון ד בגאולת ישראל השלימה, ד' באי כסדרם הנוסטרי.

יפי זה נבין את כוונת רבותינו, ם את הפסוק השלישי כפסוקי זים בכל אחת כשלוש הברכות. יות: „ועלו מושיעים בהר ציון ם את הר עשו... והיה ה' למלך ל הארץ". גאולתנו הרוחנית ה' ה, תביא בעקבותיה מלכות ה' העולם. בזכרונות: „הבן יקיר ארים... זכר אזכרנו עוד על כן ארחמנו". גאולת ישראל תבוא אמונה בזכרון ה' והשגחתו ב' , וביחוד זכרון ישראל הברית כרת אתו. בשופרות: „והיה ההוא יתקע בשופר גדול ובאו... חוו לה' בהר הקודש בירוש' זהו ביטוי מושלם לגאולה ה' : שאין עמה כל זכר לעולם כר'

תו, שלושת יסודות האמונה ה' באים כשולבים באמתת גאולת ל ההורות אותם. א) שאיפת ל וערגתו היא, שכל יושבי ת' לא יהא מן הכלל, יכירו וידעו ציאות ה' בעולם, ולמעשה זוהי צו הלאומית־רוחנית של עם ישי ב) האמונה בשכר ועונש בעק' השגחת ה' בעולמו. היא שייכת לעולם כולו, אך מובלטת ובאה גילוי בישראל, דרך גאולתו יונה ממצרים, כניסתו לארצו, ו כמגנה, ושובו אליה לעתיד ג) ואילו אמונת תורה מן הש' , היא ברכת השופרות, אין ל' כולו שום חלק בה, כי תורה שניתנה במעמד הר סיני ליש' תישאר גם לעתיד לבוא באח' אחרונה חלקו של ישראל בלבד, י הרמב"ם שם: ולא יהי עסק עולם אלא לדעת את ה' בלבד, ך יהיו ישראל חכמים גדולים דוק היטב, כל העולם ידעו את יילו ישראל יהיו חכמים בתורה.

✱

יסוד כל האמור, יש להבחין ש הברכות הנ"ל וביסודות ה' ה שבהן, שלושה הליכים של ג' ישראל.

אש וראשונה צריכה להתבסס ם, האמונה „במלכיותי", כי ה' מלך על כל הארץ ומלכותו בכל . זאת עשה עם ישראל במסי' לתורתו ואמונת אלקיו משך שנים, ואין ספק כי הצליח ל' ר הכרה זאת בתודעת האנושות. ב שני הוא האמונה ב„זכרונותי", זה עליונה על כל הבריאה, כי שום ערך, ביחס אלינו, למציאר' גם אין הוא גם משגיח. זוהי ל' התקופה שאנו חיים בה. אין כי נסי הגאולה, שבשלביה ה' ימים אנו נמצאים, הצליחו ל' ר בהכרת ותודעת עם־ישראל, א מנהיג לבירה, רק אותם שטוח ם מראות ולבותם מהבין, אינם ם את כל מהלכיה של ההשגחה ונה בהנהגת העולם, וסיבוב כל עותיו, למען השב שבותנו כ' ה.

שחסר לתקופתנו זאת, היא ה' ה ב„שופרות", באותו מעמד ב' של מתן־תורה שנפתח בקול שו' זק מאד (ובו פותחות ברכת שו' - זאת הובטחנו הגדולה והק' אם רצוננו לשמוע קול שופר ן ישראל השלימה וקיבוץ־גלו' ובו מסתיימת ברכת שופרות). ייעודנו הלאומי, האמונה ב' מן השמים. טול מעם ישראל : זו, והרי הוא בטל ומבוטל בששים אלף, כי המעט מכל ה' הגוג. ואם עם חכם ונבון הגוי, וכוכשר המחולל פלאי פלאות ת אבותיו, ולמרות כמותו ה' גדול הוא באר באיכותו — ה מפני שעדיין ניתון הוא ב' ושלא ביתרון, מכוח אלה יכים בדרך התורה וקיום מצ' ומכוח התרשה האנרגיה של . אך אם חיי תישכח התורה ה, יירד ויתבטל עד המדרגה ה' ביותר במשפחת העמים. אמ' הבטיחה תורה כי לא תישכח רעו, אך לפי מידת שקידתו ב' תורת קדשו ושמירת מצוו' יילך ויתעלה, יילך ויתרומם, עד כי יתקיים בו: „ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת, ולהיותך עם קדוש לה' א' לקיך כאשר דבר".

הבה נקווה, נייחל ונאמין, שנזכה לראות את מדינתנו, ראשית צמיחת גאולתנו, מכוונת ומדריכה את הא' נושות כולה, אחרי שהיא עצמה ת' היה ראויה לכך, לקראת ייעודה ה' רתוני התכליתי: „וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

THE DESERT INN HOTEL — מלון „נאות־מדבר"

BEERSHEBA — באר שבע

Arriving at the "city of the fathers" — capital of the Negev — you see before you, in all its splendour, the luxury hotel "Neot-Midbar". It is a hotel which has won international acclaim, has been classed in the high "four star" category and incorporates luxury and comfort at a European and American standard along with all the conditions for rest and recreation and the constant presence of pleasant company.

The city of Beersheba gives you the benefit of the dryest, most pleasant weather in Israel, various tour sites such as Abraham's well, an impressive Beduin market which is one of its kind in all Israel, an ancient city and a modern city merged into one. Within reach there is Massada, Sodom, the Dead Sea, Ein Gedi and many other lovely places worth visiting.

NEOT MIDBAR
offers you,
with all its heart:

- ★ **Wonderful cuisine from a strictly kosher kitchen**
- ★ **Spacious air-conditioned rooms**
- ★ **An olympic swimming pool**
- ★ **A swimming pool for the children, surrounded by lawns**
- ★ **Expansive lawns for relaxation**
- ★ **A luxurious bar**
- ★ **A grill room**
- ★ **A snack bar**
- ★ **A souvenir shop**
- ★ **Entertaiment programs**
- ★ **Maximal assistance in planning tours of the area**
- ★ **An "Arkia" airline will soon be initiated to al parts of the country**
- ★ **A large section, exclusively intended for children, with special movies, games and a swimming pool.**

"NEOT MIDBAR" — a corner of luxury and relaxation in the landscape of the desert

בהגיעך אל „עיר האבות" — בירת הנגב מתגלה לפניך במלוא הדרו מלון הפאר „נאות־מדבר". המלון אשר זכה לשם בין־לאומי, סווג בציון הגבוה 4 כוכבים, והוא משלב בתוכו פאר ונוחיות ברמה אירופאית ואמריקאית עם כל התנאים לקייט ומרגוע ותמיד תמצא בו חברה נעימה.

העיר באר שבע מעניקה לך: מזג אוויר יבש ונעים ביותר בישראל, אתרי תיירות וטיול, כמו באר אברהם אבינו, שוק בדווי מרשים יחיד מסוגו בישראל, עיר עתיקה וחדשה בכפיפה אחת ובטווח ידך, המצדה, סדום, ים־המלח, עין גדי, ופנות־חמד רבות.

„נאות מדבר"
מעניק לך
עם כל הלב:

- ✱ **מאכלים נפלאים ממטבח כשר למהדרין.**
- ✱ **חדרים מרווחים עם מיזוג אוויר.**
- ✱ **בריכת שחייה אולימפית.**
- ✱ **בריכת שחייה במרכז מדשאות — גם לילדים.**
- ✱ **מדשאות מרגוע רחבי ידיים**
- ✱ **בר מפואר**
- ✱ **גריל רום**
- ✱ **סנייק בר**
- ✱ **חנות מזכרות**
- ✱ **תכניות בידור**
- ✱ **עזרה מירבית בארגון טיולים בסביבה**
- ✱ **קו תעופה של „ארקיע" ייפתח בקרוב לכל חלקי הארץ.**
- ✱ **פנה גדולה ומיוחדת לילדים, עם סרטים מיוחדים, משחקים ובריכת שחייה.**

„נאות מדבר"
פנת פאר ונופש בלב המדבר

לנשיא המדינה
לרבנים הראשיים
למועצת הרבנות הראשית
לממשלת ישראל ולצה"ל
לתושבי חדרה
ולכל בית ישראל

ברכת
כתיבה וחתימה טובה
שנת שלום גאולה וישועה

לשכת הרבנות
המועצה הדתית
חדרה

ברכת

הסתדרות הפועלים החקלאים

לשנה החדשה

להתנחלות
לבטחון
לעליה
ולשלום

לשנת ברכה לעובדי האדמה ומתישביה

מכונות גלוח!?

הגבר המבין — פונה לרובין
מרכז מכונות גלוח — י. רובין
יסוד המעלה 6, ת"א, ע"י התחנה המרכזית. טל. 32161
מאחל ללקוחותיו מכריו וידידיו ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת, שנת גאולה שלמה

קנעם
אתא בע
ות בע"מ
מקוביות רנ
זורית זב

صكنا من الاحل

صكنا من الاهل

עם חוקר החסידות ד"ר אברהם רובינשטיין

דעות ובעלי דעות

מאת נעמי גוטקינד

ספרו האפולוגטי על החסידות כתב אליעזר צבי הכהן צווייפל באמצע המאה הי"ט, אבל רק עתה הופיע במהדורה מדעית, ערוכה, בבאור ומלווה הקדמה על-ידי ד"ר אברהם רובינשטיין, מרצה לתולדות ישראל באוניברסיטאות בר-אילן וירושלים.

החסידות כשיטת-חיים וכנושא לחקר, היא אמנם על הפרק בימינו, ובכל זאת, מה הביא את ד"ר רובינשטיין לעסוק דווקא עתה במחקר נשכח כבעט?

„נשכח? אולי" הוא עונה בחיוך. „אבל שלא בצדק. צווייפל הוא סופר חשוב. הוא, בעצם, ראשון חוקרי החסידות, הראשון שניגש אליה בלי דעות קדומות ומתוך עיון בכתביה. כל הכותבים האחרים היו בעלי זיקות נפשיות א־פריורי: בין אם חסידים, בין אם משכילים, שהתאימו את הבקורת לקריטריונים שבלבם לעצמם. גם גישתו של צווייפל היא אפולוגטית, אך הוא היה בעל כושר ניתוח וללא זיקות אישיות".

ד"ר רובינשטיין מבליט מאוד את סכנת הזיקות האישיות בחקר החסידות. הנה כיצד שלדעתו רבים באיד נפלו בפח הזה.

תולדות השושלת

הוא עצמו נכד לשושלת חסידים. אחד מבניו היה המזכיר של המגיד מזמיניק, שכתב, כפי רבו את ספר הנזיר „עבודת ישראל". אביו, דיין בסוביטוב ובנו, הרב קאגאל בורשה שנספה בשואה. רובינשטיין היה ממייסדי השומר-הדתי בפולין, בוגר סמינרים לרבנים בורשה וברלין, איש בני-עקיבא בארץ ישראל — מורה. כפקיד ומנהל בבית המדריכים של עליית הנוער. לבד עם עליותו, הסטוריה, פילוסופיה וחינוך באוניברסיטה העברית. אל המחקר הגיע בגיל מאוחר יחסית, אחרי שנים ארוכות של הוראה ופיתוח — התחיל לפרוש ולחדור אל החסידות. את עבודת הדוקטוראט שלו עשה על ראשיתה של חסידות פולין.

„בשבתי אל התחום הזה, כי הוא די ביוזנה כבחינה מחקרית, את יהדות פולין חקרו היסטוריונים חשובים, אבל לא כן המבקש הפנימי בעניין אותי. עוד בורשה, בתחומיני, למדתי אצל ההיסטוריון פרופ' בלבן, היו רינגבלום, שיפר, כאלה, אבל כל אלה בדקו בעיקר את העבודה הפוליטית החקלאית של יהדות פולין, זכויות, גזירות, פריווילגיות ביהודה, פוגרומים וכו'. כדי לכתוב על נושאים אלה נזקקו החוקרים בעיקר למקורות לא-יהודיים, בינברים למשלחתיים, כרוניקות עירוניות וכדומה. אפילו אצל דובנוב כאור עולם הישיבות „החדרים" וה„צדיקים" באור זל ביותר.

במקביל, שלרוב החוקרים לא היתה התעניינות אישית גדולה בעולם הפנימי של יהודי מזרח אירופה. הם הבליטו, אם כבר, את החלקים שפרצו נגד המסורת, המשכילים, תנועות הפועלים, המצב הסוציאלי וכדי. אבל, בחיים הפנימיים של יהדות זו יש פרקים גדולים המחכים להסטוריון. כמו — תולדות עולם הישיבות, כמו — חצרות הצדיקים.

ראשית החסידות

התחלתי במוצג הבעש"ט, הקרתי את תקופת המגיד ממזריטש, לובלין, וכדי להשלים את התמונה רציתי לראות גם איזה תגובה עוררה החסידות ברחוב היהודי. כך הגעתי אל הספרות המשכילית המיליטנטית והאנטי-חסידית בקצה האחד ואל צווייפל בקצה השני. בגליציה, משם באו הן החסידות והן ההשכלה. אזורה נתנה לקליטה. ממילא — באו גם שתי התנועות להתנגשות חזיתית. כמגדל למשל, איש אוקראינה, ציין מלחמת דעות זו לראשונה. יוסף פרל מטרנופול חריף, לוחם נמרץ בחסידות ש„השמיץ" אותה בחיבורו „מגלה טמירין" עניין אותי גם הוא, ובקרוב יפורסם על-ידי האקדמיה הישראלית למדעים הטקסט שכתב בגרמנית, בעריכתי.

חוקר וסופר מובהק

מאידך, מצאתי את צווייפל, הסופר העברי הראשון שרצה למצוא לגיטימציה לחסידות כתנועה ביהדות עם יניקות הסטוריות אותנטיות, ולהכריז „שלום על ישראל" בינה ובין ההשכלה. אני מעריך אותו כסופר גדול שהשפיע. בסגנונו על מנדלי ואפילו על עגנון. הוא היה איש מעניין מאוד בעל אידיאה פיקס; המאבק הרעיוני שפילג את העם, טען, הוא לא מאבק בין דעות אלא בין בעלי דעות. זה כמובן לא נכון. תהום היה פעורה בין הרציונליזם הפונה החוצה אל העולם הגויי נוסח ההשכלה ובין ההסתגרות והבלטת החוויה הנפשית הדביקותית, של החסידות.

כאשר רצה צווייפל לפרסם ספר בעד החסידות עורר תדהמה בעולם המשכילי, המשכילים היהודיים השפיעו על הצבור והממשלתי לפסול ולמנוע את פרסומו. הם גם רדפו אותו ללא רחם. בעיניהם היתה החסידות תמורת זר, שריד של ימי הביניים, אוסף דעות קדומות וקנאות חשכה. הוא — הבליט יסודות פרוגרסיביים, וראה בה רנסאנס יהודי, שיבה אל מקורות היהדות. הוא הבין שבהבי כאן בתנועה ההיא שהיקה המפגש שבין האדם לאלוהיו. או — נרדף על כך.

היום — וזהי הגישה המקובלת במחקר כולו. כסתבר, שגם מבחינה מתודית (עימום החסידות לפי ספרותה) וגם בבחינה ענינית (גילוי המפגש בין האדם הא־ל) — צדק צווייפל. בכאן חשיבותו לחקר החסידות בימינו.

ניתוח הטקסטים

גם כאשר ניגש ד"ר אברהם רובינשטיין בעצמו, לחקר החסידות נהג בדרך דומה. הוא ניגש בראש ובראשונה אל הטקסטים, מה היה התוכן שבהם לרלוונטי? „ראשית" הוא מסביר „ספרי הדרוש וההגות, וזוהי ספרות צנועה. מקור אותנטי ביותר, לגיותה. אמנם הצדיקים דרשו בעל-פה, ובאידיש. הספרים נכתבו לא על ידם אלא על-ידי תלמידים, מתוך זכרון ובתרגום לעברית, ובכל זאת — זה מקור חשוב. הסוג האחר העיקר לידעת החוקר הם ספרי השבחים. החל ב„שבחי הבעש"ט". יש בהם אמנם הרבה מן הדמיון אבל גם גרעינים הסטוריים. אגב, השבחים הם חלק בספרות החסיד. כפי שאמר הבעש"ט: העוסק בשבחי הרבי כעוסק במעשה מרכבה.

מקור שלישי הם ספרי התגובה על החסידות, מן המחנה החרדי והמשכילי, ומקור רביעי, מסמכים רשמיים, כמו אגרות שנכתבו מצדיק לצדיק (למשל: הבעש"ט כתב בכתבים אחדים לגיסו כיסוב, כעלה לא"י), מיכתבים שפורסמו מוצר הרבי בהודעותיות מיוחדות ופתקי הבקשות „הקוויטלעך", שרובם אבדו בשואה. (בעלייתו של ר' אליהו גוטמאכר נמצאו לא מכבר ארגזים שלמים עם פתקים כאלה.

בדרך כלל, גורסת תורת החסידות מגע אישי בין החסיד לרבי, לכן מקום למדי החומר על המחקר וגם פותחת פתח לאינטרפרטציות שונות".

אחת האינטרפרטציות הידועות בעולם המחקר היא זו של פרופ' גרשם שלום. כיצד מתייחס ד"ר רובינשטיין לתורתו של שלום?

פרופ' שלום סובר שיש זיקות חברתיות ואידיאולוגיות בין החסידות והשבתאות.

„לדעתי" מדגיש ד"ר רובינשטיין „זוהי תורה מוטעה. ראשית — לא מצאנו אף אדם שיש עדות כי היה קודם שבתאי ואחר כך נעשה חסיד הבעש"ט. ואילו בתחומים האידיאולוגיים, לכל רעיונות החסידות, כולל „ירידת הצדיק", יש יניקות אחרות, בתוך עולם היהדות, ואין שום צורך למצוא את מקורותיה...

תנועה משיחית

אחת השאלות המעניינות, בתחום הזה, היא, האם החסידות קמה כתגובה משיחית העושה צעדים לדחיקת הקץ. פרופ' דינור עונה על כך בחיוב. פרופ' שלום, שחקר את היסודות הלוריאניים שבחסידות ר־ראה את הקשר ההדוק שבינה ובין קבלת האר"י טען, שהאר"י פיתח הגות משיחית. אבל — החסידות, בעיני, איננה תנועה משיחית. באחת מהודעותיו המיסטיות של הבעש"ט עליהם כתב לגיסו באיגרת, הוא מתאר כיצד עלה בהיכלות ופגש את משיח ושאלו: אימתי אתי מר? כלומר: מתי יבוא ויתגלה אדוני? ונענה: כשתתפרסם תורתך בכל העולם, יפוצו מעיינותיך חוצה ויעשו כולם כמוך. לכאורה, טקסט משיחי. אבל למעשה — אין זו מסקנה נבונה. שהרי, לשמע תשובת משיח, מספר הבעש"ט, הצטער צער רב. „והית לי צער גדול באריכות הזמן" הוא כותב. כלומר, הוא הבין שעד דורות הרבה יחלפו עד שיהיו בני-האדם מוכנים, כמוהו, לביאת המשיח. ודאי שלא בתפקידו האישי — לזרז את הגאולה ד־

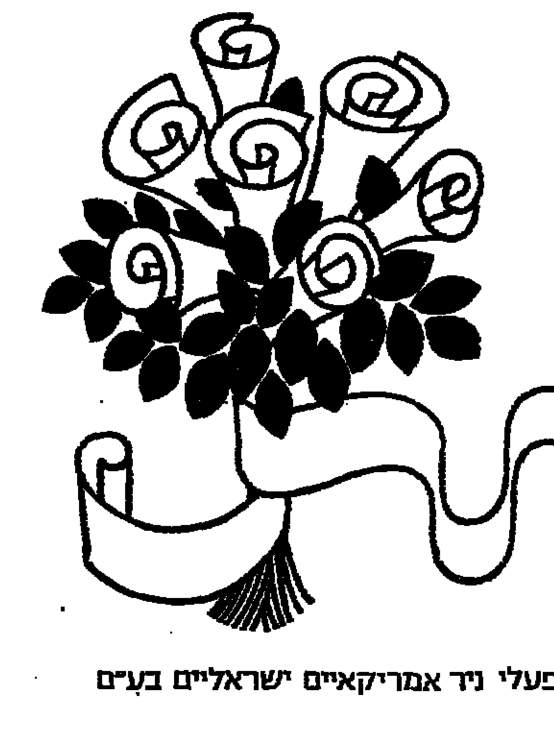

שנה טובה

לנשיא המדינה,
לממשלת ישראל,
לחיילי צה"ל ומפקדיו,
ללקוחותינו, לעובדינו
ולכל בית ישראל

מפעלי ניר אמריקאיים ישראליים בע"מ

המועצה הדתית
בית-שאן

עקב מצב בטחוני רגוע והתורת האוכלוסיה שעזבה בימי המתח וההפגזות ותוספת אנשים עקב התפשטות המלאכה בעיר, מתפתחת כעת בית שאן במידה רבה וזאת מחייבת גם את המועצה הדתית לפעילות מגוונת, ולהרחבת שרותיה.

*

ההנהלה מורכבת מכל נציגי הסיעות בעיר וקיימת קואליציה מקיר לקיר. בין חברי ההנהלה שוררים יחסים תקינים וכל ענין שמובא לפניהם נדון לגופו. כולם ביחד מתגדלים להעלות את רמת השירותים בכל הנימן. ישיבות ההנהלה מתקיימות לעתים קרובות.

*

רבנות — כב' הרב א. בדלולו שליט"א ממלא את כל התפקידים של רב העיר, בשאלות כשרות הלכה, בעניני נשואין, בבעיות טמיטה וקרקעות וכו', שחיטה השגחה וניקור.

לפני שבועיים נתקבל כרב אשכנזי ע"י גוף בוחר מורכב משלושים חבר, הרב שמואל הבלין שליט"א, שהיה רב באילת ובבני ברק. שיתוף פעולה של שני הרבנים, הותיק הרב בדלולו עם הרב הנבחר מבטיח עבודה פוריה לטובת תושבי העיר והסביבה ובפרט צבור הנוער.

*

שחיטה — קיימת שחיטה סדירה עם לוח זמנים קבוע מראש. ארבעת השו"בים מועסקים בכל אזורי העיר בבתי השחיטה ובית המטבחיים.

*

עירוב — רשת העירובין היא מסודרת ומקיפה את כל העיר בית שאן. לפני שנתיים החולף העירוב הושקע בו סכום של 24 אלף ל"י. על העירוב ישנו פקח קבוע ומבוקר כל יום חמישי. במקרה של תקלה מודיעים על כך בעוד מועד בכל בתי הכנסת למנוע מכשול.

*

ניקור — מנקר במשרה חלקית עובר על כל 17 האטליזים בעיר ובעזרת הקצבים, שבחלקם הם בעצמם יודעים את מלאכת הניקור, עושים את מלאכתם בפקוח של כב' הרב א. בן לולו שליט"א.

התפרסם מיכרז לקבלת מנקר נוסף במשרה שלמה.

*

טהרת משפחה, בעיר ישנה כעת מקוה טהרה משוכללת מודרנית לכל התושבים, שהוקמה לפני שנים מעטות. מטפל בה ר' שמעון אזהיה, תלמיד חכם וירא שמים הבקיא בכל דיני הטבילה וכו'. לנשים דואגת אדרי אסתר לאחזקה ופתיחה קבועה מידי יום ביומו בשעות הערב. אושר תקציב פתוח בסך של 235 אלף להקמת מקוה טהרה שניה בשכונת אליהו, השכונה שהתפתחה וגדלה בשנים אחרונות בקצב מהיר. וקנין אסתר מדריכה את נשי המקום בעניני טהרת המשפחה.

*

השגחה ופקוח

משגיח מטעם המועצה הדתית מפקח על סגירת החנויות לקראת השבת ופתיחתן בזמן במוצאי שבת. במפעל הטקסטיל הגדול, המעסיק כ־800 עובדים פועל כמשגיח על המטבח עובד מטעם המועצה הדתית. תפקידו גם להשגיח על אולם המסיבות הגדול בעיר „אולם — גיל" וכן על המסעדות ובתי אוכל.

*

הדרכה דתית

קיימים שיעורי תורה קבועים למתפללים — מבוגרים ותלמידי בתי הספר בחמשה בתי כנסת בעיר. נותני השיעורים הם: ר' יצחק סבח שליט"א, ר' שמעון אזהיה שליט"א ר' מ. בן-שימול שליט"א, ר' מ. פוזימה שליט"א. השו"ב ר' א. קליימן שליט"א מעסיק את תלמידי בתי הספר בשיעורי תורה אחרי הצהרים.

*

בתי כנסת

הנהלת המועצה הדתית מעניקה מידי פעם בהתאם לצרכים לפי פניות סכומי כסף לכל 43 בתי הכנסת בעיר לשם שיפוצים, רכישת ספרי קודש וחפצי קודש. המועצה הדתית משלמת לחברת „עמידר" מידי חדש קרוב לסך של אלף ל"י שכר דירה עבור בתי כנסת שכורים.

*

פעולות בנוער

כדי להגביר את פעולות הנוער הדתי, מקציבה המועצה הדתית סך של 250 ל"י לחודש לסניף ארגון בני עקיבא ולסניף הנוער העובד הדתי ומעניקה לבנות המתנדבות הפועלות בין הנוער, שי לקראת החגים, במטרה לעודד את הפעולה החינוכית, התרבותית והתורנית בין הנוער. כמו כן משתתפת המועצה בהוצאות של פעולות מיוחדות, כגון הכנסת בני נוער לעול המצוות, הקצבות לשיפוצים וריהוט. בחידוני תנ"ך, המתקיימים בבתי הספר המועצה גם מחלקת מילגות לתלמידים מצטיינים.

מר עמוס הנג'י יו"ר המועצה הדתית (עומד) מוסר סקירה על פעולות המועצה הדתית, מר אמיאס אלברט, סגן מ"מ (בקצה הימני), ומר אדרי דוד — סגן (בקצה משמאל).

*

חברה קדישא, עניני חברה קדישא בהנהלת מר טויל יצחק מתנהלים באופן סדיר ומשביע רצון. נרכשה באחרונה מכונית הובלה חדשה ברבבות לירות. בית העלמין החדש מטופל והורחב והושקע בו 24 אלף ל"י. הפיקוח הוא בידי יו"ר החברה, סגנו ויו"ר המועצה הדתית, צוות העובדים והחלקים מקבלים הקצבה חדשית והיא פעולת לשביעת רצון של כל הגורמים. לבית העלמין הישן, שאינו כבר בשמוש, יסלל בקרוב כביש גישה שיעלה כ־10 אלפים ל"י, למען הנוחיות של המבקרים.

*

התקציב התקציב השוטף הוא בסך 330 אלף ל"י, תקציב הפתוח, שנדרש לבתי כנסת מעל למליון ל"י, כולל הקצבה למקוואות, הכנת התקציב שנעשה ע"י יו"ר המועצה הדתית מידי שנה נבדק ואושר גם ע"י הועדה הקרואה של בית שאן, בראשות של מר י. שרייבום ובסיועו של מר ברכה עמוס.

*

המנגנון, טרם הושלם לפי התקן המלא. חל אמנם שיפור מה בעבודה המינהלית והטכנית של המועצה הדתית, אולם עם תוספת של עובד בעל משקל יקל על המצב וישופר יותר גם צד זה של העבודה. ובמיוחד יורד ביצוע התכניות בהתאם לתקציב הפיתוח.

חברי המועצה הדתית — בית שאן

עמוס הנג'י — יו"ר.
אמיאס אלברט — סגן ומ"מ.
עדרי דוד — סגן.
שכטר יוזא — חבר הנהלה.
וקנין שלמה — גזבר וחבר הנהלה.
אידבי משה — חבר הנהלה.
לאדרי שלמה — חבר הנהלה.
חזן שמעון — חבר ויו"ר ועדת הבקרה.
אבוקסיס שמעון — חבר.
בטיטו חיים — חבר.

שנה טובה שנת שגשוג ושלום
מאחלים
מפעלי ספן עמק-הירדן

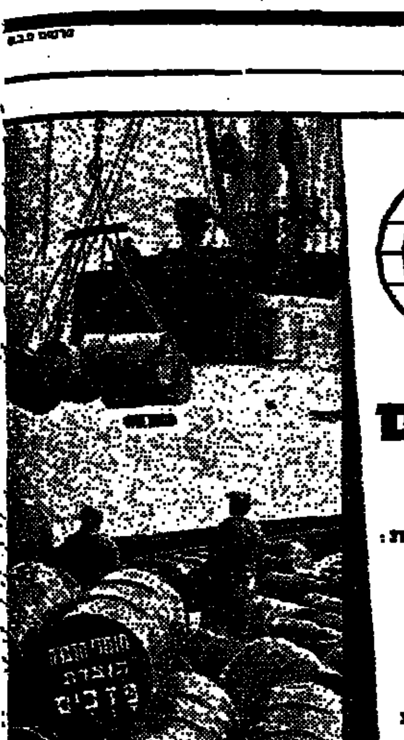

פזים

נסיון, ידע ומחקר מדעי מתמיד בשרות:
* החקלאות
* התעשיה
* המגבוצה הצבאית
* משק הבית

ייצור ושווק של כימיקלים, חמרי הדברה וחיטוי - לצבור הצרכנים בישראל וליצוא

שנה טובה
לכל בית ישראל

בפרוס שנת תשל"ד
אנו מאחלים
לילדינו, לנכדינו
לקרובי משפחתנו בארץ ובחו"ל
לידידינו,
למורנו ורבנו
ולכל בית-ישראל
שנת בריאות ברכה ושלום
נא לראות זאת כברכה אישית

ד"ר נ. ז. סרבר ומשפחתו
ערה"ש תשל"ד, רמ"ג

מאיר קוט
סוכן חב' ביטוח „צור", באר-שבע
שולח ברכת
שנה טובה ומבורכת
לראש העיר באר-שבע
לרבני העיר, וראשי הצבור הדתי
לקהל הלקוחות
ולכל בית ישראל

ברכת שנה טובה
שנת שלום ובטחון
יפו-מור בע"מ

למעכ"ת הרבנים הראשיים לישראל שליט"א בירושלים השלמה • לרבנות הראשית לת"א-יפו והמחוז • לצבא הגנה לישראל • לממשלת ישראל • למועצה הדתית תל-אביב—יפו • לחברי ההנהלה והמועצה של חברה קדישא גחש"א לתל-אביב—יפו והמחוז

שנה טובה ומאושרת

מאחלים:
חברא קדישא ת"א — יפו והמחוז
ההנהלה, המועצה, המנהל
וחבר העובדים

לכל חברינו וידידינו
ולכל בית ישראל

שנה טובה ומבורכת
כתיבה וחתימה טובה

קב' טידת צבי

מבטחים
מוסד לבטוח סוציאלי של העובדים בע"מ — המרכז
הודעה לציבור הפנסיונרים

הננו מודיעים בזה לציבור הפנסיונרים של מבטחים כי לרגל החגים הבאים עלינו לטובה הקדמנו את תשלום הפנסיה לחברים.

החל מיום א' 23.9.73 תמצא הפנסיה עבור חודש אוקטובר בחשבונות החברים בסניפים הבנקים.

בברכת שנה טובה
לפנסיונרים ולבני משפחותיהם

הנהלת מבטחים

לכל בית ישראל בכל מקום שהם
מחרמון ועד אופיר
ומכל קצוות תבל
ברכת שנה טובה ומבורכת
שנת גאולה וישועה

בית „רמת מגשימים"

משרד השכון
תכנית דיור - 3

תכנית הלוואות לשפור תנאי הדיור למשפחות המתגוררות בצפיפות של שלוש נפשות ומעלה לחדר

משרד השכון מודיע על פתיחת תכנית הלוואות מיוחדת למתן סיוע למשפחות עירוניות הגרות בצפיפות של שלוש נפשות ומעלה לחדר ההלוואות מיועדות לשיפור תנאי הדיור בדרך של:

א. רכישה עצמית של דירה על-ידי המשפחה.
ב. שכירות דירה בדמי מפתח.
ג. הרחבת הדירה הקימת (תוספת בנייה).

סכום ההלוואה למשפחה ייקבע בהתחשב: —

א. במספר הנפשות במשפחה המתגוררות בדירה בפועל דרך קבע ליום 31.3.74 (לפי הרשום בתעודות הזהות).
ב. במספר החדרים ומצב הדיור הנוכחי.
ג. בצרכי הדיור של המשפחה להסבת תנאי המגורים.
ד. בערך הדירה הנוכחית הנמצאת בבעלות או בדמי מפתח.

סיוע נוסף יינתן למשפחות המבקשות לעבור לאזורי פתוח.

התכנית אינה מיועדת למשפחות המבקשות לעבור מאזורי פיתוח.

הלוואות יינתנו בסכומים שבין 10,000 ל"י ל־70.000 ל"י לתקופה של 15 עד 25 שנה. לפי הכללים שפורטו לעיל.

ההחזר החדשי של ההלוואה יהיה בתנאים נוחים.

בשלוש השנים הראשונות לא יעלה סכום ההחזר על 180.— ל"י לחודש להלוואה מכסימלית.

סכום ההחזר גדל בהדרגה בשנים שלאחר מכן.

מבקשי ההלוואות, המחזיקים בדירות בבעלות או בדמי מפתח יחויבו להציע כזכות ראשונית לרכישה על ידי משרד השיכון.

תכנית הסיוע מבוצעת בתאום עם הנהלת מרכז השלטון המקומי.

קבלת ההלוואות באמצעות „טפחות" בנק משכנתאות לישראל בע"מ.

לשם החשת הטפול נעשו סידורים מיוחדים באמצעות „טפחות", בנק משכנתאות לישראל בע"מ, אליו תפנינה המשפחות הנכללות בתכנית זו החל מיום ראשון כ"ו אלול תשל"ג 23.9.73.

משרדי הבנק יבצעו את כל הטיפול בבקשות ההלוואה לרבות הבדיקה והאימות של הפרטים הממולאים בבקשות ועד לביצוע מתן ההלוואות.

לנוחיות מבקשי ההלוואות יש לפנות למשרדי בנק „טפחות" שיהיו פתוחים לצורך זה יום-יום למעט ימי ששי וערבי חג בשעות אחה"צ בין השעות 15.30—18.00 במקומות הבאים:

ירושלים — הלני המלכה 9 טל. 227331
תל-אביב — החשמונאים 123 טל. 263141
חיפה — המגינים 209 טל. 668177
באר-שבע — מרכז הנגב רח' מצדה טל. 6183
אשדוד — מרכז מסחרי א' רחבת שרת טל. 31615

טפסי בקשה לקבלת הלוואה ניתן לקבל בסניפי הבנק כאמור, בפניה אישית או בטלפון או באמצעות התלוש שבשולי ידיעה זו.

משרד השיכון

טפחות

גזור ושלח

לכבוד
בנק „טפחות"
בנק משכנתאות לישראל בע"מ
רחוב הלני המלכה 9
ירושלים

טפחות

משפחתי מתגוררת בצפיפות של למעלה מ־3 נפשות לחדר. אני מבקש לנצל את הסיוע באמצעות הלוואה הניתנת על-ידי משרד השכון. נא שילחו לי טופס בקשה ופרטים

שמי ______ (בכתב ברור) מס' ת.ז. ______

כתובת: ______

רחוב ______ מס' ______ שכונה ______ עיר ______

______ חתימת הפונה

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לרבנים הראשיים לישראל
ולחברי מועצת הרבנות הראשית
לצה"ל על כל זרועותיו וחילותיו
לכל בית ישראל באשר הם שם
לאזרחי העיר דימונה — רבניה
לחברי מועצת העיריה

ב ר כ ת
שנת שלום ופדות

מ א ח ל י ם

...חק פרץ ישראל נבון
...ש עירית דימונה — מ"מ ראש עירית דימונה

...שכת הרבנות
...מועצה הדתית
...וד

...שיא המדינה
לממשלת ישראל
לרבנים הראשיים
לרבנות הראשית לישראל
למרנן ורבנן
לחיילי צה"ל עטורי הנצחון
ולמשכימים ומעריבים בבתי כנסת
ולכל בית ישראל

ברכת כתיבה וחתימה טובה

רשימת המקצועות המבוקשים נשלחה לשליחי העליה

מאת סופרנו בתל אביב

באגרת ששיגר מנהל מחלקת העליה מר עוזי נרקיס, לשליחי העליה ברחבי העולם, נמסרה סקירה כללית על כושר התעסוקה בישראל לבוגרים לעליה, לפי המקצועות השונים וצויין בין השאר כי למקצוע הרבנות „כמעט ואי אפשר להשיג עבודה".

ממחלקת הרבנות במועצה הדתית נמסר כי במקומות רבים בארץ, עדיין בכל זאת, חסרים רבנים, ולכן הודעה זו אינה תואמת המציאות.

בין המקצועות המבוקשים בארץ, כותב נרקיס, יש מקום לקליטתם של פסיכולוגים וחינוכים, חברתיים וקליניים, וכן עובדי שיקום, עובדים סוציאליים, מורים, מהנדסים, רופאים, כרדיים, ספרנים, מהנדסי מכונות ובשווקים. אל המקצועות שלגביהם כמעט ואי אפשר להשיג תעסוקה, נמנים רופאי נשים, מורים לפילוסופיה, פיסיקאים, עובדי מחקר, מהנדסי חשמל, מהנדסי מיכרות, פתונאים, צלמים, קרייני רדיו ומורים ל...סריגה ויפנית!

המשטרה נצטוותה לעצור את לנדסברגר

המשטרה נצטוותה לעצור את יורם לנדסברגר לפי החלטה שהוציא אתמול שופט השלום עקיבא פיאלקוב, בעקבות אי־הופעתו למשפט הנערך נגדו. התובע המשטרתי, ארי זיו אב, מאשים את לנדסברגר בהקמת הירות מאנגליה לאחר שהשתלט על דירתה.

תל־אביב

הקוואות פתוחות לטבילת נשים בראש השנה

בלילות רביעי, חמישי ושישי — משעה 6 עד 7 בערב ברחוב יבנה 10; ברח' צ'לנוב 18; ברח' הכובשים 8; ברח' בר כוכבא 52; ברח' שדי החייל (יד אליהו) 4; ברח' התחיה (יפו) 4.

במוצאי שבת: ברח' יבנה 10; ברח' הכובשים 8; ברח' בר כוכבא 52; ברח' פינס 25.

בבית הכנסת „בית אל", רח' פרישמן 23

בימים הנוראים יעבור לפני התיבה החזן הראשי מר מאיר קופרמן בלוית מקהלה בניצוחו של מר צבי הכמי.

זכו בלוטו

בהגרלת לוטו שהתקיימה אתמול, הועלו בגורל המספרים הבאים: 11, 12, 19, 20, 23, 26, המספר הנוסף: 21.

דרשות שבת שובה

בתל־אביב־יפו

בבית הכנסת הגדול ב־4 — הרב הראשי לתל־אביב־יפו, הרב יצחק ידידיה פרנקל. בביכנ"ס בית אל, רח' פרישמן 23 ב־4.15 — הרב חיים פרוס. בביהכנ"ס רבה (צפון ת"א), ב־4 — הרב בן־ציון פטרלר. בביכנ"ס בית יעקב יוסף, רח' בזל 16 ב־9.30, הרב אפרים גשקן. בביכנ"ס המרכזי ביפו, שדרי ירושלים 36, ב־4, הרב משה זאב פרידמן. בביכנ"ס הנוער הדתי, רח' סמולנסקין 2 ב־11.30, הרב ד"ר הד אוקס.

בביהכנ"ס המרכזי „אוהל שרה" ב־4 — הרב כ.פ. טכורש. בביכנ"ס הגדול בקרית שלום ב־5 — הרב כ.פ. טכורש.

בביכנ"ס „תפארת צבי", רח' הרב כהן 9 — הרב מאיר לאו.

ירושלים

בביכנ"ס „זכרון קדושים", רח' אררוגאזי 22 — הרב יוסף רלב"ג, רבה של קרית יובל.

בני ברק:

בביהכנ"ס המרכזי בקרית הרצוג ב־9 בבוקר — הרב ד. זרצקי.

ח י פ ה

בביהכנ"ס המרכזי בקריה מוצקין ב־4 — הגרי"ב פוגלמן. בביהכנ"ס המרכזי בקרית אליהו ב־4 — הרב א. ע. רודנר.

במפלגה ובתנועה

תנועת האשה הדתית לאומית

...קין — בשבת בביהכנ"ס המרכזי ב־4 ישא דברו הרב מרדכי פוגלמן, רב דבהא על 25 שנה להוד ימינו בקדם.

בני ברק שיכון ה' — במועדון שח"ל ב־12 בצהרים פרי שבוע הרב י. שרמן.

בני ברק שיכון ה' — בבית החב׳ פירההה ריבוק רח' האי גאון 19 פרי שבוע.

במפד"ל סניף חיפה

שיעורי תורה: בביכנ"ס המרכזי בבית התנועה, רח' החלוץ 59 בשבת ב־7 בבוקר שיעור בגמרא ע"י הרב מנחם הכר, ב־10.30 שיעור ברמב"ם ע"י הרב ב. ראטה.

בביכנ"ס כל הפוה"ב בקרית אליהו בשבת ב־10 שיעור בגמרא ע"י הרב יצחק לבנון. בין מנחה לבית שיעור בגמרא ע"י הה' ישראל פולקין. במשך כל השבוע דף יומי אחרי בערב ע"י הרב בהרב ליבר.

בביכנ"ס המרכזי בקרית אליהו: בשבת וביום ראשון אחה"צ ב־5 שיעור ברמב"ם בהדרכת הה' דוד אורבך.

יד יצחק בן־צבי
ירושלים

מודיעה על פתיחת ההרשמה

א. לארבעה ימי עיון וסיור בנושא:

„יהדות צפון אפריקה תולדותיה ויצירתה"

בימים ראשון — רביעי, ט"ז—י"ז חשון תשל"ד (11—14.11.73).
האכסניה בירושלים

ב. לשלושה ימי עיון וסיור בנושא:

„דרום הגולן" (מחזור ב')

בשיתוף עם המדור לידיעת הארץ, התנועה הקיבוצית.

בימים שני — רביעי, י"ז—י"ט חשון תשל"ד (12—14.11.73).
האכסניה בטבריה

פרטים והרשמה ביד יצחק בן־צבי, ת.ד. 7660, טל. 39202—02.

18% – 20% רווחים

תקבל באמצעותנו על־פי היתר עיסקה
בערבות בנקאות
ובערבות מוסדות ציבוריים
„קרן־להשקעות בע"מ"
ללילינבלום 30 טלפון 58453 ת"א
סניפנו בירושלים רח' מלאכי 23 טלפון: 286355—02

✶ הדסים משולשים בסיטונות וליחידים
✶ אתרוגים בלתי מורכבים
✶ לולבים בסיטונות וליחידים

טלפון 243841—04 חיפה

שלום לחוץ לארץ

... ש. פ. משווקי פנלייט בע"מ

...ל־אביב • רחוב המנור 1 • טלפון: 829589, 269147

...יוצר ע"י עץ לבוד בע"מ

יצרנים ויצואנים
ירושלים—תל־אביב—חיפה
✶
מברכת את לקוחותיה, ידידיה וכל הבאים בקשרי מסחר
בשנה טובה ומבורכת
שנת יצירה ושגשוג

„רקם" בע"מ

תל־אביב • ת. ד. 1894 • טלפון 823483

י. סבירנובסקי

מברך את פועליו, פקידיו, סוכניו וכל לקוחותיו, הבאים אתו בקשרי מסחר, כל קרוביו וידידיו, בארץ ובחוץ לארץ

בשנה טובה ומאושרת

...ראות־נוף

...חברה קבלנית לבנין והשקעות בע"מ

מראות

MAROT – NOF

...רכת את כל לקוחותיה בברכת
שנה טובה ומבורכת

חברת „מגדן" בע"מ

לתעשית שוקולדה, סוכריות, ופלים, דרג'ה וקקאו
תל־אביב, הרצל 146 — טלפון: 824311

מברכת את
פועליה, סוכניה, לקוחותיה וידידיה
בברכת כתיבה וחתימה טובה

אחים שפירא

„אמינפא"

חברה אמריקאית לפיתוח שטחי תעשיה

הבונה את
קרית התעשיה „אמינפא" תלפיות

מברכת
את כל לקוחותיה ומשתכני קרית התעשיה
בברכת
שנה טובה ומאושרת

להרב **שמואל הבלין שליט"א**

להיבחרו לכהן פאר כרב בבית־שאן

יהי רצון שתתברך עירנו לרגלו בגשמיות וברוחניות ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה

הרב א. בן לולו שליט"א — רב המקומי

עמום הנ'ב' — יו"ר המועצה הדתית בית־שאן
הסגנים — חבריה ועובדיה

ריסנר ושות' בע"מ - ירושלים

רח' שביל האריה 7 • תלפיות • טל. 66415 • ת.ד. 10363

חמרי בנין אינסטלציה סניטרית וברזל

מברכת
את לקוחותיה וכל בוני ירושלים

בברכת
שנה טובה
שנת שגשוג ובנין הארץ

אנו מודים
לכל ידידינו ומברכינו אשר ברכונו לשנה החדשה

מאחלים אנו להם
לכל הרבנים והמרצים החזנים והאורחים — המשתתפים במסיבות מלוה מלכה בביתנו ולכל בית ישראל

שנה טובה וחתימה טובה

בית ציפליק — אהובה ויצחק

...אורה" מגדניה מרכזית ירושלים

רח' שביל האריה 3 • קרית אמינפא • טל. 66415 • ת.ד. 1208

✶ עוגות — מברכת
✶ עוגיות — את כל צרכניה
✶ טורטים — בברכת שנה טובה
✶ ודונטס — ומתוקה

הועדה המקומית לתכנון ובניה קריות

הנני להודיע כי הוגשה בקשה לועדה המקומית להקמת בנין בגודל בן 3 קומות על עמודים בקרית ביאליק רח' יגור 1 גוש 11590 חלקה 19 בשטח העולה על המותר ב־96, היינו 11% משטח החלקה. הבקשה מהווה הקלה לגבי אחוזי הבניה ומספר הקומות.

כל המעוניין רשאי להגיש התנגדות למשרד הועדה המקומית שד' ויצמן 5, ק. מוצקין, תוך שבועיים מיום פרסום הודעה זו.

ע. לוי
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ובניה קריות

ירושלים

הרב הר מנחם לויטס

ירצה בשבת בהיכל שלמה השעור על „פרשת השבוע לאור ימינו", מטעם ארגון הוותיקים בירושלים, יתקיים בש"ק, כי האזינו ב־330 אחה"צ, בהיכל שלמה. המרצה יהיה הרב ד"ר מנחם לויטס, מרבניה המובהקים של יהדות קנדה.

חיפה

בית כנסת לנוער בבי"ס ממ"ד „יבנה — נצח ישראל" חיפה

התפילות בכל ליל שבת לפי זמני הדלקת הנרות ובשבת בבוקר ב־7.30 לפני התפילה שעור בהלמוד. ע"י הה' מורה הרב ישעיהו נגר, ב־8.15 הפטרה, פלני קריאת התורה ליכוד משניות ע"י הרב הנ"ל לזכר תלמידי ביה"ס.

תורנות בתי מרקחת

תורנות בתי מרקחת ליום ד' 26.9.73
ירושלים: „ג'ייבנס", הארי 12, טל. 33676. „אל סדיר", רח' האן א־זית, טל. 282040.
תל־אביב: „גורדאיי, בן יהודה 183, טל. 242673. „פרנקל", המלך ג'ורג' 28, טל. 223721.
פתח תקוה: „אסותא", ברון הירש 21, טל. 97710.
בת ים: „יונה", מרכז מסחרי, רמה יוסף.
חולון: „מרכזי", ככר ויצמן, חולון.
רמת גן והסביבה: „רמה", ז'בוטינסקי 65, טל. 793483.
הרצליה והסביבה: „כפר שמריהו", מרכז מסחרי, כפר שמריהו.
נתניה: „הדסה", הרצל 24, טל. 22243.
רמלה—לוד: „רמלה", הרצל 75, רמלה.
באר שבע: „הנגב".

ליום ה', א' דראש השנה 27.9.73
ירושלים: „הרצל", יפו 36, טל. 22059.
תל־אביב: „גוטמן", אחד העם 91, טל. 285301. „קסטל", אבן גבירול 147, טל. 443716. „יאני", יהודה הלוי 67, טל. 612474.
פתח תקוה: „הירקון", שטמפפר 24, טל. 910946.
בת־ים: „בת־ים", הנביאים 3.
חולון: „סיינקי", סוקולוב 68, חולון.
רמת גן והסביבה: „חן", רח' ז'בוטינסקי 99, טל. 794434.
הרצליה והסביבה: „אלרס", סוקולוב, רמת השרון.
נתניה: „מרכז", הרצל 36, טל. 22739.
נתניה: „מרכז", הרצל 36, טל. 22739.
רמלה—לוד: „רמלה", הרצל 75, רמלה.
באר שבע: „יונה".

למוצאי א' דראש השנה 27.9.73 (יום ה')
ירושלים: „מאיר", יפו 44, טל. 233592. „אל שפא אל ג'דידה", בתוך שער שכם, טל. 283401.
תל־אביב: „גרוסר", שינקין 27, טל. 284791. ככר המדינה, ה' באייר 48, טל. 258041.

ליום ב' דר"ש השנה יום ו' 28.9.73
ירושלים: „בטיש", שטראוס 10, טל. 222911.
תל־אביב: „מושקוביץ", המלך ג'ורג' 25, טל. 282650. „גורדאי", בן יהודה 183, טל. 242673. „יאני", יהודה הלוי 67, טל. 612474.
פתח תקוה: „מרכז השרון", חובבי ציון 40, טל. 911078.
בת ים: „בלפור", בלפור 90.
חולון: „נאות רחל", אילת 36, נאות רחל, חולון.
רמת גן והסביבה: „גנה", רח' ויצמן 17, גבעתיים, טל. 722458.
הרצליה והסביבה: „ד"ר ברניקר", סוקולוב 28, הרצליה.
נתניה: „המגן", ויצמן 13, טל. 23866.
רמלה—לוד: „רמלה", הרצל 75, רמלה.
באר שבע: „אסותא".

למוצאי החג, יום ו' 28.9.73
ירושלים: „מרכז הבריאות", מרכז מסחרי, קרית היובל, טל. 35081. „אל סנטראל", צלאח־א־דין, טל. 222196.
תל־אביב: „בני", דיזנגוף 174, טל. 222386. „יאני", יהודה הלוי 67, טל. 612474.

ליום שבת 29.9.73
ירושלים: „קסמוף", המלך דוד 23, טל. 33843.
תל־אביב: „צפון", יהודה המכבי 33, טל. 449995. גוטמן, אחד העם 172, טל. 285301.
פתח תקוה: „רסל", רוטשילד 89, טל. 911406.
בת ים: „גני בת־ים", הנביאים 3.
חולון: „אסותא", סרומפלדור 4, מול פ' שינקר 19.
רמת גן והסביבה: „הגיה", ארלוזורוב 81, טל. 721489.
הרצליה והסביבה: „בריאות", סוקולוב 65, הרצליה.
נתניה: „הנשיא", ויצמן 36, טל. 23639.
רמלה—לוד: „רמלה", הרצל 75, רמלה.
באר שבע: „רמב"ם".

למוצאי שבת 29.9.73
ירושלים: „אופלקה", יפו 110, טל. 224021. „אל סדיר אל גדידה", רח' אל הראה, טל. 282040.
תל־אביב: „פרנקל", המלך ג'ורג' 28, טל. 223721. „יפה", בן יהודה 172, טל. 224543. „יאני", יהודה הלוי 67, טל. 612474.

לוח הצפה

למוסד חנוכי דתי בקרבת חיפה

דרוש
מנהל חשבונות ראשי

הכישורים: 1) בעל תעודת כנהל חשבונות מדופלם או בוגר אוניברסיטה בהשבונאות.

2) נסיון בעבודה עצמאית של לפחות 3 שנים.

✶ בהצעות נא לפנות אל ת.ד. 154 חיפה עבור „מנהל חשבונות ראשי", בצרוף קורות חיים בכתב יד.

פודיות מובטחת.

אוניברסיטת בר־אילן

מודיעה על משרה פנויה של

טכנאי פיסיקה

מכרז מס' 58/73

הדרישות:
בוגר בית ספר מקצועי יוצא צבא

יועדפו בעלי נסיון בעבודה דומה
הדרגה תקבע בהתאם לכשורים

נא לפנות בכתב בציון מס' המכרז
אל מתי המנגנון, אוניברסיטה בר־אילן רמת־גן.

עירית נהריה

לבי"ס התיכון הדתי נהריה
דרושים מורים במקצועות הבאים:

תלמוד • תנ"ך (משרה חלקית) • מזכירות • משרדאות (משרה חלקית).

מועמדים מתאימים יפנו לבי"ס, רח' הרצל 1, ת.ד. 282 נהריה, טל' 922798

ג. פין ראש העיריה

עירית אשדוד

דרוש מורה

לישיבה התיכונית בני־עקיבא „נווה הרצוג" בנוה־גלים שליד אשדוד, דרוש מורה לעברית במשרה מלאה.

מורים דתיים בעלי השכלה מתאימה ונסיון בהוראה המבקשים לפנות בכתב למחלקה לחינוך בעיריה אשדוד לא יאוחר מ־5.10.73 בציון פרטי השכלתם, התעודות שבידיהם, נסיון בהוראה ומקומות עבודה קודמים.

בדבר פרטים נוספים נא לפנות לטל. 25672—055.

בכבוד רב,
צ. עם שלום
סגן וממ"מ ראש העיר

עירית צפת

מכרז תשל"ד

בבי"ס מקיף דתי בצפת פנויה משרה —

ללשון עברית וספרות

מועמדים בהאיבים בעלי רשיון הוראה וסכיכות יפנו למחלקה לחינוך עירית צפת.

בכבוד רב
יוסף שמרית
סגן ראש העיריה ומנהל מח' החינוך

דרושה בירושלים מטפלת דתית

לטפול בזוג תאומים

תנאים טובים למטפלת המתאימה

טלפון 34723

לשומרי מסורת בירושלים

נותרו מספר מצומצם של דירות
בנות 3 חדרים בקרית־איטרי

בתנאי תשלום נוחים.
כל הקודם זוכה

לפנות: לאוב־וק־מן בע"מ
רח' בן־ביריא 2 טל. 231812—02
02—221774

ד ר ו ש
למרכז נוער באופקים
מ ו ר ה — מדריך דתי
נא לפנות למנהל מרכז הנוער במקום

דרושים

● גלוכר מהפרה בבני־ברק רח' ברקון 2 793111 מציעה עבודה לפתולות בלתי מקצועיות בשכר טוב מהתחלה ואחרי השתלמות קצרה תאפשר פרמיות גבוהות.

● למשפחה דתית בתל אביב, דרושה עוזרת בבית עם בשול 4 פעמים בשבוע מ־10 עד 3. טלפון מ־8 עד 5 32743 בערב מ־8 231587.

שידוכים

● דתית רווקה 29/155 משכילה מסודרת היטב ממשפחה דתי משכיל מתאים (עדיפות לבעל עבר ישיבתי שכרגע עובד).
בפרסים מלאים לת.ד. 8139 רמת גן.

● אלמן חרדי בן 45 בעל ממון ורכוש מעוניין בצעירה ראויה לבנים אפילו עם ילדים. ת.ד. 11039 תל־אביב.

שונות

● קונים רהיטים משומשים, פריג'ידרים, חיסולים ירושות ואנטיקות. 874245.

● קונים רהיטים משומשים פריג'ידרים, חיסולים, ירושות ואנטיקה 864938 בערב 876852.

● ציבור בבית הארחה קיבוץ לביא בשבת פרשת לך לך בשחרים צריכים במיוחד.
הרשמה „אל סירס" חיפה רח' נורדאו 1 666222—04.

● פיבה לבנה בכל המידות מהיצרן לצרכן, ירושלים רחוב אגריפס 15, ששון, טלפון 224279.

● דתיות עץ ספרד בגולפות משני הצדדים כבחור דוגבאות הכתאימות לדירה ולבית כארקא בע"מ רח' יהודה הלוי 77 ת"א בשעות 8.00—16.00.

● סדה להזנות הרשבה בימי א' וד' 8—6 בערב „בילו" שד' רוטשילד 124 ת"א.

דירות

● בראשון לציון — הפתרון לזוג בית צעירים 3 חדרים 82,000 — תנאי תשלום ל־24 חדש בדירות גינדי הרצל 59.

● בראשון לציון, ליד בי"ס דתי, 3 — 90,000 — 3½ — 100,000 — 4 — 110,000 בדירות גינדי הרצל 59.

● לבנים לאנשים דתיים, בית גדול בסביבת סביון עם שטח אדמה גדול (מעובד לפי התוה), — 250000 ל"י, אנגלו סכסון סביון טל. 757261.

● סביון — להשכרה מבחר דירות באיזור בר אילן לבחך שנה הליזרים אנגלו סכסון סביון טל. 757281.

● בבני ברק ברחוב נחמיה לבכירה דירה 3 חדרים + הול + פנת אכל. טלפון: 789487—03.

● להשכירה דירה 2½ חדרים בהדר לים ק"ב בסוף ר' עקיבא בני ברק טל. 792724.

היום

יום רביעי, ערה"ש תשל"ד 26.9.73

פרי האזינו

הפרק: דבה"י א' בג־כד; המשנה: אבות א, ידיעו; הדף: הוריות ט; ההלכה: אורח חיים רסה, ג—ה.
א' דר"ה, הפרק: דבה"י א' כה־כו; המשנה: אבות א, יז־יח; הדף: הוריות י; ההלכה: או"ח רסה, ד־ח.
ב' דר"ה: הפרק: דבה"י א' כז־כט; המשנה: אבות א"ב, יח־א; הדף: הוריות יא; ההלכה: או"ח רסה, ס—יא. שבת: הפרק: דבה"י ב' א־ב; המשנה: אבות ב, ב־ג; הדף: הוריות יב; ההלכה: אורח היים רסה"ס, יב—א.

שידורי ישראל

חדשות בעברית
6.00 (גל ב'); 7.00 (ב'); 8.00 (ב'); 9.00 (ב'); 10.00 (ב'); 11.00 (ב'); 12.00 (א' ב'); 13.00 (א' ב'); 14.00 (א' ב'); 15.00 (א' ב'); 16.00 (ב'); 17.00 (א' ב'); 18.00 (ב'); 19.00 (א' ב'); 20.00 (א'); 21.00 (ב'); 22.00 (א' ב'); 23.00 (א' ב'); 24.00 (א' ב'); 01.00 (א' וב').

שידורי תכניה לעולים (ב'): עברית — 19.00; יידיש — 19.10; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית — 20.30; רוסית — 20.45.

שידורי לפנה"צ ברשת ב' [illegible]

רשת א'

[illegible]

רשת ב'

[illegible]

גלי צה"ל

[illegible]

טלוויזיה בלילית

15.00 „הג לי" — תכניה לתנ.

במוצ"ש

רשת א'

18.40 רוכנוסת ספרדיות; 19.05 ...; 20.06 ...; 21.05 ...; 22.06 ...; 23.05 [illegible]

רשת ב'

18.05 ... 18.30 ...; 19.05 ...; 20.05 ...; 21.05 ...; 22.05 ...; 23.05 [illegible]

גלי צה"ל

18.05 ... 19.05 ...; 21.05 ...; 21.35 ...; 22.05 ...; 00.05 [illegible]

טלוויזיה בלילית

18.32 ... 18.45 ...; 19.24 ...; 19.30 ...; 20.00 ...; 21.00 ...; 21.50 ...; 22.30 [illegible]

נרשמו לנשואין

לשכת הרבנות — קרית אונו
ישראל יהודה בן כרמאן ורות עיראקי — קרית־אונו, ... בן אליהו ורותה ... [illegible]

תיאטרוני ישראל

במוצ"ש 29.9.73

הבימה:
בוסמן ולנה
הבירהף
נשי ויגדזור העליזות
תל־אביב האולם הבדי

הבעל הנצחי:
תל־אביב האולם הקטן
טל. הקופה 283742 ת"א

הקאמרי:
כבוד בעיניכם
תל־אביב
יעקבי וליידנטל
(סם זמבי)
תל־אביב צוותא

התיאטרון העירוני חיפה
משפלים אהלונים:
חיפה

הצפה

עתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ, עורך ש. דניאל, מערכת והנהלה תל־אביב, רח' המסגר 66, טל. 354211, ת"ד 2045. חשבון בבנק הדואר 41144 ✶ סניף ירושלים רח' בן יהודה 3, ת"ד 1148, טל. 234910, 35689 528344 בערב טל. ✶ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 3, טל. 663628. רשות הצאת בפ"ת, ת"א, רח' המסגר 66, טל. 31554

●

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולמנגנון

صكنا من الاهل

אבן פינה לבית כנסת בנמל לוד

במעמד שר הדתות, שר התחבורה, נציגי התעופה ורבנים מהארץ ומחו"ל הונחה אתמול אבן פינה לבית כנסת בנמל התעופה לוד. המבנה יהיה יפה ומקורי. יוקם בצורת אוהל גדול זכר ל,,אוהל מועד".

שר הדתות ד"ר זרח ורהפטיג ש־[illegible] ציין כי תהיה זו הפעם הראשונה [illegible] אשר יראה לראשונה כל הבאים בשערי הארץ [illegible] שיראה על ידי הי־[illegible].

[illegible] ציין כי תפילה בכותל [illegible] ביה תפילה [illegible] התעופה, אולם ב־[illegible] בית הכנסת [illegible] ,,היכל דבורה".

[illegible] בית הכנסת [illegible] ללא [illegible] נוספת.

הרב הראשי הגר"ש גורן בהיכל שלמה בירושלים:

תקופתנו מחייבת מהפכה רוחנית והתקרבות לחיי תורה וליהדות

,,תקופתנו מחייבת התגלות ומה־פכה רוחנית והתקרבות למוסר הנ־ביאים ולחיי תורה ויהדות. זאת ל־אור אופיה של התקופה שיש בה סימנים לגאולה. סימנים אלה הם השחרור הבקדש של ארץ ישראל, קיבוץ הגלויות, חזרת עם ישראל ל־ארצו והיום השלטון והבטחון על ידי עצמנו". זאת אמר הרב הראשי לישראל הרב שלמה גורן, בפגישה עם תלמידי תיכון שהיתה אתמול ב,,היכל שלמה" בירושלים.

הרב קבע שלושה תחומים שעלינו ,,להוקיע בהם": בין אדם למקום בין אדם לחברו ולפי הבטחה הב־סיסית והאהבה לרעך כמוך והאהבה לארץ ישראל.

השר אמר כי [illegible] עם ישראל [illegible] ובהתקרבות, ב־[illegible] הדרך להרחיב אהלי התורה. ביחוד לאלה הבאים צבאים בברית המר־צוה והרוצים לרצה את כלורות הי־הדות.

משרד הדתות תילק מילגות לתלמידי ישיבות

בטקס הלוקת מילגות של למעלה מ־100 תלמידי ישיבות תיכוניות ו־מקצועיות, מטעם משרד הדתות, ש־נערך אתמול בבית מאיר בירושלים, בנוכחות ראשי הישיבות, אמר ש־ההתה ד"ר זרח ורהפטיג, הוא ד־משרד הדתות [illegible] כל אשר ביכולתו כדי להבטיח לצעירים הדר־בים ללמוד בישיבות, [illegible] להם ליהתלם.

נמשכת האמרת המחירים של תוצרת חקלאית

מאת סופרינו הכלכלי

האמרת המחירים של התוצרת החקלאית ומחסור במוצרי מזון שונים נמשכו גם אתמול, והצרכנים רבים הביעו את התמרמרותם על חוסר הי־צים שגילו השלטונות בהבטחת אספקה סדירה להם.

המחסור באורז נמשך אם כי היתה הקלת מה ע"י אספקה מוגברת. גם בתוצרת חלב היה מחסור, בעיקר בגבינות קשות וחלב בשקית.

בתוצרת החקלאית היו גבוהים בי־חוד מחירי הגבינות (3.80 ל"י לקילו); גזר (3.5 ל"י); מלפפונים (2.60); גם יתר הירקות הורקע בשיעור ניכר.

שר המסחר והתעשייה סייר בשווקים

שר המסחר והתעשייה, מר ח. בר־לב, ביקר אתמול, בלווית פקידים בכירים במשרדו בחנויות שונות ב־ת"א — חנויות פרטיות ורשתות ה־שיווק — ,,הוסרסל", ,,סופרמרקט", ,,המשביר לצרכן" ו,,שקם". הוא עמד מקרוב, בשיחות עם קונים ומנהלי רשתות השיווק ומנהלי תנויות על מצב האספקה והמכירה. בחנויות הוטשמו טענות על מחסור באורז, שימורים, תוצרת חלב, ביצים ועוד. עם זאת צויין שבגלל הפרסומים על מחסור קנו רבים למעלה מהדרוש להם וגרמו למחסור מלאכותי. קר־נים התאוננו על היוקר המאמיר ר־הולך.

מר ח. ברלב ציין כי התרשם שיש כח קנייה גדול בציבור ועודת לכך מוצרי מותרות מובוקים המיובאים מחו"ל, שיש להם דרישה גדולה ל־מרות מחירם הגבוה.

שר ההקלאות ישקול התקנת צו

באם ימשיכו מחירי הפירות והי־רקות להאמיר ללא הצדקה, ישקול שר החקלאות אפשרות להתקנת צו מחירי מקסימום לצרכן. עם זאת יוגבר הפיקוח על ההגירות והדיכני הכוכרה, והחייבים להציג לוח מחי־רים לצרכן על פי החוק.

בישיבה שהתקיימה אתמול נדונה בעייה האמרת המחירים לצרכן ב־ימים האחרונים, שברובה היתה ללא הצדקה. ביקים האחרונים נעשה נסי־צול לרצה של צבור הקונים, בגלל בהלת הקנייה לקראת ימי החג.

בתום הדיון סוכם כי יעשו צעדים להגברת אספקת הפירות והירקות במחירים סבירים לתקופת החגים, יוגבר הפיקוח בחנויות ובשווקים על הצגת מחיר פירות וירקות בחנו־יות, ומשפטים נגד המפירים את החוק. הצי־בור מתבקש להתלונן על אי הצגת מחירי רפירות וירקות בחנו־יות, בלשכה הממנביל לעניני כל־כלה במשרד החקלאות.

צבי בורנשטיין הובא למנוחות

שר האוצר פ. ספיר, הרב הראשי לתל אביב — יפו י. פרנקל, אדמו"רים, רבנים, ראשי ישיבות, תעשיינים וקהל רב ליוו אתמול אחר הצהרים למנוחות בקריה שאול את צבי בורנשטיין, מנהל מפעל ,,סמ־פו" בירוחם.

המנוח, בן 37, בנו של בעל מפע־לי ,,סמפו" בארץ, מת ביום ב' בפ־צעיו בבית החולים המרכזי בבאר שבע, לאחר שנפצע קשה לפני ש־בועיים, בהתרסק מטוסו לאחר המר־ראה מירוחם.

ההלוויה יצאה מבית ההלוויות ה־עירוני בתל אביב, שם אמר דברי הספד הרב הראשי לתל אביב י. פרנקל. בין המלווים נראו משלחות של תושבי ירוחם, עובדי המפעל ותלמידי בית ספר ,,אורט" בירוחם.

התעשיינים פורשים מוועדת המחירים

מאת סופרינו הכלכלי

התעשיינים לא יתהפו פעולה ב־ביצוע הכיבך הקפאת המחירים יצ־איה התאחדות התעשיינים החליטה אמש להוציא את שני נציגיה מוע־דת המחירים. כמו"כ ישקלו התעשיי־נים אם להמשיך ישתתפי בהוצא ליבליגה האינפלציה.

התעשיינים החליטו על צעדים זה לאחר שהקפאת המחירים הוארכה פעם נוספת, למרות שבזמנו נקבע כי היא תהיה ל־100 ימים בלבד.

יו"ר הוועד הפועל של התאחדות התעשיינים, מר א. שביט, הסביר אמש לעתונאים כי עד כה ריסנה ה־התאחדות תביעות להעלאת מחירים ואילו עתה היא לא הדרוש מאף תע־שיין איך להתנהג בנושא זה. כל אחד יעשה כפי שהוא מבין וכפי שימצא לנכון בכדי להגן על האינטרסים שלו — אמר. הוא הביע סברה כי מפעלים יפסיקו לייצר מוצרים בלי־הי כדאיים באחר ולא יוכלו לעמוד בהקפאה.

דובר במשרד המסחר והתעשיה הוועדה תפעל גם בלי התעשיינים

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

הממשלה תנסה להשפיע על ה־תעשיינים להמשיך ולשתף פעולה עם ועדת המחירים. דובר משרד המסחר והתעשיה אמר אמש כי שתוף פעו־לה זה הוא לטובה התעשיה ולטו־בת המשק כולו. אולם אם הם יעמדו על דעתם להחרים את הוועדה, היא תמשיך והפעל בלעדיהם.

ברכת

שנה טובה

שלוחה

ללקוחותינו

ולכל בית ישראל

מלון ״אריסטון״

טבריה

שר הפנים

מנכ״ל המשרד וחבר העובדים

מתאבלים באבלו של

חיים קופלמן

יו"ר הועדה הקרואה באור עקיבא

על מות אביו

ר׳ אפרים זלמן קופלמן ז״ל

ומביעים את תנחומיהם למשפחה האבלה

הרבנות והמועצה הדתית לוד / החברים והעובדים

מתאבלים על פטירתו של היקר באדם

יו"ר המועצה הדתית ברמלה

הרב ד״ר מנחם פרנקל ז״ל

ומביעים את תנחומיהם למשפחה ולמועצה הדתית

הרב חיים הדר — רב העיר

הרב א. קיסנר — יו"ר המועצה

על הסתלקותו של יו״ר המועצה הדתית

הרב ד״ר מנחם פרנקל ז״ל

אבל

ומשתתף בצערה של המשפחה

בנק המזרחי המאוחד בע״מ
סניף רמלה

אני מבכים את פטירתו של אציל הנפש

הרב ד״ר מנחם פרנקל ז״ל

יו"ר המועצה הדתית

ומביעים תנחומים למשפחה האבלה

מתפללי בית הכנסת ,,היכל יצחק״ — רמלה

ציבור המתפללים בלא יגון וצער על פטירתו של איש האשכולות

הרב ד״ר מנחם פרנקל ז״ל

יו"ר המועצה הדתית

ומשתתף בצער המשפחה

מתפללי בית הכנסת ,,זרע יצחק״ — רמלה

מתפללי בית הכנסת ,,חסד ואמת״ — רמלה

הבוכים בגודל האסון

[illegible] על הסתלקותו של

הרב ד״ר מנחם פרנקל ז״ל

יו"ר המועצה הדתית

למשפחת בורנשטיין ולמפעל סמפו

אתכם אנו באבלכם הכבד בהלקח ללא עת בדמי ימיו

צבי ז״ל

יצחק פרץ — ראש עיריית דימונה

ישראל נבון — מ"מ ראש עיריית דימונה

וחברי מועצת העיר

מטה

ההסברה בעל־פה

המפלגה הדתית לאומית בישראל לכנסת ה־8 ולרשויות המקומיות

בת־ים

יום ב', ה' תשרי תשל"ד (1.10.73) — חוג בית — בביתו של ניסים רוזה, האשל 12 בהשתתפות: ת. מואל. בשעה 8.30 בערב

יום ב', ה' תשרי תשל"ד (1.10.73) — חוג בית — בבית משפ' וסרמן, בהשתתפות: הרב מ. סלמן. בשעה 8.30 בערב

יום ב', ה' תשרי תשל"ד (1.10.73) — חוג בית — בבית אריה לוי, בהשתתפות: צ. ברנשטיין — מזכ"ל המפד"ל. בשעה 8.30 בערב

יום ב', ה' תשרי תשל"ד (1.10.73) — חוג בית — בבית אפל פרלשטיין, בהשתתפות: א. גואלמן. בשעה 8.30 בערב

רמת־השרון

שבת שובה, ג' תשרי תשל"ד (29.9.73) — עצרת התעוררות, בביהכנ"ס ,,נוה מגן מורשת אבות" — בהשתתפות: הרב ד. שילה. המנחה: המלי שלום. פרקי חזנות מימים נוראים מפי החזן ש. רוזנברג ומקהלתו. בשעה 7.30 בערב

קרית שמואל

יום ב', ה' תשרי תשל"ד (1.10.73) — אסיפת עם — בבית המשמרת הצעירה, בשיכון החדש, — בהשתתפות: ח"כ ד"ר י. רפאל. הפותח: הרב משולם, מזכיר הסניף. בשעה 8.00 בערב

יום ג', ו' תשרי תשל"ד (2.10.73) — אסיפת פעילים, בהשתתפות: א. גואלמן, מזכיל המוקדות הכלכליים.

רמת־גן

מוצאי שבת, ג' תשרי תשל"ד (29.9.73) — בביהכנ"ס ,,בית יוסף אור שרגא" הראי"ה פינת השר משה — מסיבת ,,מלווה מלכה", בהשתתפות: סגן ראש העיר מ. אדלר, י. גורליצקי, ח. אינטרטור. בשעה 7.00 בערב

יום ב', ה' תשרי תשל"ד (1.10.73) — חוג בית, בבית משפחת וולף סנדר, רח' דונלד, שכ' המזרחי, בהשתתפות: סגן ראש העיר מ. אדלר, דוד עזאל. בשעה 7.00 בערב

יום ב', ה' תשרי תשל"ד (1.10.73) — מסיבת פעילים, בבית ד"ר י. אורבך, יעלים 6, בהשתתפות: פרופ' קדרי, י. רוזנבאום. בשעה 8.00 בערב

יום ב', ה' תשרי תשל"ד (1.10.73) — פגישת פעילים, בשיכון משכנות, בבית זאב גריה, הראי"ה 256 בהשתתפות: סגן ראש העיר מ. אדלר, ש. דורפמן, ח. אינטרטור. בשעה 8.30 בערב

יום ג', ו' תשרי תשל"ד (2.10.73) — חוג בית, פעילי רמת השקמה, בבית ש. כהן, רח' שמעוני 9, בהשתתפות: מ. אדלר סגן ראש העיר, ש. דורפמן, י. גורקא. בשעה 7.30 בערב

יום ד', ז' תשרי תשל"ד (3.10.73) — מסיבת פעילים שכון רמת עמידר, בבית ת. שליט, התפוצות 20, בהשתתפות: מ. אדלר, סגן ראש העיר, ד. רפאל, ח. צוברי. בשעה 7.00 בערב

הר הכרמל

יום ד', ז' תשרי תשל"ד (3.10.73) — חוג בית, בביתו של הח' קלופשטין בהשתתפות: הפרופ' ישעיהו ורניצקי, מועמד המפד"ל לעירית חיפה. בשעה 8.00 בערב

הדר הכרמל

יום ד', ז' תשרי תשל"ד (3.10.73) — חוג בית, בבית הח' מיכאל, — בהשתתפות: ח"כ בן מאיר ועזריאלי יהודה — מועמד המפד"ל לעירית חיפה. בשעה 8.00 בערב

חיפה, קרית אליהו

יום ג', ו' תשרי תשל"ד (2.10.73) — בביהכנ"ס של הפועל־המזרחי של קרית אליהו — מפגש רעים בהשתתפות: פרופ' ישעיהו ורניצקי, מועמד המפד"ל לעירית חיפה ואירוחו של הרב ליבר בהרב. בשעה 7.00 בערב

נוה שאנן

יום ג', ו' תשרי תשל"ד (2.10.73) — מפגש יוצאי ארצות המערב, בהשתתפות: ח"כ בן מאיר ועזריאלי יהודה — מועמד המפד"ל לעירית חיפה. בשעה 8.00 בערב

אור יהודה

שבת שובה, ג' תשרי תשל"ד (29.9.73) — חוג בית בבית של הח' חסן משה, בהשתתפות: הרב זהרין, מזכיר הסניף הח' חכמון, מזכיר הסניף — א. שירין, יו"ר המועצה הדתית.

קרית חיים

שבת שובה, ג' תשרי תשל"ד (29.9.73) — בבית־כנסת סלמה — שיחה על פרשת השבוע ומפגש חברים אחרי התפילה, בהשתתפות: הח' מ. לוי.

מוצאי שבת, ג' תשרי תשל"ד (29.9.73) — חוג בית לצעירים, בשיכון החדש, בבית הח' שמעון אלחלם, בהשתתפות: מ. לוי.

למזכירי סניפי המפד״ל — הפועל־המזרחי

הרינו להזכירכם כי יש להגיש לפקיד הבחירות את רשימת המועמדים בימים 26.9.73 ו־30.9.73.

לאחר מועד זה לא יתקבלו הרשימות.

טפסים ניתן להשיג במשרד הפנים האזורי ובמחלקה המוניציפאלית במפד״ל.

המחלקה המוניציפאלית
במפד״ל

הודעה שניה

לקרובי הנפטרים הקבורים על תנאי במגרש הגובל בחצר ביה״ח ״שערי צדק״ (בי״ח וולאך) בירושלים:

העברת האריזה לקבורה בהר הזיתים נמשכת, ולקראה ההחלה עבודה הבניה במגרש, הנכם מתבקשים להזדרז בסידור הקניה כדי לא יהיה הויית לפניקה בכבוד הנפטרים.

נא לפנות מיד לח״ק הראשיה והכללית, רח׳ פינס 11 (מול מלון המרכז) ירושלים, או למשרדו של הח״מ.

אליצור ריבון
משרד עורכי־דין
רח׳ המעלות 2, ירושלים

לר׳ משה וגב׳ בורנשטיין לרעייה לאה וילדיהם ולכל בני המשפחה

המיבים מאבלכם, כואבים את כאבכם ומשתתפים באבלכם

על מות הבן — הפעל היקר והכלתי נשכח

צ ב י ז ״ ל

אגודת הכורמים הקואופרטיבית
של יקבי
ראשון לציון וזכרון יעקב בע״מ

כרמל מזרחי

ציבור הכורמים, המנהלים והעובדים

לבאי בתי הכנסת ברמת־גן
ולתושבי העיר, ולכל בית ישראל
כתיבה וחתימה טובה

המועצה הדתית רמת גן

איחולי הצלחה למפד״ל
וברכת כתיבה וחתימה טובה

MOSHOLU CHAPTER

ד״ר חנניה גנג — הנשיא
רבי מרדכי טברסקי — סגן נשיא
ד״ר גבריאל גורל, יואל מנדל — מזכ[illegible]
וויליאם קוסובסקי — גזבר

,,אופטל״

אופטיקאים — אופטומטריסט

● עדשות מגע ●

מברך את עם ישראל בכתיבה וחתימה טוב[ה]

בני־ברק רח׳ רבי עקיבא 57

מכרז פומבי
מתכנן מחוז

נציבות שירות המדינה מודיעה על מכרז פומבי מס׳ 1278 למשרד מתכנן המחוז, בלשכה המחוזית לתכנון רמלה, משרד הפנים, דרגה 7—6 של דירוג המהנדסים.

פרטים בהודעות המכרזים הנמצאים בלשכות המחוזיות של נציבות שירות המדינה, והגשת בקשות ללשכות המחוזיות של נציבות מוזף 1215 (1061) בדלקמן:

נציבות שירות המדינה, ירושלים
נציבות שירות המדינה, תל־אביב, רח׳ ה׳ הקריה
נציבות שירות המדינה, לשכה חיפה הנמצא בה מבמנ
נציבות שירות המדינה, לשכה הנגב, בנין משרד הפ־ באר־שבע

היום האחרון להגשת הבקשות הוא
ו׳ בתשרי תשל״ד (2.10.73)

תנועת האשה הדתית לאומית

מטה הבחירות לכנסת השמינית

היום, יום ראשון ד׳ תשרי 30.9.73

רמת גן — בבית צליק אלי, רח׳ הזיתים 5, בהשתתפות הרבנית נחמה רבינוביץ.
בני ברק — בבית רלה ערך, רח׳ השומר, חוג בית בהשתתפות מרים יקיר.
פתח תקוה — שעריה, חוג בית בהשתתפות הרבנית משורר.
רעננה — בבית מרים אהרל, שכון רסקו, חוג בית בהשתתפות פנינה נמיר.

יום שני ה׳ תשרי 1.10.73

ירושלים — חוג לבעיות השעה, בבית חוה צבאלי, אלחריזי 30, בשעה 8.30 בערב.
ירושלים — חוג תנייא, בבית בולה וגנר, קרן היסוד 19, בשעה 8.30 בערב
ירושלים חוג גבעת שפירא, בבית סיסי פלג, האצ״ל 3/21, בשעה 8.30 בערב
רמת גן — בבית שולמית לנדוי, אמיר 16, בהשתתפות מרים אליאש
פתח תקוה — בבית אסתר לנדוי, הרב קוק 4, בהשתתפות הדסה פדר
רעננה — בבית שושנה ליכטמן, בתיה בתיה, בהשתתפות צ. בריגה.
רעננה — בבית חוה רוטשטיין, הגליל 12 חוג בית, בהשתתפות אהובה לבשאי.
בני ברק — בבית בינה כתנא, אלקלעי 2, בהשתתפות הנה הצרוני, הרצאה על עשרת ימי תשובה — הרב י. שרקון.
חולון — בבית קיצר, קוגל 9, בהשתתפות לאה צריני.
פרדס חנה — בסניף הפוהמ״ז, בשעה 4.30 אחה״צ בהשת׳ מלכה כהן.
חדרה — בסניף הפוהמ״ז, בשעה 7.30 בערב, בהשתתפות מלכה כהן.
טירת הכרמל — פגישת פעילות בשעה 11.30 לפנה״צ בהשתתפות מלכה כהן.
בני ברק — בבית יפה נאמן, ר׳ עקיבא 94, בהשתתפות מרים יקיר.
בני־ברק — בבית צילה רבינוביץ, מהר״ל 10, בהשתתפות הרבנית אילה גליקסברג.

יום שלישי ו׳ תשרי 2.10.73

ירושלים — חוג בית וגן, בבית חנה טל, ברויאר 1, בית וגן, בשעה 8.30 בערב.
ירושלים — חוג קרית משה, בבית מטילדה כהן, רייגס 5 קרית משה, בשעה 8.30 בערב.
רמת גן — בבית רוניקוב, המתמיד 13, בהשתתפות יהודית שולק.
רמת חן — בבית דינה כץ, ישעיהו 14, בהשתתפות ח״ר צאבגן.
נתניה — בבית הבי, שמואל הנציב 26, בהשתתפות מרים והזאלי.
רעננה — בבית גולדה הופמן, שכון שרת א/281 (לדוברות אידיש) בהשתתפות צפורה פרינץ.
רעננה — בבית לוי, שכון שרת, חוג בית.
גבעתיים — בבית פנינה הרציון, טבנקין 13, בהשתתפות פנינה נמיר
פתח תקוה — בקפה ,,שרוך״ רח׳ שטמפר, בהשתתפות עדה קרל.
בת ים — בבית חוה שילה, בהשתתפות מרים אליאש.
כפר סבא — בבית ברכה נגר, שכון מזרחי ד׳ בשעה 7.30 בערב.
כפר סבא — בבית שמחה נגר, שכון מזרחי ה׳ עם פנינה רוזנברג.
ראשון לציון — בבית ברורה באומר, ביאליק 9, בהשת׳ אסתר לנדוי.
קרית אונו — בביהכ״נ ,,אמונה והח״ בשעה 7.30 בערב, בהשתתפות שרה יהוב.
אשדוד — בבית נרעה ליחרוביץ, בנין פנורמה רח׳ רוגוזין, בהשתתפות שרה שטרן־קמן.
קרית שמונה — בבית התרבות בשעה 5 אחה״צ פגישת פעילות מסניפי קרית שמואל, קרית־ים, קרית מוצקין, בהשתתפות מרים יקיר.

יום רביעי ז׳ תשרי 3.10.73

ירושלים — חוג רמת אשכול, בבית סוזן גלר, משמר הגבול 1.
ירושלים — חוג והיקות, בבית החברה, קרן קיבה 8, ב־4.30 אחה״צ.
ירושלים — חוג אדן, בבית טובה ברגבנן, אבן שפרוט 12, בשעה 8.30 בערב.
באר שבע — בישיבת בני עקיבא, בהשתתפות הרבנית רחל גרוב. הנושא: לדמותה של המדינה.
נתניה — בבית יפה ברצבי, מאירוביץ 4, בהשתתפות אסתר לנדוי.
כפר סבא — בבית מרים יעקובי שכון מזרחי א׳ בהשת׳ מרים יקיר.

מרכז ההסברה

שירות הפירסומים

הופיעו

* על ענינים מדיניים וחברתיים
מאת ראש הממשלה גב׳ גולדה מאיר

* בדרך לרווחה חברתית
קוים למדיניותה הסוציאלית של ישראל

הזמנות מתקבלות עפ״י פניה בכתב או בע״פ למרכז ההסברה — בירושלים: הקריה, בנין משרד ראש הממשלה ובתל־אביב: רח׳ אחד העם 13.

בעקבות הפרסומים של עירית ירושלים
בעתון הצפה ובעתונים אחרים
יפרסם המרכז לחינוך הדתי בישראל
בימים הקרובים

ת ש ו ב ה

אשר תעמיד את העובדות כמו שהן
ולא כפי שמפורסמות ע״י העיריה

בברכת שנה טובה

עובדות על מדיניות העיריה בחינוך הממלכתי דתי

אנו שמחים כי הויכוח עם הורי התלמידים מבתי ספר ממלכתיים דתיים בשכונות רסקו וקרית שמואל הסתיים. מיד לאחר ראש השנה יחזרו התלמידים ללימודים סדירים.

עירית ירושלים מקבלת את מסקנות משרד החינוך והתרבות, לפיהן יועתק בית ספר ממלכתי דתי אולינה דה רוטשילד למקום קרוב יותר לשתי השכונות האמורות.

מאחר שבלהט הויכוח נטענו כלפי העיריה טענות בלתי מוצדקות על קיפוח החינוך הממלכתי דתי, אנו חוזרים על עיקרי העובדות בשטח זה:

במגמה הממלכתית	במגמה הממלכתית דתית
17,500 תלמידים	9,200 תלמידים
	רק 90% יותר תלמידים במגמה הממלכתית
30 בתי ספר	24 בתי ספר
	רק 25% יותר בתי ספר במגמה הממלכתית
נבנו 535 כתות חדשות	340 כתות חדשות
	רק 57% יותר נבנו לחינוך הממלכתי
ממוצע התלמידים בכיתה 33	ממוצע התלמידים בכיתה 27
	החזקת ילד בחינוך דתי עולה לעיריה לפחות ב־20% יותר מאשר בחינוך הממלכתי

הלזאת יקרא ,,קיפוח?

הורי ירושלים:
בית ספר משולב,
למען עיר אחת ועם אחד!

עירית ירושלים
הלשכה להסברה וליחסי ציבור